

להיות יהודי חופשי

המצע והחזון
של מפלגת זהות

להיות יהודי חופשי

המצע והחזון של מפלגת זהות

להיות יהודי חופשי
המצע והחזון של מפלגת זהות

עיצוב גרפי ועימוד: סטודיו נקודתיים

כל הזכויות שמורות למפלגת זהות
מהדורה ראשונה: שבת תשע"ז, פברואר 2017

www.zehut.org.il

תוכן עניינים

7	פתיחה
9	תודות
11	מבוא

שער ראשון | קווי יסוד

13	תיאום כוונות
15	עקרונות
17	יעדים
20	קווי היסוד למדיניות
21	

שער שני | מבנה הממשל וצמצומו

29	התחומים הנידונים
31	צמצום משרדי הממשלה
33	התנגדות לחקיקת יתר
39	המודל הקהילתי
41	מערכת המשפט
46	

שער שלישי | התכנית החברתית

53	חינוך
55	שיקום מעמד המשפחה
64	הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה
73	המלחמה בתאונות הדרכים
77	בריאות הציבור
80	תקשורת
85	

שער רביעי | יהדות, תרבות ומדינה

89	הקדמה וקווי יסוד
91	מדינת ישראל ומוסדותיה
95	הגיון הממלכתי וחוק השבות
98	מערכת המשפט העברית
102	

109	זהות ועצמאות בתרבות
114	הרבנות הראשית לישראל
120	שינוי מבנה הרבנויות המקומיות
123	מימון הישיבות ומדעי הרוח
127	הפסקת רישום הנישואין

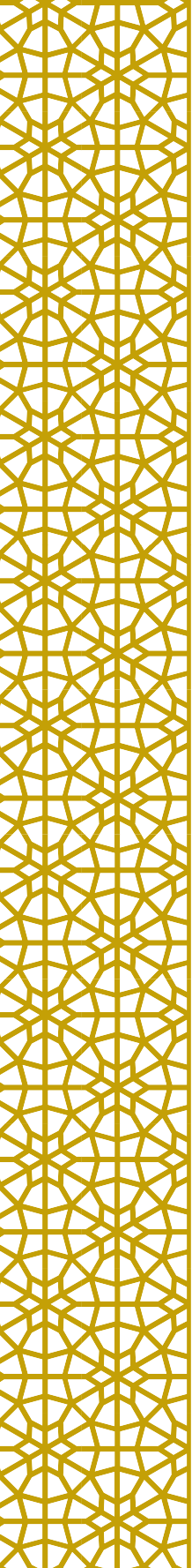
שער חמישי | תכנית כלכלית

133	קווי יסוד לתכנית הכלכלית
135	שינוי שיטת המיסוי
139	התעשייה והמסחר בישראל
141	הקלות על הייבוא
145	צמצום החוב הלאומי
147	תחבורה
149	דיור
156	רפורמת הבניה העירונית
159	תפקידי המדינה והרשות המקומית
167	רפורמת המקרקעין
170	ירידת מחירי הדיור
175	התישבות ופיתוח ביו"ש
177	

שער שישי:

חלק ראשון | הירות האזרה ובטחון פנים

185	מפקד המשטרה המקומית - נבחר ציבור
187	ביטול המאגר הביומטרי
189	הפסקת רדיפת צרכני הקנאביס
190	שבוי לאויבים
192	חיסול אלימות המשטרה
194	היחס למרי אזרחי בלתי אליים
195	הזכות לשאת נשק
197	

199 **חלק שני | בטחון ישראל**

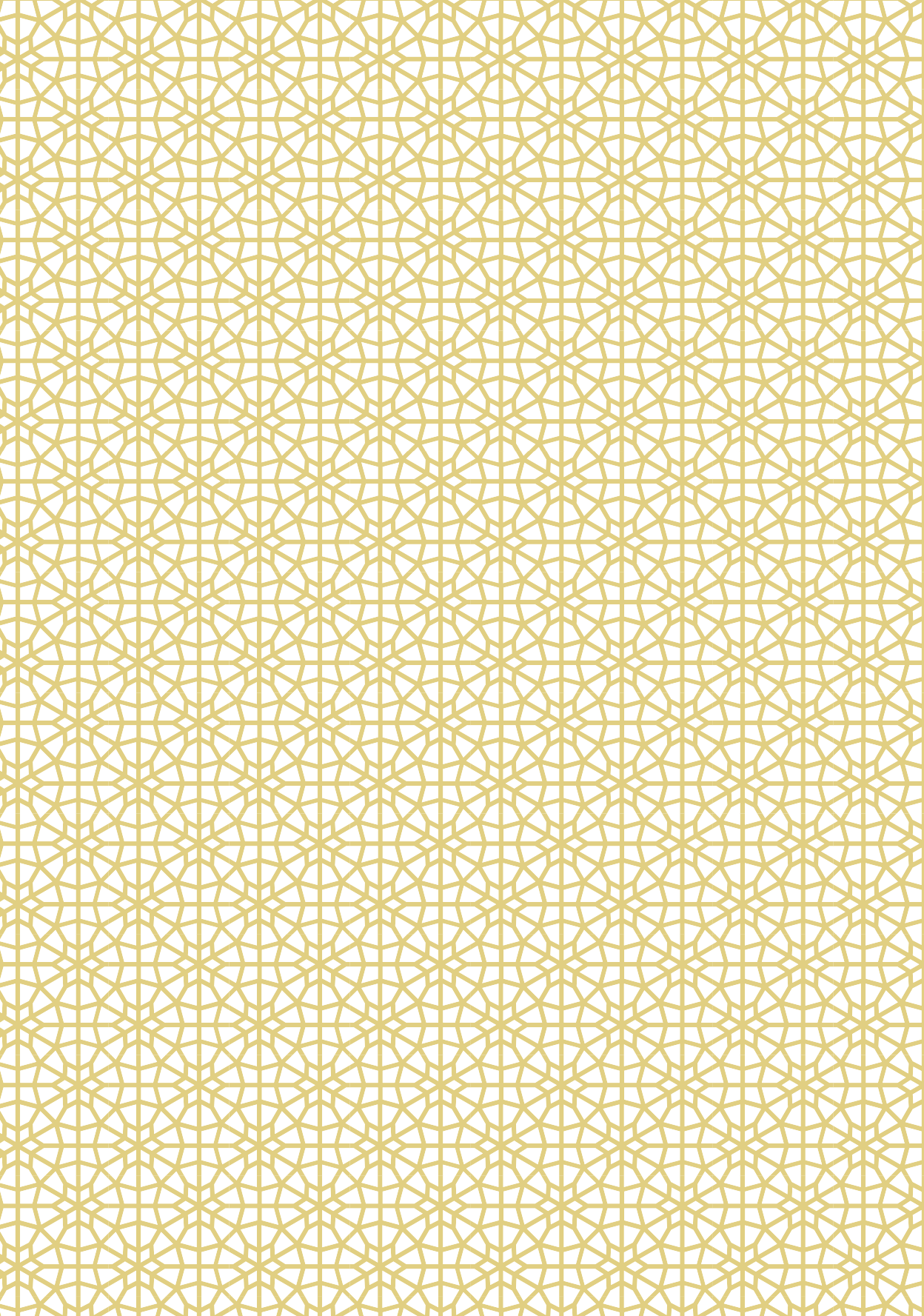
- 200 תפיסת הבטחון הלאומית
- 204 מודל הגיוס לצה"ל
- 208 האיום האירני
- 212 ה"סיוע" הצבאי האמריקני ומחירו

215 **שער שביעי | התכנית המדינית**

- 217 רקע לתכנית המדינית
- 223 מטרת התכנית המדינית
- 225 הגישה לשאלת האזרוח
- 226 שלבי התכנית המדינית
- 232 חששות ביחס לתכנית המדינית
- 238 מדיניות החוץ של ישראל
- 240 ירושלים - יעדים ומדיניות

249 **נספחים**

- 251 נתונים לשיטת השוברים בחינוך
- 255 רכישת מטוס ה-F-35 כמשל
- 257 ביטחון ישראל מאז הסכמי אוסלו
- 288 דו"ח אוסלו: כמה תהליך אוסלו באמת עולה לנו?

מכתב פתיחה

ב"ה,

ישראלי יקר,

המסמך שבידך אינו עוד מצע של מפלגה. הוא חזון יהודי ובשורת חירות לאומית בקנה מידה היסטורי. זו הפעם הראשונה שבה **הרוב היהודי של הציונות** (המכונה בטעות 'ימין' או 'המחנה הלאומי') מפסיק להגיד מי הוא לא, ולקמה הוא מתנגד - ומתחיל להגיד מי ומה הוא כן, ומה הוא בכלל רוצה ומציע!

זו הפעם הראשונה שבה ה"יהודים" עונים ל"ישראלים", ולכן זו תחילת הדרך להפלת המחיצות שבין המושגים, וליצירת מדינה "נורמלית", דווקא מתוך חיבור לזהות, ולא מתוך בריחה מתמדת ממנה.

"אנו מכריזים בזאת, על הקמת **מדינה יהודית** בארץ ישראל" הכריז בן גוריון, אולם תרגום המילים הללו למדיניות כוללת נעצר למעשה... בחוק השבות. ב-70 שנותיה הראשונות של המדינה הסתדרנו עם הדת, אבל לא התמודדנו עם אתגר הזהות היהודית. את הייעוד והצדק הנובעים מן הזהות, העדפנו להחליף בקיום ובפרגמטיזם שכביכול אינם תלויים בה.

כל אח"מ שנחת בשערינו נלקח אחר כבוד ל"יד ושם", לביקור שאחריו כבר לא מעיזים לשאול שאלות. כך הפך 'יד ושם' ל"בית המקדש" של מדינת היהודים. אולם כיום, כשאחרוני הניצולים ואחרוני התלוינים הולכים לעולמם, 'יד ושם' כבר לא פועל את פעולתו.

ישראל, המנותקת ממהותה ומייעודה, מוגדרת בעיני העילית האינטלקטואלית במערב - כטעות. בני הניצולים נחשבים שם כיום ל"נאצים החדשים". לא כיבושי 67 מהווים עבורם את הבעיה, אלא חטא הצהרת בלפור והקמת השלוחה הקולוניאליסטית של המערב על אדמת הילידים ב"פלסטינה".

"בשבילי מדינת ישראל היא מדינת כל אזרחיה" הסביר נשיא בית המשפט העליון בדימוס, אהרון ברק, את המדיניות שאותה יישם בשנות כהונתו. כלומר, המדינה היהודית שבשעריה נכנס היהודי מכוח חוק השבות - נגמרת שם, בשער. משם והלאה מתחילה **מדינת כל אזרחיה**.

לא את 'המדינה היהודית' הקמנו אלא את - 'מדינת היהודים', ש'יד ושם' מקדשה, ומדינה זו בד בבד עם התחזקותה הכלכלית והצבאית, הולכת היא ומאבדת את זכות קיומה בעיני האומות.

מאה שנים לאחר הצהרת בלפור, לקראת שנתה השבעים של המדינה, ובתום חמישים שנה לשחרור ירושלים - מתחיל המניפסט של זהות להתוות כיוון, ולהראות כיצד יכולה ישראל לעשות שלום עם עצמה, להפנים את זהותה ומהותה הפנימית, ולהתחיל להתנהל כמדינת חירות יהודית המאפשרת לבשורתה הרוחנית להתפתח בחופשיות - לקראת חזון אוניברסאלי של תיקון עולם.

אין מדובר בתורה מסיני. כתיבת המניפסט החלה כמסמך עקרוני שהוגש לצוות אינטלקטואלים חברי זהות - צוות שמייצג באופן פרופורציונאלי את כל גווי החברה הישראלית. הדיאלוג שנוצר בין 'דתיים' ל'חילוניים' בתוך צוות הכותבים לא ייצר פשרה בלבד, אלא מהות חדשה לגמרי - סוג של יהדות אותנטית האוחזת בעבר ובעתיד יחדיו. אין מילים בפי בכדי להודות כראוי לעוסקים במלאכת הקודש הזו, ובמיוחד - לאליהו בן אשר, לתומר רז'קובצקי ולאורי נוי.

מסמך שכזה, מטבעו - הינו רק תחילת הדרך. הוא לא יכול ולא צריך להיות חף מטעויות. למעשה, הוא חייב כל הזמן להמשיך ולהיכתב ולהשתפר.

מה שהופך אותו למסמך היסטורי אינם בהכרח הפתרונות שהוא מביא, אלא התעוזה להגותם ולנסחם במסגרת של מדיניות כוללת עם יעדים אסטרטגיים מוגדרים היטב, והכול כמצע של מכשיר פוליטי - מפלגת זהות - המכשיר עצמו להנהגת המדינה וליישום הדברים בפועל.

אני מזמין אתכם - הקוראים הישראליים - לא רק לקרוא את המניפסט של זהות ולהעשיר אותנו בהערותיכם, אלא לדלות ממנו השראה ולהוסיף עליו פרקים משלכם,

מהמקום שבו פוגשת אתכם - המדינה היהודית.

לתקן עולם במלכות ש-די'

שלכם,

משה פייגלין

שבט תשע"ז, פברואר 2017

תודות

מצע זהות עבר דרך "ארוכה קצרה" - דרך ארוכה מאוד בעריכה, אך קצרה מאוד בזמן (פחות משנה, כי אין זמן מספיק בשביל תהליך כזה). דרך זו לא הייתה מגיעה ליעדה בלי עזרתם הנדיבה של רבים מאוד, שנרתמו בעצה, בכתיבה, בזמן רב ובמסירות מפליאה. יש לציין שעזרה רבה, כולל פרקים שלמים, קיבלנו מאנשים שאינם מזוהים פוליטית עם מפלגת זהות, אך בכל זאת רצו והסכימו לתרום ולסייע, ותרומה זו פעמים רבות הייתה מכרעת.

מצע זהות הוא תוצאה של עבודה קהילתית ייחודית במלוא מובן המילה שהתאפשרה תודות לטכנולוגיות הזמינות, ברוך השם, בימינו, המצע הוא בעצם פרוייקט open-source ענק של קהילת מתפקדי זהות וחבריהם, שבו עשרות אנשים ערכו, התווכחו, ליטשו ושכתבו במשך חודשים רבים יום אחרי יום כל עמוד ועמוד. אין מצע שמייצג את מפלגתו, כפי שהמצע הזה מייצג אותנו.

תודה לוועדת המצע, שניהלה את עריכתו, כתיבתו וליטושו של המצע מטיוטתו הראשונה עד המוצר המוגמר: אליהו בן אשר (יו"ר), תומר רז'קובצקי, אורי נוי, רזיאל הס גרין, דוד עובדיה והרב דודי שפיץ.

תודה לכל אלה¹ שתרמו למצע פרקים שלמים²: אורי נוי ומשה פייגלין³, אליהו בן אשר ותומר רז'קובצקי⁴, מוטי היינריך⁵, שי מלכה⁶, ניב עמית ויונדב שטרן⁷, אורי שטאובר⁸, ד"ר יאיר ויסמן⁹,

-
- 1 סדר ההופעה הוא לפי כמות הפרקים שנתרמה על ידי כל אחד.
 - 2 אף פרק שנתרם למצע לא נשאר כפי שהוא, ואין פסקה שלא עברו עליה עשרות עיניים וידיים, אך יש מקום לציין את אלה שכתבו את הפרקים לראשונה.
 - 3 אורי נוי ומשה פייגלין כתבו במשך מספר חודשים את הטיוטה הראשונית של המצע על פרקיה, לפני שהוא עבר לידי הוועדה. לאחר מכן, אורי נוי לקח על עצמו את עיקר העבודה על פרק הביטחון והתכנית המדינית, וגם פרק המשפט. משה פייגלין הוסיף לאחר מכן את טיוטת פרק ירושלים וטיוטת צמצום המנגנון הממשלתי, ששוכתבו ונערכו על ידי אליהו ואורי.
 - 4 תומר ואליהו כתבו את מסגרת פרקי המבוא ופרקי היהדות והתרבות, את מסגרת הפרקים הכלכליים והחברתיים, פרקי חירות האזרח ופרקים נוספים.
 - 5 פרק הדיור, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 6 בטיחות בדרכים.
 - 7 פרק המשפחה, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 8 פרק המודל הקהילתי, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 9 פרק התחבורה, שנערך על ידי משה שילר, אליהו ותומר.

ערן בר טל¹⁰, ד"ר רפאל מינס¹¹, גלעד אלפר¹², רזיאל הס-גרין¹³, שלמה גורדון¹⁴ ואהרן גיאן¹⁵.

תודה מיוחדת מגיעה לקבוצת אנשים שהתגייסה לעבודה מאומצת, רציפה ושוחקת לצד ועדת המצע לשיפור המצע בתוכן, סגנון, ניסוח והגהה: משה שילר¹⁶, בנימין אליצור¹⁷, יאיר מכטה¹⁸, יוסף לברן, יחיאל ברכה, יעקב כגן, ליאור מאיר בן חיים, נועה בן אשר, ליסה ליאל, רביד גבאי, ניצן פוקס, שניר גולדפינגר, גלעד חניה, אורי שטאובר, יונדב שטרן, ברוך דרוור, יצחק יוגב, מוטי היינריך, אסף בן דור¹⁹ וגלעד אלפר.

מעבר לכך המפלגה מודה לקהל העצום של הפעילים והמתפקדים שהגישו את הערותיהם, הצעותיהם והשגותיהם במהלך כל תקופת הכתיבה, שאין אפשרות לצייןם בשמות, מכיוון שמספרם נמדד בעשרות רבות.

תודה נפרדת מגיעה למספר רבנים ותלמידי חכמים שוועדת המצע ביקשה לקבל את חוות דעתם ועצתם בנוגע לנושאים מגוונים במצע, והם ניאותו לסייע והיו לעוזר רב: הרב ד"ר דורון לדווין והרב חננאל זייני²⁰, הרב יצחק ברנד²¹, הרב ד"ר ברוך כהנא²², הרב אליצור סגל וכן יהודה עציון²³.

-
- 10 פרק הבריאות, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 11 פרק התעשייה והמסחר, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 12 פרק יוקר המחיה, ששוכתב ונערך על ידי תומר.
 - 13 הרחבת פרק החינוך ופרק המאגר הביומטרי.
 - 14 פרק הרפורמה בלימודי הנהיגה ששוכתב ונערך על ידי אליהו.
 - 15 פרק החקלאות שהוא כתב לא הספיק לעבור גימור מספק על מנת להיכנס למצע.
 - 16 על עבודת הגהה רציפה ויומיומית ממש, לאורך חודשים, בתוכן, הגהה ועזרה טכנית.
 - 17 על עבודה מרתונית מפליאה של גימור המצע.
 - 18 על ליווי רציף של הכנת המצע במאמץ לשיפור וליטוש ניסוחים ובפרט מציאת מקורות ומראי מקום.
 - 19 שמאמר תגובתו על תכנית הדיור היה הזרז המרכזי להחלטתו של תומר לבנות את הפרק מחדש.
 - 20 שבעקבות שיחות חוזרות ונשנות עם כל אחד מהם לחוד, עלה בהדרגה מתווה פרקי היהדות והזהות והתרבות, גם אם פרטים רבים שלו אינם על דעת איש מהם.
 - 21 שהודות לעירונותו לא נפקד מקומה של השמיטה במצע.
 - 22 שסקר את פרק המשפט העברי.
 - 23 שלמרות הסתייגותו מדרכה הפוליטית ואף הרעיונית של זהות, סייע גם בעצה וחוות דעת, וגם ובעיקר דרך עבודותיו על כתיב שבתי בן דב, ועל תכנון ירושלים.

מבוא

מדינת ישראל היא התגשמות חלום הדורות של העם היהודי, והכלי למימוש בשורתו השלמה. היא הוקמה כדי להיות מדינה יהודית, על מנת שהיהודים יוכלו לבנות ולהיבנות בה ולממש את עצמם ואת ייעודם כפרטים וכאומה. אין לה תכלית אחרת.

אחרי אלפיים שנות גלות, ובניגוד לכל הגיון היסטורי, עמנו שרד, שב לארצו והפריח אותה מחדש. ארץ ישראל הפכה מארץ חרבה וכמעט ריקה לארץ זבת חלב ודבש ולמרכז מדע וקידמה עולמי, ועם ישראל קיבל הזדמנות שלישית לקיים את ייעודו. בין אם נרצה ובין אם לא, איננו עם ככל העמים ומדינה ככל המדינות. בנוסף לעצם הקיום, יש לנו גם ייעוד שהאנושות מצפה מאיתנו להגשימו. ייעוד שהוא החזון שלנו, והוא שייתן לנו ולעולם שפע, בטחון, חיים טובים ושלוש.

מדינתנו, מדינת ישראל השלישית, שקדמו לה ממלכת דוד ושלמה ויורשיהם ומדינת החשמונאים, היתה החלום הלאומי במשך עשרות דורות מאז אובדן העצמאות הלאומית וחורבן בית המקדש. הייעוד של מדינת ישראל הוא לא רק שמירה על הקיום הפיזי במדינה דמוקרטית, אלא לשוב ולחדש כאן בארצנו את חיינו ואת תרבותנו הייחודית. המדינה הוקמה כדי שנוכל לקיים חברת מופת משגשגת - כזו שתועיל לא רק לנו, אלא תהיה דוגמה לאנושות כולה, ללמוד ממנה ולהתברך בה.

בעברית של פעם, של התנ"ך, מדובר על "ונתתיך לאור גויים", על "לתקן עולם במלכות ש-די"²⁴, על "ואכלתם לחמכם לשובע, וישבתם לבטח בארצכם, ונתתי שלום בארץ" ועל "ונברכו בך כל משפחות האדמה". בעברית של ימינו, הכוונה למדינה ריבונית, יהודית²⁵, מוסרית, מתוקנת, משגשגת, מתקדמת ובטוחה. מדינה שמייצאת לעולם לא רק מדע וטכנולוגיה, אלא גם דוגמה לחיי אנוש ולאום טובים ומשגשגים, חיי חירות ומוסר, חיים עם משמעות, חיים בהם לא משועבד עוד אדם לאדם אחר - חיים בהם כולנו בני חורין תחת הבורא לבדו.

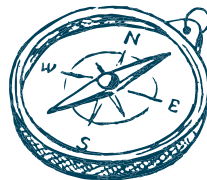
24 מתפילת "עלינו לשבח" המיוחסת ליהושע בן נון, ומבטאת את תכלית הקמת מדינה לעם ישראל בארצו.
25 יהודית באמת, אך ללא כפייה דתית או חילונית, כפי שאנו מפרטים בהמשך. אין כוונתנו ב"מדינה יהודית" למושג המסולף "מדינת הלכה" (שהינו ריק מתוכן אמיתי, כאשר המשמעות המיוחסת לו כיום היא "מדינה הכופה את ההלכה על אזרחיה", בעוד שהיהדות עצמה לא דווקא דורשת מהמדינה כפייה כזו).

אין זהות יהודית ללא חירות, ואין חירות דרה יחד עם כפייה. הבשורה היהודית השלמה לא נמצאת בימין או בשמאל, אצל הדתיים או החילונים - היא נמצאת בכל חלקי העם ששב למולדתו ומתוך כך שב אל ההיסטוריה²⁶. לכן, אנו חותרים להעצמת החירות ולמתן האפשרות שתפתח באופן שטבעי לנו. כל נסיון כפייה בתחום הזהות יעכב את תהליך השיבה אל עצמנו.

אנו דבקים בארצנו, וגם שואפים לכמה שפחות מעורבות של המדינה בחיי הפרט. אנו רוצים מדינת חירות, המתנהלת בהתאם לתרבות ולמוסר היהודיים, וחותרת לקיום החזון הגלום בהם. אנו מאמינים שיש לנו דרך ברורה אל היעד הזה, אותה אנו פורסים לפניכם במצע זה בצורה תמציתית. אנו מאמינים שישנה קשת רחבה של אנשים מכל חלקי העם ואזרחי המדינה שחולקים איתנו עקרונות אלו ויכולים להיות שותפים טבעיים לדרך על בסיסם. אם גם אתם נמנים עליהם, הצטרפו אלינו! יחד נהפוך זאת למציאות.

26 בביטוי "שב אל ההסטוריה" אין אנו מבטלים את חשיבותם של היהודים בגלות, אולם עם יכול לבטא את עצמו במלואו רק כשהוא ריבון בארצו.

שער ראשון
קווי יסוד

תיאום כוונות

עקרונות

יעדים

קווי היסוד למדיניות

מה הוא מצע - תיאום כוונות

"קִיְקָצֵר הַמָּצֵעַ מִהַשְׁתַּרְע... " (ישעיהו כ"ה)

זהות בחרה להיות אחת מהמפלגות המעטות שמציעות לציבור מצע מסודר. היות והנהוג כבר אינו נפוץ, יש צורך להבהיר במה יעסוק מצע זה ובמה לא.

מסמך זה שבידכם מהווה את המצע השלם של זהות²⁷, כולל את **הצהרת הכוונות המעשיות של המפלגה בכל תחומי החיים הרלוונטיים לעשייה פוליטית**. מחד, אין המצע מהווה תכנית עבודה מפורטת בכל נושא, מכיוון שאז היה מדובר בכרך עבה. מאידך, אין המצע מהווה מניפסט רעיוני מופשט, אלא הוא ממוקד בשינויים הנדרשים לדעת זהות בתחומים אותם הוא סוקר. כמו כן, המצע מתייחס למציאות הקיימת כרגע, ולשינויים שניתן להניע בפרק זמן סביר של קדנציה, ולא בתכניות החורגות מכך בבירור.

מצע של מפלגת שלטון

מצע זה נכתב מתוך הנחת היסוד שתכלית מפלגת זהות היא לחתור להיות מפלגת השלטון במדינת ישראל. אין להניח שתכניות כגון אלה המוצעות במצע זה ניתנות ליישום על ידי מפלגה קטנה, שהשפעתה היא לכל היותר השפעת "לשון מאזניים". התכניות המותוות כאן הן מערך אסטרטגי של שינויים הדורשים לצורך מימושם כוח פוליטי גדול ויציב.

נכון הדבר, שגם מפלגת שלטון בעלת כוח ברור ויציב בכנסת איננה יכולה לקדם את כל תכניתיה כאשר תחפוץ. גם היא נתונה להשפעות גומלין מסובכות ומגבילות עם שאר המפלגות בקואליציה ועם גורמים נוספים, אך אין זה פוטר את מי שלוקח על עצמו את אחריות ההנהגה, מהחובה להציג תפיסה שלמה ומגובשת של יעדים, עם תכניות פעולה להגשמתם.

מדיניות שנגזרת מהעקרונות, עם הפנים להגשמת היעדים

יש שורש המשותף לכל התכניות המוצגות בשבעת שערי המצע שלפניכם. התכניות של זהות אינן אוסף בלתי תלוי של רעיונות והצעות, אלא ביטוי של **קווי יסוד העומדים בבסיס**

27 ממסמך זה נגזר תקציר המצע, כמו גם שאר חומרי ההסברה של המפלגה.

המדיניות בכל תחום ותחום.

- ✿ **המדיניות** היא שיטת הפעולה הנבחרת לצורך הגשמת היעדים על פי העקרונות.
- ✿ **עקרונות העל** של החרות הזהות והמשמעות, יחד עם **יעדי העל** של המפלגה מהווים את שני הקטבים שביניהם עובר המצע.
- ✿ **מטרת המצע** היא לחבר ביניהם באמצעות **מדיניות כוללת וסדורה** שממנה ייגזרו התכניות השונות.

לא הרצון להתקיים מבחינה פוליטית דוחף להופעת הרעיונות והפתרונות המוצגים במצע זה, אלא להיפך: הרצון לממש את הרעיונות הכלולים במצע ולשפר על ידי כך את חייהם של הישראלים, הוא זה שדורש מאיתנו לדאוג לקיומה הפוליטי של זהות. זהות היא מפלגה שקיימת למען הגשמת הרעיונות שקדמו להקמתה. רעיונות אלה מנוסחים במצע כולו, אך תשתיתם תיפרס להלן לעיני הקורא, בדמותם של קווי היסוד למדיניות.

עקרונות

חרות, זהות, ומשמעות

החרות, הזהות, והמשמעות תלויות זו בזו.

חרות

החרות היא המרחב המאפשר את הבחירה, שהיא עיקר האדם.

יכולת הבחירה החופשית היא מתת א-ל לאדם, המבדילה את מדרגתו ממדרגת הבהמה ומאפשרת לו לבטא את עצמיותו במסגרת חיים מונחי שאיפות וערכים. חירות האדם היא חלק מרכזי ויסודי בבשורתו של עם ישראל לעולם כולו.

לעם ישראל אין רק זכות בחירה - יש לו חובת בחירה, המבטאת בציווי "ובחרת בחיים". לבחור בברכה ובחיים מתוך רצון חופשי ובלא כפייה - זוהי תשתיתה של הזהות היהודית.

זהות

זהות היא התשובה לשאלה "מי?" - מי אני, מי אתה, מי אנחנו.

זהותנו הלאומית מושתתת על היותנו בניס ובנות לעם ישראל ההיסטורי, עם ה', בני אברהם יצחק ויעקב - עם שהתייצב ביציאה משעבוד מצרים בנושא בשורת החרות מול האנושות לדורותיה, מאז ולעולם.

זהות זו - אף שהיא ייחודית, עצמית ואינה תלויה באחרים, פונה היא לאחוה בין כל האומות, ומזמינה את כל משפחות האדמה לשותפות אמת בהתעלות האנושות כולה אל תיקונה השלם.

משמעות

משמעות היא התשובה לשאלה "למען מה?", כאשר היא מצביעה על רעיון וערך נשגב הגדול מחיי האדם הפרטי היחיד.

משמעות שיבתנו כעם ריבוני לארץ ישראל, היא היכולת להנחיל לעולם את בשורת החרות הכלל אנושית. בשורת המאבק לסילוק הגורמים המשעבדים את רוחו בת החורין של האדם, עד לתיקון העולם במלכות ש-די בהתעלות האנושות עד למפגש חירותי עם הבורא, בבית ה' על הר המוריה.

**"והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי...
כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים".**

כיום, מדינת ישראל בורחת מן העיסוק בשאלת משמעותה ותכליתה, ולכן איננה מסוגלת להציב לעצמה חזון ברור עם תכנית משכנעת. אולם יש לכך מחיר - "באין חזון יפרע עם". ללא משמעות המאירה את דרכנו, אובדת החירות לשאוף לחיי טעם, ואז אנו שבים לדשדש בצרכי הישרדותנו הפרטית והלאומית לבדם. ללא החירות - אובדת תמצית זהותנו, ואבדנה הוא שורש הייאוש, התסכול, תחושת המשבר ואבדן הדרך שפוקדים את ישראל. לכל אלה - אנו מציעים לפניכם פתרון.

יעדים

"זהות" היא מפלגה ישראלית יהודית הדוגלת בחרות, ושואפת לתיקון החברה והעולם מתוך נאמנות לא-לוהי ישראל. המפלגה תפעל להנהגת מדינת ישראל כמדינה יהודית, ותחתור להשגת היעדים הבאים:

- ❖ **מדינה יהודית** - מדינה החותרת למימוש הזהות והייעוד היהודי וקיבוץ עם ישראל לארצו. מדינה העוברת מציונות של קיום, לציונות של ייעוד - מתודעת השרידות, לתודעה ואתגר של תיקון עולם.
- ❖ **מדינת חירות** - מדינה המשיבה את מירב החירות והאחריות לאזרח בכל התחומים ומצמצמת למינימום את מעורבותה בחיי הפרט. תחומי התערבותה של המדינה יוגבלו ככל הניתן למערכות המשפט, הבטחון והתשתיות הלאומיות.
- ❖ **מדינת המשפחה והקהילה** - מדינה המבצרת את ערכי המשפחה ומעודדת את בנין הקהילה כאבני יסוד בבניין החברה.
- ❖ **מדינת שפע** - מדינה המקיימת כלכלה חופשית בתוך המסגרת המרסנת והמעדנת של תרבות החסד והערבות ההדדית של עם ישראל.
- ❖ **מדינה ריבונית** - מדינה המממשת ומבצרת את ריבונותה בכל חלקי ארץ ישראל שבשליטתה, ובראשם בירושלים והר הבית. מדינה המפתחת את ירושלים כמרכז מדיני ורוחני, לעם ישראל ולאנושות.
- ❖ **מדינת שלום** - מדינה החותרת לסיום מצב הלוחמה ושפיכות הדמים באמצעות ניצחון על אויביה. מדינה הפועלת לטובת האנושות והעולם.

קווי היסוד למדיניות

זהירות ואחריות ביישום

התכניות במצע נובעות מחשיבה חדשה בנוף הפוליטי הישראלי. הן שאפתניות, רחבות היקף וכוללות שינויים גדולים בתחומי חיים רבים ובמערכות ממשלתיות מגוונות. זהות סבורה שיישומן של התכניות באופן מלא וגם כמכלול הכרחי למדינת ישראל על מנת להפוך אותה למקום טוב הרבה יותר, כפי שהיא צריכה וראויה להיות, אך המדינה בעיני זהות איננה "מעבדה אנושית לניסויים חברתיים", כמו שנהוג בגישות מרקסיסטיות מהפכניות.

הקו היסודי של זהות הוא ליישם תכניות ושינויים בזהירות ובאחריות תוך התייעצות עם מומחים בכל התחומים הרלוונטיים, ועם עדיפות עליונה למניעת כל השלכה שלילית מיותרת על האוכלוסייה או על חלקה.

התערבות ממשלתית בתחום האזרחי

זהות מתנגדת לניסיונות לרתום את כוחה של המדינה על מנת לכפות ערכים, השקפות ואורח חיים על החברה ועל הפרטים שמרכיבים אותה. נטילת הכוח מהאזרחים והענקתו למדינה עלולים להתגלות כחבר פיפיות. מרגע שהכוח ניתן למדינה, היא יכולה להשתמש בו נגד מי שתבחר - גם נגד אלו שהעניקו לה אותו כוח מלכתחילה. על פי רוב, השלטון ישתמש בכוח כזה כדי לבצר את מעמדו שלו. ההיסטוריה מלמדת אותנו שהדבר מוביל לא פעם לאסון. גם במקרה שכוונותיה של המדינה טובות, היא לעתים רבות חסרה את הידע, את היכולת ואת מערכת התמריצים הנדרשת כדי להבין את המציאות לאשורה ואת השלכות האפשריות של התערבות המדינה ולקבוע מדיניות בהתאם.

הניסיון של כל קבוצה בחברה לכפות את השקפותיה באמצעות המדינה הופך מחלוקות לשם שמיים בין חלקי החברה השונים למאבקי כוח. הוא מעודד איבה ופילוג בין הקבוצות המרכיבות את החברה הישראלית ומונע כל אפשרות לדיאלוג ביניהן. רק כאשר כל קבוצה תהיה בטוחה שערכיה ואורח חייה לא ייפגעו, היא תהיה פתוחה לשיח עם הקבוצות האחרות, שיח שיאפשר למצוא את המשותף והמאחד ולהגיע להבנה הדדית, ולא ייסוב רק סביב הדגשת המחלוקות. רק מתוך שיח כזה תוכל לצמוח ולהתפתח זהותנו המשותפת. לכן החירות היא הכרחית לא רק לשמירה על זהותנו ועל בטחוננו של הפרט, אלא גם ליצירת הזהות המשותפת של החברה.

הקו היסודי במכלול ההצעות הוא צמצום מידת ההתערבות של המדינה בכל הקשור לחיים האזרחיים, התרבותיים, הכלכליים והחברתיים והעברת האחריות לידי הפרט ולידי החברה הישראלית.

בתחום הריבונות ושמירת החוק

בתחום הריבונות ושמירת החוק אין המדינה יכולה להימנע מהתערבות. על המדינה לבסס את יכולתה למשול ולספק לאזרחיה חיים בטוחים מפני אויב ופשיעה. זוהי חובתה הראשונית והיסודית. עם זאת, אסור שהמדינה תעשה את סמכותה לשמירת החוק קרדום לחפור בו. מעבר לצורך לוודא שהחוק יהיה הגון, מאוזן ונחוץ יש צורך לוודא שהוא נאכף בצורה שווה ואינו משמש את המדינה כהיתר גורף לפגוע במתנגדי השלטון.

עמידתה הנחושה של המדינה על שוויון בפני החוק ואכיפתו, ועל מימוש ריבונותה בכל תחומה - היא ערובה הכרחית לחירות אמיתית.

בתחום הכלכלי

החירות הכלכלית וההסתמכות על השוק החופשי הם ערובה מוכחת ובדוקה לצמיחה ושגשוג. מעבר לכך, החירות הכלכלית היא חלק בלתי נפרד מזכויות הפרט. חסמי ייבוא וייצוא, מונופולים ממשלתיים, מכסות ומכסים, בעלות ממשלתית כמעט על כל הקרקעות, חוקי בנייה ותכנון, מערכת מס מסובכת ומסועפת, תקינת יתר ועוד ועוד - כל אלה מהווים במדינת ישראל נטל מוגזם ולא מוצדק על החירות הכלכלית, מעכבים את הפריחה הכלכלית הקיימת ומונעים את זו שיכולה וצריכה להיות כאן. **הקו היסודי של זהות הוא להגביר את החופש הכלכלי בארץ ולהפחית את מעורבותה של הממשלה. רק חירות כלכלית אמיתית תביא למימוש פוטנציאל הכישרון, החריצות והיזומה הישראליים לטובת כולנו.**

מדינה יהודית

מדינת ישראל צריכה להיות מדינה יהודית המשקפת את ערכיו של עם ישראל, מורשתו ובשורתו. לשם כך היא נוסדה. קו היסוד של זהות בסוגיות היהדות והמדינה הוא צמצום וביטול מקיפים של כל כפייה דתית וחילונית על אורח חייו של הפרט, ובמקביל הגברת הביטויים הממלכתיים להיותה של המדינה - מדינה יהודית. בקצרה, **מדובר בהיפך מה"סטטוס קוו": מדינה יותר יהודית. אזרחים יותר חופשיים.**

ארץ ישראל סלע זהותנו

ארץ ישראל איננה סתם נדל"ן או שטח ריבוני, ואף לא "מולדת" בלבד. ארץ ישראל היא חלק מעם ישראל, ועם ישראל הוא חלק ממנה - היא סלע הזהות שלנו, ובה יעודנו. היחס הנכון לארץ ישראל מתחיל בריבונות ברורה מתוך שמירת אמונים מוחלטת, אך לא מסתכם בכך.

האהבה והנאמנות לארץ ישראל מחייבות יחס של אחריות, כבוד, טיפוח ושימור כלפי נופיה, מורשתה, אווירה, מעיינותיה, אגמיה ונחליה, וגם כלפי אוצרות הטבע ההולכים ומתגלים בה. אותה האהבה לארץ ישראל מחייבת גם את יישובה, פיתוחה ובניינה ואי השארתה בשיממונה, שכן הארץ והעם - אחד הם, והם נועדו זה עבור זה.

יחס זה של אהבה, נאמנות, אחריות וריבונות כלפי כל חלקי הארץ שבידינו הוא קו יסוד במדיניות זהות.

אמונה בעם ישראל

הפתרונות של זהות נטועים באמונה בכוחות של עם ישראל, בטובו ובנכונותו לקחת אחריות ולהצליח בכל אתגריו. החברה הישראלית, שעם ישראל הוא עמוד התווך שלה, מסוגלת לפתור את בעיותיה. האתגרים העומדים לפתחנו כיום קטנים בהרבה מאלה שעמדו בפני מקימי המדינה: אנחנו רבים, עשירים, משכילים וחמושים הרבה יותר משהיינו אי פעם. האתגר הגדול שאנו ניצבים בפניו הוא חיי החירות ולקייח האחריות על חיינו בכל התחומים - ברמת המדינה, ובעיקר ברמת החברה והפרט.

הטיעונים המושמעים נגד הגברת החירות הכלכלית, התרבותית, החינוכית, הנדל"נית ובכלל כל חירות שהיא הם שהציבור ינצל זאת לרעה, יפקיר את החלשים, יתרדד בתרבותו, יתבולל, ינצל, ירמוס וישעבד, ובכלל: "איש את רעהו חיים בלעו".

זהות סבורה, שחששות אלו נובעים מחוסר אמונה בעם ישראל בכוחותיו ובטובו, ומחוסר אמונה בדרך הקשה והארוכה שעברו העולם, ועם ישראל בפרט. עם ישראל מוכן לחירות, ומחכה לה. **הגברת היקפה של החירות מתוך אמונה אחראית במוכנות הציבור לכך היא קו יסוד במדיניותה של זהות.**

קהילות - הערובה והמימוש לזהות

התכניות של זהות מבוססות על צמיחתן ועלייתן של קהילות בעלות עצמאות ועוצמה. המרחב הקהילתי הוא המקום שבו הזהות האישית והקבוצתית באות לידי ביטוי, פורחות ומשגשגות מתוך בחירה וחירות. **ההישענות על כוחן ואחריותן של הקהילות היא קו יסוד במדיניות של זהות ברוב התחומים והפרקים של המצע.**

מנהיגות מוסרית אוניברסלית

יש למדינת ישראל חובה וייעוד, בתור נציגתו של עם ישראל בעולם, לפעול, ליזום ולהוות דוגמה לכל האנושות בתחומי המוסר והצדק. לא מדובר בזכות-יתר של מדינות חזקות ומבוססות המשתמשות בטיעונים מוסריים למען קידום האינטרסים של עצמן. מדובר בהכרת חובה פנימית שזהות חשה ביחס לצו המורשת היהודית כולה מאז אברהם אבינו - ראש הנלחמים למען מוסר וצדק אוניברסליים.

זהות רואה באחריות המוסרית של המדינה על מעשיה שלה ובנקיטת עמדה מול כל עוול, אי צדק ופשע נגד האדם, באשר יהיה, קו יסוד במדיניותה.

מנהיגות מאמינה

מפלגת זהות צמחה מתוך הכרה שהלכה והתגבשה לאורך עשרות שנים שאין אפשרות לתקן גם את הבעיות הפשוטות והמעשיות לכאורה של מדינת ישראל, ללא הנהגה המאמינה בא-להי ישראל וקוראת בשמו.

אין הכוונה כלל להנהגה דתית. רבים הם הפוליטיקאים הדתיים שקשה לראות איזה תפקיד הקב"ה ממלא בהתנהלותם ובמדיניותם. **הכוונה היא להנהגה שהמצפן הערכי שלה אינו יחסי ועכשווי בלבד, אלא מבוסס על סך תולדות עם ישראל מראשיתו, והחלטותיה מכוונות קדימה אל נצח ישראל, ולא לטווח הפוליטי הקצר בלבד.** הנהגה המודעת באמת, כלשונו של בן גוריון, לכך שבמזרח התיכון, אמנם אסור לסמוך על הנס, אבל חייבים להתחשב בו. מדינת העם שנגע בנצח, בניגוד לכל כללי ההיסטוריה, מדינת העם שבישר את המונותאיזם, הביא לעולם את התנ"ך ומתוך תרבותו צמחו הדתות והתרבות המערבית - אינה יכולה להתעלם מהיסוד האמוני שבתרבותה.

זהות סבורה שראיית המציאות המשאירה מקום לריבונו של עולם "הממליך מלכים ולו המלוכה", כפי שהיהדות מכירה אותו ואת דרכיו, היא ראיית המציאות הגאופוליטית הישרה, הרלוונטית והנכונה. וההתעלמות המתמדת ממנו, היא העומדת ביסוד הכשלונות המדיניים הרצופים והמשוועים של מדינת ישראל בחמישים השנים האחרונות.

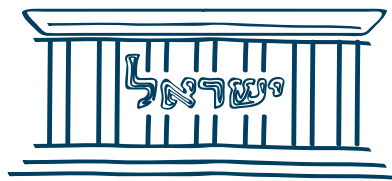
יתרה מזאת, זהות מבינה כי האנושות כולה מייחלת ומצפה לבשורת שלום וחירות חדשה שתופיע מתוך שיבת עם התנ"ך לארצו ומתוך פיתוח תרבותם המתחדשת של בני הנביאים.

יסוד האנטישמיות החדשה - זו הגלומה בהתנגדות לציונות ובכרסום הלגיטימיות לקיומה של מדינת ישראל, אינו העוול הנעשה כביכול לשכנינו, אלא האכזבה מן הציפיות שתלו אומות התרבות מבוססת התנ"ך בשיבת ציון החדשה. לא רק דמוקרטיה נוספת ציפה העולם לפגוש על פני הגלובוס, אלא קריאת כוון מוסרית מצד העם ששיחרר את החברה האנושית מן השיעבוד הפגאני, ופתח בפניה את השער אל חירות האדם תחת כנפי הריבון האחד והיחיד.

על יסוד הכרה זו, זהות חותרת להנהגת מדינת ישראל מתוך אמונה בא-להי ישראל המנהיג את העולם לטובה, ורואה בכך את יתרונה, כוחה, וחיבורה למציאות כפי שהיא באמת.

שער שני

מבנה הממשל וצמצומו

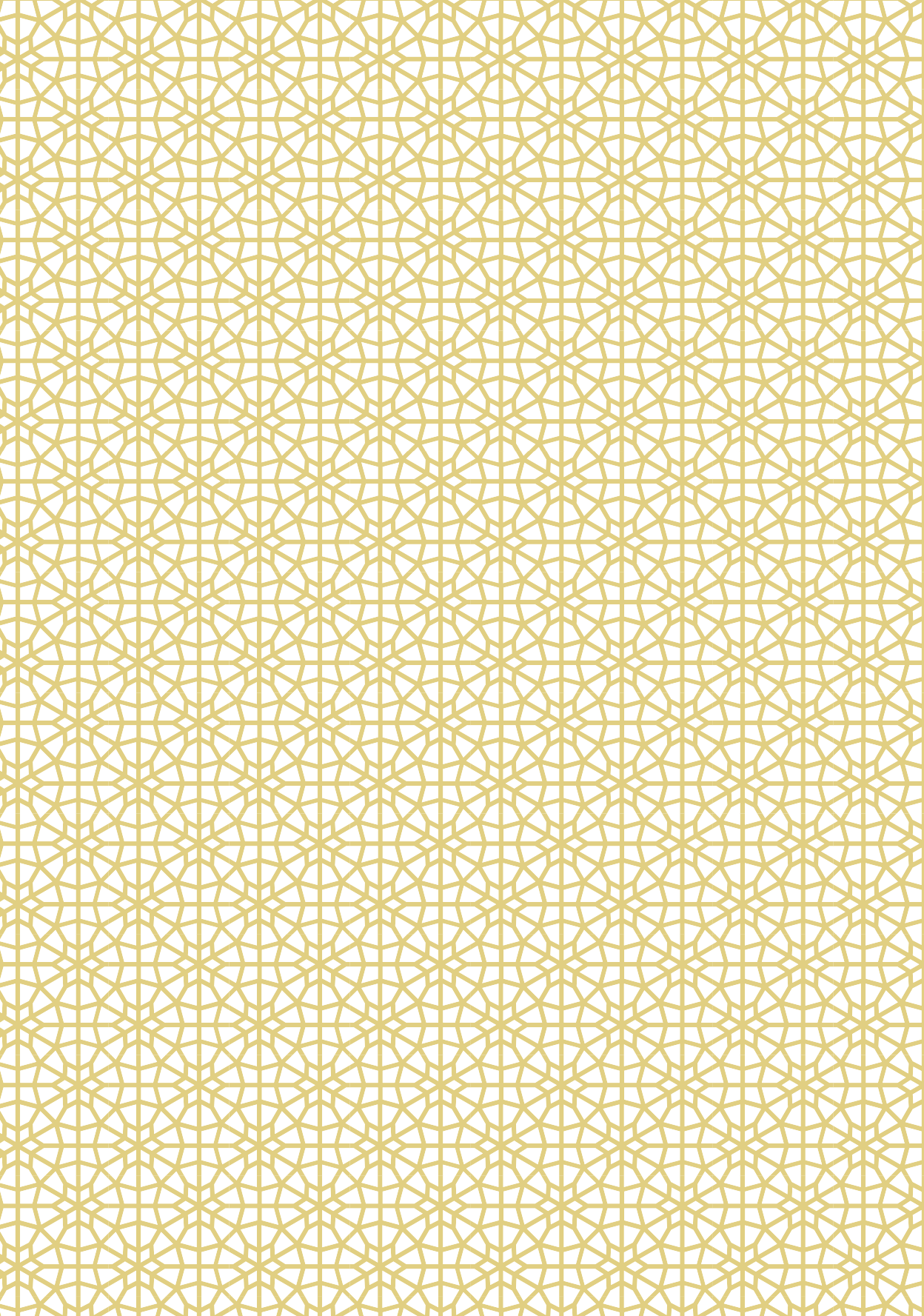
התחומים הנידונים

צמצום משרדי הממשלה

התנגדות לחקיקת יתר

המודל הקהילתי

מערכת המשפט

התחומים הנידונים

זהות סבורה כי השיטה והמבנה הארגוני של הממשל בישראל דורשים לא מעט תיקונים ושיפורים - חלקם נקודתיים, וחלקם רחבי היקף ומרובי השלכות. אין הכוונה לכלול במצע זה את כל ההצעות והרעיונות בתחום זה, אלא להסתפק באותן הצעות הניתנות ליישום ישיר יחסית במסגרת המבנה הקיים.

בשער זה של המצע נציג ארבעה נושאי על בהם בחרנו להתמקד:

צמצום המנגנון הממשלתי יחד עם ההתנגדות לחקיקת היתר, לעומת המודל הקהילתי, הם שני צדדים של אותו מטבע. זהות דוגלת במשילות יעילה וברורה לצד הרחבת חירויות הפרט והקהילה. צמצום המנגנון הממשלתי וההפרזה בחקיקה נועד לא רק לייעל את עבודת הממשלה ולהגביר את המשילות, אלא אף להביא להחזרת תחומי אחריות רבים מידי הממשלה אל הציבור, מתוך הבנה שפריסת האחריות הממשלתית על התחומים הללו פוגעת בציבור ומנוגדת לטובתו.

בעוד שפרק צמצום המנגנון הממשלתי וריסון החקיקה עוסק ברובו בענייני מסגרת, **פרק המודל הקהילתי** מציע שינוי וחינוך של ממש ביחס שבין האזרח והממשלה. פרק זה הוא תשתית לכל הפתרונות שזהות מציעה בהמשך המצע, ותשתית בתפיסת עולמה של זהות בכלל. חרות, זהות ומשמעות יכולות לפרוח על בסיס קהילות משגשגות ועצמאיות, כפי שהיה בעם ישראל מאז ומעולם, וכפי שצריך להיות.

הפרק על מערכת המשפט לא עוסק בבעיותיה של מערכת המשפט הישראלית מבחינה מקצועית ופקידותית, אלא ברשות השופטת כאחד מעמודי התווך של השלטון בישראל, וביחס בין רשות זו לבין הרשויות המבצעת והמחוקקת. זהות סבורה שהאיזון בין הרשויות הופר בעשורים האחרונים באופן חמור, ושישנן תקלות מבניות מהותיות הגורמות לחוסר האיזון הזה. הצעדים המעשיים שזהות מציעה בפרק זה, הם המפתח ליישום המוצלח של הנאמר בשני הפרקים הראשונים, שכן הם התנאי להחזרת הריבונות במדינה לידי הציבור - הריבון הגליטימי היחיד במדינת חירות דמוקרטית כפי שישראל רוצה וצריכה להיות.

צמצום משרדי הממשלה

"אין זמליכים מלך תחילה אלא לעשות משפט ומלחמות" - רמב"ם, משנה תורה.
"ככל שהממשלה גדולה יותר, כך האזרח קטן יותר" - דניס פראגר.
"הממשלה היא לא הפתרון, הממשלה היא הבעיה" - הונלד רייגן.

המטרה - ממשלה מצומצמת, מייצגת ויעילה

זהות חותרת למצב קבוע, שבו **ממשלת ישראל מצומצמת ככל שניתן**. הן כדי להשאיר מרחב חירות מירבי לאזרח, והן כדי לשרת אותו ביעילות מירבית בתחומי אחריותה. זהות רואה לנגד עיניה ממשלה ללא התנגשויות של סמכויות וללא מנגנון מסורבל ובזבזני. ממשלה יעילה שמסוגלת לדון, להחליט, ולבצע את מדיניותה.

המצב כיום ובעיית המשילות

בממשלת ישראל הנוכחית יש 29 משרדי ממשלה ומכהנים בה 23 שרים ו-8 סגני שרים. מצב מזיק זה הוא תוצאה של הרגל רב-שנים לפצל משרדי ממשלה, ואף ליצור משרדים ריקים מתוכן, או מתחרים על אותם תחומים עם משרדים קיימים. כל זאת כדי לחלק "כיבודים" אישיים וקואליציוניים. חשוב להבין, כי בנוסף **לכסף הרב** שמשרדים אלה עולים לנו, במשכורות ובתקציבים - בעיה שמפלגות אחרות הדגישו בעבר, הבעיה העמוקה יותר בגודל הממשלה היא **בעיית משילות קשה**. מעבר לכך, ההרגל של הגדלת הממשלה ויצירת משרדים חדשים, גורם מטבעו להרחבת תחומי התערבותם של משרדי הממשלה בחיי האזרחים ול**צמצום החירות**.

הפתרון - הרכב הממשלה שזהות מציעה

להלן רשימת המשרדים המספיקה והנכונה לדעתנו לניהול תקין ויעיל של המדינה, כאשר משרדים קיימים המוכללים במלואם או במחלקם בתוך משרדים אחרים מופיעים בסוגריים:

1. **משרד ראש הממשלה** (כולל ירושלים ומורשת¹)
2. **משרד הביטחון**
3. **משרד החוץ ויהדות התפוצות** (כולל שיתוף פעולה אזורי, הסברה, תפוצות)
4. **משרד המשפטים**
5. **משרד הפנים**² (כולל בטחון פנים, דתות)
6. **משרד החינוך** (כולל התרבות והספורט)
7. **משרד הבריאות והרווחה**³
8. **משרד האוצר**
9. **משרד הכלכלה** (כולל את כל משרדי המשק: כלכלה ותעשייה, מדע, תיירות, חקלאות)
10. **משרד המשאבים והתשתיות**⁴ (כולל משרדי הגנת הסביבה, התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים, התקשורת, התחבורה והבטיחות בדרכים)
11. **המשרד לקליטת עליה ודיור**⁵ (כולל את משרד הבינוי והשיכון)

1 וכן המשרדים לנושאים אסטרטגיים ומודיעין - תחומים שהיו לאורך עשרות שנים באחריותו של ראש הממשלה.
 2 בטחון הפנים הוא באחריות שר הפנים במדינות רבות, וכך היה גם בישראל בעבר.
 3 נהוג במדינות רבות לאחד את הבריאות והרווחה, למשל בארה"ב, בריטניה, יפן.
 4 המשרד ירכז את האחריות לכל משאבי הטבע (כולל שמירת הטבע), ולכל התשתיות הארציות-לאומיות.
 5 המשרד יהיה אחראי בעיקר לפתרון משבר הדיור, לישראלים ותיקים וחדשים.

מה נרויח מהממשלה המצומצמת?

משילות. זהו הרווח העיקרי. חשוב להבין, שתפקידו של שר בממשלה איננו להיות הנציג של האינטרסים בתחום משרדו מול נגד שאר השרים, מבלי להתחשב במכלול צרכי הציבור. להיפך, עליו למשול בתחומו, לקחת בחשבון את כל השיקולים הנוגעים להחלטותיו ולאזן או להכריע ביניהם, בשם האינטרס שלנו - הציבור שבחר בו וששליחותו הוא עובד. זה גם ההיגיון שבאיחוד תחומים ומשרדים אשר הורגלנו שנים רבות לראות בהם "יריבים טבעיים" כגון התחבורה והתשתיות עם הגנת הסביבה.

במקום המצב הקיים כיום, שבו כל שר מנסה להגיע להישגים בתחום המצומצם של משרדו, והחלטות בתחומים חופפים מתקבלות כתוצאה ממיקוח בין שני שרים אחראיים או יותר, בממשלה המצומצמת, כל משרד יהיה אחראי על תחום נרחב והשר העומד בראשו יוכל ויצטרך לקבל החלטות שקולות ומאוזנות.

יעילות. ריבוי המשרדים והשרים יוצר מצב שבו בלתי אפשרי לקיים דיון ענייני ומעמיק במסגרת הממשלה, ולכן הממשלה נאלצת ליצור ועדות משנה של שרים לשלל נושאים. בישיבות הממשלה הרגילות כמעט ולא מתקבלות החלטות אמיתיות והן מנפקות בעיקר הכרזות לתקשורת. כאשר בממשלה יהיו כעשרה שרים, ניתן יהיה לברר את הנושאים הבין-משרדיים בישיבות הממשלה הרגילות. מיעוט המשתתפים יאפשר לכל השרים להשמיע את טיעוניהם ולהציג את ההשפעה של הנושא העומד על הפרק על תחומי אחריותם, וכך הממשלה תוכל לקבל החלטות שקולות יותר ביעילות רבה יותר.

חירות. ביטול המשרדים שאינם נחוצים כלל הוא תנאי מרכזי להגברת החירות, ולצמיחת תרבות ותודעת חירות אזרחית בתחומים כמו משפחה, קהילה, תרבות וספורט. עם זאת, גם איחוד המשרדים המפוצלים תורם לחירות האזרחים. לשר שאחראי על משרד כזה יהיה קל יותר לראות היכן האינטרס של הציבור מחייב לתת לאזרח, או לכלכלה, לפעול באופן חופשי, מבלי שהממשלה תנסה "לנהל" אותו. כאשר לא ייווצרו משרדי ממשלה חדשים, לא יהיה הכרח ליצור עבורם תחומי אחריות חדשים ובלתי נחוצים, על כל הבירוקרטיה ופוטנציאל הנזק והשחיתות הכרוכים בכך. כמו כן, לשרים בממשלה המצומצמת תהיה די והותר עבודה משמעותית ויהיה להם פחות עניין בקבלת החלטות מיותרות על מנת ליצור כותרות בלבד.

כסף. כמובן, מעבר למשילות, היעילות והחרות, ייחסך גם הרבה מאוד כסף לקופת המדינה, או עדיף אפילו - כסף שיישאר בכיסם של האזרחים. החל במשכורות השרים, סגניהם, מנכ"ליהם ועוזריהם, דרך עלות בנייני משרדיהם ואחזקתם, וכלה בעיקר: התקציבים של משרדים שאין בהם צורך.

מחויבים לשינוי

יש להבהיר כי ביטול משרדים מיותרים ואיחוד משרדים קיימים איננו מסתכם במשכורות של שרים וסגני שרים. תהליך **עומק** של איחוד משרדים, ביטול כפילויות בסמכויות, ושחרור תחומים הנמצאים ב"אחריות" הפקידים חזרה לידי הציבור, יהיה כרוך בצמצום של מערכות ממשלתיות עתירות כח אדם, ידרוש זמן להיערכות ולביצוע, ויחייב הפגנת נחישות אל מול לחצים פוליטיים ופקידותיים.

זהות מתחייבת לא להסתפק באיחוד "קוסמטי" של משרדים, אלא נחושה להביא את הייעול, שהוא תכלית העניין, אל כל רמות המנגנון הביורוקרטי הממשלתי⁶. בכוונתנו לעגן את חלוקת המשרדים ואת סמכויותיהם⁷ בחוק יסוד הממשלה ולשים בכך סוף למדיניות של קביעת מבנה הממשלה בהתאם לשיקולים קואליציוניים בלתי ענייניים.

איך צמצום הממשלה יעבוד - פירוט

חלוקת המשרדים הנוכחית

להלן רשימת 29 משרדי הממשלה הקיימים כיום. אלה מתוכם שישארו בהרכב שלנו **מודגשים**. אלה מתוכם שיבוטלו בתוכנית שהוצגה לעיל מופיעים ברשימה **בצבע צהוב**. אלה מתוכם **שיאוחדו** למשרד אחד מופיעים ברשימה בגופן רגיל.

- ❖ **משרד רוה"מ, משרד החוץ, משרד הביטחון, משרד האוצר, משרד החינוך, משרד המשפטים, משרד הבריאות, משרד הפנים ומשרד העלייה והקליטה.**
- ❖ משרד הכלכלה והתעשייה, משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, המשרד לביטחון פנים, משרד התשתיות הלאומיות האנרגיה והמים, משרד המדע הטכנולוגיה והחלל, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, משרד הבינוי והשיכון, משרד הרווחה והשרותים החברתיים, משרד התיירות, משרד התקשורת, המשרד לשרותי דת, משרד התפוצות, המשרד להגנת הסביבה והמשרד לירושלים ומורשת.
- ❖ המשרד לשיתוף פעולה אזורי, המשרד לפיתוח הפריפריה הנגב והגליל, משרד התרבות והספורט, המשרד לענייני מודיעין, המשרד לנושאים אסטרטגיים והסברה והמשרד לשוויון חברתי.

6 כולל ביטול חוקים מיותרים.

7 כולל את ביטול המשרדים המיותרים.

ביטול משרדים מיותרים והכללתם מחדש במשרדים הנוחים

ישנם משרדים שאפשר לבטלם כמעט לחלוטין, וברור לכל שפיצולם או יצירתם מראש היו למטרת מתן תפקידים בלבד. חלק גדול מתפקודיהם של משרדים אלה הוא מזיק או מיותר מלכתחילה, וצריך לבטל אותם לא רק משיקולי משילות ותקציב, אלא גם מהותית. ואלו הם:

- ❖ **המשרד לשוויון חברתי**, שאת מעט תחומי עיסוקיו הלגיטימיים והנוחים יש להחזיר למשרד הרווחה, ואת מרביתם יש לבטל.
- ❖ **המשרד למודיעין ונושאים אסטרטגיים**, שהוקם ופורק ושוב הוקם אך ורק משיקולים פרסונליים, ויוצר כפילות מיותרת מול משרד ראש הממשלה.
- ❖ קיומם של המשרדים הנפרדים "**לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל**", ו"**שיתוף פעולה אזורי**" מיותר לגמרי, ותחומים אלו צריכים לחזור למשרד ראש הממשלה, שאחראי ליישום הבין-משרדי של מדיניות הממשלה.
- ❖ **משרד התרבות והספורט** כמשרד נפרד אף הוא איננו מוצדק באופן מהותי, ועצם קיומו מזיק לתרבות ולספורט, ועל כן יש לבטלו, כפי שנפרט בפרק העוסק במדיניות אי ההתערבות בתרבות. תפקידיו הרלוונטיים המעטים יוחזרו למשרד החינוך.

איחוד משרדים נוחים

לעומת המשרדים שניתן לוותר על רוב תפקודיהם, או להחזירם למשרדים שמהם הם פוצלו, ישנם משרדים רבים המטפלים בנושאים מהותיים, אך אין סיבה לקיומם הנפרד, והם יאוחדו תחת משרד אחד מרכזי שיעסוק במכלול התחומים שמפוצלים כיום בין משרדים שונים.

- ❖ במסגרת **משרד הפנים**⁸ יאוחדו המשרד לביטחון פנים והמשרד לשירותי דת. תחת **משרד החוץ** יאוחדו: משרד ההסברה⁹ ומשרד התפוצות¹⁰. במקרה של ארבעת המשרדים הללו, מדובר בסך הכל בהחזרה של משרדים שכבר היו מאוחדים בעבר והופרדו מסיבות שאינן ממין העניין - הביתה.
- ❖ זהות מאמינה בהתערבות מזערית של הממשלה בכלכלה, היכן שזהו תפקידה של הממשלה לסייע לכלכלה, יהיה זה באחריות שר אחד, ולא מול מספר משרדים נפרדים. לכן, כל המשרדים העוסקים בכלכלת ישראל וענפי המשק לסוגיהם יאוחדו

8 גם המשרד לביטחון פנים וגם המשרד לשירותי דת היו בעבר תחת משרד הפנים.

9 זהות סבורה שהעיסוק הכפייטי של מדינת ישראל בהסברה נובע בעיקר ממדיניות לקויה שמצריכה הסבר, וברגע שהמדיניות תשתנה, גם הצורך להסביר יפחת במידה רבה. מכל מקום, מקומה של הסברת פנים היא במשרד ראש הממשלה, ומקומה של הסברת חוץ הוא במשרד החוץ.

10 הקשר בין ממשלת ישראל ובין יהדות התפוצות היה בעבר בתחום משרד החוץ, והפיצול ממנו היה מלאכותי.

מחדש תחת **משרד הכלכלה** שיכלול את משרד הכלכלה¹¹ והתעשייה, הרכיב הכלכלי של המשרד למדע טכנולוגיה וחלל, משרד התיירות, ומשרד החקלאות¹².

✿ כל משאבי הטבע הלאומיים וכל התשתיות הארציות צריכות להיות מטופלות על ידי משרד אחד בשם **משרד המשאבים והתשתיות**. כך, תיפתח האפשרות עבור המשרד המאוחד למלא את תפקידו במלואו: לאזן בין התשתיות והנכסים הלאומיים השונים, בין ניצול ושימור, ולסיים את המציאות המזיקה של מלחמות בין שרים. המשרד החדש יאחד את המשרדים הרלוונטיים הבאים: משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, משרד התשתיות הלאומיות האנרגיה והמים, משרד התקשורת¹³ והמשרד להגנת הסביבה.

✿ **משרד הבריאות והרווחה** יאחד את כל המשרדים והרשויות העוסקים ברווחת האזרח. ✿
 ✿ בישראל יש כיום משבר דיור קשה שפוגע ברוב הציבור, משבר שאינו כורח המציאות, אלא הוא כולו תוצאה של היעדר מדיניות שתטפל בסיבות האמיתיות למשבר, שאותן נפרט במצע בפרק הדיור. בנוסף לכך, זהות מצפה ומקווה לגל עליה גדול ומבורך של יהודים השבים לארצם, וכן לגל של ישראלים חוזרים. הצירוף של כל אלו יחייב לתת סוף פתרון אמיתי לבעיית היצע הדיור בישראל, וזה יהיה תפקידו העיקרי של **המשרד לקליטת עליה ומשרד הבינוי והשיכון** שיאוחדו.

11 כל גלגוליו של משרד "הכלכלה והתעשייה" מהקמתו ועד ימינו נבעו משיקולים קואליציוניים. אין הצדקה מהותית להפרדתו ממשרד התיירות, למשל, שאיתו הוא היה מאוחד בעבר.

12 החקלאות והתיירות הם ללא ספק ענפי משק אסטרטגיים של מדינת ישראל, אך ככאלה, אין הבדל בינם לבין ענפי משק אסטרטגיים אחרים שאינם "זכאים" למשרדים נפרדים.

13 התקשורת היא גם תשתית, אשר חלקים גדולים ממנו אכן מנוהלים על ידי המדינה.

התנגדות לחקיקת יתר

קיימת תפיסה לפיה יעילותם של חברי כנסת נמדדת לפי כמות החוקים שהם מעבירים. המחוקקים הפעילים ביותר נתפסים כמעורבים יותר, אכפתיים יותר וכמי שדואגים באמת לציבור בוחריהם, תוך כדי שהם זוכים למחמאות בתקשורת ולתארים כגון "אלופי החקיקה".

אנו בזהות מחזיקים בתפיסה מנוגדת. אנו מאמינים שהמדינה צריכה למעט בהפעלת כוחה על האזרחים ככל האפשר ולכן נחיצותו של כל חוק צריכה להיבחן בזהירות המרבית. איננו שואפים להסדיר באמצעות חקיקה כל היבט בחיי האזרחים - ההיפך הוא הנכון. אנו מאמינים שהמדינה צריכה להתערב פחות ולהשאיר כמה שיותר מהחירות בידי האזרחים.

מלבד הפגיעה בחירות ובאיכות החיים של האזרחים, לחקיקת יתר ישנן השלכות חמורות נוספות. היא עלולה לתת יתרון לא הוגן לבעלי עניין ולמקורבים על חשבון מתחריהם ועל חשבון הציבור. היא עלולה לפגוע בכלכלה בדרכים שלעתיים קרובות אי אפשר לצפות מראש¹⁴. היא אפילו עלולה ליצור תחומי פעולה חדשים עבור הפשע המאורגן. לכל זאת יש להוסיף את העלות הלא-מבוטלת של יישום ואכיפת החוק החדש, עלות שמוטלת על ציבור משלמי המסים.

https://en.wikipedia.org/wiki/Cobra_effect 14

כפועל יוצא של התנגדותה לחקיקת יתר, זהות מתחייבת לשקול בכובד ראש כל הצעת חוק חדשה ולהצביע נגד כל הצעת חוק שאין בה צורך ממשי. כמו כן, זהות תפעל לביטולם של חוקים מיותרים או מזיקים שכבר התקבלו.

בנוסף, בכוונתנו לקדם את הדרישה שעלותה של כל הצעת חוק חדשה תוערך על ידי נציג משרד האוצר ותוצג בפני מליאת הכנסת בזמן הקריאה הראשונה¹⁵.

15 כיום, רק הצעת חוק פרטית (כלומר, הצעה שהועלתה על ידי חבר כנסת) חייבת לקבל הערכת עלות ממשרד האוצר, אשר מוצגת בפני הממשלה. אנו נרחיב את הדרישה כך שתחול גם על חוקים שהוצעו על ידי הממשלה או אחת מועדות הכנסת ונדרוש שהנתונים יוצגו בפני המליאה.

המודל הקהילתי

מחזירים סמכויות לקהילות

מאז הקמת המדינה הלך ונעלם אחד המוסדות המפוארים ביותר שהקים העם היהודי - מוסד הקהילה. מנהיגי המדינה בשנותיה הראשונות, אשר החזיקו בתפיסות ריכוזיות, האמינו שאזרחי המדינה חייבים לאמץ לעצמם תרבות משותפת וערכים משותפים ולהפוך למעשה לקהילה אחת גדולה הפועלת למען מטרה משותפת. לא היה בתפיסתם מקום למה שעשוי לסכן את האחדות הזאת, כגון קהילות קטנות ומגוונות. תפיסה זו הובילה את השלטונות בארץ לנסות ולטשטש את הזהות הקהילתית ולכפות את אימוצה של "הזהות הישראלית" שיצרו בשם רעיון כור ההיתוך.

אנו מאמינים כי הזהות הלאומית של עם ישראל צריכה לצמוח באופן טבעי מלמטה - מהפרטים המרכיבים את העם - ולא להיות מוכתבת מלמעלה על ידי השלטון. לקהילה שמור, אם כן, תפקיד מרכזי בעיצוב ובביטוי הזהות. כפי שחירויות הפרט הן הכלי באמצעותו יכול אדם לבטא את זהותו האישית וכפי שהמדינה היא הכלי לביטוי הזהות הלאומית כך הקהילה היא הכלי לביטוי זהותה של הסביבה הקרובה, של אלו שבחרו לגור זה לצד זה ולחלוק מרחב ציבורי משותף.

המודל הקהילתי מבוסס על השקפה זו. במסגרת המודל, הרשויות המקומיות יחולקו לקהילות קטנות והומוגניות וחלק מסמכויות המדינה והרשויות המקומיות יוזרו ויועברו

לקהילות המקומיות האלה. זאת על מנת לחזק את הזהות הלאומית על ידי חיזוק הזהות הקהילתית, ובד בבד לאפשר להן לקבוע בעצמן את אופיו של המרחב הציבורי שלהן.

כבוד הדדי במקום מאבקי חקיקה

המצב הנוכחי, בו השימוש במרחב הציבורי מוכרע על ידי המדינה או אפילו על ידי הרשות המקומית, יוצר מתחים ואיבה בין הקהילות והציבורים השונים. ציבור שלא שואף לכפות את ערכיו על כל המרחב הציבורי באמצעות חקיקה עלול לאבד לא רק את האפשרות להשפיע על אופיה של המדינה כולה, אלא גם את האפשרות לעצב את סביבתו הקרובה - מצב שגורם לכל הציבורים לשאוף לכפיית אמונותיהם הפרטיות. כך קביעת אופיו של המרחב הציבורי הופכת למשחק סכום אפס, למאבק שבו כל התקדמות של ציבור אחד באה על חשבוננו של ציבור אחר. נמצא שדווקא המדיניות שבאה לאחד היא זו שגורמת לפילוג.

הפתרון של זהות הוא לתת לכל קהילה אפשרות לקבוע את אופיו של המרחב הציבורי בתחומה ולצמצם את יכולתם של גורמים מחוץ לקהילה להשפיע עליה. מאבקי החקיקה יפסקו והסיבה העיקרית להם - החשש לאבדן הזהות הקהילתית - כבר לא תהיה רלוונטית. מרגע שהמאבק יסתיים, המתחים בין הציבורים בישראל יחלו להתפוגג וייתנו מקום להפריה תרבותית הדדית ולמציאת המכנה המשותף, במקום שיתמקדו בצורך בבידול ובמאבק על השונה.

מעבר לתועלת הערכית שתצמח מהפתרון של זהות, מדובר גם בפתרון צודק והוגן. המודל הקהילתי יאפשר לתושבים המקומיים, שהם אלו שיושפעו יותר מכל מאופיו של המרחב הציבורי, להסכים בינם לבין עצמם על השימוש בו.

החלוקה לקהילות

נושא הקהילות כולו ובכללו נושא החלוקה לקהילות יהיה באחריותו של משרד הפנים. האחריות על יצירת החלוקה הראשונית לקהילות תהיה על הרשויות המקומיות, כאשר לשר הפנים סמכות לדחות הצעת חלוקה. הן ההנחיה למשרד הפנים והן לשון החוק יקבעו כי החלוקה צריכה ליצור קהילות הומוגניות ככל האפשר. חלוקה שנעשתה בכוונה לבור את כוחה של אוכלוסייה מסוימת ולמנוע ממנה להתאחד לקהילה עצמאית על פי החוק תוכל להיפסל בשל כך הן על ידי שר הפנים והן על ידי בית המשפט.

כל קהילה תבחר לעצמה הנהגה שתייצג אותה. אופן בחירת ההנהגה וסמכויותיה ייקבעו מלכתחילה על ידי משרד הפנים. מאוחר יותר, ניתן יהיה לשנותם באמצעות הצבעה של חברי הקהילה בכפוף לאישור משרד הפנים כאשר השיטה המוצעת והסמכויות המוצעות אינן חורגות מכללי המנהל התקין ואינן פוגעות בייצוג רצון הרוב בקהילה. כמו כן, תהיה לקהילות אפשרות להתפצל או להתאחד עם קהילות אחרות הסמוכות אליהן בכפוף להצבעת חברי הקהילה ולאישור משרד הפנים.

התקציב למימון פעילות הנהגת הקהילה יופרש על ידי הרשות המקומית מתוך תשלומי הארנונה של חברי הקהילה. הנהגת הקהילה תקבל תקציב לשכירת משרד וחדר ישיבות וכן תקציב מצומצם למשכורות עובדי מנהלה, ציוד משרדי והוצאות מנהלתיות. חברי ההנהגה עצמם לא יקבלו משכורת, אך יהיו זכאים להחזר הוצאות על שירותם לקהילה שגובהו ייקבע על ידי משרד הפנים.

סמכויות הקהילה במודל הקהילתי

המודל הקהילתי יאפשר לקהילות לחוקק חוקי עזר קהילתיים, באותו אופן שמתאפשר היום לרשויות המקומיות לחוקק חוקי עזר עירוניים והם גם ייאכפו באותה צורה. כמו חוקי העזר העירוניים, גם חוקי העזר הקהילתיים ייכנסו לתוקף רק אחרי שיאושרו על ידי הנהגת הקהילה ועל ידי שר הפנים. אי אפשר יהיה להעביר חוק עזר שעומד בסתירה לחוק הישראלי.

חוקי העזר העירוניים יחולו רק על שטחים שאינם משויכים לקהילה מסוימת¹⁶. הקהילות החדשות יירשו עם היווצרותן את חוקי העזר של הרשות המקומית לה הן משויכות, שיהפכו בכך לחוקי עזר קהילתיים הניתנים לשינוי בידי הנהגת הקהילה. חוקי מדינה הנוגעים לשימוש במרחב הציבורי ומתאימים להכרעה ברמה הקהילתית יבטלו, תוך מתן זמן היערכות מספק לקהילות המעוניינות לחוקק חוקי עזר קהילתיים שיחליפו אותם.

16 פרט לחוקי עזר מסוימים שיוחרגו, כגון חוקים העוסקים בתשתיות עירוניות.

בנוסף לסמכות לחוקק חוקי עזר קהילתיים ולביטול מושכל של חוקי מדינה הגוברים עליהם, יועברו לקהילות סמכויות משמעותיות נוספות. אחת מהן היא הסמכות לקבוע מגבלות בנייה בתחומן, כמפורט בפרק הדיור במצע. השנייה היא היכולת למנות את מפקד המשטרה המקומית, כמפורט בפרק בטחון הפנים.

אילו חוקים יתקבלו ברמת הקהילה?

החוקים שיבוטלו ברמה הארצית והעירונית כדי לפנות מקום לחוקי עזר קהילתיים שיחליפו אותם יהיו החוקים העוסקים באופיו של המרחב הציבורי ובשימוש בו. נציג מספר קטן של דוגמאות להחלטות שאנו מאמינים שצריכות להיקבע ברמה הקהילתית.

- ❖ **חוקים הנוגעים לאופיה של השבת.** הוויכוח המתמשך על אופיה של השבת בישראל ייפתר בכך שכל קהילה תקבע תקנות המתאימות לאופיה של השבת בשטחה. חוקים האוסרים על פתיחת עסקים בשבת ובחג או על תחבורה ציבורית בשבת ובחג יבוטלו וכל קהילה תוכל לבחור אם לקבלם בשטחה ובאילו תנאים. כמובן שכל האמור על שבת ועל חגים יהודיים יכול לחול גם על ימי מנוחה אחרים, כפי שתקבע הקהילה המקומית.
- ❖ **חוקי רעש.** חוקים הנוגעים לרעש יתקבלו ברמת הקהילה המקומית, שהיא זו המושפעת מרעש זה.
- ❖ **אמנות ונוי.** פעולות הקשורות בנוי במרחב הציבורי כגון שתילת עצים ופרחים, כמו גם הצבה של פסלים ושל לוחיות זכרון, ידרשו את הסכמת הקהילה.

✿ **דוכנים, ירידים ומופעי רחוב.** הקהילה תוכל לאשר, לאסור או לקבוע תנאים, כגון זמן ומיקום מותרים, להצבת דוכנים ולעריכת ירידים ומופעי רחוב בשטח הציבורי.

כמובן שהחוקים האלו הם רק כמה דוגמאות לאופן מימוש סמכויות הקהילה. בכוונתנו לאפשר לסוגיות נוספות רבות הנוגעות למרחב הציבורי להיות מוכרעות במסגרת הקהילה המקומית.

מערכת המשפט

מריבונות העם ל"שלטון החוק" - ובחזרה

הדמוקרטיה - ריבונות העם

דמוקרטיה היא שלטונו של העם. המאפיין הראשון של הדמוקרטיה הוא שהעם מושל, מבטא את בחירותיו, ערכיו ותרבותו באמצעות הנציגים הנבחרים על ידו. הדמוקרטיה מתאפיינת גם בעיקרון של "הפרדת רשויות" שמשמעותו היא שהמדינה צריכה לשמור על הפרדה בין שלוש הרשויות הפועלות בתוכה: הרשות המחוקקת (בישראל הכנסת), הרשות המבצעת (הממשלה¹⁷) והרשות השופטת. כל רשות אמונה על תחומה ואינה רשאית להתערב בתחום חברתה. בדרך הזאת, הרשויות אמורות לרסן זו את זו ולמנוע השתלטות של רשות אחת שתרכז בתוכה את כל הסמכויות.

מהו מקומה של הרשות השופטת באיזון הקפדני הזה? מונטסקיה - פילוסוף צרפתי שהגה את רעיון "הפרדת הרשויות" בתחילת המאה ה-18 - טען שעל הרשות השופטת להיות הצנועה ו"החלשה ביותר, לאין ערוך" מבין הרשויות, וזאת כי בשונה משתי הרשויות האחרות היא אינה נבחרת על ידי הציבור. "צניעות" זו מתבטאת בריסון הביקורת שלה על שתי הרשויות האחרות ובעיקר על הרשות המחוקקת. על כן, ההגות הדמוקרטית פיתחה דוקטרינות המגדירות את אותו הריסון והמגדירות את הנושאים שבהם הרשות השופטת אינה אמורה לעסוק.

עליית האקטיביזם השיפוטי

בעשורים הראשונים של מדינת ישראל, הכיר בג"ץ בעיקרון זה ונמנע מלהתערב בסוגיות בעלות אופי מדיני או ביטחוני. אך החל משנות ה-80, בהובלת השופט אהרן ברק, הופר בצורה בוטה האיזון בין הרשויות תחת דגל ה"אקטיביזם השיפוטי". בשנת 1992, הושלמה ה"מהפכה החוקתית" עם חקיקת שני חוקי יסוד: חוק יסוד "כבוד האדם וחירותו" וחוק יסוד "חופש העיסוק". חוקים אלו למעשה נתנו לבית המשפט כר נרחב לפרשנות משפטית סובייקטיבית, שמאפשרת לו התערבות גסה ברשויות האחרות.

17 גם אם הממשלה היא קואליציה של מפלגות, עדיין היא ושריה ומדיניותה מבטאים את בחירת העם, ויש לאפשר להם למשול בדרכם, ולבצע את מדיניותם. לשם כך הם נבחרו.

כתוצאה מכך, נוצר מצב שבו בית המשפט ויועצים משפטיים שונים מתערבים בשאלות ציבוריות מהותיות הנוגעות למדיניות באמצעות הכלים הבאים:

- ❖ פסילת חוקים.
- ❖ שימוש במבחן ה'סבירות' וה'מידתיות' בסוגיות רבות.
- ❖ הרחבת זכות העמידה.
- ❖ חוות דעת שערורייתיות ללא עוגן חוקי.

כל אלה מהווים פגיעה קשה בעקרון הפרדת רשויות, במידה שאין לה אחריות בקרב המדינות הדמוקרטיות. עם הפגיעה הזאת, שגרמה לחסימה מתמדת של נבחרי הציבור בפעולותיהם, הופר בעצם גם העיקרון הראשון של הדמוקרטיה: שלטון העם.

מדיניות זהות - בחזרה אל ריבונות העם

זהות מאמינה כי בשאלות ציבוריות מהותיות וסוגיות בעלות אופי מדיני או בטחוני אין מקום להתערבותו של ביהמ"ש. זהות תפעל להחזיר את האיזון בין רשויות השלטון כדי לאפשר לרשויות הנבחרות לקדם מדיניות בהתאם להשקפת עולמן.

הסעיפים העיקריים שיש לחוקק כדי להחזיר לנבחרי העם את היכולת ליישם את מדיניותם, בניהול מדינת ישראל למען אזרחיה אשר בחרו בהם, מבלי שבג"ץ, היועץ המשפטי לממשלה, ומערכת הפרקליטות יחרגו מתפקידם וישתקו מדיניות זאת, הם כדלהלן¹⁸:

18 הסעיפים המוצעים כאן לתיקון מערכת המשפט הם במהותם תמצית הנקודות העיקריות שעלו בספר "הארנק והחרב" שנכתב ע"י שר המשפטים לשעבר, הפרופסור למשפטים דניאל פרידמן, בו הוא תיאר בהרחבה והסביר את התהליכים שעברו על מערכת המשפט הישראלית מאז קום המדינה, אשר הביאו למצב הנוכחי.

בית המשפט הגבוה לצדק¹⁹

- ❖ "זכות העמידה" (הזכות לעתור לבג"ץ) תחזור להיות נתונה רק למי שנפגע או צפוי להיפגע בעצמו מפעולת המדינה²⁰.
- ❖ בג"ץ לא יהיה רשאי למסור החלטה מבלי למסור באותו מועד גם את הנימוקים לה.
- ❖ לבג"ץ וליועץ המשפטי לממשלה לא תהיה סמכות מעבר לזו המוגדרת להם בחוק.
- ❖ "הלכה" שקבע בג"ץ תובא לידיעת הכנסת כדי שתוכל לחוקק חוק שיחליף אותה.

פסילת חוקים על ידי בג"ץ

- בג"ץ (או כל ערכאה שיפוטית אחרת) לא יהיה רשאי לבטל חוק שחוקקה הכנסת.
- ❖ אם מצא שופט שיש פער או סתירה בין חוקים, עליו לציין זאת בפסיקתו על מנת שהכנסת תוכל לתקן את הפגם.
- ❖ במידה ובג"ץ ימצא שחוק שחוקקה הכנסת איננו קביל מהותית מצד סתירתו את החוקים הקיימים, הוא יוכל לקבוע זאת ברוב מוחלט של שני שלישי מכלל שופטי

19 בית המשפט הגבוה לצדק (בג"ץ) הוא בית משפט מיוחד שתפקידו לדון בעתירות נגד רשויות המדינה ונגד גופים ציבוריים כאשר נטען שהם פועלים בניגוד לחוק או לצדק. באמצעות פרשנות מרחיבה מאד של מושג ה"צדק", בג"ץ הרשה לעצמו לחרוג מאד מהסמכויות שהיו אמורות להיות לו. למעשה שופטי בג"ץ נטלו לעצמם את הסמכות לבלום כל החלטה של הממשלה או חוק של הכנסת אשר אינם מתיישבים עם השקפת עולמם. זאת כאשר החלטות בג"ץ אינן עומדות בשום סוג של ביקורת, ומבלי ששופטי בג"ץ יישאו באחריות לתוצאות החלטותיהם. בכך, בג"ץ העמיד עצמו בפועל כסמכות העליונה, מעל לממשלה ולכנסת.

20 כך היה עד שנות השמונים של המאה העשרים, והנסיגה מעיקרון זה היא מיסודות "המהפכה המשפטית" של אהרן ברק, והיא גם הסיבה לעומס הבלתי אפשרי על בית המשפט העליון בתפקידו האחר, כערכאת משפט "רגילה" עליונה, מה שגורם לעינוי דין ממושך ביותר בתיקים המגיעים לבית המשפט העליון. זה גם גורם לעומס כבד על משרדי הממשלה. למשל ב-8.12.2016 אמר שר הביטחון כי משרד הביטחון מתמודד כעת בו-זמנית מול 260 עתירות לבג"ץ, שפוגעות בתפקודו, וכך משיגות את תכליתן, שהיא לנהל נגד ישראל "מלחמת התשה משפטית במימון גורמים בינלאומיים, כולל מדינות אירופה" [קישור לכתבה בישראל היום].

בית המשפט העליון המכהנים.

- ❖ במצב כזה, יהיה צורך לאשר מחדש את החוק בכנסת, או לשנותו בחקיקה. עד אז, תוקף החוק יהיה בהשגחה.
- ❖ חוק שאושר פעם נוספת לאחר שבג"ץ דרש זאת, לא ניתן יהיה לפסילה נוספת על ידי בג"ץ.

מרחב השפיטות - לא "הכל שפיט"

- ❖ אין לפרקליטות המדינה ולפרקליטות הצבאית סמכות להתערב בתהליך קבלת החלטות ביטחוניות וביצוען. תפקידם לייעץ לפני ואחרי פעילות ביטחונית, אך לא במהלכה.
- ❖ פעילות ביטחונית תהיה נתונה לתחקור מבצעי, לשיפוט לפי "חוק השיפוט הצבאי" ולביקורת ציבורית, אך לא תהיה שפיטה על ידי בית המשפט (בג"ץ)²¹.
- ❖ בית המשפט לא יהיה רשאי לשיפוט בנושאי תרבות לאום ובטחון מעבר למה שהוגדר בחוק. זהו תחומם של הציבור ונבחריו.
- ❖ יש להגדיר בחקיקה כללים ברורים לשימוש בנימוק המשפטי של "עילת הסבירות"²², לשם תחימתו.
- ❖ פרקליט או שופט יוכל לבסס עצה או פסק על "החוק הבינלאומי" רק אם הראה שהוא מסתמך על חוק ישראלי או על החלטת ממשלה שמחייבת את ישראל לאמנה בינלאומית בנושא הנדון²³.
- ❖ שופט ש"פרש" חוקים בסתירה **מהותית** למשמעותם, או שיגזר עונשים שיעמדו בסתירה **מהותית** לחומרת או לקלות העברות שנעשו, ניתן יהיה לזמנו לשימוע

בפני ועדת החוקה של הכנסת, ורוב מיוחס מבין חברי הוועדה יוכל להורות לאחר מכן על העברתו מתפקידו.

21 סעיף זה נכתב לפני "פרשת אלאור אזריה", שבה פעילות ביטחונית הועברה לבחינה משפטית לפי חוק השיפוט הצבאי מבלי שעברה קודם לכן את שלב התחקור המבצעי כראוי וכמתחייב, כלומר נפל פגם בהתנהלות בתוך צה"ל, שאינו נוגע לבג"ץ. הסעיף כאן מתייחס למקרים שבהם בג"ץ התערב בפעילות ביטחונית מיוזמתו.

22 להלן ביקורתו של השופט העליון גרוניס על עילת הסבירות והשימוש בה "בבג"צ 3997/14, התנועה למען איכות השלטון בישראל נגד שר החוץ, ס' 28 לפסק הדין": "נשאלת איפוא השאלה, שמא עדיף היה לאמץ כלל ברור והחלטי אשר יקנה ודאות משפטית (למשל, להסתפק בכללי הכשירות הקבועים בחוק ולמצער לקבוע כללים ברורים יותר בסוגיה), וזאת אף במחיר של מינוי כזה או אחר שניתן לסבור לגביו שעדיף שלא היה נעשה גם לאי הוודאות בכלל המשפטי יש מחיר כבד, וזהו המחיר אותו אנו משלמים עתה.

23 הציבור הישראלי הורגל לאורך שנים למושג "החוק הבינלאומי", אך מדובר במושג מטעה. מה שקרוי ה"חוק הבינלאומי" הוא אוסף של הסכמים בין-מדינתיים נפרדים אשר מדינות יכולות, אך לא חייבות, להתחייב לחלק מהם, בהתאם לאינטרס שלהן. אין שום "חוק" המחייב מדינה ריבונית כלשהי לנהוג לפי הסכם שהיא לא בחרה להתחייב לנהוג לפיו.

❖ שופט שיסרב להזדהות עם המנונה וסמליה של מדינת ישראל יועבר מתפקידו.

מינוי שופטים²⁴

- ❖ בוועדה למינוי שופטים²⁵ יכהנו בנוסף לשר המשפטים רק חברי כנסת²⁶, שייבחרו על ידי כלל חברי הכנסת בהצבעה חשאית.
- ❖ מועמדים למשרת שופט מחוזי או עליון יעברו שימוע פומבי בכנסת לפני הדין במועמדותם.
- ❖ נשיא בית המשפט העליון והמשנה לנשיא ייבחרו מבין שופטי העליון בבחירה חשאית על ידי מליאת הכנסת, לאחר שימוע פומבי²⁷.

היועץ המשפטי לממשלה

- ❖ תפקידי היועץ המשפטי לממשלה, וראש התביעה (פרקליטות המדינה), יפוצלו ולא יוחזקו עוד בידי אותו אדם²⁸.
- ❖ הממשלה תהא רשאית למנות פרקליט שייצג אותה בבית המשפט.

24 הערה לענין שיטת המושבעים: במשפט האנגלי, כלומר בבריטניה, בארה"ב ובמדינות נוספות, נהוגה שיטת המושבעים, שתכליתה לזוודא שזכויות הנאשם יזכו להגנה ראויה מפני שרירות לב, או ניתוק מהמציאות, של שופט "מקצועי", וזאת ע"י שיתוף חבר מושבעים שהם אנשים רגילים כמו הנאשם, לא משפטיים. במשפט הישראלי, שמבוסס על המשפט האנגלי, לא נהוגה שיטת המושבעים, משום שמה שירשנו כאן מהאנגלים זה לא המשפט הבריטי הרגיל אלא המשפט הבריטי הקולוניאלי, זה שלא נתן ל"ילידים" המקומיים זכות כזו להגן על אחיהם מפני עריצות שופטי הכיבוש הבריטי. התיקונים המוצעים כאן בשיטת מינוי השופטים נועדו לחבר שוב את שופטי ישראל אל הציבור, אולם בנוסף לכך יש מקום לבחון ביסודיות גם את האפשרות להשלים את התיקון הדרוש במערכת המשפט שלנו באמצעות הנהגת שיטת המושבעים.

25 כיום, בוועדה למינוי שופטים יש 9 חברים, מתוכם 3 שופטי בית המשפט העליון, ונדרש רוב של 7 מתוך 9 כדי למנות שופט עליון. חישוב פשוט מראה שלא ניתן למנות שופט עליון בישראל מבלי ששופטי בית המשפט העליון המכהנים ירצו בו. כלומר שופטי בית המשפט העליון נבחרים על ידי שופטי בית המשפט העליון עצמם. התוצאות ההרסניות של מצב לא-תקין זה מוכרות היטב לציבור בישראל. זה בדיוק הפוך מדמוקרטיה. הציבור יכול להחליף את מפלגת השלטון ואת ראש הממשלה, אך הוא לא יכול להחליף את "מפלגת" בני"ץ אף פעם. את זה אנו מבקשים לתקן.

26 החזות המקצועית של הוועדה בהרכבה הנוכחי חושפת את התרמית של "המינויים המקצועיים". מוטב שבחירת השופטים תיעשה על ידי חברי הכנסת ששיקוליהם הציבוריים ברורים, מאשר שתכוסה באצטלה מקצועית המטשטשת ומסתירה מן הציבור את התחרותם של אותם אינטרסים עצמם.

27 כיום הם ממונים אוטומטית לפי ותק כהונתם בבית המשפט העליון, ולכן ידוע 15 שנים מראש מי ימונה בעתיד.

28 כיום, האדם שאמור ליעץ משפטית לממשלה בעבודתה, לסייע לה בביצוע תפקידה, הוא אותו אדם שמנהל את חקירות המשטרה נגד שרים או מקורביהם. במצב זה, פעמים רבות היועץ הופך גם למחליט, כי השרים חוששים להתווכח איתו. התוצאה היא שיתוק פעולת הממשלה.

- ❖ הממשלה תהא רשאית למנות ולפטר את היועץ המשפטי שלה²⁹.
- ❖ כהונת היועץ המשפטי לממשלה מסתיימת עם תום כהונת הממשלה.
- ❖ נבחר ציבור (שרים, ראשי ערים) מחויבים לפעול על פי חוק אך לא יהיו חייבים לציית לעצת יועצם המשפטי.
- ❖ היועץ המשפטי לממשלה³⁰ יהיה רשאי לקבוע "הנחיות" רק באישור שר המשפטים וראש הממשלה³¹.
- ❖ על היועץ המשפטי לממשלה ועל ראש הפרקליטות תחול "תקופת צינון" שבה הם לא יוכלו להתמנות לשופטים בבית המשפט העליון.

מינוי משרתי ציבור בכירים

- ❖ נבחר ציבור יהיו רשאים למנות לתפקידים בכירים ולמשרות אמון את מי שיחפצו בו. הם יוכלו להיעזר ב"ועדת איתור" וביעוץ משפטי, אך לא יהיו חייבים לציית להמלצותיהם.
- ❖ לא תיפסל מועמדות אדם לתפקיד³² אלא אם יש חשד פרטני לפלילים.
- ❖ הממשלה תמנה בעלי תפקידים שתקופת כהונתם הקצובה הגיעה לסיימה (רמטכ"ל וכד') גם בתקופת בחירות³³.

ביקורת על מערכת המשפט

- ❖ מבקר המדינה ימסור לכנסת ולציבור דו"ח שנתי ובו מידע סטטיסטי שישקף מגוון מדדים של עבודתם ופסיקותיהם של השופטים בישראל ושל פרקליטות המדינה.

29 גם אם אין שום חקירה או חשש לחקירה נגד מי משרי הממשלה, עדיין ממשלת ישראל היא הגוף היחיד במדינה שלא יכול לסמוך על כך שעורך הדין שלו יפעל למענו. היועץ המשפטי, מרגע שמונה לתפקידו, כלל לא מחויב לסייע לממשלה לבצע את מדיניותה שלה, ויכול (וזה גם קרה) להציג בפני בית משפט דעה הפוכה מזו של הממשלה, והממשלה לא יכולה לעשות דבר.

30 הכוונה כאן גם לממונה על פרקליטות המדינה ולכפופים לו, לאחר שתפקיד זה יופרד מהתפקיד היועץ המשפטי לממשלה.

31 ה"הנחיות" של היועצ"ש, ושל פרקליט המדינה הכפוף לו, הן בעצם חקיקה-בפועל שמשפיעה על ההתנהלות היומיומית של השירות הציבורי ומערכת אכיפת החוק בישראל, וכך על חיי כולנו. למשל "הנחיה 2.5 של פרקליטות המדינה", שבה קבעה פרקליטת המדינה דאו עדנה ארבל שאין לתבוע אישה שהתלוננה תלונת שווא נגד גבר גם אם הוכח שמדובר בתלונת שווא. התוצאה הייתה הרס חיים של אנשים רבים בעקבות תלונות שהתבררו בבית משפט כתלונות שווא, ו"שלטון החוק", כלומר ההנחיה, מנע מהם את האפשרות הבסיסית לתבוע צדק ועונש על הוצאת השם הרע. משטרת ישראל התייחסה ל"הנחיה" כאל חוק.

32 הכוונה לתפקידים שהמינוי להם נתון בידי שרי הממשלה או בידי נבחר ציבור אחרים.

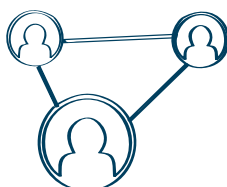
33 כולל בתקופת ממשלת מעבר שלאחר הבחירות. אסור לשתק את התפקוד השוטף התקין של המדינה במשך כחצי שנה לפני ואחרי קיום בחירות.

מעמדו של המשפט העברי

- ❖ תנועת זהות תפעל להעמקת הקשר בין המשפט העברי למשפט המדינה הקיים על-ידי הרחבת חוק יסודות המשפט, התש"ם-1980, הקובע זיקה בין המשפט הישראלי לבין עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל.
- ❖ עיקר מדיניותה של זהות בתחום המשפט העברי המשלימה את הנאמר בפרק זה, יפורט להלן בפרק המשפט העברי בשער **יהדות, תרבות ומדינה**.

שער שלישי

התכנית החברתית

חינוך

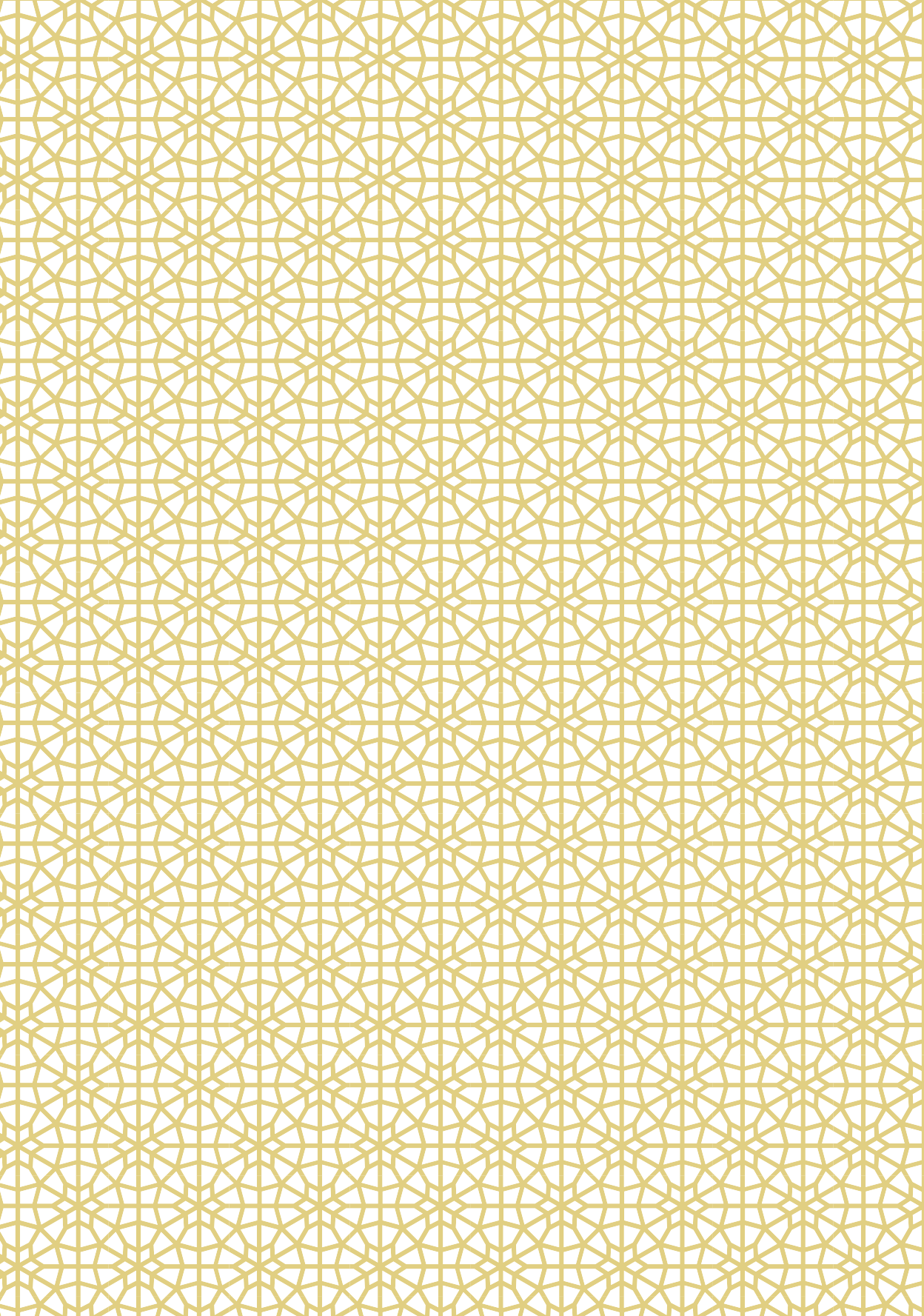
שיקום מעמד המשפחה

הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה

המלחמה בתאונות הדרכים

בריאות הציבור

תקשורת

חינוך

האחריות היא של ההורים

“האב חייב בבנו... ללמדו תורה... וללמדו אומנות”

זהות דוגלת במתן חירות מרבית לאזרח לבחור את הבחירות בחייו ולקחת עליהן אחריות, וזאת תוך צמצום מעורבותה והתערבותה של המדינה בחיי האזרח ככל האפשר. עקרון זה נכון גם כאשר מדובר בחינוך ילדינו.

מערכת החינוך משפיעה על חיינו וחיי ילדינו בכל היבט אפשרי: ערכי, תרבותי, כלכלי, חברתי, לאומי, וכמובן פוליטי.

זהות מאמינה כי ההורה, יותר מכל גורם אחר, רוצה בטובת ילדיו, ויודע מהי טובת ילדיו טוב יותר מכל מערכת פקידותית-ממשלתית.

זהות מאמינה כי החזרת האחריות והשליטה של ההורים על חינוך ילדיהם תשפר מאד את רמת החינוך לעומת מצבו כיום, תשפר את ההישגים, תאפשר לכל הורה לחנך את ילדו בהתאם ליכולותיו ונטייתיו של הילד, וכמובן בהתאם להשקפת עולמם של ההורים.

1 תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף כ"ט, עמוד ב'. התלמוד קובע את הקו המנחה של התפיסה היהודית בנושא החינוך, הגורסת שהאחריות היסודית על חינוכו של הבן, הן מבחינה ערכית רוחנית והן מבחינה מקצועית וכלכלית - היא באחריותם של האב, והמשפחה. המשפחה רשאית, כמובן, למנות שליחים לביצוע חובתם זו, בדמות מורים ומוסדות, אך האחריות היסודית של החינוך לעולם נשארת על כתפיהם של ההורים.

רובנו לא יודעים זאת אבל כיום, על פי החוק, האחראי על חינוך ילדינו הוא שר החינוך ולא אנחנו - ההורים. דבר נוסף שרובנו לא יודעים הוא שההוצאה הלאומית לחינוך היא כיום כ-86 מיליארד ש"ח בשנה² וזוהי למעשה ההוצאה הלאומית הכי גדולה שאנו מוציאים, ביחס לכל שאר סעיפי התקציב. אחוז ההשקעה של מדינת ישראל בחינוך גבוה ביחס למדינות המפותחות, אך במבחני פיז"ה הבודקים ומדרגים את התוצאות מדשדשים תלמידי ישראל ברבע התחתון של טבלת התוצאות הלימודיות של ילדי המדינות המפותחות. גם אם לא נסיף לחישוב התקציב את ההוצאות העקיפות שאנו מוציאים כדי להעניק לילדינו את החינוך הטוב ביותר שאנו יכולים, הרי שמדובר בתקציב ענק, בכל קנה מידה, וכפי שנראה בהמשך, ניתן להשיג בו חינוך טוב בהרבה, אם נחזיר את האחריות אלינו - ההורים.

שיטת השוברים

שיטת השוברים היא שיטה המשלבת מימון ציבורי ותחרות חופשית. כל הורה יקבל ממשד החינוך שובר בעל ערך כספי, שאותו הוא יוכל לממש בכל בית ספר שבו יחפוץ, וכך לממן את לימודי ילדיו. בתי הספר יצטרכו למשוך אליהם תלמידים על ידי שכנוע ההורים, שדווקא אותו בית ספר מציע תוכנית לימודים איכותית המועברת ע"י מורים מעולים. בשיטה זו משרד החינוך לא יכתיב לבתי הספר את תכני הלימוד ואת דרך הניהול, אלא יפתח את השוק לתחרות בין בתי הספר. המנהל יוכל באמת לנהל את בית הספר, ולא להיות תלוי באינספור מנגנונים מסובכים.

כתוצאה מן התחרות שתיווצר בין בתי הספר ורשתות החינוך, ייווצר מגוון רחב של בתי ספר, והרמה הכללית תעלה, כמו שקורה תמיד כששוק נפתח לתחרות. הכסף שייחסך יהיה פנוי למתן שירותים לתלמידים (למשל, למורים, למרצים אורחים, לטיפוח בית הספר). תהליך דומה התרחש בחלק ממדינות סקנדינביה (שוודיה, פינלנד), שבהן כבר נוסתה השיטה.

2 לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ההוצאה הלאומית לחינוך בשנת 2014 היתה 86.4 מיליארד ש"ח.

לשיטת השוברים יש יתרונות רבים והיא חלק מתפיסת עולם רחבה הדוגלת במתן חירות מירבית לאזרח לבחור את הבחירות בחייו ולקחת עליהן אחריות, באמצעות צמצום מעורבותה והתערבותה של המדינה בחייו ככל האפשר.

זהות מציעה להפעיל את שיטת השוברים במקביל למערכת הציבורית הנוכחית. הציפיה שלנו היא שעם השנים, האיכות של בתי הספר בשיטת השוברים תגרום למספר הולך וגדל של הורים להוציא את התלמידים מבתי הספר הציבוריים, מה שיעורר את המערכת הציבורית עצמה להתחדשות ולהצטרפות לשיטת השוברים בצורה כזו או אחרת.

על מה הכסף יוצא כיום?³

על פי נתוני משרד האוצר והלמ"ס לשנת 2012 (השנה האחרונה שבה התפרסמו נתונים מפורטים של התפלגות ההוצאה לחינוך לסעיפיה ולפי קבוצות גיל), ההוצאה הכוללת על חינוך בישראל עמדה על 78.2 מיליארד שקלים, לפי החלוקה הבאה:

- ✱ מינהל כללי - 2.1 מיליארד שקלים.
- ✱ קדם יסודי - 7.5 מיליארד שקלים.
- ✱ יסודי - 25.2 מיליארד שקלים.
- ✱ על-יסודי - 19.8 מיליארד שקלים.
- ✱ אוניברסיטאות - 10.1 מיליארד שקלים.
- ✱ על-תיכוני אחר - 7.7 מיליארד שקלים.
- ✱ ספרי לימוד וכלי כתיבה שנקנו על ידי ההורים - 0.8 מיליארד שקלים.
- ✱ "השקעות והעברות הון" - 4.9 מיליארד שקלים.

3 לפירוט החישובים, עיין בנספח "נתונים שיטת השוברים בחינוך".

לצורך המחשת רעיון השוברים נתמקד במערכת החינוך הפורמלית, מגיל הגן ועד לסוף כיתה י"ב, אשר למדו בה בשנת 2012 כ-2 מיליון תלמידים. בניכוי ההוצאות הקבועות לבניית כיתות ונכסים אנו נשארים עם תקציב שנתי "צנוע" של לא פחות מ-60.4 מיליארד שקלים.

ובכן, ההוצאה השוטפת (לא כולל מבנים) לחינוכם של כשני מיליון ילדי ישראל מגיל 3 עד גיל 18⁴ הייתה 60.4 מיליארד שקלים, ומכאן שההוצאה השוטפת השנתית לתלמיד הייתה 29.7 אלפי שקלים. בחלוקה של הסכום השנתי לתלמיד ל-12 חודשים מתקבל סכום חודשי של 2,483 שקלים לתלמיד לחודש⁵.

איך ייראה בית ספר כשתונהג שיטת השוברים?

על פי השיטה המוצעת עדיין יהיה קיים משרד חינוך, אך סמכויותיו ומנגנוניו יצטמצמו⁶, ולכן כמעט כל הסכום השוטף של ההוצאה לחינוך יועבר מהקופה הציבורית **ישירות** למוסדות החינוך עצמם, בהתאם למספר התלמידים הלומדים בהם. רוב הסכום ישמש לתשלום שכר המורים, והשאר להוצאות שוטפות (חשמל, מים, תחזוקה), לקנייה מרוכזת של ספרי לימוד ולשירותים חינוכיים שונים, כגון: יציאה למוזיאונים ולתאטראות, מתן תמיכה פסיכולוגית לתלמידים הזקוקים לכך, פיתוח ואחזקת תשתיות, וכד'. במילים אחרות, הכסף של תקציב החינוך יצא ישירות על חינוך התלמידים, ולא על מימון מנגנונים על גבי מנגנונים, כפי שקורה כיום.

זה כבר עובד בישראל

יש תחום אחד במדינה שבו שיטת השוברים מופעלת כבר כיום, כאן בישראל. לפני שנים לא רבות מחלקת יולדות בבית חולים ישראלי נראתה כמו מחלקה פנימית רגילה או גרוע מכך, ואז החליט מישהו בביטוח הלאומי להשאיר ליולדות את ההחלטה היכן הן רוצות ללדת, ולשם להפנות את תקציב הלידה (כ-13,000 ש"ח לכל לידה).

כלומר, היולדת קיבלה מעין שובר שמומש בבית החולים שבו בחרה ללדת. בעקבות זאת בתי החולים החלו להתחרות ביניהם על היולדות, ומחלקות היולדות הפכו ל"מלונות חמישה כוכבים".

4 בין 2012 ו-2014 מספר התלמידים גדל ב-5% וההוצאה לחינוך גדלה ב-10.5%, ומאז להיום המספרים כמובן עלו עוד.

5 ההוצאה לתלמיד בכיתות ז' - י"ב, כולל מבנים, בשנת 2014, היתה 2985 ש"ח לחודש לתלמיד, ראה תחשיב בנספח.

6 חלקם יעברו לרשתות החינוך, ראו בהמשך.

אפשרות העצמת רשתות החינוך

אחד החששות של מתנגדי שיטת השוברים היא מפני הקמה פזיזה מדי של בתי ספר חדשניים, אשר עלולים לקרוס ולפגוע קשות בתלמידים באותם בתי ספר, בשל חשיבותו של התהליך החינוכי. זהות סבורה כי חשש זה איננו בהכרח מבוסס, ושהאחריות ההורית וכוחות השוק עשויים לאזן את המערכת היטב ובמהירות.

עם זאת, על מנת לתת גב ויציבות לבתי הספר, יש לשקול מודל בו רשתות החינוך יחלו לפעול כשכבת ביניים בין המדינה לבתי הספר. במקום שהמדינה תחזיק משרד לכל פלח בציבור לפי קבוצות לחץ בממשלה ובמשרד החינוך, הציבור יבחר (באמצעות בתי הספר) את הרשת שמתאימה לערכיו ושהיא אמינה ומועילה עבורו. הרשת תסייע בכל הצד התשתיתי לפי דרישת בית הספר, למשל רכישה וניהול ציוד, ספרי לימוד ותכניות לימוד, גיוס מורים וניהול תשלום שכר יעיל.

במודל כזה, משרד החינוך יאשר רשתות לפי קריטריונים מינימאליים (ראה צמצום הליבה), והרשתות יהיו אחראיות על חוקיות תכני הלימוד וניהול תקין של בתי הספר.

יתרון נוסף באפשרות פיתוח רשתות החינוך, הוא העצמת המימד הערכי בחינוך. אחת המדינות המפעילות את שיטת השוברים משנות התשעים היא שוודיה. לאחר כעשרים שנה שבה השיטה פועלת, ישנה טענה להתדרדרות מוסרית בקרב בוגרי מערכת החינוך התחרותי של השוברים. הטענה היא שהיתרון בחינוך הערכי לא נצפה בטווח הקצר ולא מהווה גורם משמעותי בתחרות על השוברים⁷. כאן מגיעות הרשתות שיתנו מניסיונם הרוחבי ויעודדו בניית והפעלת תשתית חינוכית ערכית בקרב בתי הספר.

שוברים ורשתות

במסגרת מודל הרשתות, על מנת ליצור תחרותיות ויעילות של הרשתות, כל בית ספר יקבל שובר בית ספרי (שערכו יקבע לפי מספר התלמידים וקריטריונים נוספים), אותו יוכל להעניק לרשת לפי בחירתו בתמורה לשירותים ולחסות של אותה רשת. בית ספר שירצה לעבוד בצורה עצמאית, יצטרך למלא את הקריטריונים של לימודי ליבה, ושאר הקריטריונים שהרשת אמורה לוודא את קיומם.

7 יש ויכוח בנושא, ובהחלט יתכן שגורמים אחרים אחראים לתופעה, למשל קליטה מסיבית של מהגרים חסרי התשתית הערכית המקומית.

צמצום הליבה**”
צמצום
לימודי
הליבה,
“**

אך ורק לתחומים הנדרשים
על מנת להיות בוגר בעל
יכולת תפקוד תקינה
בחברה הישראלית.

כיום השיח הציבורי רווי באזכור "לימודי הליבה", בעיקר בהקשר להתנגחות עם מערכת החינוך בציבור החרדי. למעשה מבט מקרוב מגלה שליבה זו היא ברובה מצג שווא. ישנם שבעה מקצועות חובה המרכיבים את לימודי הליבה: אזרחות, אנגלית, היסטוריה, מתמטיקה, ספרות, עברית, תנ"ך. מקצועות אלו אמורים להוות סטנדרט אחיד לכל בוגר מערכת החינוך הרשמית בישראל, אך למעשה כל פלח באוכלוסייה מגדיר תקן אחר לבגרות וללימודים של מקצועות אלו (היסטוריה אחת לבי"ס ממלכתי, אחת לממלכתי דתי, אחת לחרדי ועוד אחת לערבים, וכך הלאה). זהות תצמצם את לימודי הליבה במידה ניכרת, אך ורק לתחומים הנדרשים על מנת להיות בוגר בעל יכולת תפקוד תקינה בחברה הישראלית. היסטוריה, ספרות ותנ"ך חשובים מאוד, וכל הורה שיבחר ללמד מקצועות אלו את ילדיו יבורך, אך אין עילה למנוע את המימון מהורה שיבחר בבית ספר שלא מלמד אותם. יתרה מכך, את לימודי הליבה במקצועות ההכרחיים של עברית, חשבון ואנגלית תצמצם לגרעין מינימלי, שיאפשר הרבה יותר זימות לרשתות ולבתי הספר, כדי להגיע לתוצר מקצועי ותחרותי יותר.

מהלך שנת הלימודים

מתן חופש פעולה לבתי הספר יפתח תחרות בריאה בנושאים רבים. דוגמא פשוטה ומשמעותית אפשר לראות בנושא אורך החופשות ומספר ימי החופש בשנה. לדוגמא, בשנת 2012 מספר ימי החופש של בתי הספר היסודיים בחינוך הממלכתי בימים שאין בהם חופשה במשך היוו 66 ימים, לעומת ממוצע של 55 במדינות ה-OECD⁸. בתחום זה

<https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03010.pdf> 8

שיטת השוברים תביא למצב דומה למתרחש ברוב מדינות ארה"ב, שם בית הספר קובע את לוח החופשות (מעבר לחופשות של כלל המשק) באופן אוטונומי, ויוכלו להגיע להתאמה הרבה יותר גדולה לימי החופש הנהוגים במשק.

תחילת שנת הלימודים

במערכת החינוך כיום נוצר מצב בעייתי שבו תחילת שנת הלימודים נקבעת לפי הראשון בספטמבר של לוח השנה הבינלאומי, ואילו החגים של לוח השנה היהודי קובעים ימי חופש מרובים בתחילת השנה. מכיוון שהמשק הישראלי יוצא לחופשים לפי חגי ישראל, נוצר מצב אבסורדי של לוח חופשות לא מתואם בין הילדים להוריהם. בנוסף לכך, הדבר פוגע באפשרות להנחיל לילדי ישראל את מורשת ישראל בכל הנוגע לחגי תשרי.

זהות תקבע את תחילת שנת הלימודים לפי לוח השנה היהודי בא' באלול הן כאמירה ערכית של גאווה במורשת ישראל, והן כמענה לבעיות הלוגיסטיות מעירוב הלוחות.

יותר מקצועי, פחות חובה

כיום חוק חינוך חובה חל מגיל 3 עד סוף כיתה י"ב. זהות מאמינה שעל בוגר מערכת החינוך להיות בעל אמצעים מספיקים להיות אזרח עצמאי המסוגל בפרט לפרנס את עצמו בכבוד. לצערנו רבים מהמסויימים את כל שנות הלימודים ואפילו הזכאים לתעודת בגרות לא מסוגלים למצוא תעסוקה סבירה עם דיפלומה זו. הסיבה לכך היא שהזכאות לבגרות הפכה מכרטיס בוגר של מערכת החינוך, לכרטיס כניסה למערכת חינוך אקדמית. אלא שלא כל בוגר מתאים ומעוניין ללמוד באקדמיה, וכך המדינה כפתה על התלמיד שנים רבות של אי התקדמות מקצועית ללא הצדקה ראויה, ובלי שיש לו פתחון פה בנדון.

זהות תפעל בשני מישורים: מחד צמצום חוק חינוך חובה עד לסוף כיתה י', מספיק זמן לעבור תהליך חינוכי משמעותי, מבלי לפגוע ביכולת ההתקדמות המקצועית של מי שלא מעוניין באקדמיה. מאידך, משרד החינוך ורשתות החינוך יקימו מערך חינוכי המכוון להתפתחות התלמידים שימשיכו בלימודיהם לקראת עתידם כבוגרים עצמאיים. אפיק אחד יהיה הקמת מערך קורסי מבוא אקדמי, בו התלמידים ילמדו קורסים ברמה אקדמית ברמת מבוא, ויוכלו להתקבל לאקדמיה על פי השיגיהם בקורסים אלו. בשיטה זו נצמצם הן את הצורך בבגרות שהפך לכלי בעייתי מאוד להערכה (אינספור מקרי העתקות בכל שנה), והן את הצורך בפסיכומטרי, אשר מהווה כלי סינון בעייתי לכשעצמו⁹. אפיק שני יהיה בהשבת מערך הלימודים המקצועיים

9 הן מצד הבעייתיות בתוקף ההערכה שלו, והן מצד העלות שלו גם בזמן וגם בכסף שעולה הון למשק הישראלי.

לבתי הספר בכיתות י"א, י"ב וגם י"ג. המשק משווע לעובדי כפיים מיומנים כגון רתכים, חשמלאים, שפים ונגרים, ועל מערכת החינוך לבנות מבחני הסמכה מתאימים, על מנת שרשתות החינוך ובתי הספר יוכלו להכשיר תלמידים המעוניינים בכך. כבר היום יש מענה לדרישה דומה למשל במגמת ניהול בתי מלון. במקום לתת למקצוע אצטלה אקדמית של בגרות, אנו מציעים לקרוא לילד בשמו, ולאפשר העמדת מערך הכשרה מקצועית ראויה בשלל התפקידים הנדרשים במשק, וההורים יבחרו בעזרת השובר מה ללמוד.

החינוך הביתי

חוק חינוך חובה כפי שהוא היום מאפשר להורים שמעוניינים בכך לחנך את ילדיהם בחינוך ביתי. דא עקא, מערכת החינוך לא רואה בעין יפה תופעה זו, ומערימה קשיים רבים על הורים המעוניינים בדרך זו, ואף מתנכלת להם ולילדיהם במקרים מסוימים. דוגמא קטנה היא הפקעת הזכות לילד מחונן להשתתף בהעשרה הניתנת לילדם המאובחנים ככאלו, אם הוא מתחנך בחינוך ביתי. זהות מכירה בזכות כל הורה לגדל את ילדיו באופן בו הוא מאמין, בין השאר בחינוך ביתי. לכן יעודכנו תקנות משרד החינוך המגבילות את החינוך הביתי, כך שהאפשרות תהיה פתוחה לכל הורה שמעוניין בכך בלי שהדבר יפגע בו או בילדיו. בנוסף תיבחן אפשרות למימוש שובר בערך מוקטן לצרכי חינוך ביתי (חוגים, חומרים וכך הלאה).

חינם זה לא חובה

לסיום פרק זה, נשוב להתחלה, ונתייחס לילדי הגן הרכים. בתחום זה חשוב להדגיש את ההבדל התהומי בין חינוך חינם, לבין חינוך כחובה חוקית. כידוע, בספטמבר 2012 קבעה מדינת ישראל כי חוק חינוך חינם יחול כבר מגיל 3, אבל יחד עם זאת גם קבע חוק זה שהחינוך יהיה חובה כבר מגיל זה, כאשר חלק החובה של החוק חל מ-2015. זהות תעצור

מהלך מסוכן זה, ותאפשר להורים לגדל את ילדיהם הרכים עד לגיל גן חובה בצורה הטובה בעיניהם, ללא שום כפייה מצד ה"אח הגדול". חינוך חנים בגיל הרך זה "נדיב" מספיק ובעל השלכות לא פשוטות לכשעצמו, אבל אין שום צורך להפוך את הקערה על פיה ולחייב להכניס ילדים רכים למסגרת זו או אחרת.

שיקום מעמד המשפחה

המשפחה היא אבן היסוד של החברה והתרבות. בתוך התא המשפחתי מתעצבת דמותו וזהותו של האדם, הן כפרט והן כחלק מהקהילה ומהחברה. חוסנה של המשפחה הוא הגורם המכריע בצמיחתם של הילדים הגדלים בה למבוגרים בריאים, עצמאיים, מאושרים וערכיים. **לכן השמירה על חוסנו של התא המשפחתי היא משימה חברתית ולאומית ראשונה במעלה.**

כפי שחירות הפרט וגיבוש זהותו הכרחיים לצמיחתו ולמיצוי יכולותיו, כך גם המשפחה זקוקה לעצמאות וליכולת לתפקד כתא מגובש ואורגני על מנת להתחזק ולשגשג. אמנם קיימים מקרים מצערים בהם המדינה חייבת ליזום התערבות בנעשה בתא המשפחתי על מנת למנוע פגיעה, אך ככלל המשפחה יודעת להגן על האינטרסים של חברה, ובייחוד של הילדים הגדלים בה, ולפעול לטובתם - יותר מכל גורם אחר.

לעתים קרובות מדי, כאשר המדינה מבקשת להכתיב את התרבות ולעצב את דמות האדם, היא פוגעת בעצמאות התא המשפחתי ומתערבת בהחלטותיו שלא לצורך. אחריותה וסמכותה של המשפחה לדאוג לשלומם ולרווחתם של חבריה ולחינוכם של הילדים מופרות לטובת רעיונות תרבותיים וחינוכיים המוכתבים מלמעלה, או כפועל יוצא מחוקים ומתקנות המבקשים להסדיר כל היבט בחיי הפרט.

הדבר מתבטא בצורה החריפה ביותר דווקא במקרה הכואב של פירוק התא המשפחתי עקב פרידה או גירושין. במצב זה, התערבותה של המדינה נדרשת כדי לוודא ששלומם וטובתם של הילדים מובטחים ושזכויותיהם וחובותיהם של ההורים נשמרות תוך שמירה על שוויוניות. במקרה זה, המדינה צריכה לשמש כגורם מגשר ומפשר ולאפשר את יצירתה של מסגרת לשיתוף פעולה של ההורים בגידול ילדיהם המשותפים. במקום זאת, היא נוטה לנצל את סמכויותיה כדי לכפות את תנאיה על המתגרשים ובכך מעודדת פתרון של חילוקי דעות באמצעות מאבק משפטי שפוגע ביכולתם להתגבר על המשבר ולהמשיך לגדל את הילדים; משבר המביא לעתים קרובות ליצירת נתק בין הילדים לבין אחד מהוריהם.

זהות תשים לעצמה למטרה לשמור ולפתח את עצמאותו של התא המשפחתי, בייחוד בכל הנוגע לחינוך הילדים ולקבלת החלטות כלכליות משותפות.

במקרה של פירוק התא המשפחתי, זהות תפעל להפיכת המדינה לגוף שפותר חילוקי דעות ולא מעודד אותם. זהות תקדם תפיסה של **אחריות הורית משותפת** של הורים גרושים על ילדיהם ונשיאה בנטל גידולם ותעניק לשני הצדדים **יחס הוגן ושוויוני** הן בחלוקת הרכוש המשותף והן בגידול הילדים.

חיזוק עצמאות התא המשפחתי

להוציא מקרים חריגים, למדינה אין זכות להתערב בהחלטות המתקבלות במסגרת התא המשפחתי ואף אין לה שום סיבה להתערב. זאת מפני שהמשפחה הממוצעת מסוגלת בהחלט להגן על האינטרסים של חבריה. חיזוק עצמאותו של התא המשפחתי היא הדרך הטובה ביותר להבטיח את רווחת חברי המשפחה. זהות תפעל לחזק עצמאות זו באמצעות הצעדים הבאים:

- ❖ **החזרת האחריות על חינוך הילדים להורים** באמצעות מתן אפשרות בחירה בחינוך¹⁰.
- ❖ **החזרת הסמכות ההורית (אפוטרופוסות ההורים) הטבעית למקומה.**
- ❖ **התרת לימודי נהיגה בתוך המשפחה**, שתאפשר להורים להקנות לילדיהם מיומנות חיונית זו ולחנכם לאימוץ התרבות והערכים הנלווים אליה.
- ❖ **אימוץ שיטת המס השטוח** במקום שיטת המס הנוכחית המפלה לרעה משפחות עם מפרנס עיקרי יחיד.

חינוך באחריות ההורים

זהות תפעל לאפשר בחירה בחינוך¹¹, שתחזיר להורים את הסמכות הבלעדית לבחירת מחנכי הילדים ותכני הלימוד ותאפשר להם לקחת אחריות מלאה על חינוך ילדיהם. אפשרות הבחירה בחינוך תגביר את המעורבות של ההורים בתהליך החינוך ובגיבוש עולמם הערכי והתרבותי של ילדיהם.

בהתאם לתפיסת האחריות ההורית המשותפת, **האחריות לחינוך הילדים תוטל בצורה שוויונית על שני ההורים, גם אם ייפרדו**. הורים שייפרדו ייאלצו להמשיך להגיע להסכמה על מוסד החינוך בו ילמדו ילדיהם המשותפים. המדינה תוכל לגשר ולהציע פשרה, אך לא תוכל, ככלל, לחייב את ההורים לשלוח את ילדם למוסד חינוכי שאינו מקובל **ולו על אחד מהם**.

10 השיטה מתוארת בפרק החינוך בשער זה.

11 באמצעות שיטת השוברים, המתוארת בפרק החינוך בשער זה.

מבנה מס שטוח ועצמאות התא המשפחתי

ברוב המשפחות, בני הזוג מנהלים את ענייניהם במשותף. הם מחזיקים בחשבונות משותפים וברכוש משותף, חיים באותו בית ומחלקים ביניהם את עבודות הבית השונות. למרות זאת, שיטת המיסוי הקיימת אינה מאפשרת לבני הזוג את החירות הבסיסית לחלק ביניהם את פרנסת הבית כראות עיניהם. אם אחד מבני הזוג משקיע יותר זמן ומאמץ בעבודה או בהתקדמות בקריירה, הוא עלול להגיע למדרגת מס גבוהה יותר, כך שלמשפחה תהיה פחות הכנסה מאשר במצב בו הפרנסה מתחלקת באופן שווה יותר בין בני הזוג.

ישנן סיבות רבות שבגללן בני הזוג יכולים להחליט שאחד מהם יהיה המפרנס העיקרי וישאיר יותר זמן פנוי לבן הזוג השני. אולי הם מעדיפים שכן הזוג השני יקדיש יותר זמן לגידול הילדים ולטיפוח הבית והמשפחה, אולי הוא יקדיש את הזמן הזה להשכלה או להכשרה מקצועית, אולי הזמן הפנוי יאפשר לו להקים עסק חדש. שיטת המיסוי בישראל יכולה להטות את הכף נגד שאיפות אלה ולפגוע בכך בעצמאותן של המשפחות וביכולתן לקבל החלטות כלכליות משותפות ולבחור באורח החיים המתאים להן.

זהות מציעה שיטת מיסוי אחרת ופשוטה יותר - מס שטוח. בשיטה זו אין מדרגות מס. ההכנסות ממוסות באחוז מסוים ללא תלות בגובהן ולכן לא משנה אם הן מגיעות ממשכורתו של אחד מבני הזוג או מהמשכורות של שניהם גם יחד. שיטה זו תאפשר לבני המשפחה לתמוך זה בזה ולפעול להגשמת שאיפותיהם המשותפות ובכך תתרום ללכידותו ולעצמאותו של התא המשפחתי.

התנהלות בתי המשפט בעת התפרקות התא המשפחתי

התפרקות התא המשפחתי בעקבות פרידת בני הזוג היא חוויה קשה וכואבת, הן עבור בני הזוג והן עבור ילדיהם. לעתים קרובות, תהליך הפרידה מלווה במחלוקות בנוגע לאחריות על הילדים ולחלוקת הנטל הכלכלי הכרוך בגידולם, מה שגורם למדינה להתערב מאספקט נוסף בחיי המשפחה ובסכסוך הגירושין כדי להכריע את המחלוקות.

לתפיסתנו, על המדינה לנהוג כגורם מגשר ומפשר בתהליך זה, לעודד שותפות בגידול הילדים ולא לייצר תמריצים להחרפת המחלוקת ולהתמשכות הבריור המשפטי. אנו מאמינים שיש לקבוע לשם כך **מדיניות ברורה, עניינית, הוגנת ושוויונית** להכרעת המחלוקות האלה, מדיניות שתגן על טובת הילד ועל רווחתו מבלי לפגוע בזכויות של אף אחד מההורים. המדיניות צריכה למנוע ניצול לרעה של הילדים או של מוסדות המדינה במסגרת הסכסוך בין ההורים. מדיניות זו תתבסס על העיקרון לפיו טובת הילד מחייבת מתן מעמד הורי שווה לשני הוריו של הילד¹², פרט למקרים חריגים וברי הוכחה. זהות תפעל להשגת מטרה זו באמצעות הצעדים הבאים:

- ❖ **אימוץ מסקנות ועדת שניט בנוגע לאחריות הורית משותפת.**
- ❖ **ביטול חזקת הגיל הרך**, בהתאם להמלצות ועדת שניט.
- ❖ **אימוץ נוסחה צפויה וקבועה בחוק לחישוב שיעור התמיכה הכלכלית בילד**, בהתאם להמלצות ועדת שיפמן. שיעור התמיכה ייקבע לפי הכנסות ההורים ולפי הזמן המוקדש לטיפול בילד.
- ❖ **בחנינת החוקים ונהלי העבודה של בתי המשפט לענייני משפחה.**
- ❖ **הגבלת האפשרות של בית המשפט להטיל את האחריות על הגנת ענייניו של קטין על העובדת הסוציאלית לענייני סדרי דין**, בהתאם להמלצת ועדת סילמן.
- ❖ **הקמת גוף פיקוח חיצוני לבחינת תלויות על עבודת העובדים הסוציאליים**, בהתאם להמלצת ועדת סלונים-נבו ובהתאם לחוק המחייב הצבת נציב קבילות בכל משרד ממשלתי.
- ❖ **הקמת ועדות ערר לבחינת חוזרת של תסקירי העובדים הסוציאליים לענייני סדרי דין**, בהתאם למסקנות ועדת סלונים-נבו.
- ❖ **קביעת תקנות ונהלים ברורים ואחידים לביצוע תסקירי העובדים הסוציאליים לענייני סדרי דין**, בהתאם למסקנות ועדת לביא וועדת סלונים-נבו.
- ❖ **הקמת ועדה שתבחן את יישום השינויים ואת השלכותיהם ותבחן את הצורך בשינויים נוספים.**

12 מעמד הורי שווה פירושו זכות שווה בפני החוק לקבל החלטות הנוגעות לחיי הילד. מעמד שווה אינו גורר בהכרח הוצאה שווה על תמיכה כלכלית בילד או זמני שהות שווים ולהפך - זמני שהות שונים או הוצאה שונה לא יגררו פגיעה במעמד ההורי השווה.

טיפול בתלונות על אלימות במשפחה

ההתמודדות עם תלונות על אלימות במשפחה היא בעיה סבוכה. המדינה מחויבת לשמור על בטחון התושבים ולכן התלונה מחייבת אותה להפריד בין החשוד בעבירה לבין המדווח כדי למנוע אלימות נוספת, עוד בטרם התבררו כל הפרטים. במקרה של תלונה על אלימות במשפחה המשמעות היא הרחקה מהבית ומהילדים, כלומר פגיעה חמורה בחשוד לפני שמוכיחים את אשמתו, ולעתים קרובות עוד לפני שמוצאים ראיות כלשהן שתומכות בחשדות נגדו מלבד התלונה עצמה. מלבד זאת, אלימות במשפחה מתרחשת ככלל בבית פנימה, ללא נוכחות של עדים בלתי תלויים, מה שמקשה על חקירת התלונה או על דחייתה בהיעדר ראיות חותכות לכאן או לכאן. לכך יש להוסיף את השפעתם של שינויים שנעשו בהנחייה 2.5 של פרקליטות המדינה¹³, בעקבותיהם הפרקליטות והמשטרה נמנעות מחקירה פלילית ומהעמדה לדין במקרים של תלונות שווא על אלימות במשפחה¹⁴. יש להביא בחשבון גם את ההשלכות האפשריות של תלונה כזאת על תהליכי גירוש ובפרט על ניסיון של החשוד באלימות במשפחה לזכות במעמד הורי ובזמני שהות עם הילדים.

במצב שנוצר, הגשת תלונת שווא על אלימות במשפחה פוגעת באופן חמור ומיידי בחשוד, קיים קושי להפריכה וגם אם ייקבע שהתלונה שקרית ויהיה חשד סביר שהוגשה בכוונת זדון - כמעט בוודאות המתלונן לא ייחקר. אנו מאמינים שמצב עניינים זה מחייב את הרשויות להיערך לאפשרות של הגשת תלונת שווא ודורש קביעת נהלים מתאימים.

היערכות לטיפול בתלונות שווא

בלתי אפשרי כמעט לדעת מהם היקפי תופעת תלונות השווא על אלימות במשפחה. מראש קשה לאסוף נתונים מהימנים והפוליטיזציה של התחום מביאה לפרסום תוצאות בלתי מהימנות שהושגו בשיטות מחקר מפוקפקות. אין לנו עניין לעסוק בוויכוח על ממדי התופעה - הפגיעה שנגרמת לחשודים עקב תלונות שווא כאלה היא חמורה מספיק כדי שנתייחס לכל מקרה ומקרה בתשומת לב ראויה.

הנחיה 2.5 של פרקליטות המדינה שונתה על מנת לעודד נפגעי אלימות במשפחה להתלונן במשטרה¹⁵. אמנם מקריאה של הסעיפים כלשונם ניתן להסיק שמטרתם להגן על מתלוננים שהגישו תלונות מוצדקות ואז חזרו בהם¹⁶, אך הפרשנות שהתקבלה בפרקליטות היא שאין

13 הנחייה זו עוסקת במדיניות פתיחת חקירה והעמדה לדין של מי שמסר עדות כוזבת או סותרת.
14 למעשה, שינויים אלה לא חייבו זאת מפורשות אך זו המדיניות שהתקבלה. פירוט יבוא בסעיף "התמודדות עם תלונות שווא".

15 עבירות אלימות במשפחה נחשבות לעבירות שכמעט אינן מדווחות, אם כי גם ממדי אי-הדיווח מוטלים בספק.

16 כך לפחות היה בנוסח המקורי של השינויים.

לחקור חשד לתלונות שווא כלל. שינויים שנוספו כתגובה לפרשנות זאת והמליצו על חקירה פלילית של תלונות שווא שנועדו לפגוע בחשוד, לא השפיעו מספיק על התנהלות המשטרה והפרקליטות בפועל.

לא ניתן לתקן עוול בגרימת עוול אחר. השאיפה להגן על קרבנות אלימות במשפחה ולעודדם להתלונן במשטרה לא יכולה לבוא על חשבונם של הנפגעים מתלונות שווא. למי שנפגע מתלונת שווא נגרם נזק חמור והוא ראוי להגנת המדינה כמו כל אזרח אחר. מלבד זאת, יש להתייחס בחומרה לכל ניסיון לרתום את מוסדות המדינה לפגיעה באדם חף מפשע. רשויות המדינה, והמשטרה בפרט, חייבות לפעול נגד מגישי תלונות השווא הזדוניות.

מכיוון שהמשטרה והפרקליטות מתעקשת להסתתר מאחורי פרשנות מרחיבה של השינויים שנעשו בהנחיית הפרקליטות 2.5 ולהתעלם משינויים שנוספו אליה לאחר מכן שבאו לדחות פרשנות זו, **יש לבטל שינויים אלה בהנחיה 2.5 של פרקליטות המדינה** ולהוציא הנחייה ברורה בנושא לפרקליטות ולמשטרה, לפיה חשד מבוסס לתלונת שווא יהיה עילה לפתיחת חקירה פלילית.

יגובשו נהלים חדשים עבור המשטרה בנושא תלונות שווא. הנהלים יכללו, בין היתר, שיטות לאבחון מהיר ככל האפשר של תלונות כוזבות, הגדרה של רמת החשד שמצריכה פתיחה בחקירה והגדרה של היקף הראיות הנדרש כדי להמליץ על הגשת כתב אישום.

המשטרה והפרקליטות יעברו הדרכה להטמעת השינוי. בנוסף, המשטרה תעבור רענון של הנהלים הנוגעים לעבירות אלימות במשפחה¹⁷.

אימוץ עקרונות האחריות ההורית המשותפת

אנו מאמינים כי טובת הילד מחייבת את נוכחותם ואת השפעתם של שני ההורים בחייו, כשלהם מעמד הורי שווה והם נושאים באחריות הורית משותפת על גידולו, פרט למקרים קיצוניים. דעה זו מבוססת היטב, נתמכת על ידי ממצאי ועדת שניט ומשתקפת בהמלצותיה. לפיכך, **זהות תפעל לאימוץ המלצות ועדת שניט בנוגע לאחריות הורית משותפת.**

בין היתר, **מפלגת זהות תפעל לביטול חוקת הגיל הרך** בהתאם להמלצות ועדת שניט ובהתאם לממצאים האמפיריים הקובעים כי היא אינה הולמת את טובת הילד. בכך, תצטרף ישראל לשאר המדינות המתקדמות, שכולן ביטלו אותה זה מכבר.

תיבחן האפשרות להחיל חוקים אלה באופן רטרואקטיבי, מתוך התחשבות בטובת הילד.

17 בהדגשת האיסור לנוכחות מי שאינו חוקר או נחקר בחדרי החקירות של אל"ב במשטרה.

חישוב גובה התמיכה הכלכלית בילד לפי נוסחה קבועה ושוויונית

על פי החוק הנוכחי, נטל התמיכה הכלכלית בילדים¹⁸ נופל כמעט כולו על האב¹⁹ ואינו מתחשב די הצורך בזמני שהות הילדים אצל האב או במצבה הכלכלי של האם. חוק זה אינו שוויוני ואינו רלוונטי למציאות של ימינו או לתפיסת האחריות ההורית המשותפת. בנוסף, גובה התמיכה הכלכלית אינו מחושב רק לפי הכנסתו בפועל של האב, אלא גם לפי "פוטנציאל ההשתכרות" שלו שנקבע לפי ראות עיניו של השופט ועלול להיות נעדר כל אחיזה במציאות. למעשה, אין שום דרך לחשב מראש את גובה התמיכה הכלכלית שיוטל על האב לספק לילדיו ולשופט בבית המשפט לענייני משפחה יש שיקול דעת רחב מאוד בקביעתו.

נושא זה נחקר על ידי ועדת שיפמן, שהמליצה על אימוץ נוסחה ברורה, שקופה ושוויונית שתתחשב בהכנסותיהם בפועל של שני ההורים ובזמני שהות הילדים אצלם. **אנו נפעל לאימוץ מלא של מסקנות ועדת שיפמן.** תיבחן האפשרות להחיל מסקנות אלה **באופן רטרואקטיבי**, מתוך תפיסה לפיה התמיכה הכלכלית בילד נעשית לפי דרישת המדינה²⁰ ולכן יש למדינה זכות לקבוע הסדרים חדשים.

מדובר בבשורה של ממש עבור האבות, שלא יוטל עליהם תשלום שאינם יכולים לעמוד בו אשר עלול להביאם לפת לחם ואף להפוך אותם לעבריינים בעל כרחם²¹. אנו מאמינים שהשוויון היחסי בנטל כלכלת הילד יועיל גם לילדים ובסופו של דבר אפילו לאמהות, משום שהוא יפחית משמעותית את רגשות התסכול והיאוש בקרב האבות ויבטל את אחד הגורמים המשמעותיים לחיכוכים בין ההורים, מה שיקל עליהם לשתף פעולה בגידול הילדים. אנו מאמינים שרוב רובם של ההורים יקפידו על תשלומי התמיכה הכלכלית בילדים בלא שום התנגדות או רגשות תסכול, כאשר גובה התשלומים ייקבע באופן שוויוני ההולם את הכנסותיהם.

הסדרה וביקורת על עבודת העובדים הסוציאליים לענייני סדרי דין

בית המשפט יכול להטיל על עובדים סוציאליים (עו"ס) לענייני סדרי דין לערוך תסקיר, שמטרתו לסייע לשופט בחלוקת זמני שהות בין ההורים ובקביעת המעמד ההורי שלהם.

18 הידועה בתור דמי מזונות ילדים.

19 הדבר נכון עבור משפחות יהודיות והנימוק לכך הוא דין תורה.

20 המדינה קבעה את גובה התמיכה הכלכלית הנדרשת בילדים כחלק מתפקידה כפותרת המחלוקות. התמיכה הכלכלית אינה פיצוי לטובת הילד אלא ביטוי לחובה שהמדינה מטילה על ההורים לדאוג לצרכיו החומריים של הילד, לפי הבנתה של צרכים אלה. כאשר ההבנה תשתנה, גם דרישות המדינה צריכות להשתנות בהתאם.

21 בהתחשב בכך שאי תשלום מזונות ילדים נחשב לעבירה.

לעתים קרובות, השופט יאמץ את ההמלצות המפורטות בתסקיר במלואן. לפי ממצאי ועדת סילמן, חלה עלייה חדה בכמות הפניות של בתי המשפט לעו"ס לענייני סדרי דין.

לפי ממצאי ועדת סלונים-נבו, ישנם מקרים של אי הקפדה על תקנות העבודה הסוציאלית בעת הכנת התסקיר ואין תבנית אחידה וברורה לכתיבת התסקיר. כתוצאה מכך, לא תמיד ברור על מה מתבססות הטענות והמסקנות המופיעות בתסקיר ואין בו הפרדה ברורה בין עובדות ובין דעות. אין גוף מפקח חיצוני שניתן להגיש לו תלונה על אופן הכנת התסקיר או על התנהלות העו"ס. התלונות מגיעות לשולחן של העו"ס המחוזית או הארצית, שלעתים קרובות השתתפו בעצמן בתהליך הכנת התסקיר. מטבע הדברים, רוב התלונות נדחות. אין אפשרות של ממש לערער על מסקנות התסקיר לפני שהוא מגיע לידי השופט, שכאמור צפוי לאמץ את המסקנות במלואן.

צורת ההתנהלות הזו נותנת לעו"ס לענייני סדרי דין כוח רב וחופש פעולה כמעט בלתי מוגבל, ללא שום פיקוח או בקרה. **מדובר בצורת התנהלות שאינה הולמת גוף ציבורי במדינת חירות**, בייחוד כשהוא עוסק בנושא רגיש ומהותי כל כך.

זהות תפעל להקמת גוף ביקורת חיצוני ובלתי תלוי, שיהיה אחראי על בדיקת התלונות על מערך העו"ס ועובדיו ויוכל להפעיל נגדן סנקציות מקצועיות.

זהות תפעל להקמת ועדת ערר שניתן יהיה להגיש לה ערר על מסקנות התסקיר בטרם יעבור לבית המשפט לענייני משפחה. בוועדת הערר ישבו גם אנשי מקצוע חיצוניים ונציגי ציבור בלתי תלוי, בהתאם להמלצת דו"ח סלונים-נבו.

זהות תפעל ליצירת נהלים ברורים ותבנית אחידה ומחייבת להכנת התסקיר. הנהלים יכתיבו במדויק את החקירות שצריך יהיה לבצע במסגרת התסקיר ואת המידע שהעו"ס תחויב למסור להורים בטרם תחל כתיבת התסקיר. התבנית תחייב להפריד בין העובדות ובין הדעות והמסקנות בתסקיר. התבנית תדרוש ציון מקורות עבור העובדות והסבר על תהליך הסקת המסקנות.

זהות תפעל להגבלת האפשרות של בית המשפט לפנות לעו"ס לענייני סדרי דין לצורך הכנת תסקיר, בהתאם למסקנות ועדת סילמן.

בחינה יסודית של בתי המשפט לענייני משפחה

אימוץ עקרון האחריות ההורית המשותפת ואימוץ הנוסחה שהומלצה על ידי ועדת שיפמן לחישוב גובה תשלומי התמיכה הכלכלית בילדים לא ייתן שיקול דעת רחב מדי לבית המשפט לענייני משפחה בכל הנוגע לסמכות הורית ולתשלומי התמיכה הכלכלית בילדים, פרט למקרים קיצוניים.

בתחומים האחרים, יש לשאוף לקביעת קווים מנחים ברורים, הוגנים ושוויוניים. בפסקי דין הנוגעים לילדים, יש לשמור על טובת הילד מבלי לפגוע בזכויותיהם של הוריו.

זהות תתמוך בבחינה מחדש של מדיניות בתי המשפט לענייני משפחה, של החוקים הנוגעים להם, של אופן עבודתם ושל סמכויותיהם בידי ועדת משפטים ומומחים מאוזנת. הועדה תבחן את הצורך בסמכויות בית המשפט לענייני משפחה שאינן קשורות לענייני משפחה מובהקים כגון גידול הילדים והרכוש המשותף. כמו כן, הועדה תבחן את הקווים המנחים את בית המשפט לענייני משפחה במתן פסקי דין ואת התאמתם לעקרונות מפתח כגון שוויון בפני החוק, חירות הפרט והבנה עדכנית של צרכי הילד וטובתו.

הועדה תוודא ששיקול הדעת שניתן לשופטים **אינו רחב מדי ואינו מאפשר פרשנויות מרחיבות של החוק והפעלת "אקטיביזם שיפוטי"**. היא תוודא גם כי פסקי הדין של בתי המשפט לענייני משפחה מתבססים בעיקר על העובדות בשטח ועל חוות דעת של מומחים נייטרלים, ואינם נסמכים על הערכות תאורטיות ועל הנחות חסרות בסיס ממשי.

כמו כן, הועדה תגבש המלצות למניעת התארכות הדיונים הגורמת לעינוי דין.

הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה

המוסד לביטוח לאומי, למרות שמו, אינו מתנהל כמוסד ביטוח כלל אלא כ"רשת ביטחון כלכלית"²² לתושבי ישראל - כלומר כמערכת רווחה. נכון להיום, לאחר הרחבה הדרגתית של סמכויות והגדלת תקציבו בהתאם²³, המוסד לביטוח הלאומי הוא המכשיר העיקרי למימוש מדיניות הסעד של ממשלת ישראל.

בשונה ממערכות סעד טיפוסיות, המסייעות רק לנזקקים ביותר, הביטוח הלאומי שם לעצמו למטרה לספק ביטחון כלכלי לכלל האוכלוסייה - גם לתושבים שאינם מעוניינים בשירותיו, המסוגלים לממן לעצמם "רשת ביטחון כלכלית" כזו. קשה לראות הצדקה לכך כאשר שביעות הרצון מהביטוח הלאומי נמוכה משביעות הרצון הממוצעת מחברות הביטוח וכאשר אזרחים רבים רוכשים לעצמם ביטוחים משלימים נוספים.

בין מגוון השירותים המסופקים על ידי הביטוח הלאומי, ניתן למצוא שירותים רבים המוצעים בשוק הפרטי בתנאים תחרותיים. כך למשל, המוסד לביטוח לאומי מספק ביטוח סיעודי וביטוחים מפני אבדן כושר עבודה - כלומר שירותי ביטוח בסיסיים, מהסוג שניתן לרכוש כמעט בכל חברת ביטוח. דוגמה נוספת היא קצבת הזקנה. בעבור רוב המבוטחים מדובר פשוט בביטוח פנסיוני נוסף, הדומה לביטוח הפנסיוני שכל עובד מחויב לרכוש גם כך.

למרות שהמוסד לביטוח לאומי גובה כספים באופן ישיר, אין לו אוטונומיה כלכלית אמיתית והוא נשאר תלוי בתכתיבי המדינה ובתקציביה. המדינה היא זו שמכתיבה את גובה התשלומים לביטוח הלאומי ואת גובה הקצבאות, בלי מנגנון שמחייב התאמת ההכנסות להוצאות. המוסד לביטוח הלאומי צובר גירעונות המבטיחים שבסופו של דבר הוא יקרוס²⁴. ברור לכל שכאשר זה יקרה, המדינה תצטרך לכסות את הגירעון מתקציבה, למרות שאינה ערוכה לכך.

22 כך המוסד עצמו מגדיר את תפקידו.

23 הכנסות הביטוח הלאומי הן כ-5% מהתמ"ג.

24 לא רק מומחים לכלכלה מזהירים מפני קריסת הביטוח הלאומי. המוסד לביטוח לאומי עצמו מתריע על קופתו המתרוקנת וקריסתו המובטחת.

קריסתן הצפויה של מערכות הרווחה אינה ייחודית לישראל, אלא היא בעיה מוכרת ונפוצה בעולם המערבי. עם זאת, הגורם המשמעותי למשבר הרווחה בעולם המערבי הוא הצניחה בשיעורי ילודה, הגורמת לכך שאחוז הקשישים הנתמכים באוכלוסייה הולך וגדל בעוד שאחוז הצעירים המשתתפים בכוח העבודה ומסוגלים לממן את התמיכה הזו הולך וקטן. גורם משמעותי זה אינו משפיע על ישראל, שהיא בעלת שיעור הילודה הגבוה ביותר מבין המדינות המפותחות. מכאן שישנן סיבות אחרות למשבר הרווחה העתידי בישראל - חוסר אחריות תקציבי, חוסר יעילות, ניהול לקוי, תשלומים בלתי מוצדקים או שילוב של כמה מהגורמים האלה.

בסיכומי של דבר, המוסד לביטוח הלאומי הוא מנגנון מסורבל ובלתי יעיל, שרבים מתפקידיו אינם נחוצים כלל. ההסתמכות הכפויה של תושבי ישראל על המוסד הזה עולה להם כסף רב ומעניקה לעתים קרובות מדי תמורה לא ראויה. חמור מכך, עם קריסתו הצפויה של המוסד לביטוח לאומי תיעלם באחת "רשת הביטחון הכלכלית" של מיליוני אזרחים ישראלים, אשר שילמו את דמי הביטוח כל חייהם אך ימצאו את עצמם עומדים מול שוקת שבורה דווקא בשעותיהם הקשות ביותר.

מפלגת זהות מציעה תכנית לצמצום שקול של תחומי האחריות של המוסד לביטוח לאומי, העושה שימוש במנגנון היעיל והתחרותי של השוק החופשי. תכנית זו היא הצעד הראשון וההכרחי בשיקום מערכת הרווחה הישראלית ובהסרת הסיכון החמור לעתידם הכלכלי של תושבי ישראל.

צמצום סמכויות הביטוח הלאומי

חלק גדול מתפקידו של המוסד לביטוח הלאומי הוא להעניק מעין ביטוח בסיסי אחיד לתושבי ישראל. **אין לכך כל הצדקה במדינת חירות.** אמנם ביטוח בסיסי כזה הוא מוצר חיוני, אך זהו מוצר אשר השוק הפרטי מסוגל לספק בעצמו. למעשה, חברות ביטוח פרטיות עושות זאת בהצלחה וביעילות כבר היום. כפי שהמדינה אינה צריכה לאפות לחם בשביל שיהיה לחם על המדפים, כך היא אינה צריכה לספק בעצמה מוצרי ביטוח בכדי שיהיו זמינים לציבור הישראלי.

יעילותן של חברות פרטיות ואיכות השירות שהן מעניקות הוכחו לא פעם כעדיפות על אלו של חברות בבעלות ממשלתית. עלינו לנצל את יכולתנו להסתמך עליהן בכדי לצמצם את המנגנון המורכב והבזבזני של המוסד לביטוח לאומי.

זהות תצמצם בהדרגה את שירותי הביטוח של המדינה. ביטוח מפני אבדן כושר עבודה, ביטוח סיעודי וביטוח מפני נכות הם ביטוחים הקיימים בשוק הפרטי. המדינה תפסיק בהדרגה להעניק שירותים אלה ותפנה את התושבים לרכוש אותם באופן פרטי. בשלב מאוחר יותר תישקל הפסקת ההענקת של שירותי ביטוח נוספים, בהתאם ליכולתן של חברות פרטיות לספקם. הצורך לספק כל שירות כזה ייבחן לגופו. **עם צמצום שירותי הביטוח הלאומי, יבוא צמצום משמעותי בדמי הביטוח.**

התושבים יחויבו לרכוש לעצמם ביטוח. כל תושב ישראלי יחויב לדאוג לעצמו לכיסוי ביטוחי מינימלי, במקום הביטוח שהמדינה סיפקה לו עד כה בכפייה. מעסיקים יחויבו בביטוח עובדיהם מפני תאונות עבודה. מכיוון שכל תושב וכל מעסיק יוכלו לבחור לעצמם את חברת הביטוח המועדפת עליהם, חברות הביטוח הפרטיות יתחרו על הלקוחות ויצטרכו להציע להם שירות טוב ותעריפים משתלמים. כאשר חברות הביטוח יווכחו שבכוונת המדינה להפסיק להעניק שירותי ביטוח הזמניים בשוק החופשי, יהיה להן תמריץ לפתח שירותי ביטוח חדשים שיכללו להחליף את השירותים הקיימים שהמדינה מעניקה.

מי שזכאי לקצבה ימשיך לקבל אותה. המדינה, כמו כל גורם מבטח אחר, לא תוכל להתנער מתביעותיהם הכספיות של מבוטחיה. כל תושב ישראלי שהיה זכאי לקצבת ביטוח לאומי לפני צמצום שירותי הביטוח²⁵ ימשיך לקבל את הקצבה וימשיך להיות מבוטח על ידי המדינה, כשם שהיה מבוטח לפני צמצום שירותי הביטוח.

בסופו של דבר, המטרה היא ליצור מצב שבו כל השירותים שהביטוח הלאומי מספק היום, פרט לשירותי רווחה וסיוע לנזקקים, יירכשו בשוק הפרטי.

חדשנות ועילות במערכת הרווחה

לפי התכנית של זהות, המדינה תמשיך להיות אחראית על הרווחה, אך אין זה אומר שמערכת הרווחה תמשיך לעבוד בלא שינוי. כישלונן של תכניות הרווחה בעולם המערבי הביאה מדינות רבות לחשוב מחדש על מדיניות הרווחה שלהן ולבחון מודלים חלופיים של סיוע לנזקקים.

זהות תהיה קשובה להתפתחויות בתחום הרווחה ותעקוב אחרי רעיונות חדשניים ואחרי יישומם של מודלים חלופיים של רווחה בכל רחבי העולם. זהות תבחן את ישימותם של רעיונות אלה במדינת ישראל ותתמקד בנושאים הבאים:

25 הכוונה גם לכל מי שנפגע בזמן שהביטוח חל ותביעתו טרם התקבלה בזמן ששירותי הביטוח הופסקו, אך נמצאה מוצדקת לאחר מכן.

- ❖ **מניעת הונאה ברווחה.** נבחן שיטות שמצמצמות קבלת הטבות לא מוצדקות ממערכת הרווחה, בתנאי שאינן מקשות שלא לצורך על נזקקים אמיתיים ומונעות מהם לקבל סיוע.
- ❖ **מיצוי כושר השתכרות והימנעות מ"מלכודת רווחה".** «מלכודת רווחה» היא מצב שבו תכנית הרווחה יוצרת תמריץ כלכלי לנתמכי סעד להמשיך להיות תלויים ברווחה ולא למצות את פוטנציאל ההשתכרות שלהם. הדבר פוגע במשק ומכביד על תקציב המדינה וחמור מכך - הוא פוגע בנתמכים עצמם. גם היום בישראל ישנם מצבים בהם תוספת הכנסה למקבלי קצבאות גורמת לאבדן זכאותם לקצבה. כך נוצר מצב שבו עדיף לנתמכים לא לנסות ולהגדיל את הכנסתם ולהמשיך להיות תלויים בקצבה במקום זאת. אנו נבחן שיטות שנמנעות מתמריצים מזיקים כאלה ואינן מענישות נתמכי סעד על מיצוי כושר ההשתכרות שלהם.
- ❖ **מערכות רווחה חלופיות.** נבחן שיטות בהן מערכות רווחה חלופיות - עירוניות, קהילתיות²⁶ ואחרות - יכולות למלא חלק מתפקידיה של מערכת הרווחה הארצית וקיימות במקביל אליה. מערכות רווחה חלופיות נותנות חופש בחירה מסוים לתושבים, שיכולים לבחור מביניהן את המערכת המוצלחת ביותר או המתאימה ביותר לצרכיהם. מערכות רווחה כאלה נוטות לשרת ציבור קטן יותר, מה שמאפשר להן היכרות טובה יותר עם הנזקקים לסיוע. כמו כן, מערכות רווחה וקרנות סיוע הדדי מקומיות מאפשרות לבני אותה קהילה או עיר לתמוך אלה באלה ובכך מסייעות לגיבוש ולמימוש הזהות הקהילתית.

26 כגון מודל הגמ'חים הממומש במלואו בחברה החרדית, וממלא את התפקיד בהצלחה לא מבוטלת.

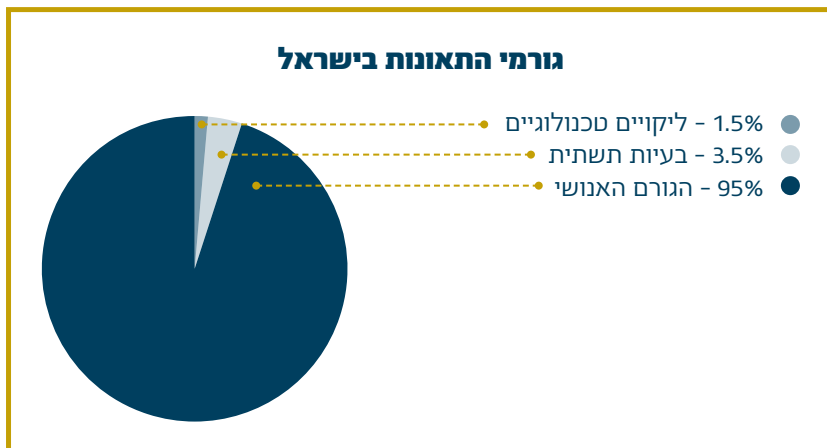
המלחמה בתאונות הדרכים

השבת מימד האחריות לנהגי ישראל

זהות תתמודד עם שורש הבעיה של תאונות הדרכים, על יסוד העיקרון היהודי של 'רוצח בשגגה', לפיו האדם אחראי לתוצאות מעשיו ולא רק לכוונותיו. המטרה היא לשמור על מלוא הכיסוי הביטוחי ההולם לנפגעים, ועם זאת, להחזיר את האחריות המלאה לנהגים וליצור בישראל תרבות נהיגה אחרת.

אנו מאמינים שאימוץ העיקרון המובא כאן, והשבת מימד האחריות האישית לכבישי ישראל, יציל ממוות ומנכות קשה אחוז ניכר ממאות ההרוגים ואלפי הפצועים בכל שנה.

בשנת 2005 הוגש דו"ח ועדת שיינין לשר התחבורה. בדו"ח נכתב שממחקרים אירופיים עולה שיותר מ-80% מתאונות הדרכים נגרמות בשל 'הגורם האנושי'²⁷. כלומר, נהג שאינו עומד בדרישות כמו נהיגה ערנית, הבנת תנאי הדרך, וציות לחוקי התנועה. במחקר של משרד התחבורה האמריקאי מ-2015 נקבע ש-94% מתאונות הדרכים נגרמות בגלל הנהגים²⁸.

27 "נהוג לייחס לגורמי הרכב, הדרך והסביבה את מקצת הסיבות לתאונות הדרכים, בעוד שהגורם האנושי נושא ביותר מ-80% מהסיבות" - דו"ח שיינין, סעיף 2.1.

28 <https://crashstats.nhtsa.dot.gov/Api/Public/ViewPublication/812115>

בשנת 2004 התפרסם מחקר שערך מכון מתת עבור משרד התחבורה. תוצאות המחקר הראו כי בשנים 2002-2000 הסתכמה העלות הממוצעת של נזקי תאונות הדרכים ב-12.6 מיליארד ש"ח בשנה, שהם כ-2.5% מהתמ"ג. אם מחשבים נתון זה ביחס למספר התושבים בישראל, העלות מסתכמת ב-1,880 ש"ח בשנה לכל תושב, זהו בערך הסכום שכל נהג משלם עבור ביטוח החובה שלו.

בשיטה הנהוגה כיום, הנהג לא חש שעליו מוטלת האחריות למניעת תאונות הדרכים. המערכת, קרי המדינה, המשטרה ובתי המשפט - הם האחראים לנעשה בכבישים. הם קובעים את החוקים, הם המתריעים, הם המחנכים, והם המענישים. לעומת זאת "תפקידו" של הנהג הוא לנהוג על פי החוק ו/או להשתדל ששוטר לא יתפוס אותו. הוא לא חש באחריות כלשהי מפני שהוא לא מתמודד ישירות עם תוצאות מעשיו. יכול אדם לפגוע בהולך רגל, ולא ייווצר כל מגע, במישור הכלכלי או הרגשי, בינו לבין האדם הנפגע. ביטוח החובה משלם אוטומטית לנפגע, ואילו מערכת המשפט אולי תעניש את הפוגע על רשלנות.

הנהג הישראלי רואה סביבו 'עונשים' - לא אנשים. במציאות כזאת לא ניתן לצמצם את מספרן של תאונות הדרכים.

רפורמה בביטוח החובה

המלחמה בתאונות הדרכים צריכה להתחיל בכינון מחדש של יחס של אחריות כלכלית ישירה בין אדם למעשיו. הצעד הראשון בבניית יחס זה הוא רפורמה מהפכנית במבנה פוליסת ביטוח החובה. כאשר אדם הגורם לתאונה חשוף לתביעת נזיקין מצד הנפגע - הזהירות בדרכים איננה עוד מחויבות של האדם כלפי המחוקק, אלא אחריות שלו למעשיו שלו.

בכדי להתחיל ולהשיב את מימד האחריות לנהגי ישראל, הגדרנו בהתייעצות עם מומחי משרד התחבורה 7 עברות שיסודן **בריונות מודעת** בכבישים. בעברות אלו²⁹ - ייענש העבריין שיייתפס על פי העונשים הקבועים בחוק.

אם בשל ביצוע העברה ייפגע גם צד שלישי, תפצה חברת הביטוח את הנפגע כפי שהדבר נעשה כיום, אולם לאחר מכן תוכל חברת הביטוח לתבוע את הנהג הפוגע על מלוא הסכום ששילמה לנפגע.

עם פרסום דבר הנהגים הראשונים שמתוך נהיגה בריונית פגעו בבני אדם ונאלצו לשלם בשארית חייהם את כל מלוא סכום הנזק שגרמו, צפויה תרבות הנהיגה בישראל להשתנות במהירות. חיים רבים יינצלו - כמו גם הון עתק המעיק כיום על תקציב המדינה.

29 הכוללות בין היתר - עקיפה על פס לבן, כניסה לצומת שבו הרמזור האדום כבר דולק למעלה משניה, נהיגה בשכרות כבדה ועוד עברות מסכנות-חיי-אחרים במובהק.

דברי ההסבר להצעת חוק פ/1236/19 - התשע"ג-2013 שהוגשה על ידי ח"כ פייגלין:

"מטרת התיקון המוצע היא להשיב לנהגים בכבישי ישראל את מימד האחריות האישית. על פי כל ההערכות, הגורם המרכזי לתאונות הדרכים (למעלה מ-80% מהמקרים) הוא הגורם האנושי, אשר ניתן ליחסו גם ל"תרבות הנהיגה".

התיקון המוצע מבקש להתמודד עם היסוד העמוק ביותר, היוצר את תרבות הנהיגה השלילית בישראל - יסוד האחריות. מסקר שערך מכון "גאוקרטוגרפיה" עבור המגזין "מחר", התברר שככל שאוכלוסיית הנהגים צעירה יותר ונוטה יותר לנהיגה חסרת אחריות, כך חשוב לה יותר הכיסוי הביטוחי. משמעות הדבר היא שהחשש מההשלכות הכלכליות מטריד נהגים צעירים יותר מהאחריות לזולת. התיקון נועד להבהיר לנהגים, ובמיוחד לצעירים שבהם, כי אם ינהגו בצורה מסוכנת, הם עשויים לפגוע בבני אדם, בהולכי רגל ובנהגים אחרים, ובמידה ויעשו כן, הם יהיו האחראים הישירים למעשיהם.

לפיכך, הצעת החוק קובעת כי במקרים שבהם נפגע אדם עקב נהיגה מסוכנת במיוחד, הנהג הפוגע לא יזכה בכיסוי ביטוחי וחברת הביטוח תתבע את הוצאותיה מן הנהג הפוגע לאחר שתפצה את הנפגע.

יודגש, כי התיקון המוצע אינו מחליף את העונש המוטל בעקבות ביצוע העבירה, אלא מטיל את האחריות הכספית על הפוגע כלפי הנפגע, וזאת כדי לעודד נהיגה באחריות בכבישי הארץ.

לאחר דיונים עם גורמי מקצוע, לרבות הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, התיקון המוצע נועד להוסיף לרשימת המקרים שבשלהם אין הנהג הפוגע זכאי לכיסוי ביטוחי, את המצבים שבהם עבר הנהג אחת מן העבירות החמורות הללו:

- ✿ נהיגה בשכרות כשריכוז האלכוהול בגוף הנהג עולה על פי שניים מהמותר
- ✿ הפקרה אחרי פגיעה
- ✿ נהיגה במהירות 50 קילומטרים לשעה מעל המהירות המותרת בכביש בינעירוני ו-40 קילומטרים לשעה מעל המהירות המותרת בכביש עירוני
- ✿ חציית קו הפרדה רצוף
- ✿ אי-עצירה לפני מפגש מסילת ברזל
- ✿ הובלת מטען, כשהמטען חורג ביותר מ-40% מהמשקל המותר

בריאות הציבור

רקע - מערכת חולה

מן המפורסמות הוא שמערכת הבריאות בישראל היא מערכת ציבורית. בשיח התקשורת מערכת הבריאות בארץ נתפסת כאחת ממערכות הבריאות הציבוריות הטובות בעולם. אולם, למרבה הצער, אנשי מקצוע יודעים שהדבר רחוק מהמציאות, מלבד העובדה שרמת הרופאים והצוות הרפואי בארץ היא אכן מהגבוהות בעולם.

מנתוני המחלקה הכלכלית במשרד הבריאות עולה שבשנת 2011³⁰, כ-40% מסך ההוצאה הלאומית לבריאות מקורה בהוצאה פרטית. אם ניקח בחשבון הוצאות פרטיות לא רשמיות, כגון תשלום לא מדווח לרופאים ומרפאים, והוצאות שנעשות בבתי חולים מחוץ לישראל, **הרי שלפחות מחצית מההוצאה הלאומית על בריאות מקורה בהוצאה פרטית.** משמע שהשוק מצביע ברגליים, ובעוד אנו מדברים על הרצוי, המצוי הוא שהאזרחים הפריטו כבר את מחצית המערכת.

ההפרטה הזו היא כורח המציאות, הן בגלל ההמתנות הממושכות לביצוע בדיקות, טיפולים וניתוחים, והן בשל מחסור במיטות אשפוז ופתרונות מאולתרים למחסור זה. ההפרטה היא גם כורח של רופאים מצוינים ומוכשרים אשר רבים מהם משתכרים שכר נמוך מאוד ביחס לכישוריהם, ותנאי עבודתם קשים מאוד.

אלא, שההפרטה הזו נעשית בניגוד למדיניות המסורתית של הממשלות, ותוך כדי התגברות על המכשולים שהיא מערימה. בפועל, תקציב הבריאות הממשלתי עומד על פחות מ-30 מיליארדי שקלים, וההוצאה הפרטית על בריאות היא לכל הפחות כפולה מכך³¹.

30 נתונים שפורסמו על ידי הלמ"ס.

31 במסמך הנ"ל שפרסמה הלמ"ס ברור כי בשנת 2011 רק 35% מההוצאה הלאומית לבריאות מומנו מתקציב המדינה, בעוד ש-65% האחוזים הנותרים מתחלקים בין מיטי בריאות, מימון פרטי ומעט מתרומות מחו"ל.

מטרתנו בתחום הבריאות

הדרך של זהות לעיצוב מערכת בריאות טובה יותר דומה לדרכנו בחינוך ובתחומים אחרים. נקודת המוצא היא שמירת סף שירותי הבריאות הניתנים כיום. ומכאן מתן אפשרות שקופה, יעילה וחופשית לרכוש שירותי בריאות פרטיים במגוון איכויות ומחירים.

מערכת בריאות, בדומה למערכת כלכלית תקינה, היא מצרך בסיסי לקיום חברה משגשגת. זהות סבורה כי לאדם יש זכות בלעדית לקבוע בעצמו את סולם העדיפויות שלו. יש מי שמעדיף לקבל טיפול רפואי בסיסי בעלות נמוכה, ויש מי שיעדיף לשלם סכומי עתק כדי לקבל טיפול ברמה גבוהה יותר. אנו מאמינים שיש לכבד את הבחירות של בני האדם ולא להכתיב להם החלטות של מנגנון ממשלתי.

ההנחה לפיה המדינה יכולה לספק שירותי בריאות שווים לכל נפש ובכך למנוע פערים בבריאות, הוכחה כשגויה בישראל ובעולם. מחד, אנו רואים שמערכות הבריאות המתקדמות ביותר בעולם התפתחו במדינות החופשיות, כאשר ארצות הברית היא הדוגמה המובהקת לכך; לשם מגיעים החולים העשירים ביותר בעולם להירפא ושם הם משאירים את הסכומים הגדולים ביותר. לשם שואפים להגיע הרופאים הטובים בעולם ושם הם מקבלים את השכר הגבוה ביותר בעולם. ומאידך, אנו רואים שלמרות המערכת הנפלאה שנבנתה שם, קמה גם צעקה פוליטית, בשל מצב של מיעוט שחש מקופח מעצם העובדה שאין ביכולתו לרכוש את מוצרי הפרימיום של הבריאות. המצב הזה הביא את ארה"ב לשינוי השיטה ולפגיעה במערכת הבריאות הפרטית.

הפתרון של זהות בבריאות

הפתרון של זהות מתבסס על מחויבות לשמור על הרמה הנוכחית של שירותי הבריאות, תוך כדי מתן אפשרות למי שמעוניין בכך להשקיע בתחום הבריאות, לשפר אותו ולייעל אותו. פתיחת שוק הבריאות לתחרות תמשוך לישראל גם יזמים ומשקיעים מהעולם ותיצור מקומות עבודה חדשים ומתגמלים שיתמרצו רופאים ובעלי מקצוע יהודים מתחום הרפואה לעלות לישראל ולהשתקע בה.

הרפורמה של זהות בבריאות תותיר בשלב זה את קופות החולים במבנה הנוכחי שלהן ולא תשנה את תשלומי דמי ביטוח הבריאות. הרפורמה המוצעת מתמקדת בעיקרה בבתי החולים.

פתיחת שוק הבריאות

לתחרות תמשוך לישראל גם
זימים ומשקיעים מהעולם
ותיצור מקומות עבודה
חדשים ומתגמלים שיתמרצו
רופאים ובעלי מקצוע יהודים
מתחום הרפואה לעלות
לישראל ולהשתקע בה.

במסגרת הרפורמה, בתי החולים יופרטו בתהליך של מכרז פתוח, וקופות החולים והממשלה לא יורשו להחזיק בבעלותן בתי חולים. היזמים שירכשו את בתי החולים יתחייבו בחוזה ארוך טווח לשמור על רמת המחירים הנוכחית ולא לצמצם את שירותי הרפואה של בתי החולים שרכשו. אחזקות היזמים בבתי החולים יוגבלו באופן שיחייב אותם להתחרות בשוק הארצי עם יזמים נוספים. קופות החולים ירכשו את השירותים בעבור מבוטחיהם מבתי החולים הפרטיים באותה צורה ובאותה עלות שבה רכשו אותם מבתי החולים בבעלות המדינה.

כל בית חולים פרטי יורשה לעסוק בתיירות מרפא ובניתוחים פרטיים ויוכל להקדיש להם שיעורים קבועים מתוך המיטות שברשותו, ומתוך שעות העבודה של הרופאים ושל אנשי הצוות הרפואי. כך בתי החולים יקבלו גישה למקור הכנסה חדש ורווחי שיעודד אותם להעלות את רמת הטיפול שלהם ויאפשר להם להציע משכורות תחרותיות לרופאים. העלאת המשכורות הצפויה לרופאים מוכשרים תעודד אותם להישאר ולעבוד בארץ ואף תעודד עלייה של רופאים ואנשי צוות רפואי מחוץ לארץ.

כל יזם בריאות יקבל זכות להקים בסמוך לבית החולים בית מלון ומרכז מסחרי, תחת אותו רישיון, שיהוו מקור הכנסה נוסף להכנסותיו הישירות מקופות החולים ומניתוחים פרטיים. במקביל, המדינה תאפשר ליזמים להקים בתי חולים פרטיים חדשים, כאשר ההגבלה היחידה תהיה עמידה בסטנדרטים רפואיים.

הרפורמה צפויה להכניס לקופת המדינה עשרות מיליארדי שקלים באופן מיידי ממכירת בתי החולים הממשלתיים ליזמים, לתרום למשק באמצעות פיתוח תחומי תיירות המרפא

והרפואה הפרטית ולחסוך למדינה מאות מיליונים בגרעונות כל שנה. תחת בעלות פרטית, בתי החולים ינוהלו באופן יעיל ויהפכו לספקי שירות רווחיים ומתפתחים. הרווח האפשרי בתחומי תיירות המרפא והרפואה הפרטית והצורך להתחרות בזירה הארצית והעולמית יעודד את יזמי הבריאות להשקיע בהעלאת רמת שירותי הבריאות ולמשוך בעלי מקצוע איכותיים באמצעות משכורות גבוהות ותנאים טובים. השיפור ברמת שירותי הבריאות ובאיכות הצוות הרפואי בבתי החולים ייטיב עם כלל האזרחים המשתמשים בשירותיהם.

הסרת ההגבלות על הטיפול בקנאביס הרפואי

מחקרים רבים הראו כי שימוש בקנאביס יכול להועיל בטיפול בתסמינים קשים כגון כאב, דיכאון וירידה בתיאבון. חולים רבים שטופלו בקנאביס מעידים על הקלה בתסמינים ועל שיפור באיכות החיים. לעתים מדובר בחולים ששימוש בתרופות אחרות אינו מועיל להם באותה מידה או גורם להם לתופעות לוואי קשות. למרות זאת, על השימוש הרפואי בקנאביס בישראל קיימות מגבלות חריגות. בשונה מתרופות אחרות הניתנות לפי שיקול דעתו של הרופא המטפל, את הרשיון לשימוש בקנאביס יכולה לתת רק היחידה לקנאביס רפואי במשרד הבריאות - היק"ר. היק"ר יכולה להפחית את המינון שעליו ממליץ הרופא המטפל או פשוט לדחות את הבקשה. בנוסף, קיימת רשימה מצומצמת מאוד של מחלות ותופעות בריאותיות שמותר לטפל בהן בקנאביס רפואי. להגבלות החריגות האלה אין דבר עם רפואה - הן קיימות רק כדי למנוע זליגה של הסם לשוק הפרטי.

זהות תבטל את היחידה לקנאביס רפואי ואת רשימת המחלות שמותר לטפל בהן בקנאביס רפואי. הרשיון לשימוש בקנאביס רפואי יינתן על ידי הרופא המטפל ולפי שיקול דעתו בלבד. ההחלטה לגבי טיפול בקנאביס רפואי תתחשב אך ורק בצרכיו הרפואיים של המטופל, לא בשיקולי אכיפה או בשיקולים זרים אחרים.

התרת יצוא קנאביס רפואי

במדינת ישראל קיימות חברות המגדלות קנאביס רפואי, הידועות בעולם בידע ובמימנות היחודיים שלהן. אם יותר לחברות הגידול לייצא את תוצרתן הן יוכלו להתחרות בהצלחה בשוק הבינלאומי. הייצוא ייצר רווחים לחברות הגידול שיאפשרו להן להשקיע במחקר ובפיתוח, ייצר הכנסות ממסים למדינת ישראל ויתן מענה לצרכיהם הרפואיים של מיליוני חולים ברחבי העולם.

זהות תאפשר למגדלים לייצא קנאביס למטרות רפואיות, בכפוף לחוק במדינות היעד ולאמנות הבינלאומיות עליהן ישראל חתומה.

תקשורת

בשביל להגן באמת

על חופש הביטוי, צריך
שהמדינה לא תתערב גם
באופן בו מושמעת הדעה

חופש הביטוי הוא אחד מערכי המפתח של כל מדינת חירות. אסור למדינה למנוע השמעת דעה רק משום שהיא לא לרוחה, פרט למקרים חריגים מאוד הקבועים בחוק, כגון הוצאת דיבה ומסירת מידע ביטחוני מסווג. אך בשביל להגן באמת על חופש הביטוי, צריך שהמדינה לא תתערב גם **באופן בו מושמעת הדעה**. כלומר, צריך לאפשר לכל אדם לבטא כל דבר שמותר לו לבטא על פי חוק בכל אמצעי שבו הוא יוכל לבטא זאת. תקשורת חופשית ממגבלות שרירותיות ומהתערבות המדינה היא לפיכך תנאי הכרחי לקיום חופש הביטוי.

התקשורת בישראל אינה תקשורת חופשית. על מנת לשדר ברדיו נדרש זיכיון, כלומר נדרשת קבלת אישור מהרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו. הרשות השנייה מוכנה להעניק זיכיונות רק למי שעומד בשורה ארוכה של תכתיבים ערכיים ותרבותיים על התכנים המשודרים. תפקידה על פי חוק, מעבר להענקת הזיכיונות ולפיקוח על הזכיינים, הוא בעיקר לקדם ערכים תרבותיים וחברתיים בתקשורת המסחרית, כלומר בגופי שידור פרטיים, בהתאם לדרישות השלטון. כך למשל, הרשות השנייה מחויבת ל"מתן ביטוי לתרבות העמים, ליצירה האנושית ולערכי הציביליזציה לדורותיה" ול"טיפוח אזרחות טובה וחיוזוק ערכי הדמוקרטיה וההומניזם". אנו מאמינים שאין לגוף שזה תפקידו מקום במדינת חירות. השלטונות לא צריכים לכפות את דעותיהם על הציבור באמצעות התקשורת, קל וחומר כשהדבר נעשה באמצעות הגבלת חופש הביטוי ותוך שימוש במשאביהם של גופים פרטיים.

זהות תפעל לשחרור גופי התקשורת הפרטיים מהגבלות החמורות המוטלות עליהם, תקדם תקשורת חופשית ותגן על חופש הביטוי.

שידור פתוח וחופשי לכל

ייעשה שימוש באמצעים טכנולוגיים להגדלת מספר תדרי השידור. מספר תדרי השידור במדינה מוגבל ולכן לא ניתן להקצות תדר לכל מי שמעוניין לשדר. עם זאת, קיימים אמצעים טכנולוגיים שמאפשרים את הגדלת מספר תדרי השידור, כגון רדיו דיגיטלי. זהות תקדם את השימוש באמצעים כאלה כדי להגדיל את מספר התדרים ולאפשר לישראלים נוספים לממש את חופש הביטוי שלהם מעל גלי האתר.

השידור ייעשה ברשיון ולא בזיכיון. שיטת הזיכיונות תבוטל. הזכות לשימוש בתדרי השידור תושכר לתקופה של ארבע שנים לכל המרבה במחיר באמצעות מכרז, מבלי להתחשב בתכנים שברצונו לשדר. התנאי היחיד להחזקת הרשיון, מלבד עמידה בהתחייבות הכספית, יהיה הימנעות מפרסום תכנים האסורים על פי חוק. לא תהיה שום מגבלה אחרת על תכני השידור ובפרט לא תהיה מגבלה על הזמנים המוקדשים לפרסום.

רוב תפקידיה של הרשות השנייה יבוטלו. הרשות השנייה תעסוק אך ורק בחלוקת התדרים ורשיונות השידור ליזמים שיזכו במכרז, בגביית הכספים מהיזמים הזוכים ובפיקוח על השידורים. מטרת הפיקוח תהיה אך ורק לוודא שבעלי הרשיון אינם עוברים על החוק ולהעניש את אלו שהפרו אתו.

עיתונות חופשית

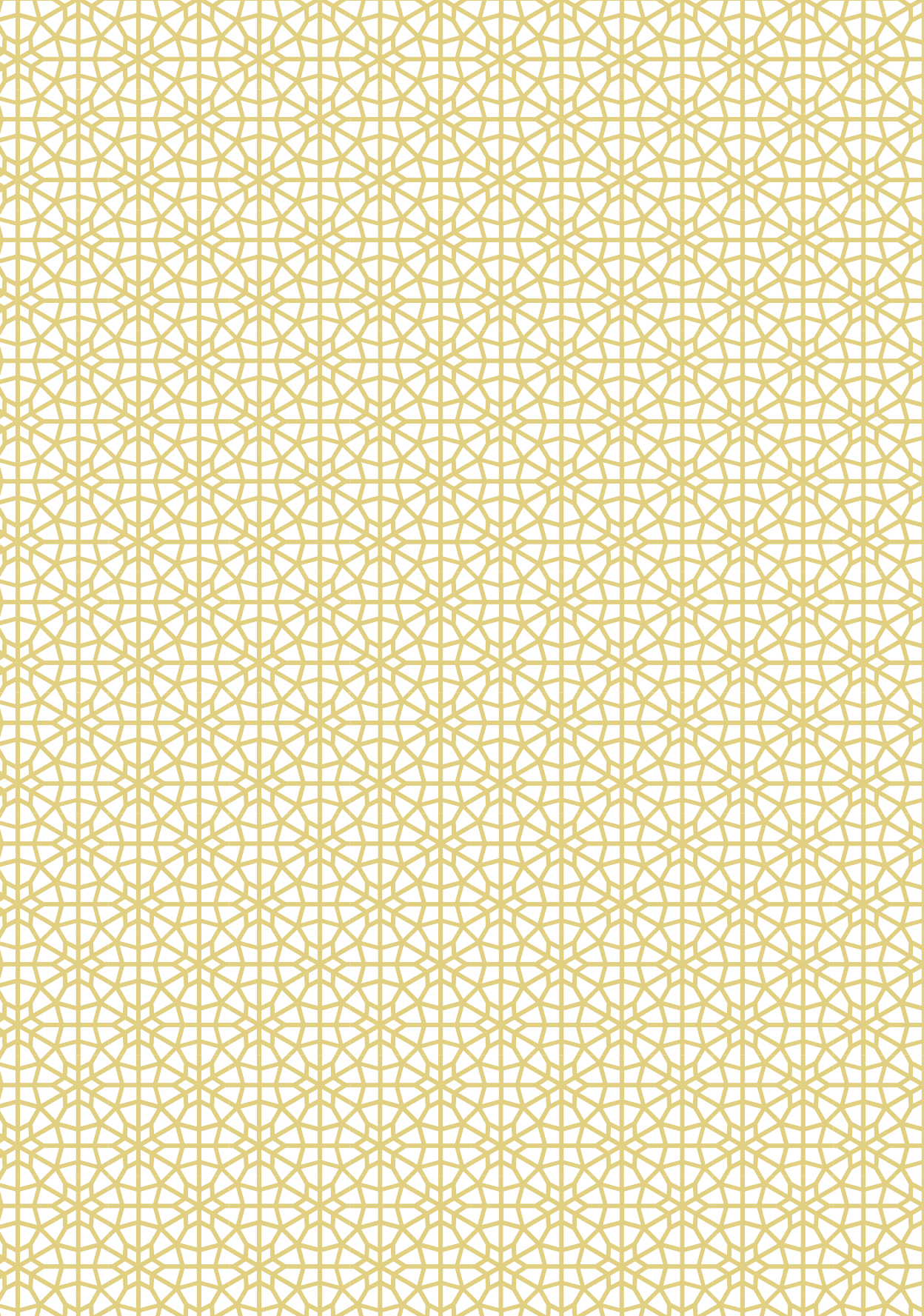
הגנה על חופש הביטוי פירושה לא רק איסור על המדינה להתערב בתכני העיתונים, אלא גם איסור על התערבות במודל העסקי שלהם. הניסיון להעביר חוק שכל מטרתו הייתה לפגוע בפרסומו של עיתון מסוים מדגימה את החשיבות שבאיסור זה³². זהות תתנגד לכל הצעת חוק שתטיל הגבלות על עיתונות או תפגע בעיתונות החופשית בכל צורה.

32 "הצעת חוק לקידום ולהגנת העיתונות הכתובה בישראל", או בשמה המוכר יותר "חוק ישראל היום" כוונה לפגוע בעיתון "ישראל היום" בכך שתאסור על הפצת עיתונים בחינם, שהייתה המודל העסקי הייחודי לעיתון זה מבין כל העיתונים הנפוצים.

סגירת גופי התקשורת השייכים למדינה

אנו מאמינים כי מדינת חירות אינה יכולה להשתמש בכלי תקשורת על מנת לעצב את תרבותם ואת ערכיהם של התושבים. המדינה אמורה להיות הכלי לביטוי זהותם של האזרחים, תוך שמירה על זכויות הפרט, ולא זאת שמכתיבה אותם. לכן, אסור לאפשר למדינה להחזיק בבעלותה כלי תקשורת. זהות תפעל לסגירתם או להפרטתם של כל גופי התקשורת שבבעלות המדינה - תאגיד השידור, גלי צה"ל, גלגל"צ, קול ישראל וכתבי העת הצבאיים.

שער רביעי

יהדות, תרבות ומדינה

הקדמה וקווי יסוד

מדינת ישראל ומוסדותיה

הגיור הממלכתי וחוק השבות

מערכת המשפט העברית

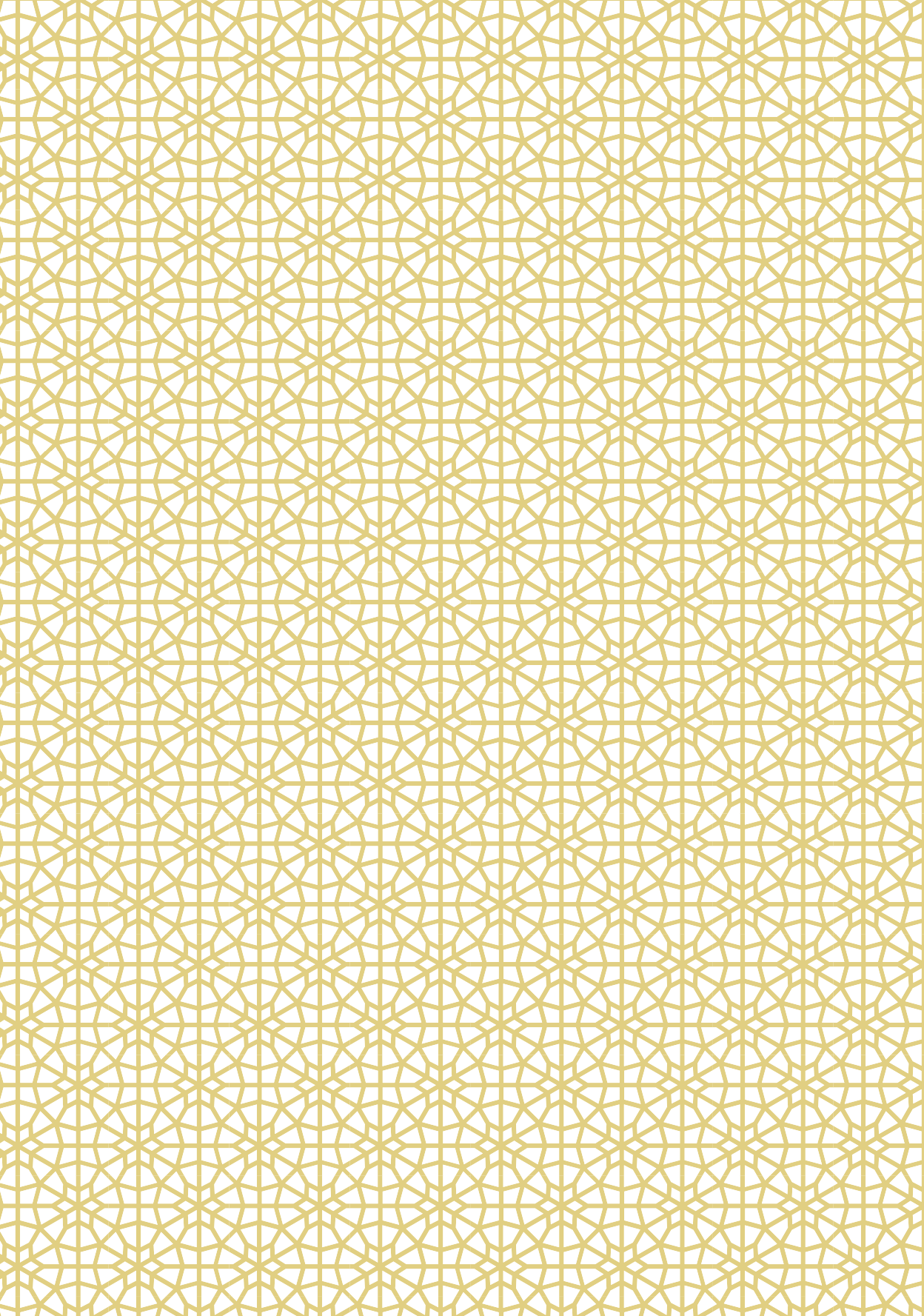
זהות ועצמאות בתרבות

הרבנות הראשית לישראל

שינוי מבנה הרבנויות המקומיות

מימון הישיבות ומדעי הרוח

הפסקת רישום הנישואין

הקדמה וקווי יסוד

היהדות והמדינה - הרחקה לצורך מפגש של חירות

משבר הזהות

הדת היהודית היא התצורה שהתפתחה מתוך **תורת ישראל** לשמירת זהותו של העם היהודי בגלות. היא הצליחה בכך במצב הבלתי טבעי של חורבן המקדש, אובדן המולדת, התפרקות האומה לקהילות מבודדות ופיזורן הנרחב בכל הגלויות האפשריות, שהיו בדרך כלל עוינות לנו ויותר מכך. עמידתה הפלאית באתגר שימור הזהות אינה זקוקה להוכחה. אולם, מששב העם למולדתו, הדת לבדה לא הספיקה יותר כדי לפרנס מבחינה תרבותית ורוחנית עם שלם וחי.

יתרה מכך, חלק ניכר מהתנועות¹ שהיו בפועל בעלות האנרגיות שנדרשו בכדי לאסוף את ה"עצמות היבשות" ולבנות מחדש גוף חי של אומה במולדתה, ראו בדת ובגילוייה אבן נגף. תהליך שיבת ציון והדבקות בדת היהודית נתפסו פעמים רבות כסותרים זה את זה - הן על ידי רבים מהדתיים, והן על ידי חלוצי הציונות החילוניים.

בימינו, מוצאים עצמם כל חלקי החברה במשבר מהותי. בעיני זהות, משבר זה הוא גם הסכנה הגדולה ביותר לעתידה של מדינת ישראל, וגם הפוטנציאל הגדול ביותר להתקדמות. כדרכם של משברים עמוקים וגדולים.

הכפייה - הסכר שמונע את המוצא

אבן הנגף העיקרית בפני התפתחות הדינמיקה הזאת למוצא של סיתתה מבריאה היא **הכפייה** - כפייה תרבותית, כפייה דתית וכפייה חילונית. לכל המעורבים יש אמנם אינטרס משותף - זהות שורשית ומשמעותית לעצמנו ולמדינתנו, אך כל הצדדים נרתעים מלקדם זאת כשנדמה לצד אחד כי צד אחר מנסה לאכוף עליו לחיות על פי דרכו.

1 הכוונה היא לתנועות ומגמתן. האנשים שמילאו תנועות אלה היו תמיד מגוונים בעמדתם. הריחוק בין עם ישראל לזהותו המקורית אף פעם לא גדול כמו שהוא נראה על פני השטח ועל פני ההצהרות הפומביות.

כך, מצד אחד, קיים בישראל חוק האוסר על מכירת חמץ בפסח, אך כל המעוניין למכור מוכר חמץ כאוות נפשו². מאידך, אין בישראל חוק המחייב יהודים למול את בניהם ובכל זאת רוב מוחלט מבצע בשמחה את ברית המילה היהודית, שכל כולה לא "דת" כי אם פשוט "הזהות שלנו". כך גם מדינת ישראל מממנת מכספי כולנו אמנים שאין להם דבר עם תרבותם של הרוב המוחלט של הציבור, ומאידך באופן קבוע ציבורים שלמים במדינה מרגישים מופלים מבחינה תרבותית על חשבון ציבורים אחרים.

”

קיים בישראל

חוק האוסר על מכירת חמץ בפסח, אך כל המעוניין למכור מוכר חמץ כאוות נפשו. מאידך, אין בישראל חוק המחייב יהודים למול את בניהם ובכל זאת רוב מוחלט מבצע בשמחה את ברית המילה היהודית

“

2 יש לציין, שהדבר נעשה גם בחסות בני"ץ, שבצעד של אקטיביזם שיפוטי צימצם ביותר את הגדרת "הפרהסיה" שבה אסור למכור את החמץ, תוך סילוף בוטה של כוונת המחוקק. על הפגם שבצורת ההתנהלות הזאת - ראה את הפרק על מערכת המשפט בחלק "מבנה הממשל".

תפיסת ה'נסירה' של הדת מהמדינה

"סטרא דקדושה שרי בפירודא וסיים בחיבורא"

(צד הקדושה מתחיל בפירוד ומסיים בחיבור)

זהר, סבא דמשפטים צ"ה

במסגרת החכמה הפנימית של היהדות, המכונה "קבלה", קיים מושג ה'נסירה'³ המבטא הפרדה של דברים המחוברים לכתחילה, על מנת שיתחברו מחדש באופן שלם נכון ומוסרי יותר. **תפיסת יסוד יהודית זו של החיוביות הטמונה בהפרדת דברים מחוברים לצורך אפשרות המפגש האמיתי והחירותי ביניהם לאחר מכן היא תפיסתנו ביחס למדינת ישראל, תרבותה ויהדותה.**

הגיע הזמן לערוך "נסירה" שכזאת בין המדינה לבין התרבות והדת, ולתת להם להתחבר מחדש על בסיס של חירות אמיתית וביטוי אמיתי וחי.

לא מדינת כל אזרחיה

איננו דוגלים במדינת כל אזרחיה המנוכרת לעם היהודי, לתורתו ולתרבותו. אדרבה, דבר שכזה הוא סילוף מוחלט, וגם איננו אפשרי באמת, שכן אין לכך אחיזה במציאות. **מדינת ישראל הוקמה בכדי להיות מדינת העם היהודי במפורש וכמדינה לאומית היא נועדה לשקף עם זה ולהיות ביטוי לערכיו, תרבותו, דתו, שאיפותיו, דרכו וייעודו בעולם, אך עמדה תשתיתית זו איננה חייבת להתבטא כפי שהיא מתבטאת היום.**

פרט, קהילה ומדינה

בפרק הקהילתי שבחלק "מבנה הממשל" הצגנו את האמת הפשוטה והברורה לפיה רוב הדיון בנושאי דת ומדינה מקומו כלל איננו בציר שבין הפרט למדינה, אלא בין הפרט לקהילה בה הוא חי. למדינה אין את הכלים ואת היכולת להגדיר ולהסדיר את התרבות ואת הזהות של אזרחיה מלמעלה באופן משביע רצון, ממש כשם שאין לה את היכולת לעשות זאת במישור הכלכלי.

3 התורה מספרת שאדם הראשון נברא תחילה כאיש ואישה מחוברים, שהופרדו לאחר מכן. מטרת תהליך זה היא פגישה מחודשת של האיש והאישה מתוך רצון חופשי פנים אל פנים. הצורך בהפרדה זו נובע מהעבודה שהחיבור הכפוי בין האיש לאישה בצורה בלתי רצונית לא הוביל לתוצאה הרצויה של קשר אמיתי ועמוק של כבוד הדדי ביניהם, וכפי שכתוב בתורה: "ולאדם לא מצא עזר כנגדו". מאידך, עצם החיבור ההתחלתי הוא זה שמעיד וגם משריש את הרצון הסופי במפגש נכון יותר. הקבלה קוראת לתהליך ההפרדה הזה של האיש והאישה "נסירה", ורואה בו משל כללי להפרדה של חיבור מלאכותי לצורך חיבור אמיתי מאוחר יותר.

ההיפך מהסטטוס קוו

לפיכך, הדרך שבה יהדותה של מדינת ישראל התבטאה עד כה, במסגרת הסטטוס קוו המפורסם היא בדיוק ההיפך ממה שזהות מתכוונת לקדם. במקום שיהדותה של המדינה תתבטא פחות ופחות ברמה הציבורית והממלכתית ויותר ויותר ברמת ההתערבות באורח חייו של האזרח, אנחנו מציעים את ההיפך. עקרונות החירות, הזהות והמשמעות מביאים אותנו להבנה שדווקא בכדי שהזהות היהודית תהיה נחלת הציבור במדינת ישראל, וכדי שתצמח כאן תרבות שורשית אמיתית וחיה, הגישה הנכונה היא:

אורח חייו של האזרח, שבתותיו, נישואיו, אכילתו, תרבותו, השכלתו ודתו - הם ענייניו הפרטיים וענייני הקהילה בה הוא בחר לחיות, ומוטב למזער את התערבות המדינה בהם.

לעומת זאת, **דמותה הממלכתית של המדינה**: המשפט, הכלכלה, מוסר הלחימה, מדיניות החוץ, הפנים, קיבוץ הגלויות והגיר, היחס לארץ ישראל, שפת המדינה והתנהלות מוסדותיה הרשמיים - כל אלה הם הזירה שבה צריכה להתבטא באמת יהדותה של המדינה כמדינה.

מתוך קווי יסוד אלה, אפשר לסקור את ההיבטים השונים של המדיניות של זהות אחד לאחד.

מדינת ישראל ומוסדותיה

מחויבות המוסדות הממלכתיים להלכה

כל המוסדות הממלכתיים וכל הארגונים הממשלתיים ימשיכו להתנהל בהתאם להלכות המקובלות בעם ישראל בתחומי השבת, החגים והכשרות, כביטוי פשוט ויסודי להיותה של מדינת ישראל מדינה יהודית.

דבר זה איננו מהווה בעיני זהות פשרה שנועדה לאפשר את השתלבותם של הדתיים במוסדות אלו ואחרים, אלא עיקרון לאומי בסיסי ופשוט: לא ייתכן שמוסדות ממלכתיים של מדינת ישראל יפעלו בשם המדינה נגד ההלכה המקובלת בעם ישראל ללא סיבה, כי זה יסתור את היותם מייצגים את העם שעבורו, בכספו ובשמו הם קיימים ופועלים.

למעשה, זו היא גם המציאות הקיימת כיום, אלא שהדרך בה מציאות זו נתפסת בישראל אינה ניתנת לניתוק מהמאבק הכולל על ממדי ותחומי הכפייה, ובגלל זה העיקרון הזה, שבאמת היה צריך להיות יסודי לחלוטין, נהפך לשאלה פוליטית המערורת מהומות מדי תקופה קצרה.

כנגד התהליך העקר הזה, הנמשך כבר 100 שנים, העיקרון של מחויבות המוסדות הממלכתיים להלכה איננו צעד ראשון בכפיית ההלכה על כל המדינה, אלא להיפך: דווקא בגלל שהמוסדות הממלכתיים הם ממלכתיים הם מחויבים להלכה, ואם הם לא היו ממלכתיים, הם לא היו מחויבים לה.

באותה הוודאות שבה אנחנו דורשים שהאוכל במזונן הכנסת יהיה כשר, אנחנו דורשים גם שהבחירה אם לספק אוכל כשר לעובדים בעסק פרטי תהיה של בעל העסק. באותה הוודאות שבה אנחנו דורשים שרכבת ישראל וחברת החשמל (כל עוד הן מהוות זרועות ממשלתית) ישמרו על השבת בפעילותן השוטפת, כך אנחנו דורשים שהממשלה לא תקבע לחברות ומפעלים פרטיים האם הם יוכלו לעבוד בשבת, ושאלה זו תושאר בידי הקהילות המקומיות - כל אחת לפי בחירתה.

צבא ההגנה לישראל

אורח חיים

כפי שהוכרע בצדק בזכותו של דוד בן גוריון והרב שלמה גורן בתקופת הקמתו של צה"ל⁴, האוכל שיוגש בצה"ל יהיה אוכל כשר בלבד, ושמירת השבת בצה"ל תהיה ממלכתית ומחייבת בכל הקשור לפעילות מבצעית, ופקודה הדורשת לחלל את השבת ללא סיבה מבצעית תיחשב פקודה בלתי חוקית בעליל⁵ המצדיקה סירוב פקודה⁶. כמו כן, נקבע שבמסגרת השירות הצבאי הזכות לשמור על אורח חיים הדבק בהלכה מבלי להיפגע בשל כך, תובטח על ידי הצבא.

מסגרת יסוד זאת שהייתה בשעתה מעין פשרה שנועדה לאפשר לחיילים דתיים לשרת בצה"ל שלא ביחידות דתיות נפרדות אלא כחיילים מן המניין, איננה נתפסת בעיני זהות כפשרה אלא כמציאות מחויבת מבחינה מוסרית לאומית ממלכתית. מסגרת לאומית שמייצגת את עם ישראל מחד, ומאידך מגייסת לשורותיה את כולם בכפייה, מחויבת בפשטות לספק לכלל הבאים בשורותיה תנאים לחיות בהתאם לצו תרבותם היהודית.

חיל החינוך ותודעה יהודית

מאידך, השימוש הנעשה בצבא בשנים האחרונות, וגם בעבר, על מנת לחנך מחדש את החיילים, והפיכת הצבא לזירת הקרב הלוהטת ביותר במדינת ישראל בין מגמות החילון לבין מגמות החזרה בתשובה חוטא לתפקידו של הצבא.

בעיני זהות, מסגרת לאומית קיומית כמו הצבא, הנהנית מזכות ייחודית של כפיית גיוס על הציבור אינה רשאית לעסוק בחינוך בכפייה של הבאים בשורותיה מעבר למה שדרוש לרוח הלחימה. הצבא איננו המקום לעצרות התעוררות לקראת הימים הנוראים בנוכחות חובה, כפי שהיה נהוג בשנות החמישים, וגם לא המקום לסדנאות חובה על דמוקרטיה, פולרליזם ושיוויון כפי שנהוג היום. תפקיד מערך החינוך הצה"לי הוא להגביר את רוח הלחימה ולהטמיע את מוסר הלחימה בקרב החיילים. לא יותר ולא פחות⁷.

4 בניגוד לדעתם של דתיים (חלק מהמפד"ל דאו) וחילוניים (מפ"ם בניצוחו של ציזלינג) כאחד, שפעלו נגד סיכומים אלה ולא ראו באחדות של עם ישראל ערך שכדאי להתאמץ ולוותר עבורו.

5 גם כן בהכרעת דוד בן גוריון כעמדתו של הרב הצבאי הראשי, הרב שלמה גורן נגד דעת הרמטכ"ל חיים לסקוב.

6 מנגד, ההלכה היהודית קובעת מפורשות שביצוע פקודות צבאיות הכרחיות, בשבת ואף ביום כיפור, הוא מצווה שחובה לקיימה.

7 כל היחידות בצה"ל צריכות לתרום, ישירות או בעקיפין, לתכלית קיומו, הגנת מדינת ישראל. אין מקום לקיים בצה"ל פעילות שאינה קשורה לתכלית קיומו של צה"ל, שהיא להגן על המדינה בלחימה או בהרתעת האויב מלחימה.

יחידות מעורבות בצבא

יחסה של זהות לנושא זה דומה ליחסה לנושא החינוך. תפקידו של צה"ל הוא לנצח במלחמות ולשמור על בטחונה של מדינת ישראל. אין זה מתפקידו לשמש לא ככור היתוך ולא כמעבדה אנושית. הקריטריון על פיו צריך לבחון את **עצם** התאמתן של נשים לתפקידי לחימה הוא בראש ובראשונה הקריטריון המבצעי בלבד.

מנגד, **אופן** שילובן של נשים עם גברים בתפקידי לחימה בפרט, ובצבא בכלל חייב להתבצע תוך התחשבות בעולמם הערכי של כלל החיילים, ובנורמות הצניעות שאליהן מחויבת החברה. אין שום סיבה לחייב חייל לשמוע שירת נשים, ובוודאי שאין שום הצדקה לחייב חיילים לשרת ביחידות מעורבות שלא מאפשרות לשמור על תנאי צניעות מינימליים.

עם זאת, בוודאי שכל תפקיד צבאי שניתן לשלב בו נשים מבלי שהדבר יפגע במבצעות ויועיל לצבא בתפקידיו, וגם מבלי שהדבר ייצור מצבים בהם אין אפשרות לשרת בתפקידים מסוימים תוך שמירה על גבולות הצניעות וההלכה⁸, הדבר נכון וראוי, כל עוד מודל גיוס החובה הנהוג היום ממשיך⁹.

פחות חברות ממשלתיות - פחות כפייה

זהות סבורה שהמציאות שבה חברות התחבורה הציבורית, הרכבת ואל-על הן ארגונים ממלכתיים במלואם או למחצה - היא זאת שאחראית לכך שארגונים אלה מושבתים ביום השבת ובכך מקפחים את ניידותם של המעוניינים בשירותיהם. כל עוד ארגונים אלה פועלים מכספי משלם המסים ומייצגים את מדינת ישראל הרשמית - אין הם יכולים להתעלם מכל הכרוך בייצוגיות זו.

כאשר חברות אלה יופרטו והשוק ייפתח לחברות פרטיות בתחומים הללו, שאלת הפעלתן בשבת תהיה כפופה לקהילות המקומיות¹⁰ ולא לחוק ממלכתי מחייב. בכך יינטל העוקץ משאלת הכפייה והקיפוח שבדבר ונוכל גם ליהנות מהיתרונות הכלכליים שבהפרטה.

8 שמירות לילות וספורים ליליים משותפים בצמדים, וכן שינה מעורבת בשטח - אלו רק מקצת המצבים ששילוב ישיר של נשים וגברים בתפקידי לחימה מביא להם. הנורמות שהצבא מצליח לאכוף במסגרת יחידות עורפיות אינן ישימות במסגרת יחידות השדה.

9 בתחום זה יש לציין, שכל עוד מודל הגיוס הקיים ממשיך, יש לאפשר ולעודד גם את קיומם של מסלולים ויחידות ברמת הפרדה גבוהה יותר, על מנת לאפשר תנאי שירות מתקבלים על הדעת עבור האוכלוסייה החרדית.

10 שאלת הקהילה המקומית אינה רלוונטית לנתב"ג.

הגיוור הממלכתי וחוק השבות

השלמת תהליך קיבוץ הגלויות

גיוור ממלכתי כהלכה

מדינת ישראל לא קמה עבור אותם היהודים שנמצאו בארץ ישראל במהלך הקמתה, אלא בשביל העם היהודי כולו. מבחינה זו, **מדינת ישראל הוקמה בשביל לחוקק את חוק השבות**¹¹. לכן, בצדק הוא העוגן המרכזי הקושר בחקיקה את מדינת ישראל אל העם היהודי. ישראל מחויבת לאזרח כל יהודי¹², אולם הגדרת היהדות היא הגדרה התלויה ביהדות עצמה - בתורה. על כן, חייב להיות למדינת ישראל גורם הלכתי ממלכתי המכריע בשאלה "מיהו יהודי?"¹³. סמכות ההגדרה של היהדות, לעניין הזכאות לחוק השבות, הופקדה בידיה של הרבנות הראשית לישראל בצדק, בהיותה הדבר הקרוב ביותר לגוף לאומי בעל סמכות הכרעה, המייצג את היהדות¹⁴.

היהדות, כידוע, איננה גזענית וגם איננה מיסיונרית, ולכן, הדרך אל היהדות פתוחה לכל אדם עלי אדמות מכל מוצא שהוא במסגרת הגיוור, אם יחפוץ בכך מרצונו. כיוון שכך, גם הגיוור במדינת ישראל ומחוצה לה, נמסר לידיה ולפיקוחה של הרבנות הראשית לישראל.

הויכוח על המסגרת הכללית של בתי הדין לגיוור, ועל אופי הפיקוח של הרבנות הראשית לישראל על התהליך בארץ ובחו"ל הוא ויכוח מורכב ומקצועי במידה רבה¹⁵, מבעד לסבך הסמאות, אך העיקרון הכללי הבא נתפס בעיני זהות כנכון צודק ונחוץ:

11 למעשה חוק השבות נחקק באופן מסודר רק לאחר זמן קליטתם בפועל ואזרחם של מאות אלפי יהודים, מה שמבטא עוד יותר את היותו אקסיומטי במדינת ישראל.

12 למעט יהודים שהמירו את **דתם** לדת אחרת, ובכך הוציאו את עצמם מהזדהות עם **העם** היהודי.

13 שאלת "מיהו יהודי" רלוונטית למדינת ישראל במגוון תחומים נוספים, אשר בין המרכזיים שבהם הוא הגיוס לצה"ל, שבצדק גמור מוחל בארץ על בסיס של השתייכות לאומית, מכיוון שמדינת ישראל היא אכן מדינתו של הלאום היהודי דווקא, וממילא אחריות היסוד על קיומה המתבטאת בחובת השירות - היא נחלתו של העם הזה. ברם, בפועל - לא מתייחסים בנושא הזה לקריטריון ההלכתי, מה שמייצר סיבוכים נוספים.

14 אם כי עדיין הרחוק מאוד.

15 הצעתנו המפורטת יותר בנוגע לכך מופיעה במצע זה בפרק "מהפכת החיים היהודיים".

הגיור המקנה זכאות לעלייה לארץ ישראל וקבלת אזרחות ישראלית במסגרת חוק השבות צריך להתבצע כהלכה המקובלת בעם ישראל, על ידי בתי דין שהוסמכו לכך על ידי הרבנות הראשית לישראל.

שאלת הגיור לעניין רישום הנישואין איננה רלוונטית בעינינו, מכיוון שזהות סבורה כי יש לבטל את רישום הנישואין.

מי זכאי לעלות - עדכון חוק השבות

כאשר חוק השבות נחקק, בקרבת זמן של ממש לשואה ואימיה, הודגש חוסר ההגיון, לכאורה, בכך שאנשים שנרדפו על ידי הנאצים ושרדו את מחנות הריכוז וההשמדה בתור יהודים, לא יהיו רשאים לעלות לארץ ולהתאזרח במידה והם אינם יהודים לפי ההלכה¹⁶.

בעקבות זאת, חוק השבות הוגדר על בסיס היהדות ההלכתית, תוך הרחבה של רדיוס השפעתה גם על ילדיו ונכדיו של היהודי, ובת זוגו. כך, יהודי הנשוי לאישה שאיננה יהודיה, מעניק זכאות להתאזרח לאשתו, כל ילדיו ונכדיו, אף על פי שהוא היהודי היחיד מבחינת ההלכה מבין כולם.

בעיני זהות, טענה זו למען הרחבת חוק השבות, על אף ההגיון האנושי הרב שבה, יכולה לקבל מענה טוב יותר גם אז, אם היו מוותרים על האזרח ומאפשרים עלייה ותושבות קבע בלבד, כפי שנקבע ביחס ליהודים שהתנצרו בעקבות מקרה האח דניאל¹⁷. ברם, מה שהיה היה ומה שנקבע אז כבר נקבע, ופנינו נשואות אל העתיד.

המצב כיום

הרחבה זו של חוק השבות גם על צאצאי יהודים שאינם יהודים על פי ההלכה עד הדור השלישי גררה ביקורת נוקבת של דמויות מסוימות, כגון הרבי מלובביץ' ואחרים מזה עשורים רבים, אך לא זכתה להד פוליטי משמעותי. נושא זה נחשב כהצהרתי בלבד, מכיוון ש"הנחת העבודה" הייתה שמי שאיננו יהודי וציוני ממילא לא יעלה למדינת ישראל, אלא אם כן הוא נרדף בארצו, ואילו הארצות בהן יש שיעור התבוללות ניכר אינן הארצות בהם יהודים נרדפים.

16 כלומר, בפועל, אינם בנים לאם יהודיה.

17 האח דניאל, כינויו של שמואל אוסוואלד רופאייזן. נולד כיהודי, ושרד את השואה, אשר במהלכה התנצר. לאחר השואה רצה לעלות לארץ, אך הוחלט שהוא איננו זכאי עלייה על פי חוק השבות, מכיוון שחוק השבות לא חל על יהודים שהמירו את דתם.

הנחה זו הפכה להיות לא נכונה, כשם שגם הנחת היסוד של הגיור הפכה להיות לא נכונה¹⁸. ביסוד הגיור עומדת ההנחה שלא יהודי המעוניין להתגייר הוא ככל הנראה אידאליסט, מכיוון שלחיות כיהודי קשה הרבה יותר מאשר לחיות כלא יהודי. כל זה היום הוא נחלת העבר. מדינת ישראל היא מדינה משגשגת ומתקדמת, שמהווה יעד הגירה משובח ומועדף בעיני בני אדם מרחבי העולם, ובפרט ממקומות בהם הייתה אוכלוסייה יהודית מבוולת.

גל העלייה האדיר ממדינות ברית המועצות המפורקת שפקד את מדינת ישראל בתחילת שנות התשעים היה הביטוי ההמוני הראשון של התופעה. במדינות חבר העמים, שחלקן היו על סף רעב של ממש, נמצאו די והותר נכדים של יהודים שרצו לעלות למדינת ישראל, וכן זוגות מעורבים של יהודים ולא יהודים שמספרם הגיע לעשרות אלפים. כך לראשונה נוצרה בישראל מציאות של מיעוט משמעותי שאיננו יהודי על פי ההלכה, שלא משתייך למגזר הערבי.

עם זאת, גל העלייה הגדול מברית המועצות היה רק נקודת הפתיחה של עלייה מתמדת ויציבה ממדינות חבר העמים של אלפים רבים של אנשים שאינם יהודים על פי ההלכה, והקשר שלהם עם היהדות הוא פחות ופחות ברור הן הלכתית והן לאומית¹⁹.

עלייתם של אנשים שאין להם שום קשר דתי או לאומי לעם היהודי במסגרת חוק השבות יוצרת בעיה יהודית, שאינה קיימת ביחס לציבורים הלא-יהודיים האחרים החיים בארץ, כגון הערבים, הדרוזים או הצ'רקסים. בעצם זה שהם עולים מתוקף חוק השבות יש מעין הכרה של המדינה בקשר שלהם לעם היהודי - קשר שככלל אינו קיים בפועל. בכך המדינה מרחיבה מבלי משים את מסגרת ההתייחסות של העם היהודי ולוקחת לעצמה סמכות שלא ניתנה לה. סמכות שהשלכותיה על עתידו של העם היהודי מרחיקות לכת, ומייצרות פטנציאל אמיתי של משבר.

מעבר לכך, מכיוון שרבים מאוד מבין העולים למדינת ישראל שאינם יהודים, מגיעים אליה בתור מהגרי עבודה ואיכות חיים לכל דבר ועניין, יש לשים את הדברים על השולחן, ולהתייחס אל מציאות זו כאל הגירה, ולא כאל המשך תהליך קיבוץ הגלויות.

18 ההבנה שאקסיומה זו של הגיור תיהפך יום אחד ללא רלוונטית מוצאת את ביטויה בהלכות הקובעות כי "אין מקבלים גרים לימות המשיח", מכיוון שאז כבר לא ניתן יהיה יותר להבדיל בין מי שבא להתגייר מאידיאל, לבין מי שבא להתגייר מאינטרס.

19 בעוד שבתחילת גל העלייה, רוב העולים היו יהודים על פי ההלכה בשיעור של מעל 3%, מספר היהודים על פי ההלכה מבין העולים מחבר העמים כעבור עשור צנח ל-1/4 בלבד.

התיקון המוצע - מקטינים את הפער

לכן, זהות סבורה שהגיע הזמן לשנות את חוק השבות, ולצמצם את הפער בינו לבין ההגדרה הלאומית-הלכתית של היהדות באופן הבא:

- א. **יהודי על פי ההלכה** שעולה לארץ זכאי **לאזרחות ישראלית**. בני משפחתו (בת זוג, ילדים) שמגיעים עמו זכאים גם כן לאזרחות.
- ב. **בן של יהודי** רשאי להגר לארץ גם ללא אביו היהודי, ביחד עם אשתו וילדיו הקטינים, ולזכות במעמד של **תושב קבע בלבד**.
- ג. **נכד של יהודי** אינו זכאי לעלות בפני עצמו כלל. הוא יכול לעלות רק עם ההורה שהוא בן של יהודי, ורק כשהוא קטין, ולקבל אז מעמד של תושב קבע בלבד.

הסיבה שבגללה בכל זאת יש לאפשר את הגעתם ארצה של בני משפחה וצאצאים שאינם יהודים על פי ההלכה היא מכיוון שמראש אחת ממטרות חוק השבות הייתה להגן על יהודים בכל מקום מפני רדיפה על היותם יהודים (או היותם נתפסים כיהודים בעיני סביבתם הלא יהודית). תפקיד זה של החוק עדיין נותר רלוונטי.

תהליכי הסיום של קיבוץ הגלויות ושיבת ציון

תהליכים אלה, המתוארים לעיל, באים על רקע ההתקרבות לתהליך השלמת קיבוצו של עם ישראל בארצו. מציאות זו, בה רובו של עם ישראל נמצא בפועל בארץ ישראל היא הישג שמושג בימים אלו ממש. נכון לעכשיו, היהודים הנמצאים בעולם, אכן נמצאים ברובם בארצות בהן לא נשקפת להם סכנת רדיפות משמעותית מחד, והם נמצאים בתהליכי התבוללות קשים מאידך.

אין זה אומר שאין יותר קהילות יהודיות גדולות שעשויות להגיע לכאן בשנים ובעשורים הקרובים, ובפרט יש לקוות שעשרות או מאות אלפים נוספים של יהודי צרפת יצטרפו בקרוב אלינו בארץ. עם זאת, המציאות בה האוכלוסיה היהודית שבחוץ לארץ הולכת ומתבוללת בתהליך מהיר, ואילו עיקר האוכלוסיה היהודית בעולם ממוקמת בארץ ישראל והיא יציבה ביהדותה, מחייבת גם היא את השינוי שאנחנו מציעים.

מערכת המשפט העברית

חלופה מתוך זהות

"אחיזתו של המשפט העברי בנו היא כפולה ומכופלת: הוא לנו דת, יסוד מורשתי וביטוי מהותי של מושג זהותנו גם יחד... ממש כשם שאת ארץ ישראל והשפה העברית... רוצים אנו מלכתחילה ודווקא, כביכול בין אם טובות או רעות הן, כן גם רוצים אנו ממילא את חידוש המשפט העברי!"

שבתי בן דב, "המשפט העברי ומדינת ישראל"²⁰

החזון

החוק והמשפט אינם כלי טכני נייטרלי להסדרת התנהלות חיינו, אלא הם הביטוי הממלכתי לתרבות, לערכים ולזהות הלאומית של כל עם במדינתו.

דבר זה נכון שבעתיים ביחס לעם ישראל, שמערכת המשפט המקורית שלו, המשפט העברי, נתפסה בעיניו לאורך כל התקופות ובכל התפוצות כביטוי יסודי של דרך החיים היהודית - ולא רק בתחומים הדתיים אלא דווקא ובעיקר בתחומי המשפט האזרחי.

זהות תפעל להחייאתו המעשית של המשפט העברי, בשלמותו, כמערכת שפיטה אזרחית חלופית, מקבילה למערכת המשפט האזרחית הקיימת²¹, הנהגית מהכרה מלאה של המדינה ביחס לאלה הבוחרים להשתמש בה.

הקמת מערכת זו תהווה נדבך מרכזי ותשתיתי של זהותה היהודית הממלכתית של המדינה, ואבן יסוד בתחיית התרבות היהודית כתרבות לאומית שלמה.

²⁰ "סולם למלכות ישראל היעודה" - כתבי שב"ד בעריכת יהודה עציון. כרך ג', עמוד 64.
²¹ קיום מערכת משפטית כפולה שכזו איננו עומד בסתירה ממשית ליהדות, כפי שיכול להיראות ממבט ראשון. ההלכה היהודית מכירה מראש בכפילות מערכת המשפט במדינה היהודית, והשלמתה של מערכת המשפט ההלכתית על ידי מערכת המשפט האזרחית, כפי שמתבטא במובהק בספר דרשות הר"ן, דרוש י"א.

המצב בפועל ופשרת הבוררות

המשפט העברי, שמכורח הנסיבות של קום המדינה לא תפס את מקומו הראוי במדינת ישראל, ראוי היה להיות היסוד של מערכת המשפט הישראלית בהיותו **המשפט שלנו, חלק מזהותנו כמדינה יהודית**. ובפרט, שיש לו יתרונות על המשפט הקיים גם מבחינה תועלתנית מעשית²². **נכון להיום, למשפט העברי כמכלול אין כל מעמד מוגדר במדינת ישראל²³**, שמערכת המשפט שלה מבוססת על שילוב מאולתר של מערכות המשפט שקדמו לה ובעיקר על המשפט האנגלי.

אמנם נכון הדבר שמי שמעוניין להישפט כיום בענייני ממונות על פי ההלכה, יכול לפנות לבתי דין פרטיים, אשר יש להם מעמד של בורר שפסקיו מגובים על ידי המדינה. אפשרות זו היא חשובה בהחלט, ובמסגרתה צמחו בשטח בתי דין רבים המשרתים ציבור מגוון הגדל והולך²⁴. אך, יש לזכור, שאין באפשרות הזאת שום קשר לזהותה של מדינת ישראל כמדינה, שכן באותו האופן בדיוק ניתן לפתוח בית דין לענייני ממונות, במעמד של בורר, שיפסוק על פי חוקי חמורבי או על פי המשפט התורכי במידה ואין בהם סתירה לחוקי המדינה.

ממלכתיות המשפט והמדינה היהודית

מערכת המשפט היא מיסודי היסודות של מושג המדינה, ואחת מתכליות קיומה המרכזית²⁵. בעיני היהדות, החובה האנושית לקיים מערכת משפט המאפשרת חיי חוק השואפים לצדק היא חובה אוניברסלית יסודית הקודמת לתורה ומצוותיה, והיא מצוות ה"עשה" היחידה החלה על כלל האנושות²⁶.

מרכזיות זו מכתיבה את הטבעיות של עיקרון ביטוי זהותה של המדינה במערכת המשפט שלה. מדינת ישראל של היום עושה את ההיפך, ומשאירה את הזהות היהודית (ואף בכפייה) בתחומים הקשורים דווקא לחיי הפרט כגון כשרות ונישואין. זהות מתנגדת להנחה שמדובר

22 בפרט יש לציין את עמדתו הנחרצת של המשפט העברי נגד הימשכותם הבלתי נסבלת של משפטים ללא גבול, המכונה בהלכה היהודית "עינוי דין". המשפט העברי איננו מכיר בלגיטימיות של היפרסות תהליך משפטי כפי המצוי במשפט האזרחי הקיים. מיותר לציין שהפריסה של משפטים על פני זמן בלתי מוגדר היא מהגורמים היסודיים ההופכים את מערכת המשפט הקיימת לכמעט לא רלוונטית לפתרון הבעיות המשפטיות של אזרחים מן השורה שאין ביכולתם לפנות את כל זמנם ומשאביהם הכלכליים לטובת התהליך המשפטי.

23 לבתי הדין הקיימים לענייני ממונות ישנו מעמד של "בורר" בלבד, כשם שיש לכל גוף פרטי העוסק בבוררות.

24 כיום יש כ-40 בתי דין פעילים כאלה ברחבי הארץ.

25 יש לשים לב שעצם המילה "מדינה" נגזרת מן השורש "דין", והדבר מבטא את הזהות המושגית הברורה מאליה לאבותינו בין מערכת המשפט לבין המדינה המקיימת אותה ומוקמת לשמה.

26 "על שישה דברים נצטווה אדם הראשון: על עבודה זרה, על ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גלוי עריות, ועל הגזל (כל אלה הם איסורים), ועל הדינין (זו מצווה)". רמב"ם, הלכות מלכים, פרק תשיעי.

במצב טבעי ונכון, וסבורה שהאוצרות הגנוזים של המשפט העברי צריכים לקבל מעמד חוקי ממלכתי במדינת ישראל, כפועל יוצא פשוט של היותה מדינה יהודית.

הפגם שבנסיונות השילוב

"...הדרך של הכנסת רוח התורה באותם חוקים המנוגדים לתורה יוצרת רק אשליה... אין תועלת בכל העניין הזה. יש בזה אפילו קלקול. חצאי אמת גרועים מן השקר... עיקר המאבק צריך להיות על הרחבת סמכויות בתי הדין..."

הרב שאול ישראלי, "משפט התורה ומשפט המדינה"²⁷

מאז קום המדינה (וגם לפני כן), ועד היום הזה, מרבים לדבר על הצורך שבשילוב המשפט העברי במשפט הממלכתי של מדינת ישראל. המפלגות המתיימרות לחלוק כבוד לזהות היהודית הרבו להצהיר על מחויבותן לעניין זה ב-70 השנים האחרונות. לפעמים מדובר בדרישות מרוככות מאוד, כגון שאיבת השראה מהמקורות המשפטיים אשר ביהדות ולעיתים מדובר בדרישות נחרצות יותר כגון אימוץ התורה והלכותיה כחוקתה של מדינת ישראל²⁸.

בעיית הסילוף

לגישה זו היו עליות וירידות מבחינת יישומה בשטח, ודוגמה חשובה שלה ניתן למצוא בפתירתו של חוק יסוד השפיטה הקובע ב"רוח זו" כי:

"ראה בית המשפט שאלה משפטית הטעונה הכרעה, ולא מצא לה תשובה בדבר חקיקה, בהלכה פסוקה או בדרך של היקש, יכריע בה לאור עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל".

לכאורה, מדובר בהתחייבות של ממש להתייחס למקורות היהדות כאל מקורות המשפט הישראלי המוגדרים בחוק. ברם, התבוננות כלשהי בניסוח הזה חושפת בגלוי ש"מחויבות" זו איננה קונקרטי כלל, ואיננה קשורה אפילו בעקיפין לתוכן ספציפי כלשהו, ובפרט לא להלכות הספציפיות והעקרונות הספציפיים של המשפט העברי ככתבו וכלשונו.

27 מתוך ספר "הרבנות והמדינה", מאמר "משפט התורה ומשפט המדינה", עמוד 316 במהדורת תשע"ה, מוסד הרב קוק.

28 הצהרות כגון אלה ניתנות יותר לטובת בוחרי המפלגות ששמיעות אותן, מכיוון שברור לכולם שאין להן שום רלוונטיות ליישום ממש במדינת ישראל.

יתר על כן, גם כאשר המשפט העברי מוכנס לתוך מערכת המשפט הישראלית הממלכתית, הדבר נעשה תמיד תוך לקיחת החלקים של המשפט העברי שתואמים את השקפת העולם של "הצדק, היושר והשלום", כפי שמבינים אותה השופטים, ואילו את החלקים אשר אין הם תופסים ככאלה, הם משמיטים בקלות רבה, תוך סילוף מהותי של התוכן המקורי²⁹.

בעיית הכפייה

הצד השני של מטבע הסילוף, היא הכפייה. הכפייה של משפט דתי במהותו היא מניעה עקרונית בפני החלת המשפט העברי לפרטיו על מדינת ישראל כמשפט מחייב בלעדי. רק מי שמעוניין להתעלם מן הבעייה היסודית הזאת יכול לקדם בכנות אג'נדה של אימוץ המשפט העברי במדינה כמשפט מחייב על כלל האזרחים³⁰.

היבט נוסף, פרקטי יותר, של בעיית הכפייה שבהחלת המשפט העברי כנורמה המשפטית של מדינת ישראל, הוא בדרישה הכלולה בו משופטים שאינם מחויבים ליהדות באופן מעשי לשפוט על פי חוקיה והנחות היסוד של משפטיה, המלאים בתוכן ערכי ישיר של היהדות, וגוזרים ממנו את הפתרונות המשפטיים. תהיה זו אך תמימות לדרוש מאהרן ברק שישפוט על פי המשפט העברי, ולצפות שהוא יסכים לעשות זאת באופן "נאמן למקור".

כישלון השילוב במשפט האזרחי למעשה

בשנות ה-60 במסגרת המחלקה לתכנון החוק במשרד המשפטים, נעשתה על ידי שבת דב, מגדולי ההוגים היהודיים במאה האחרונה, עבודה כבירה של ניסוח חוקים למשפט האזרחי מתוך מקורות היהדות במישרין. בן דב היה מודע היטב לבעייתיות המובנית של נסיונו, לאור הבעיות לעיל, והצדיק אותו כך³¹:

"יכולה להיות משמעות היסטורית לדברים בדרך עקיפין, אם לא נאמץ לנו רק איזה "שנים אוחזין בטלית" במנותק, אלא נכיר בתוקף המחייב של מסכת דינים עבריים באשר היא, או לפחות אם מערכת דינים מסוימת שהכנסת תחוקק תהיה פשוט

29 כך כתב בנושא אהרן ברק, שגישתו לנושא הינה הגישה השלטת בין בתקופתו, בין לפניו ובין לאחריו: "ראוי ורצוי לו למשפט העברי, אשר בהשראתו נחקקה הוראת חוק, כי יהווה מקור להשראה פרשנית, כלומר, להרחבת האופק ושדה הראייה הפרשניים ולהרחבתם, ובכך ליצירת עומק נוסף ליצירה הפרשנית. אך ההכרעה בין האפשרויות השונות היא הכרעה שלנו, בלא כבלים משפטיים חיצוניים ובלא בכורה או ראשוניות לשיטה אחרת, תהא יקרה לנו ככל שתהא..."

30 למען האמת הדבר נוח למדי לכל הנוגעים בדבר. מי שמעוניין במשפט העברי יכול לטעון שהוא פועל למענו בפני בוחריו, ומי שלא מעוניין בו תמיד יכול לחסום אותו בשל עניין הכפייה הכרוך בו.

31 שבת דב, המשפט העברי ומדינת ישראל, במהדורת "סולם למלכות ישראל היעודה" בעריכת יהודה עציון, כרך ג', עמוד 61.

ובמכוון ניסוח חדש של מסכת דינים מתורת ישראל, באופן שהבנת הניסוח החדש, תחייב את הפרשן ממילא לחזור ולפנות למקורות".

ואולם גם הוא דחה מחד את הכנסתם של יסודות עבריים למשפט הממלכתי כ"קישוטים", ומאידך ידע בבירור שאין אפשרות להטמיע את המשפט העברי המדינה באופן ממלכתי בהיקף כולל כלשהו.

מכל מקום, עבודתו הגדולה, שלא נעשה דבר הדומה לה מאז ועד עתה, נגנזה כלאחר יד עם החלפת שר משפטים אחד במשנהו, מתוך הנימוק של חוסר המעשיות והטעם שבדבר, ובכך הקיץ הקץ על נסיונות מסודרים בעלי מעוף מערכתי לשילוב המשפט העברי בתוך החקיקה.

זהות סבורה שגם אם היה סיכוי לשיטה זו להניב פירות של ממש לפני מספר עשורים, כיום אין תועלת בנסיון להמשיך וללכת בדרך זו של הרכבת מין בשאינו מינו לא מבחינה פרקטית ולא מבחינה מהותית. הכישלון המעשי המהדהד של הנסיונות ליישם גישה זו בשטח לאורך שבעה עשורים מבטא את כשלונה המובנה.

הפתרון - חלופה מתוך זהות

מתוך הכרת **חוסר הרלוונטיות** של החלפת המשפט הממלכתי הקיים במשפט העברי, ומתוך ההכרה **בצורך הקיומי** לתת ביטוי ממלכתי עקרוני ומעשי גם יחד למשפט העברי כביטוי של זהותה היהודית של המדינה, זהות עלתה על נתיב חדש-ישן ביהדות עצמה, הנותן מקום לשתי המערכות במקביל.

ונמצא שמינוי השופטים (הסנהדרין) היה לשפוט משפטי התורה בלבד... ומינוי המלך (הממשלה) היה להשלים תיקון סדר המדיני וכל מה שהיה מצטרך לצורך השעה.

דרשות הר"ן, דרוש י"א³²

היהדות מאז ומעולם הכירה בסמכותה של מערכת משפט ממלכתית, הפועלת על פי כללים שאינם תואמים את ההלכה, במקביל למערכת המשפט העברית, שנועדה להסדיר בחיים הממלכתיים בעיות מעשיות אשר אין להם פתרון קל במסגרת ההלכה.

32 בדומה לכך מופיע במקורות נוספים, כגון ניסוחו הקלאסי של הרמב"ם: "כל ההורגין נפשות שלא בראיה ברורה (ואין אפשרות להרשיעם על פי דין תורה)... יש למלך רשות להרוג אותן ולתקן העולם כפי שהשעה צריכה (שלא על פי דין תורה, אלא על פי משפט המלך)". משנה תורה, הלכות מלכים, פרק ג'.

בהתאם לרוח זו, זהות תפעל להגדיר את המשפט העברי כמשפט ממלכתי מקביל מוכר במדינת ישראל, אוטונומי מחקיקת הכנסת, כשם שהחקיקה הדתית תמיד הייתה אוטונומית מהתערבות המדינה. תוקף הפסיקות של בתי הדין העבריים המוכרים על ידי המדינה יהיה זהה לתוקף הפסיקות של בתי המשפט האזרחיים, בכפוף לשני סייגים המפורטים להלן.

משפט אזרחי למעוניינים בכך

אי הרלוונטיות של המשפט העברי בדין הפלילי

תחום השיפוט של בתי הדין העבריים ישתרע על המשפט האזרחי בלבד, ולא יכלול את הדין הפלילי. דהיינו, המדינה לא תתבע גנבים ורוצחים באמצעות בתי הדין העבריים, אלא באמצעות מערכת המשפט הממלכתית הקיימת בלבד. זאת לא רק כפשרה טכנית הנובעת מן הקושי לנהל מדינה עם מערכות משפט מקבילות וסותרות, אלא גם באופן מהותי.

אמנם נכון הדבר, שמבחינת היהדות בתי הדין התורניים דנו בהחלט בנושאים פליליים ואף פסקו עונשים, אך כל מי שמכיר ולו משהו בתחום המשפט העברי, יודע שהמשפט העברי לא התעסק בדין פלילי ממלכתי ממוסד כבר 2000 שנה, מתוך ויתור מודע ומכוון על סמכותו בתחום ולכן כרגע פשוט אין ליהדות מה להציע בתחום. בנוגע למשפט אזרחי הכולל את כל הטווח של דיני הממונות המצב הפוך, ומעולם לא נקטעה הרציפות של העיסוק בנושאים הללו בין כתלי בתי הדין של עם ישראל.

היעדר מוחלט של כפייה

בתי הדין העבריים המוסמכים על ידי המדינה יהיו מורשים לדון אך ורק במקרים בהם שני הצדדים מעוניינים במפורש לשטוח את טענותיהם בפני בית הדין העברי. בכל מקרה שבו אחד הצדדים יהיה לא מעוניין בכך, בית הדין העברי יהיה מנוע מלהתייחס לטענת הצד השני ובעלי הדין יופנו למשפט האזרחי הכללי.

זהות סבורה שכשם שהמעמד הממלכתי של המשפט העברי צריך להיות ביטוי מרכזי של זהות היהודית של מדינת ישראל, כך אסור שזהות זו תיכפה בכוח החוק על מי שאיננו מזדהה איתה.

המשפט העברי אינו דבר נייטרלי כלל וכלל, אלא נטוע כולו בתוך התרבות היהודית לכל רבדיה והשימוש בו ככלי לפתרון בעיות משפטיות צריך להתבצע מתוך בחירה.

ההשלכה המעשית - גיבוי ממלכתי ואוטונומיה

ההבדל המהותי בין המצב שזהות מבקשת להגיע אליו לבין המצב הקיים היום הוא בשאלת ריבונות המשפט העברי. במצב שאנו מציעים, כאשר בית הדין העברי יפסוק במקרה משפטי בין שני צדדים שהיו מעוניינים בשירותיו, פסיקתו תהיה מחייבת על פי חוקי מדינת ישראל ללא תלות במערכת המשפט הקיימת. רשויות החוק יחויבו לממש את פסקי בתי הדין העבריים מכח מעמדם כבתי משפט ממלכתיים כפי שהן מחויבות לממש את פסקי בית המשפט האזרחי כיום.

מעבר לכך, כאשר אחד הצדדים יעתור על פסק של בית הדין, הוא יעתור לערכאה עליונה יותר של בתי הדין העבריים. מרגע שהחליט שעניינו יתברר בבית הדין העברי, לא תהיה לו הזכות לפנות למערכת משפט אחרת בעניין זה ולא תהיה למערכת המשפט האזרחית הכללית סמכות לעסוק בו עד קבלת פסק הדין.

תחיית היהדות כתרבות לאומית רלוונטית

זהות סבורה שמתן מעמד ממלכתי למשפט העברי והופעת מערכת משפט ממלכתית המשרתת את הציבור על פיו יהוו אבן דרך יסודית בהתנערותה של היהדות מהצמצום הגלולי בתחומי אורח החיים והמצוות הנוגעות לפרט בלבד, וחזרתה אל מה שהיא תמיד נועדה להיות: תרבות לאומית שלמה, המתייחסת ופותרת את כל בעיות החיים כולן בחול ובקודש ברמת הכלל והפרט על פי הנחותיה שלה ומקורותיה שלה.

כשיתברר לישראלי העכשווי (החילוני והדתי גם יחד) שהמשפט העברי שמציעה התורה טוב יותר במציאות בפתרון הבעיות המשפטיות של חיי היומיום מאשר המערכות הממלכתיות הקיימות המיובאות מאומות אחרות, זו תהיה פריצת הדרך האמיתית של היהדות אל מרחב הרלוונטיות הלאומית.

זהות ועצמאות בתרבות

החזון - פריחה תרבותית ורוחנית עצמאית

מפלגת זהות מאמינה מתוך עיקרון, המגובה במציאות הסובבת אותנו, שאל לה למדינה להתערב בענייני תרבות ודת לא במימון ולא בהכוונה. כל זאת לטובת התרבות ולטובת הדת ובעיקר לטובת העם שממנו התרבות והדת מגיעות ואליו הן שבות.

אנו רואים לנגד עינינו חזון של פריחה תרבותית לאומית אדירה והופעת כוחות נפלאים של יצירה במדינת ישראל, שצומחים ישירות מתוך העם ללא צורך בתיווך ממשלתי. אנו רוצים לחזות ביצירה תרבותית שמושרשת בתוך העם, המזמין אותה וצורך אותה, ומבטא את עצמו באמצעותה עד הפסגות הגבוהות ביותר, הגנוזות בו ומחכות ליצירות שיוציאו אותן מן הכח אל הפועל.

"כל זמן שחסר גם שרטוט אחד הגנוז בעומק הנפש, שלא יצא אל הפועל, עוד יש חובה על עבודת האמנות להוציאו" - כתב הרב קוק³³, ואכן זו **חובת האומנות והאמנים**, אך אין זה אומר שיש **חובה על הציבור** לממן אותם. תרבות אינה צריכה להיות מס המוטל על הציבור בכפייה. יצירה תרבותית המבוססת על מיסוי האוכלוסייה וחלוקה על פי קריטריון ממשלתי, מייצרת תרבות שאינה רואה לעצמה שום צורך להתכתב עם ערכיו ורצונותיו של הציבור, אלא רואה את הציבור כיעד לחינוך על ידה, מכספו הוא. בעיני זהות, זוהי עמדה לא מוסרית. אם רוצה האומן לחנך את הציבור, כדרכם של אמנים בעלי שליחות מוסרית, הרשות בידו לעשות זאת מכספו או מכספם של מטיביו ותומכיו, אך לא מכספי הציבור אותו הוא מבקש לעצב.

אותו הדבר אמור גם בנוגע לדת ומסורת, ובאמת דת היא חלק מתרבות ותרבות היא חלק מדת, במיוחד בעם ישראל.

33 הקדמת הרב קוק לשיר השירים, המופיעה בספר עולת ראי"ה על סידור התפילה.

המצב כיום

במדינת ישראל מימון פעילות תרבותית ברמה הלאומית והעירונית מכספי המסים נחשב לדבר המובן מאליו, ומי שמתנגד לכך מוקע כאויב התרבות בכלל. הקרב בציבוריות הישראלית איננו ניטש על עצם מעורבותה של הממשלה במימון התרבות, אלא על היעדים של מימון זה. מעבר לכך, בעוד ששאלת היעדים הממשלתיים של התרבות עולה מדי פעם לכותרות, בהקשר לשערוייה כזאת או אחרת, עיקר המימון המאורגן למוסדות תרבות, שעובר דרך העיריות מכספי הארנונה, זורם מבלי שאיש יתהה על אופן חלוקתו, כל זמן שלא עולה לכותרות שערוייה של ממש.

אך השערוריות הצפות על פני השטח חדשות לבקרים אינן אלא ביטוי למציאות מקולקלת ביסודה, בה בכל זמן נתון כל אורח מממן מכספי המסים הארציים והעירוניים שהוא משלם תכנים תרבותיים, ערכיים ודתיים שהוא אינו מזדהה עמם כלל, ואף מתנגד להם נחרצות.

מדוע שאדם חרדי ישתתף במימון של אצטדיון כדורגל שלא הוא ולא ילדיו ונכדיו יבואו אי פעם בשעריו, כשהוא גם מתנגד מהותית לכל התרבות שאותה אצטדיון זה מייצג? מדוע שאדם שאין לו דבר משותף עם קיום מצוות היהדות יממן מופעי חזנות בבתי כנסת? מדוע אדם דתי לאומי צריך לממן את מחלקת הארכאולוגיה של מוזיאון ישראל, שמספרת לבאים בשעריה שעם ישראל הם צאצאי הכנענים, ושאלהי ישראל הוא גלגולו של אליל כנעני? ומעבר לכך, מדוע שכספי האזרחים יופנו במסגרת מימון תרבות לאפיקים פוליטיים הנוגדים באופן יסודי את ערכיהם?

כאשר במסגרת רשות השידור הופקה לפני כמעט 40 שנה גרסה קולנועית של "חרכת חזעה", הרוחות סערו על כך שלא ייתכן להשתמש בכספי ציבור על מנת להפיק יצירות הרוחות בתכלית מהקונצנזוס הערכי והפוליטי³⁴. כנגד טענות אלה העלו גם אז את הטענות בדבר חופש היצירה והסכנה שבצנזורה וב"סתימת הפיות", ובדבר חירות האמנות וחשיבות השיח התרבותי הפתוח.

כאשר בשנת תש"ע (2010) תיאטרון הבימה הודיע שהוא יסרב להופיע באריאל, שכן זה סותר את הכרתם המוסרית של שחקניו. הרוחות סערו, שכן מדובר במוסד המתוקצב ממשלתי, ונמצאה פשרה. בשנת תשע"ו (2016) כבר הודיעה שרת התרבות שהיא רוצה להכניס לתוקף קנסות ענק למוסדות תרבות ממומנים ממשלתיים שיסרבו להופיע במקומות כמו אריאל וקריית ארבע משיקולים פוליטיים³⁵.

34 הרוחות לא סערו לפני כן, מכיוון שכאשר מפא"י שלטה במדינת ישראל, השימוש בכספי הציבור לצרכים תרבותיים ופוליטיים היה ברור מאליו, ולא היה בדבר שום הפתעה לאיש. פרשת העיבוד הקולנועי של חרכת חזעה באה לעולם לאחר עליית הליכוד לשלטון ב"מהפך".

35 כתבה באתר "מאקו".

זהות סבורה ששני הצדדים צודקים לחלוטין. "מי בכלל רוצה ללכת להצגה של שחקנים בכפייה?" שאל אז יו"ר זהות, משה פייגלין³⁶. ברור שאמנים אמורים לפעול על פי צו מצפונם, כמו כל בני האדם, וברור שמי שמקבל תקציב ממשלתי צריך לבצע את התפקיד שהממשלה שכרה אותו למלא. הבעיה היא בשיטה, ולא באנשים. שחקני הבימה לא צריכים להופיע באריאל אם הם לא רוצים, אבל אזרחי אריאל לא צריכים לממן את פעילות הבימה מכיסם.

בישראל נשכחה האמת הפשוטה: חירות מצפונית ויצירה אמנותית חופשית מהפכנית ואוונגארדית סותרות מימון ממשלתי באופן מובנה לחלוטין. או שכספם של האזרחים מופנם נגדם ונגד ערכיהם, או שהאמנים נאלצים לוותר על כנותם.

עצמאות תרבותית מלאה

באופן עקרוני, וגם באופן מעשי, תרבות לאו דווקא זקוקה לתמיכה כלשהי, ויכולה פעמים רבות להיות עסק כלכלי מצליח בפני עצמו. סדרות הדגל של הטלוויזיה המופקות היום הן בהחלט יצירות תרבותיות מרשימות, לטוב ולרע, ואיש לא מעלה על דעתו שהן זקוקות למימון ממשלתי או עירוני. ספרי הארי פוטר לא היו זקוקים למימון ממשלתי, ובימינו הרווחים שהם גרפו יכולים לממן ממשלות, ולא להיפך.

אותו הדבר ניתן להיאמר בנוגע לכל סוג של פעילות תרבותית, כגון תיאטרון, מחול, מוזיקה, שירה, כדורגל, היאבקות והרצאות לקהל הרחב. אם פעילות שכזאת יכולה לממן את עצמה ממכירת כרטיסים, או מתרומות של נדבנים - מוטב ואם לאו, הרי שהציבור הצביע ברגליים נגדה, וממילא לא אמור להיות למדינה עניין לממן אותה.

בעמדה זו יש הגיון רב, אך היא רחוקה מאוד מהתפיסות הרווחות בישראל, וייתכן שהיא גם רחוקה מטבע האדם בכלל, למרות שניתן בהחלט לראות בה אידיאל. מצב שבו כל אדם מוכן להשקיע את כספו באופן יזום בערכים בהם הוא דוגל באותה המידה בה הוא מוכן להשקיע בצרכיו, זהו מצב אידיאלי שיש לחתור אליו. אך באופן מעשי, זהות לא מציעה ללכת עד הקצה של שלילת כל אפשרות של מימון ציבורי, ולו גם רצוני, מכיוון שהדבר נוגד את התרבות הישראלית ואולי גם את טבע האדם. הפתרון שיוצג להלן מאפשר להגיע ליעד העצמאות של התרבות באופן מציאותי.

36 פוסט בפייסבוק של משה פייגלין, מה-25 באוקטובר, 2016.

המתווה של זהות לתרבות ומימונה

סגירת משרד התרבות

משרד התרבות ייסגר בהדרגה, יחד עם רוב ככל ההתערבות הממשלתית הארצית הישירה בנושאי התרבות, מימונה והכוונתה. מימון תרבות מכספי מיסים ייעשה ברמת הערים והשכונות, ולא ברמת המדינה.

מימון התרבות העירונית באמצעות מס רשות

למרות תקציבו הגדול של משרד התרבות וזרועותיו המתפרסות, גם היום רוב תקצוב התרבות במדינת ישראל מגיע מהרמה המוניציפלית. ואנו סבורים שכך גם ראוי ונכון, בסייג חשוב. כיום הדבר נעשה כחלק מהמיסים העירוניים הכלולים בארנונה. התכנית של מפלגת זהות היא הפרדת מיסי התרבות והדת מהמיסים העירוניים הרגילים, והפיכתם למיסי רשות.

זהות, אמנם, עומדת על זכותו של האזרח לא לממן גם **ברמה העירונית** פעילות תרבותית וערכית שאין הוא מעוניין בה, ואף מתנגד לה. המציאות בה הציבור נאלץ באופן מתמיד לממן פעילות הנוגדת את ערכיו על מנת שגם הפעילות התואמת את ערכיו תמומן היא ההיפך מעצמאות ערכית, שהיא הבסיס לתרבות עמוקה.

במודל המימון הרצוני של זהות, יחול איסור על פי חוק על גופים ציבוריים לממן מוסדות תרבות מכספים שאינם מגיעים ממס הרשות, או מתרומות פרטיות. כספי מס הרשות יוכלו לשמש רק לצרכי תרבות.

במודל המימון הרצוני של זהות, יש לכל תושב של רשות מקומית את הזכות לבחור שלא לשלם את מסי הרשות של התרבות. הרשות המקומית היא זו שתקבע את גובה מס הרשות ותוכל אף לחלק אותו למספר מדרגות או לתת לכל תושב לשלם כרצונו. לרשות המקומית תהיה הזכות, אם תבחר להשתמש בה, להעניק שירותי תרבות, כגון כרטיסים מסובסדים, רק למשלמי מס התרבות. תהיה לה גם הזכות להשתמש בכספי מס הרשות לשירותי תרבות לתושבים שידם אינה משגת. אם התושבים לא יהיו מרוצים מהאופן שבו העירייה משתמשת בתקציב התרבות הם יוכלו פשוט לא לשלם אותו.

תרבות מתוך זהות ואחריות

במודל המוצע, התרבות המסובסדת בארץ תעלה על מסלול של חידוש הקשר עם הציבור, גם בפן האזורי שכונתי, המאפשר לשכונות שונות באופיין להשקיע את תקציב התרבות שלהן באופן שונה לחלוטין אפילו בתוך גבולותיה של עיר אחת, וגם בפן הכלכלי היסודי, לפיו תרבות שהציבור לא יהיה מעוניין לממנה, לא תמומן, בניגוד לתרבות שהציבור כן מעוניין בה, שתקבל כפועל יוצא מכך את תמיכתו.

קשר זה עם הציבור איננו דבר שלילי, המוני וירוד, כפי שמנסים להציג את הטענות בדבר זכותו של הציבור לא לצרוך את התרבות שהאמנים מציעים לו. הקשר של אנשי התרבות עם הציבור המתבטא בנכונותו של הציבור לשלם לאמנים שלו הוא היסוד של תרבות הצומחת מתוך זהות קיימת ומבטאת אותה.

מדיניות זו היא גם הגשמה של עיקרון האחריות האזרחית. על מנת להחליט לשלם מסי רשות, אדם חייב לפתח אחריות אזרחית גבוהה פי כמה ממה שמקובל לדרוש ממנו בארץ. אחריות זו של האדם לדמותה של קהילתו, שמתבטאת בנכונות לשלם עבור עיצוב דמותה היא בדיוק הערובה לתרבות חופשית באמת של חרות מתוך זהות, שהיא גם הבסיס לחיי משמעות וטעם - משמעות וטעם שרק חיי תרבות יכולים להעניק לאדם ולחברה.

הרבנות הראשית לישראל

הרבנות הראשית בשעת הקמתה בידי הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ביטאה נסיון אמיץ ובעל מעוף של יצירת מוסד ממלכתי, לאומי ורענן שייצג וינהיג את היהדות בארץ ישראל, מתוך תקווה כמוסה שמוסד זה יתפתח ויצמח בעתיד להנהגה הרוחנית של עם ישראל כולו בדמות הסנהדרין המיוחלת³⁷.

כוונות לחוד ומציאות לחוד. סמכויותיה המצומצמות של הרבנות הראשית מחד³⁸, הכרסום המתמיד בלגיטימציה הציבורית שלה, בין בציבור החילוני ובין בציבור הדתי מאידך, ומעל כל אלה – היותה מכשיר ממשלתי לכפייה על אורח חיים הן על חילונים והן על דתיים³⁹, הביאו בתהליך ארוך ומפותל, אך רציף, להידרדרותה עד למצב שאנו מכירים היום. הרבנות הראשית אינה נתפסת כהנהגה רוחנית יוזמת ולגיטימית על ידי איש כמעט, בפרט לא בתחום הלאומי⁴⁰, אלא רק כמנגנון פקידותי שנועד להסדיר היבטים מסוימים בחיים, הנוגעים לתחומי הדת. בין אם יש להצטער על כך, ובין אם יש לראות במצב זה הזדמנות, מציאות זו היא עובדה קיימת.

זהות איננה מתנגדת לעצם קיומה של הנהגה תורנית. אדרבה! יחד עם שאר עם ישראל אנו שותפים לתפילת השבת שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה הנאמרת שלוש פעמים ביום ומכוונת להקמת הנהגה תורנית מאוחדת ומוכרת. זהות סבורה, כמו היהדות עצמה, שאין תקומה אמיתית ליהדות ללא הנהגה תורנית כזאת. עם זאת, אין טעם בהעמדת הפנים כאילו הרבנות הראשית לישראל היא הנהגה זו. היא לא, והיא גם לא יועדה לכך.

37 «מעיד אני עלי שמים וארץ, שלכן הרב קוק הרכיב את מועצת הרבנות הראשית מן עשרים ושלושה רבנים, כדי שבכך יהיה בסיס לסנהדרין קטנה». הרב יהודה לייב מימון, ספר "חידוש הסנהדרין בימינו", עמוד נ"ז.

38 למשל, היעדר כל סמכות בתחומי המשפט העברי מעבר לענייני נישואין וגירושין.

39 למשל, תקנות הרבנות הראשית המתנגדת לייבום וחליצה שלא כמנהג הספרדים, והמגדירה לכולם בשר שאיננו חלק ככשר שלא כמנהג הספרדים, הרחבת חרם דרבנו גרשם על נשיאת שתי נשים על כלל האוכלוסיה שלא כמנהג כל הקהילות הספרדיות.

40 למשל, בנוגע להר הבית, שהרבנות הראשית פוסקת כבר חמישים שנה שהכניסה אליו ליהודים אסורה, בניגוד לדעתם של רבים מאוד מהפוסקים בדור הזה, ונמנעת מעמדה פעילה בנוגע אליו, כגון דרישת הכללתו ברשימת המקומות הקדושים ליהדות, למרות שהדבר הוא בסמכותה.

זהות סבורה כי על מנת לאפשר מחד צמיחה של הנהגה רוחנית אותנטית, מקומית, קהילתית ואולי גם כלל לאומית בעתיד, ומאידיך לצמצם את מעורבותה של המדינה באמצעות הרבנות בחיי האזרחים, על הרבנות להצטמצם משמעותית לעיסוק בנושאים ציבוריים בלבד, ולהיות בעצם "הרבנות של הממשלה והמוסדות הממלכתיים".

ככלל, יש לדעת שלמעשה הרבנות הראשית היא גוף קטן מאוד, יחסית לכל מוסד ממלכתי אחר. תקציבה הכולל הוא כ-20 מיליון שקלים בשנה, והיא מעסיקה כ-80 עובדים קבועים בלבד, ואף מבנה קבע אין לה. רובו המוחלט של מפגש האזרח בישראל עם מה שמכונה "רבנות" הוא במסגרת מגעיו עם הרבנות המקומית.

תפקידיה הנוכחיים של הרבנות הראשית

ככל שהדבר יפתיע את מי שאיננו אמון על דקויות העניין, הרבנות הראשית מעולם לא התיימרה להיות סמכות של פסיקה לכל יהודי באשר הוא במדינת ישראל. מוסכם על הכל שבתוך בית כנסת שכונתי, סמכותו של רב בית הכנסת על המתפללים בו גדולה מסמכותו של הרב הראשי לישראל, אף אם יהיה נוכח במקום. אפילו בתחום הכשרות, שהוא התחום הדומיננטי והמסועף ביותר של פעילות הרבנות הראשית, אין לרבנים הראשיים כיום סמכות אכיפת תקן אחיד של כשרות על הרבנים המקומיים האחראים על הכשרות במקום. מראש, הרבנות הראשית לישראל לא יועדה לפסוק הלכות לכל יהודי ויהודי, אלא להוות גוף ציבורי שיסדיר סוגיות ציבוריות, ברמת המדינה בכללה.

תפקידים כלל ארציים

כחלק מהסטטוס קוו, בו הוחלט שפעילות הממשלה ומוסדותיה תהיה בהתאם להלכה בתחומי השבת והכשרות, הוטל על הרבנות הראשית התפקיד להגשים הצהרה זו בפועל.

כמו כן, כל עניין הלכתי המתעורר ברמה הארצית הנוגע לפעילות הממשלה, כגון שאלות הקשורות לאופי הפעילות של חברת החשמל ומקורות, ושאלות הקשורות לביצוע עבודות תשתית רחבות היקף, מוכרע, לפחות עקרונית, על ידי הרבנות הראשית⁴¹. תפקידים אלה כוללים גם נושאים הדורשים היערכות ארצית כמו היתרי המכירה של

41 אנו כותבים שכך הדבר באופן תיאורטי, מכיוון שבאופן מעשי הדבר תלוי לחלוטין בסמכותם היחסית של הרבנים הראשיים. כאשר פסקיהם של הרבנים הראשיים לא מספיקים על מנת למנוע משבר קואליציוני עם סיעות אלה ואחרות, בעקבות התנגדות רבניהן, העניין מוסדר פעמים רבות מול הרבנים האלה ישירות.

שנת השמיטה⁴², מכירת החמץ לקראת הפסח וכו', וגם הם מנוהלים על ידי הרבנות הראשית. אחד התחומים הכלל הארציים המשמעותיים המוטל על הרבנות הוא ניהול המקומות הקדושים.

תפקידים ייצוגיים

היבט אחר של פעילותה של הרבנות הוא ההיבט הטקסי, והוא הבולט מכולם לעיני הציבור, אך הפחות משמעותי מכולם באופן מעשי. הרבנים הראשיים לישראל מכובדים בקריאת קדיש ותפילת לשלום המדינה במהלך טקסים ממלכתיים מרכזיים, ובזה מסתכם תפקידם הייצוגי. כמו כן, הם משמשים, כמו הנשיא, כשגרירים לעת מצוא, הנפגשים בארץ ובחו"ל עם מנהיגי העולם, ובפרט מנהיגי הדתות בעולם, וכן הם פועלים בקרב יהדות התפוצות.

גוף רגולטורי ארצי

לרבנות הראשית תפקידים רגולטוריים מגוונים עם סמכויות של מתן רשיונות ותעודות וסמכויות אכיפה.

- ✱ הרבנות מקיימת מגוון בחינות ההסמכה המקנות תעודות בתחומים רבים⁴³.
- ✱ הרבנות מקיימת גם את מערך העל של הכשרות במדינת ישראל מעבר למערך הכשרויות המקומיות, ובפרט בכל הנוגע לייבוא אוכל מחו"ל.
- ✱ הרבנות מקיימת גם את מערך הפיקוח וההסמכה של המוהלים.

בראש בתי הדין והרבניות

הרבנות הראשית אחראית למוסד בית הדין הגדול לערעורים, המהווה סמכות פסיקה עליונה המוכרת על ידי המדינה בתחום הגיור, הנישואין והגירושין.

שינוי תפקידי הרבנות הראשית

בשונה מתחום הרבניות המקומיות שבו זהות מציעה שינוי מהפכני כמעט, בנוגע לרבנות הראשית ההצעות הן מינוריות למדי, וחלקן נועדו לחזק את הרבנות על מנת שתוכל למלא את התפקידים המוטלים עליה.

42 עיין להלן.

43 דיינות, רבנות שכונה, רבנות יישוב, רבנות עיר, דיינות גיור, השגחת כשרות, שחיטה, מילה, כתיבת סת"ם ועוד.

ממונופול כשרות לתקן

במצב הקיים, למדינת ישראל יש בעלות על המילה "כשרות" המתבטאת בכך שהחוק אוסר לקרוא למוצר "כשר", אלא אם כן הוא הוכר ככשר על ידי הרבנות הראשית לישראל, או רבניות מקומיות בעלות סמכות מתן כשרויות.

מצב זה הוביל לשחיתויות בקנה מידה גדול ומביך במחלקות הכשרות השונות בדרגים רבים, אך גם ללא שחיתויות אלה, עצם היותו של מערך הכשרות מונופוליסטי גרר מחירים מופקעים לרוב עבור השגחת כשרות ביחס לאיכות השירות של ההשגחה.

היבט נוסף של מונופול הכשרות, דווקא כלפי הציבור הדתי, היה החלטות שרירותיות בתחום הכשרות שפגעו במנהגי קהילות שונים בתחומים אלה, והיוו את הבסיס לפתיחת כשרויות פרטיות בדמות הבד"צים, המספקים "השגחה", אך אינם רשאים על פי חוק לקרוא למוצרים "כשרים".

בשונה מהמשמעות המקובלת של המונח, "בד"ץ" איננו מהווה ביטוי לדרישות כשרות מחמירות יותר מאשר דרישותיה של הרבנות, אלא מהווה בסך הכל כשרות פרטית.

זהו סבורה שעל מערך הכשרות לחדול מלהיות מונופול בידי הרבנות הראשית והרבניות המקומיות. תחת שליטתה של הרבנות הראשית והרבניות המקומיות על הכשרות צריכים לבוא תקנים של הרבנות הראשית לישראל עבור תחום הכשרות.

תקן הכשרות יחייב כל אדם המפרסם את המוצר שלו ככשר, לציין האם הוא עומד בתקן הכשרות של הרבנות הראשית, על מנת למנוע הונאה וניצול של חוסר התמצאות הלקוחות בפרטים המרובים של דיני הכשרות וסעיפיה. תקן הכשרות לא יעסוק בדרישות ההשגחה על כשרות המוצר, אלא ברכיביו ובדרך הכנתו. הונאה בנוגע לתקן הכשרות תהווה עילה לתביעה כלפי העסק המפרסם, ותגרור עונשים מחמירים כמו כל הונאה עסקית של לקוחות.

כשרות הייבוא

כמו בתחום הכשרות המקומית, כך גם בנוגע לכשרות המזון המיובא לארץ, תוסר המגבלה על ייבוא מזון לא כשר לארץ בתחומים בהם היא קיימת, ותחת החובה לאשר כל מזון המיובא לארץ ככשר על ידי הרבנות הראשית לישראל, תונהג חובת הדיווח על עמידה בתקן הכשרות של הרבנות. במידה ויתברר שהמוצר לא היה כשר, האחריות הכספית על כך תושת על היבואן ולא על היצרן בחו"ל, מה שיבטיח את דאגת היבואן לקנות מספקים אמינים בתחום הכשרות, שמוצריהם אושרו על ידי הרבניות המקומיות בחוץ לארץ.

כשרות וצער בעלי חיים

אחת התלונות הנשמעת רבות במדינת ישראל כנגד מערכי הכשרות קשורה לאכזריות כביכול, או שלא כביכול, הכרוכה בתנאים בהם נשחטים בעלי חיים, מובלים לשחיטה, או אף גדלים לקראתה וכיוצא בזה. הפיכת הפיקוח הממשלתי על הכשרות לתקן פותחת את הדרך בפני ארגונים ובתי דין המעניקים השגחת כשרות להחמיר בדרישותיהם בתחום צער בעלי החיים, ולדרוש מלקוחותיהם לעמוד בדרישות אלו לצורך קבלת הכשריהם.

דבר זה ייטיב הן עם בעלי החיים, והן עם ההלכה הרואה בצער בעלי חיים עבירה חמורה ואכזרית. במצב כזה הדרישה של הציבור לשפר את תנאי בעלי החיים תוכל להתאחד איחוד טבעי ומתבקש עם רצון הציבור לצרוך אוכל כשר. חיבור טבעי, מכיוון שחלק גדול מדרישות הכשרות מראש, כגון איסור ה"טריפה" עוסקות, ולו בעקיפין, במניעת אכזריות כלפי בעלי החיים במהלך חייהם, ותנאי הגידול התעשייתיים המודרניים מזמינים החמרה נוספת בכך⁴⁴.

רישום ועריכת נישואין למעוניינים

עם ביטול רישום הנישואין⁴⁵, יופסק ההכרח לבוא במגע עם הרבנות הראשית והמקומית בכל הנוגע לנישואין. המעוניינים בשירותי הרבנות בתחום זה יוכלו להמשיך להיעזר בשירותיה ולהירשם לנישואין במסגרתה. הרישום יעשה בהתאם לדרישות ולתנאי הרבנות הראשית, ויחשב לשירות השגחה ותיעוד שהרבנות הראשית רשאית לספק למעוניינים בכך. רישום הנישואין הזה לא יהווה הכרה ערכית של המדינה בתוקפם של הנישואים והדבר יצוין מפורשות בחוק המתאים. רישום זה יועיל להוכיח יהדות במקרים בהם הדבר יידרש בעתיד לצאצאיהם.

הפיקוח על המוהלים ותקן ברית המילה

מקצוע המילה, בהיותו נוגע במהות לכירורגיה וסיכון בריאותי מצדיק רישוי ממשלתי, אך דווקא בתחום זה הרבנות הראשית מתערבת הרבה פחות מהראוי. זהות תפעל להידוק הפיקוח על המוהלים, ולאיסור ביצוע בריתות שלא ברשיון.

מערך הכשרת המוהלים בארץ אף הוא נוגע בשחיתות וכרוך לא פעם במרמה הכרחית לשם עצם השגת ההסמכה. זהות תפעל להסדיר ענף פרוץ זה, לתועלת הציבור.

44 אין באמור לעיל שלילת חקיקה ממשלתית ישירה של איסורים הנוגעים לתחום צער בעלי חיים מן הזווית הלא הלכתית-כשרותית. יש לכך מקום בהחלט.

45 עיין להלן בפרק על ביטול רישום הנישואין.

בעקבות תופעות מצערות אלה, נפוצה בתקופה האחרונה תופעת "הרופאים המוהלים", שמשווקים את עצמם לציבור כעורכי בריתות עם איצטלה רפואית מוסמכת, שאכן יש להם בהיותם רופאים⁴⁶. פעמים רבות בריתות אלה לא עומדות בדרישות ההלכתיות הבסיסיות לקיום מצוות ברית המילה, שמלכדת מאז ומעולם וגם כיום את רובו ככולו של הציבור היהודי. היות רואה תופעה זו בחומרה, מכיוון שמדובר בהונאה של ממש של ציבור רחב.

גם בתחום ברית המילה הרבנות הראשית תוכל לקבוע תקן, שכל מי שישווק את עצמו כמוהל יצטרך לציין האם הוא עומד בו או לא, כפי שזהות מציעה בתחום הכשרות ועריכת החופות.

לקראת שמיטה ממלכתית

מצוות שמיטת הארץ היא אחד היסודות החיים הלאומיים של עם ישראל בארצו על פי היהדות, וקשה להפריז בערכה בעיניים יהודיות, אחרי שהתורה בעצמה הגדירה אותה כיסוד הברית עם ישראל בארץ, ואת הפרתה כמעשה הגורר גלות וחורבן.

מזה מאה שנים הדרך העיקרית להתמודד עם חובת קיומה של מצווה זו הייתה מעקפים הלכתיים שנועדו לאפשר קיום חיים תקינים תוך הימנעות טכנית מהפרה מפורשת של הלכות השמיטה.

זהות סבורה שמצווה השמיטה איננה ניתנת ליישום של ממש אף באופן פרטי, ללא היערכות בקנה מידה ממלכתי, ובמקום שההיערכות הזאת תתמקד בהיתר המכירה העוקף את השמיטה, יש להתחיל לבחון מודלים ממלכתיים שסייעו לקיומה של מצווה זו כלשונה, בהיקף לאומי, ואולי אף את הרחבתה אל מעבר לגבולות החקלאות המקוריים. יש בכוחה של מצוות השמיטה להוות בסיס לרנסנס תרבותי בהיקף לאומי כולל.

מערך ההסמכה של הרבנות

תחום ההסמכה של הרבנות הראשית יישאר בידה, בהיותו תקן מקובל, מוכר ומבוקש בציבור. אלפים רבים ניגשים לבחינות ההסמכה לרבנות מדי שנה. כמו כן, הסמכה זו תמשיך להוות את העוגן לשינוי מבנה הרבנויות המקומיות המוצע בפרק הבא.

46 הפער בתעריף בין ברית על ידי רופא מנתח לברית על ידי מוהל מומחה הוא עצום ועומד לרוב על מעל אלף שקלים.

שינוי מבנה הרבנויות המקומיות

בתי דין עצמאיים במקום רבנויות ממונות

רבנות מקומית הייתה בעם ישראל מאז ומעולם. רבני ישראל הובילו את קהילות ישראל לאורך הדורות, ומסרו את נפשם כמשל ופעמים רבות גם כמציאות על שלומן הפיזי והרוחני של קהילותיהם. הודות לשושלת הרבנים הנמשכת מימי משה רבנו ועד היום, עם ישראל עבר את כל מה שעבר והגיע עד היום הזה.

עם זאת, המציאות הקיימת שונה מאוד מהתמונה ההיסטורית האידיאלית שתוארה כאן. מוסד הרבנות המקומית הידרדר הרבה מאוד שלבים עד שהוא הגיע אל המצב שבו אנחנו פוגשים אותו היום, והוא מצדיק שינויים יסודיים במבנהו.

בתי דין תחילה

המושג של רב של מקום איננו מושג שורשי ביהדות כלל. הרב הממונה הקלאסי שידעה היהדות באלפיים השנים האחרונות, למעט התקופה האחרונה, היה כמעט ללא יוצא דופן אב בית הדין של מקומו, וכל שאר התפקידים שמקובל היום לזהות כתפקידיה ותחומי אחריותה של הרבנות הסתפחו אל תפקידו העיקרי בתור דיין ושופט.

מציאות זו הינה הפוכה היום במדינת ישראל, כתוצאה מתהליך זוחל שנמשך כבר כמאתיים וחמישים שנה מאז האמנציפציה, שבמסגרתה איבדו בתי הדין של הקהילות את תוקפם. רבים מאוד מהרבנים אינם מוסמכים כלל לדיינות, ועצם מושג הדיינות והרבנות הופרד עד כדי שמצויים בפועל רבנים שאינם דיינים ודיינים שאינם רבנים. בנוסף לכך, אי ההכרה במשפט העברי במדינת ישראל הובילה לכך שאין שום משמעות למוסד הדיינות שלא במקרים המצערים של גירושין.

זהות סבורה שהשינוי במבנה הרבנות המקומית צריך להתחיל בנקודה יסודית ומהופכת זו. העוגן של הרפורמה המוצעת הוא ההכרה במשפט העברי המפורטת

בפרק העוסק בה בשער זה. בתי הדין שיקומו במסגרת הכרה זו יחליפו את הרבנויות המקומיות הקיימות.

מימון בתי הדין ממס רשות

כמו בנושא התרבות, גם נושא הרבנות צריך להיות ממומן ממסי רשות מקומיים בלבד, כלומר להיות תלוי בנכונות הציבור לממן מוסד זה ואת שירותיו המוצעים לו. במציאות שבה הציבור לא יחוייב לשלם על תיאטרון ועל כדורגל, הוא גם לא יחוייב לשלם על משרת רב העיר.

בחירת רב העיר

רב העיר ייבחר על ידי הציבור שיבחר לשלם את מיסי הרשות של הרבנות, ולהביע בכך את רצונו לקחת חלק פעיל בחיים היהודיים הדתיים בעיר. הרב ייבחר מתוך רשימת מועמדים שתורכב על ידי רבני השכונות בעיר בלבד, על ידי כלל הציבור⁴⁷, כפי ההלכה, וכפי שהיה נהוג בקהילות ישראל בעבר. רק בעלי הסמכה לרבנות מטעם הרבנות הראשית לישראל יוכלו לכהן בתפקיד זה.

רב זה, לכשייבחר, יהיה חבר בבית הדין העברי הממלכתי בעיר, ויגבש יחד עם רבני השכונות את הרכב בית הדין כולו.

רבני השכונות

רבני השכונות ייבחרו על ידי תושבי השכונות עצמם בלבד מתוך מועמדים שיציגו את עצמם, ומשכורתם תשולם על ידי מיסי הרשות הנאספים בשכונתם בלבד. חלוקת השכונות בהקשר לבחירות אלה תיקבע על ידי העירייה, בדומה לחלוקת השכונות המוצגת בפרק הקהילתי במצע. גם בתפקיד זה יוכלו לכהן רבנים המוסמכים לרבנות על ידי הרבנות הראשית לישראל בלבד.

שירותי הדת בעיר

בית הדין שיורכב יהיה רשאי לעסוק במתן שירותי דת ובארגון החיים היהודיים בעיר, אך ללא בלעדיות מובטחת בתחום הכשרות ועריכת החופות.

47 הדבר הזה כשלעצמו די בו כדי להביא למהפכה של ממש במוסד הרבנות המקומית. כיום מנגנון מינוי הרבנים בערים הוא סבוך, מפותל ונגוע במניפולציות פוליטיות ישירות על ידי המפלגות הדתיות עד כדי היותו "סחר מכר" של ממש שמונע בחירה של המועמדים הראויים על חשבון המועמדים המזוהים עם מפלגות זורמים.

תחומים עירוניים מובהקים כמו עירוב, נהלים לשמירת השבת על ידי גופי העירייה, שנת השמיטה וכן הלאה - יופקדו על ידי העירייה בידי בית הדין.

במצב שבו בית הדין ייבחר על ידי הציבור, ימומן על ידי הציבור, וייצג את הציבור בעיר המוכן לממנו, ממילא סביר להניח שהציבור יבחר גם להשתמש בשירותיו של בית הדין בתחומי הכשרות והנישואין.

מימון הישיבות ומדעי הרוח

שיוויון, הכרה במציאות, חתירה לעצמאות

החזון

אחד הנושאים הלוהטים ביותר בשיח הציבורי הישראלי בשלושים השנים האחרונות הוא מימון הישיבות. גישה של זהות לנושא מורכב זה היא נגזרת של הגישה הכללית של הרחקת המדינה מהתערבות בנושאים תרבותיים, במקביל להכרה במציאות הקיימת בשטח והשוואת "עולם התורה" עם עולם "מדעי הרוח".

זהות רואה לנגד עיניה חזון של עולם תורה ורוח עצמאיים, שאינם תלויים בחסד ממשלתי לא כספית ולא רוחנית, אלא מוצאים את מימונם בהון פרטי וקהילתי הן של תלמידים ושומעים הבאים ללמוד, והן של ציבור המעוניין לתרום לקידום המטרות המגולמות במוסדות הלימוד והמחקר.

כאשר עולם הרוח והתורה בישראל ישתחרר מהקן החמים של המימון הציבורי, גם התורה וגם הרוח ירוויחו, אך בעיקר ירוויח הציבור בישראל שיזכה לקטוף את הפירות האותנטיים של תרבות לאומית חופשית, תוססת ועצמאית, ובעיקר - קשורה אליו ואל צרכיו.

נזקי המימון

המימון הממשלתי למוסדות תורה ולמוסדות ההשכלה הגבוהה בתחום מדעי הרוח גורם לנזקים עמוקים מאוד, שלא נובעים מרוע ליבם של האנשים המקבלים מימון זה, אלא מטבע העולם, ובפרט מטבע ההשפעה של מימון ממשלתי, גם אם נדמה שהדבר נוח לכל הצדדים המעורבים.

המימון הניתן לשיבות מצריך צבא שלם של פקחים וגורמים שנועדו לאכוף את הקריטריונים לכאות. מעבר לכך, קריטריונים אלה, הגיוניים ככל שיהיו, משמשים בפועל כבלמים ליכולתם של תלמידי הישיבות להיות עצמאיים כלכלית וכובלים אותם למסלול בו הם נשארים תלויים במימון הממשלתי לעד.

תופעה חמורה יותר באופן ניכר היא תופעת ה"אנטי אליטיזם" שמפתחים מוסדות המקבלים מימון לפי תלמיד. הישיבות בעם ישראל היו מאז ומעולם מוסד אליטיסטי קשוח, ובחורי ישיבה היו סמל של הקרבה עצמית ומסירות אין קץ. כל זה נגזר בישראל, במידה רבה תחת ההשפעה המנוונת של המימון. כאשר המשמעות של סילוק תלמיד היא לא עלייה בתקציב הפנוי, אלא ירידה במימון, אין פלא שהישיבות מחזיקות בציפורניים כל תלמיד שיסכים לחסות בצילן.

אך, כל זה מתגמד לעומת חוסר העצמאות הרוחנית שהמימון הזה מכתוב. כאשר נשק המימון מוחזק כל העת בידי המדינה, והיא מנופפת בו תדיר, ראשי ישיבות מיישרים קו עם מה שניתן להיאמר במסגרת היכולת להמשיך לקבל את המימון. כך, באופן פרדוקסלי אבל מתבקש, אובד כל טעם לממן תורה שכזו, שכבר איננה אמיתית, אלא תלויה בטעם המזמין.

אותו הדבר אמור גם ביחס למדעי הרוח, אלא ששם מסורת החופש האקדמי מאפשרת להתבטא בחופשיות רבה יותר, ובמידה מסויימת שם הנוק מוגבל יותר להקשרים הפרגמטיים יותר. ניפוח חסר כל הצדקה של הפקולטות למדעי הרוח הוא תוצאה ישירה של הנכונות לממן אותן ביחס ישיר למספר הסטודנטים הבוחרים ללמוד בהן.

כאשר הגל ופיכטה למדו באוניברסיטאות בגרמניה מקצועות רוחניים, אף אחד לא חשב שצריך לממן אותם, גם לאחר שהם החלו ללמד בהן כפרופסורים. בניגוד למה שמקובל היום לחשוב, תקופת הזוהר של מדעי הרוח במאה התשע עשרה הייתה מלווה במעט מאוד מימון ציבורי. כיום, לעומת זאת, כל סטודנט למדעי הרוח מקבל סבסוד ממשלתי נדיב, ואנשים שאינם יכולים לתרום רבות בתחומים אליטיסטיים ומופשטים אלה מעודדים על ידי האוניברסיטאות והמכללות ללמוד לתארים שאין בהם אופק פרנסתי.

התוצאה הצפויה היא שבכל העולם המערבי, וגם בישראל, יש כמות אדירה של אקדמאים מובטלים בוגרי הפקולטות למדעי הרוח, שהמדינה צריכה למפרע לדאוג לפרנסתם והעסקתם בתכניות ממשלתיות יוזמות.

הגזירה השווה בין ישיבות למדעי הרוח

”מצבי אינו מאפשר לי גם להלין על הכספים שניתנים ללומדי תורה, כי דומה שאני עצמי מקבל מן הקופה הציבורית יותר מבני הישיבות עבור עיסוק באותה תורה עצמה”.

פרופסור יהודה ליבס, מבכירי חוקרי מדעי היהדות

זהות סבורה שההתייחסות החד צדדית למימון עולם התורה שגויה ביסודה. אין הבדל מהותי בין המימון הניתן למוסדות תורה לבין המימון הניתן למוסדות אקדמיים בתחומי הרוח. בשני המקרים מדובר במימון ציבורי למוסדות לימוד העוסקים בנושאים שאין בהם תועלת כלכלית ישירה מחד, ומאידך הם מבטאים עיסוק רוחני המצדיק (או שלא מצדיק) מימון ציבורי לצורך טיפוחו ושימורו.

בניגוד לעמדה נפוצה בישראל, אין שום דבר ברור מאליו במימון הקתדרה לאגיפטולוגיה באוניברסיטה העברית, יותר מאשר במימונה של ישיבת מיר.

אלא שהדברים לא נעצרים בזה, ויש להשוואה בין מימון הישיבות למימון מדעי הרוח הקשר עמוק יותר. למרות שהדבר לא היה חייב להיות כך בפועל, עובדה היא, בכל העולם, שהמוסדות האקדמיים למדעי הרוח אינם מייצגים באף מדינה את הלכי הרוח המקובלים בחברה הכללית. בארצות הברית, למשל, מעל 90% מהלומדים בפקולטות למדעי הרוח תומכים עקבית במפלגה הדמוקרטית. די להיזכר בזהותו של הנשיא הנבחר האחרון כדי להשתכנע שמדובר בתופעה מוזרה. גם בישראל תופעה זו קיימת, וביתר שאת. שורשם ההיסטורי של מדעי הרוח הישראליים בשמאל הרדיקלי של "ברית שלום", שאיחדה את אבות המחקר ההומני הישראלי הוא מן המפורסמות.

מן המפורסמות הוא גם, שתופעה זו מתרחשת פחות בעולם המדעים המדוייקים, שבו הפילוח של הדעות מייצג טוב יותר את פילוח הדעות המקובל בחברה. דבר זה מביא מעצמו למחשבה שמימון ציבורי עבור המוסדות למדעי הרוח איננו דבר מובן מאליו, ומכל מקום, ראוי שיאוזן על ידי מימון מקביל.

זהות טוענת שמימון ממשלתי של מדעי הרוח בישראל מצדיק את מימון הישיבות, ולהיפך. כל עוד ישיבות מקבלות תקצוב ממשלתי, סביר שגם המוסדות של מדעי הרוח יקבלוהו, וכן להיפך, מכיוון שמוסדות אלו מבטאים עולמות ערכים אותנטיים המתנגשים בחברה הישראלית, ואין צדק בחיזוק ממשלתי של אחד הצדדים על חשבון השני.

המצב הקיים ומבט לעתיד

כיום ישנן במדינת ישראל מאות ישיבות, ומאות מוסדות אקדמיים העוסקים בתחומי הרוח, הנהנים ממימון ממשלתי ישיר ועקיף. גם אם הדבר איננו מוצא חן בעיני זהות, זוהי עובדה חברתית קיימת עם שורשים היסטוריים עמוקים למדי, ולא ניתן לשנות מציאות זו בן רגע. ומכל מקום, זהות מתנגדת לקיצוץ חד צדדי כלפי אחד משני האגפים של מוסדות ההשכלה הרוחניים הנתמכים בישראל על ידי המדינה.

עם זאת ברור שהכיוון המיוחל הוא הפחתה הדרגתית של התלות של מוסדות אלו בתמיכה הממשלתית מחד, וצמצום הדרגתי של תמיכה זו על עזרתה למוסדות ועל ההגבלות שהיא נושאת עמה מאידך. כך תיפתח הדרך למחקר רוחני ועיסוק תורני - עצמאי, מכובד, שורשי ואוטנטי יותר, לטובת כולנו.

הפסקת רישום הנישואין

נישואין כיסוד הקודם למדינה

הנישואין אינם בבעלות המדינה. הנישואין הם מעמודי התווך היסודיים ביותר של האנושות בכל גלגוליה והופעותיה. נישואין היו בעולם לפני שהיתה בעולם יהדות, וגם לפני שהיו בעולם מדינות. רישום הנישואין הוא חידוש היסטורי, ואיננו דבר ברור מאליו כלל. בני אדם התחתנו לפני שהמדינה לקחה אחריות על רישום נישואיהם, ובני אדם ימשיכו להתחתן גם אם המדינה תפסיק לרשום זאת.

זוהו סבורה, שההתנגדות להסדרת והגדרת הנישואין על ידי המדינה היא התנגדות מוצדקת מבחינה מוסרית. לא המדינה צריכה לקבוע מלמעלה מה הם נישואין, אלא החברה והקהילה אליה משתייך האדם. הויכוח האמיתי והנוקב בשאלת הגדרת התא המשפחתי וערכי היסוד של החברה כולה הוא ויכוח שצריך להפקיע מידה של המדינה ולהפקיד בידי הציבור.

המצב כיום

כיום מדינת ישראל רושמת את הנישואין של אזרחיה ומסווגת אותם בהתאם במשרד הפנים ובתעודות הזהות כרווקים, נשואים, גרושים או אלמנים. רישום הנישואין מבוסס על נישואין במדינת ישראל, שעל פי חוק נמצאים בסמכותם של נציגי הדתות השונות, או על נישואין בארצות אחרות שמוכרים במשרד הפנים כנישואין גם בארץ.

מציאות זו היא מורשת הסטטוס קוו מחד, לפיו התחייבה המדינה להפקיד את תחום הנישואין בידיה של הרבנות הראשית, אך להשאיר פתח לנישואין אזרחיים בפועל באמצעות "יבוא" מעמד הנישואין מארצות אחרות, ומאידך ממורשת ההתערבות של המדינות המודרניות בחיי הפרט וההנחה שהן מסוגלות להגדיר באמצעות החוק את יסודות החיים של אזרחיהן.

בומרנג הכפייה

מראשית שנות המדינה מציאות זו גררה בעיות רבות מאוד. ההכרח להתחתן כדת משה וישראל מחד ומציאותם של פסולי חיתון מאידך עורר תרעומת גדולה מאוד כנגד הרבנות. זאת מצידה, ניסתה בכל השנים לצמצם את תופעת פסולי החיתון למינימום האפשרי גם במחיר של הגמשה קיצונית של הקריטריונים ההלכתיים, עד כדי פקפוק בעצם כשרות התהליך⁴⁸.

זרם עולים לא יהודים שהגיע בעשורים האחרונים יצר מציאות שבה אזרחים במדינת ישראל לא רשאים להתחתן כלל, עד כדי מצבים אבסורדיים.

ובראש ובראשונה, בימינו מתנהל מאבק עיקש ורחב להכרה של המדינה בנישואים חד מיניים כנישואים. מאבק שמבחינה עקרונית כבר הוכרע והמדינה כבר רושמת בתנאים מסויימים גברים ונשים הנשואים לבני מינם כנשואים.

רצונם של אלה שביקשו לעגן את הנישואין כדת משה וישראל כנישואין המוכרים במדינת ישראל הייתה להגן על זהותה היהודית של המדינה, ולהגן על הקדושה בעם ישראל, אך מה שהושג הוא ההיפך הגמור. הכרה רשמית של מדינת ישראל בנישואין חד מיניים היא ההיפך המוחלט מזהות יהודית ממלכתית. למעשה, עצם ההכרה בנישואים אזרחיים שאינם על פי ההלכה כנישואים ממלכתיים מוכרים היא כבר פגיעה מהותית בזהותה היהודית של המדינה, והעובדה שבמדינת ישראל אסור להתחתן בנישואים אזרחיים, אינה משנה את עובדת הכרתה בהם.

48 פרשת הממזרים המפורסמת של שנות השבעים זעזעה עד היסוד את מעמדה של הרבנות הראשית לישראל - זעזוע שהיא לא התאוששה ממנו מעולם.

הפסקת הרישום

זהות סבורה, שזהותה היהודית של המדינה תיפגע הרבה פחות, ואילו החירות של תושביה תגדל הרבה יותר אם עצם רישום הנישואין על ידי המדינה יופסק כליל. הנישואין במהותם אינם בבעלותה של המדינה להעניק או לקחת והכרת המדינה בנישואין לא אמורה להעלות או להוריד מערכם, המוגדר על ידי החברה בה הם מתקיימים. זהות סבורה, שאין למדינה את הזכות להגדיר עבור אזרחיה אם הם נשואים או לא. אין זה עניינה.

אז איך מתחתנים?

לא המדינה מחתנת. אנשים מתחתנים. גם היום, וגם בעבר. שום דבר לא ישתנה בשטח חוץ מההיבט המשפטי. אנשים שיחליטו להתחתן - יתחתנו כפי שירצו, בסוג הטקס שיבחרו ובאופן שיתאים להם.

זהות סבורה, שכשם שכיום רוב מוחלט של ציבור המתחתנים בישראל מתחתן בחתונה יהודית מסורתית, כך הדבר גם ימשך, ואף יגבר ויהפוך טבעי ואמיתי יותר בהיעדר רכיב הכפייה. עם זאת, הדרך בפני אפשרויות החתונה האחרות תהיה פתוחה, כראות עיניהם של בני הזוג.

כאשר העוקץ של הכרת המדינה בנישואין מוסר, יורד גם גובה להבות הויכוח הציבורי. גם אנשים המתנגדים בכל ליבם לנישואים חד מיניים לא יטענו שזו זכותם למנוע מאנשים לחיות ביחד כרצונם על פי השקפתם ולקיים בעצמם עבור עצמם וחבריהם טקסים כראות עיניהם. מנגד, גם אנשים הדוגלים ברמה בנישואים חד מיניים לא ידרשו הכרה במעמדם, כאשר הכרה זו תהיה לא רלוונטית.

נישואין על ידי הרבנות ותקן החופה

הרבנויות המקומיות, בדמות בתי הדין יוכלו להמשיך להציע לציבור לערוך חופות, אך ללא המונופול השמור בידן כעת. מי שירצה יוכל חוקית לערוך חופות ו"להתחרות" בחופות אלו. עם זאת שיווק חופות יוסדר על פי התקינה המפורטת להלן במטרה למנוע את הונאת הציבור.

שיווק חופות ותקן החופה

משמעותו של המושג חופה במדינת ישראל איננו נזיל ומופשט, אלא ברור ומוגדר: "סתם חופה" - זו חופה על פי ההלכה המקובלת בעם ישראל מדורי דורות, כלומר "חופה אורתודוקסית". אלא שמושג זה, כמו רבים ממושגי היהדות המשפטיים וההלכתיים והמקצועיים איננו ברור מאליו לציבור⁴⁹. על מנת למנוע הונאה ושימוש לרעה בחופש החדש, הרבנות הראשית תגדיר תקן הלכתי של חופה. תקן זה יגדיר את הנדרש מעורך החופה, על מנת שהחופה שלו תעמוד בקריטריונים של חופה על פי ההלכה היהודית המקובלת. **התקן הזה לא יהיה כפוי, ולא יהווה תנאי לביצוע החופה. התקן כן יהווה תנאי חובה בשיווק.** כלומר, כל מי שמפרסם את שירותיו כעורך חופות עבור הציבור יחוייב להבהיר בצורה בולטת ונגישה בתוך פרסומיו האם החופות אותן הוא משווק עומדות בתקן ההלכתי של הרבנות או לא.

פרסום שקרי בנוגע לעמידה בתקן יהווה עילה לתביעה משפטית, לקנסות ולסנקציות כמו בכל מקרה של הונאה בתקנים. זהות מדגישה, שלא מדובר ברשיון לעריכת חופות, אלא בהגדרת תקן שעורכי החופות צריכים להתייחס אליו. כמו כן, זהות סבורה, שאין צורך באכיפה אקטיבית של התקן, אלא די בערנותו של הציבור שיתלונן במקרים של חריגה.

ההשלכה המשפטית - על-פי ההסכם שייחתם

ההשלכה המשפטית של חתונה תהיה תלויה בהסכם המשפטי שהמתחתנים יחתמו, והסכם זה יהיה הממשק של הנישואין שלהם עם המדינה, אם וכאשר הם יצטרכו את התערבותה.

49 כשם שלא ברור מאליו לציבור מהו "יין אדום" שעומד בתקן, ומה הוא "קומקום חשמלי" שעומד בתקן הבטיחות.

המעמד של נישואין יהיה מעמד של חוזה בין שני צדדים, כתלות בחוזה שיחתמו המתחתנים לכל דבר ועניין, וכפי שנוהגים בכל חוזה. הפרת החוזה תהווה עילה לתביעה בבית המשפט, ובית המשפט יפסוק על פי החוזה.

השלכות על חקיקה

לצעד של ביטול רישום הנישואין תהיה השפעה משמעותית על שורה ארוכה של חוקים בהם יש התייחסות למעמד האישי של האזרח. כל החוקים הללו יעברו שינוי בהתאם, כך ששאלת רישום הנישואין תהיה לא רלוונטית עבורם⁵⁰.

קדושת הנישואין ביהדות וחשש הפיצול של עם ישראל

הנישואין כדת משה וישראל הן יסוד הקדושה ביהדות, והיחס אליהן מבחינה הלכתית הוא יחס של חרדת קודש בהתאם. הסטנדרטים הרופפים של נאמנות ויציבות התא המשפחתי המקובלים כיום בארצות רבות מעולם לא נתפסו כמשהו סביר בעיני היהדות שהתא המשפחתי שלה היה מאז ומעולם נושא דגל היציבות, המחויבות והקדושה.

כנגד הפקעת השליטה (החלקית) של הרבנות הראשית בנישואין בישראל עולה לא פעם טענת פיצולו של עם ישראל שתיגרם עקב הכנסת אפשרות של נישואין שלא כהלכה וריבוי פסולי החיתון שלא יאפשר ליהודים שומרי מצוות להתחתן עם כאלה שאינם.

חשש זה נובע מדאגה של ממש לשלמותו של ישראל, שגם זהות מזדהה איתה ושותפה לה. אלא, שהחשש הזה הוא ברובו חסר יסוד. במציאות של היום יש צורך בכל נישואין דה-פאקטו בבדיקת ייחוס. צורך זה איננו דבר בדיעבד ביהדות, אלא חלק יסודי מתהליך הנישואין בישראל מדורי דורות על מנת למנוע בעיות אלה בדיוק. כמו כן, נישואין שלא בחופה וקידושין אינם גורמים לילדים להיות פסולי חיתון אלא אם כן מדובר בנישואין עם כאלה שאינם יהודים⁵¹.

ההצעה של זהות תגרור בעיקר חזרה פשוטה למציאות הקלאסית של נישואין בעם ישראל. הרוב שיבחר ככל הנראה בנישואין על פי ההלכה, יידרש על ידי בית הדין שעורך את החופה או בחופות על פי התקן, להציג כתובות של ההורים, ולהביא עדי רווקות

50 בשיטת המס השטוח המוצעת על ידי זהות, לא תהיה השלכה לביטול רישום הנישואין, כיוון שמבנה המס לא יפגע במשפחות מראש, ולא יהיה צורך בנקודות זיכוי עבורן.

51 ליתר דיוק - נישואין עם כאלה שאינם יהודים, שכן היהדות של הילד תלויה ביהדות של האם בלבד.

כמקובל. בהיעדר כתובה של ההורים יתבצע תהליך בירור יהדות, שבסופו המוצלח לא תהיה מניעה לעריכת החופה ממש כפי שקורה כבר היום באופן המוני.

לעומת זאת, יהודי שיבחר להתחתן עם יהודיה שלא במסגרת חופה וקידושין לא יגרום לילדיו להיות פסולי חיתון כלל, אלא פשוט יגרום לכך שהם ייאלצו להוכיח את יהדותם כאשר הם יבחרו להתחתן על פי ההלכה, ממש כפי שקורה היום לכל הנשואים אזרחית וילדיהם, ובפרט לרוב המוחלט של עולי ברית המועצות לשעבר.

מה אנחנו מרוויחים?

חירות. הרווח המרכזי לאזרח בישראל הוא שהמדינה מפסיקה להיות צד בשאלת "מהי משפחה". השאלה הזו, שהיא תשתית החברה כולה, ובפרט תשתית היהדות - תוכרע על ידי החברה הישראלית, ובפרט על ידי היהודים עצמם, ללא האפשרות להפעיל את המדינה כמכשיר כפייה לאחד הכיוונים.

עם ביטול רישום הנישואין, המדינה תפסיק להתייחס לתקפותם - לחיוב או לשלילה. היא תוכל להכיר במציאות בשטח, כגון מגורים משותפים או ניהול משק בית משותף, אך לא תוכל לתת תוקף ערכי לנישואין ואי אפשר יהיה לדרוש ממנה לתת תוקף כזה. חוקי המדינה לא יאפשרו לאיש לדרוש הכרה בנישואיו - לא מהמדינה ולא מאדם אחר, כפועל יוצא מכך שהנישואין יחשבו כעניינו הפרטי של האדם.

כמו כן, יש לציין בצער שמערך עריכת החופות, כמו כל מערך מונופוליסטי נהיה נגוע לא פעם בשחיתות ובעצלות בירוקרטית, מבלי להכליל. תופעה מצערת זאת היא אחד הגורמים העמוקים ביותר של אנטגוניזם ושנאה כלפי היהדות, ובפרט כלפי היהדות הממוסדת. כל זאת, במקום שהנישואין כדת משה וישראל יהפכו להיות עוגן טבעי משמח ויסודי לזהות היהודית של הציבור היהודי רובו ככולו.

זהות סבורה בנוגע לחתונה, כמו בשאר התחומים, שבהינתן החירות לציבור לבחור, הציבור יבחר בזהות היהודית השורשית שלו וימשיך לדבוק בה מבחירה ואהבה.

שער חמישי

התכנית הכלכלית

קווי יסוד לתכנית הכלכלית

שינוי שיטת המיסוי

התעשייה והמסחר בישראל

הקלות על הייבוא

צמצום החוב הלאומי

תחבורה

דיור

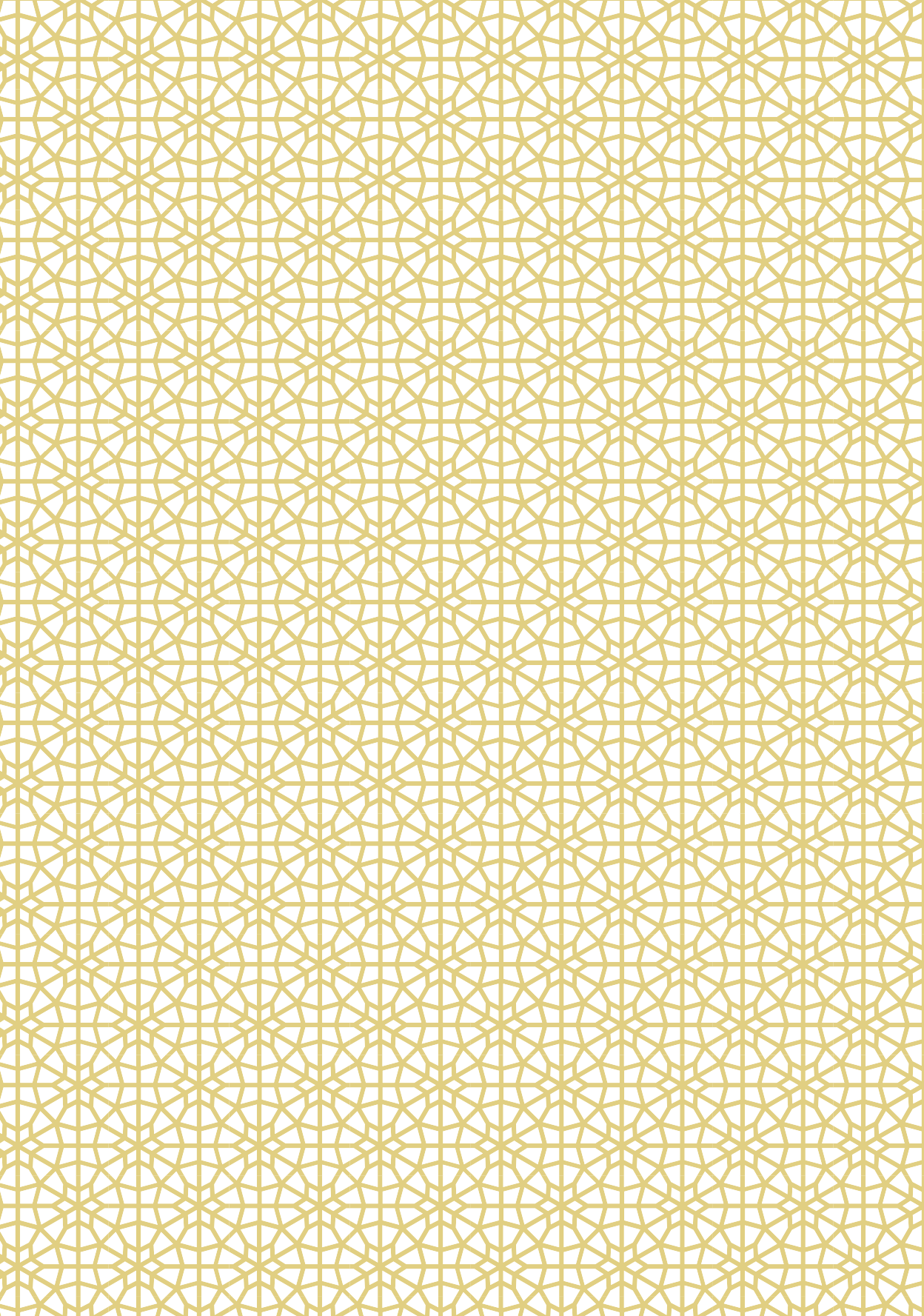
רפורמת הבניה העירונית

תפקידי המדינה והרשות המקומית

רפורמת המקרקעין

ירידת מחירי הדיור

התישבות ופיתוח ביו"ש

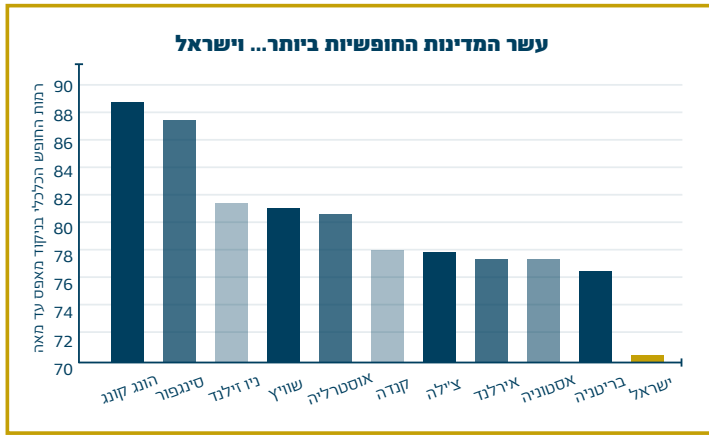

קווי יסוד לתכנית הכלכלית

במשך שלושת העשורים הראשונים לקיומה של מדינת ישראל, כלכלתה הייתה סוציאליסטית וריכוזית. רק בעשור הרביעי לקיומה התחילו תהליכי ליברליזציה נרחבים במשק, כשבמקביל החלה צמיחה כלכלית משמעותית. בשלושים השנים האחרונות, התמ"ג של מדינת ישראל צמח פי עשרה ורמת החיים השתפרה משמעותית. לא מדובר בצירוף מקרים. מהתבוננות במצב כלכלתן של מדינות העולם, נראה בבירור שאימוץ של מדיניות כלכלית ליברלית המעודדת יוזמה חופשית מביא עמו צמיחה ושגשוג לכל שכבות האוכלוסייה, בעוד מדיניות כלכלית ריכוזית והתערבות ממשלתית מעכבות את הצמיחה ופוגעות בכל השכבות גם יחד. משקיהן של המדינות המובילות במדדי החופש הכלכלי, כגון שוויץ וסינגפור, נהנו במהלך הזמן הזה מצמיחה מהירה עוד יותר.

מפלגת זהות מאמינה **שכלכלת שוק חופשי היא המודל היעיל ביותר** ושאימוצה הוא המפתח לצמיחתו העתידית של המשק הישראלי. יותר מכך, היא גם **המודל המוסרי והצודק ביותר**, משום שאינה פוגעת בחירותם של אזרחי ישראל לבצע עסקאות מרצונם החופשי ולפעול למען שיפור מצבם הכלכלי. מפלגת זהות תפעל לצמצום מעורבות הממשלה בכלכלה, להקטנת המנגנון הבירוקרטי ולקידום החירות הכלכלית במדינת ישראל.

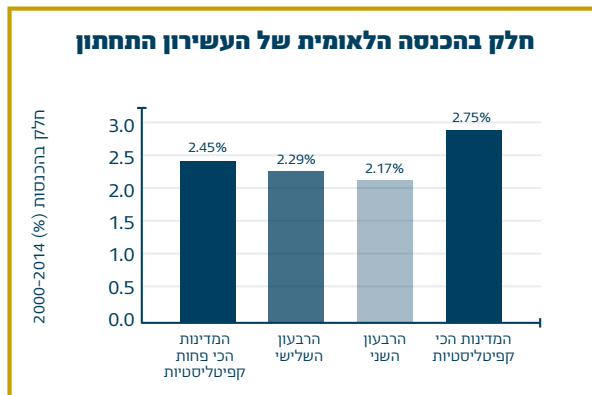
מדינת ישראל התברכה בהון אינטלקטואלי וברוח יזמית, הנותנים לה יתרון משמעותי בפיתוח חברות סטארט-אפ ותעשיות עתירות ידע. אימוץ עקרונות השוק החופשי יאפשר ליתרון זה לבוא לידי ביטוי בצורה הטובה והיעילה ביותר. כפי שניתן לראות בגרף הבא, מדינת ישראל משתרכת מאחור במדדי החירות הכלכלית. על פי נתוני קרן הריטג', ישראל נמצאת רק במקום 35 בעולם במידת החופש הכלכלי. אנו שואפים להפוך את ישראל למדינה מהמובילות בעולם במדד החופש הכלכלי.

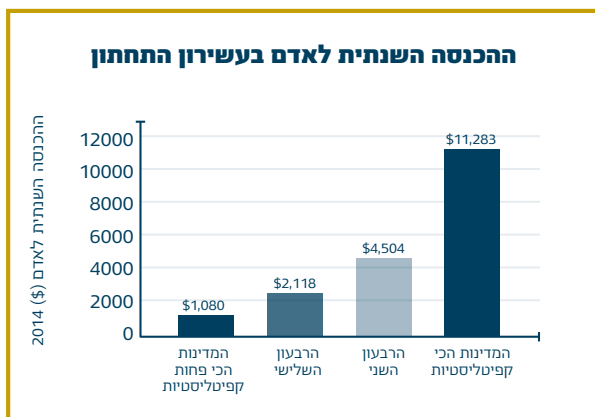

הפרקים הכלולים בשער זה יפרטו את הצעדים שמפלגת זהות תנקוט על מנת לקדם את החופש הכלכלי בתחומים שונים של הכלכלה הישראלית.

השפעת המדיניות על העשירוניים הנמוכים

לפעמים נשמעת הטענה שהשוק החופשי מועיל רק לעשירים ואילו העניים ננחים מאחור - אך ההפך הוא הנכון. למעשה, מדיניות ליברלית כלכלית עוזרת במיוחד דווקא לעשירוניים הנמוכים. כפי שמראה הגרף הראשון, למרות החשש מהתרחבות הפערים, דווקא במדינות הקפיטליסטיות ביותר חלקו של העשירון התחתון בהכנסה הלאומית הוא הגדול ביותר. כפי שהגרף השני מראה, ההכנסה המוחלטת של העשירון התחתון במדינות הליברליות ביותר גדולה פי כמה לעומת המדינות הפחות ליברליות. כלומר, העשירוניים הנמוכים במדינות שאימצו את מודל השוק החופשי משגשים יותר - הן באופן יחסי לשאר אזרחי המדינה והן באופן מוחלט.

הקלת עול הרגולציה

אחד ההבדלים הבולטים הוא בין הכלכלה הישראלית לכלכלות המצליחות בעולם הוא שפע החוקים והתקנות שמגבילים, מסדירים ומנהלים את חייו הכלכליים והחברתיים של האזרח הישראלי.

זהות מאמינה שהחופש לפעול, לסחור, לעבוד ולקיים חיים חברתיים וכלכליים הרחק מעינו הפקוחה וידו הכבדה של השלטון המרכזי חיוני לחיי חופש ושגשוג.

חלק מרכזי

בתכניתה של זהות לקידום החירות הכלכלית בישראל, הוא הקלה משמעותית של עול הרגולציה בכל תחומי הכלכלה ע"י ביטול רחב - אך מושכל - של חוקים ותקנות שאין בהם צורך.

נתוני **מכון פרייזר** מראים שעל פי "מדד עול הרגולציה", מדינת ישראל ניצבת במקום ה-80 בעולם. במילים אחרות, עול הרגולציה על אזרחיהן של כל המדינות המצליחות

בעולם, קל יותר במידה משמעותית מזה שמוטל על אזרחי ישראל. על המדינות הסובלות מרגולציה יותר ממדינת ישראל נמנות מדינות כגמביה, גאנה ויוון. אלו לא מדינות שכדאי לנו לחקות.

חלק מרכזי בתכניתה של זהות לקידום החירות הכלכלית בישראל, הוא הקלה משמעותית של עול הרגולציה בכל תחומי הכלכלה ע"י ביטול רחב - אך מושכל - של חוקים ותקנות שאין בהם צורך.

הורדת יוקר המחיה

מכיוון שמונופולים בחסות המדינה, חוסר תחרות ומכסים הם בין הגורמים העיקריים לעליית יוקר המחיה, החזון של זהות למאבק ביוקר המחיה הוא להפוך את ישראל לאזור סחר חופשי. זהות תפעל לביטול ההגבלות שקיימות כיום על תחרות חופשית ותצמצם ככל האפשר את מעורבות המדינה בכלכלה. תחרות חופשית, כפי שהיא נהוגה במדינות משגשגות כמו שוויץ והונג-קונג, היא גם המנגנון היעיל והמוסרי ביותר שמבטיח, מלבד שמירה על החירות האישית ועל חופש העיסוק, גם מחיר נמוך, איכות גבוהה ומגוון מוצרים כמעט בכל תחום. התכנית הכלכלית של זהות תעודד תחרות חופשית וצמיחה של המשק הישראלי ובכך תביא להורדה של יוקר המחיה.

שינוי שיטת המיסוי

פישוט מבנה המס

חוקי המס הסבוכים הנהוגים בישראל הם תוצאה של מדיניות ממשלתית שלא רואה במיסוי כרע הכרחי הדרוש למימון הוצאות המדינה, אלא ככלי לקידום המדיניות הכלכלית והחברתית הרצויה בעיניה.

לפי השיטה הנוכחית, התנהגויות ואוכלוסיות שהשלטונות מעוניינים לקדם זכות בהקלות מס ואילו התנהגויות לא רצויות נענשות במסים גבוהים ובהיטלים מיוחדים. יוצאות הדופן הן עבודות מכניסות ויוזמות רווחיות - פעילויות אשר מועילות למשק שאפשר היה לצפות שהמדינה תעודד, אשר נענשות בפועל במיסוי מוגדל ביותר. כתוצאה משיטת המיסוי הזאת יש לישראל מבנה מס מורכב יתר על המידה שמזיק לכלכלה, פוגע ביזמות ומסובך מכדי שהאזרח הממוצע יוכל להבינו.

חברות גדולות ובעלי הון יכולים להרשות לעצמם רואי חשבון מהשורה הראשונה שמצליחים לתכנן את תשלומי המס שלהם כך שיהיו נמוכים ככל האפשר. יזמים, עצמאיים ובעלי עסקים קטנים ובינוניים שאין להם את המשאבים האלה רואים את תשלומי המס שלהם עולים בחדות דווקא כשהם מתחילים להצליח. רבים מהם מתייאשים ומוותרים על המיזמים שלהם, רבים עוד יותר מוותרים על היוזמות מלכתחילה והתפתחות המשק נפגעת מכך שבעלי הכישרון אינם מביאים את היתרונות היחסיים שלהם לידי ביטוי. באותו הזמן, מקורבים וקבוצות לחץ מפעילים את כוחם הפוליטי כדי להשיג הקלות ופטורים ממש שישרתו את צורכיהם. קשה לאמוד את הפגיעה בכלכלה ואת הירידה בתקבולי המסים כתוצאה ממדיניות המיסוי הזו.

זהות תדחה את מדיניות המסים הנוכחית ותאמץ את שיטת המס השטוח - מס בשיעור אחיד (ונמוך ככל האפשר) החל על כל סוגי ההכנסות. ללא מדרגות מס, ללא נקודות זיכוי וללא הקלות למקורבים. מיסוי שטוח יעודד את כל אזרחי ישראל ליזום, להתקדם ולהצליח ככל שיוכלו ויבטל את אחד הכלים העיקריים של הממשלה לתכנון הכלכלה מלמעלה. האזרח הממוצע יוכל למלא בקלות את דו"ח המס שלו, שיהיה בן עמוד אחד, בין אם הוא שכיר או עצמאי. אם הקלות מס לקבוצות אוכלוסיה או לסוגי השקעות מסוימים יוכחו כחיוניות, ניתן יהיה להמירן בתשלום ישיר - כך שנוכל לראות בדיוק כמה המימון עולה לנו ולשקול את כדאיותו בכל פעם מחדש.

הקטנת נטל המס

בד בבד עם פישוט מבנה המס, **זהות מתחייבת להקטין את נטל המס** המוטל על האזרח הישראלי. הורדת נטל המס תשאיר יותר כסף בידי הציבור, תתרום לשגשוג הכלכלי של המשק, ויש בה גם את היתרון המוסרי של מתן אפשרות לכל אדם לשמור חלק גדול ככל האפשר מפרי עמלו.

התעשייה והמסחר בישראל

על-מנת לאפשר מיצוי הפוטנציאל הכלכלי של המשק הישראלי, על המדינה למשוך ידיה ככל האפשר מהתערבות בכלכלה בכלל ובעסקים בפרט. כיום, מדיניותה של ישראל מקשה על פעילות עסקית בתחומה עם מיסוי גבוה ובלתי שוויוני על חברות ועם חסמים רגולטוריים ובירוקרטיים חריגים. זהות תשנה את המצב הזה ותהפוך את ישראל ליעד מבוקש להשקעות ולפעילות עסקית, באמצעות הצעדים המפורטים בפרק זה.

הקטנת מס החברות

מס החברות, הפוגע בעשרות אלפי עסקים בישראל ומרחיק חברות זרות המעוניינות להשקיע בה מהווה מכשול מרכזי בפני הצמיחה הכלכלית, התעסוקה והרווחה הכללית במדינה. זהות תפעל להורדתו לרמה שתמנע פגיעה בחברות ישראליות ותהפוך את מדינת ישראל ליעד אטרקטיבי לחברות זרות ולהשקעות.

זהות תוריד את מס החברות בצורה רוחבית, שקופה וזהה לכל סוגי החברות בארץ. אין זה תפקידו של השלטון לבחור מגזרים מנצחים או מפסידים, אין זה תפקידו של השלטון להעדיף ייצוא על פני ייבוא או היי-טק על פני תעשייה מסורתית. אנו לא נפלה שום סקטור ושום קבוצת אינטרסים לטובה או לרעה. החוק לעידוד השקעות, שמהותו מתן הטבות מס לחברות מסוג מסויים, יבוטל.

בשלב ראשון נוריד את מס החברות בצורה רוחבית ל-18%. בשלב שני נשאף להוריד את שיעור המס ל-12.5%¹. ייעול התקציב והדחיפה הכלכלית שהמשק יקבל מהורדה דרמטית במס חברות, דווקא יגדילו את תקבולי המסים בכלל, לרמה שתאפשר לנו להוריד משמעותית גם את שיעור מס ההכנסה.

1 שיעור המס הנהוג בליכטנשטיין.

המדינה לא תנסה לנווט את השוק

על המדינה להימנע מלהשקיע בפיתוח מיזמים או תחומים מסוימים שהיא מעוניינת לקדם. כאשר המדינה בוחרת להקצות משאבים לתחום מסוים או לחברה מסוימת, חזקה עלינו שהמדינה תבצע זאת פחות טוב מהקצאת המשאבים אילו התבצעה על ידי משקיעים פרטיים במסגרת השוק החופשי. למדינה אין את הידע ואת המוטיבציה שיש למשקיעים הפרטיים. המעורבות שלה בהשקעות בתעשייה עשויה לגרום לא רק לנזק ישיר של אבדן המשאבים שהושקעו בצורה לא נכונה, אלא גם לנזק עקיף של מניעת אותם משאבים מיוזמות הראויות להשקעה. בנוסף, מעורבות כזו פותחת פתח להשפעה של לוביסטים ושל מקורבים על החלטות נבחרים הציבור, כך שהחלטות המתקבלות עלולות להיות מושפעות משיקולים זרים. מדובר בפרצה הקוראת לגנב.

זהות תאסור על מתן הטבות, הקלות ומענקים מצד המדינה לחברות מסוימות. כשם שכל החברות בכל התחומים ישלמו מס חברות זהה, הן יהיו שוות בעיני המדינה גם משאר הבחינות. המדינה לא תעדיף חברה אחת על רעותה. רק כך ניתן לוודא שהשוק אכן יהיה חופשי, תחרותי ונקי מהשפעת שיקולים זרים.

הגופים הממשלתיים שתפקידם לסייע ליזמות או לעודד את התעשייה ייסגרו. ניסיונות הממשלה לעודד את הצמיחה באמצעות התערבות בשוק בדרך כלל רק מאטים אותה, לכן יש לסגור את הגופים שעוסקים בכך. בין הגופים שיבוטלו יהיו מכון היצוא, רשות החדשנות (לשעבר המדען הראשי), הרשות לעסקים קטנים, המשרד לטיפוח יזמות, החממות ליזמות טכנולוגית ואחרים.

סמכויותיו של משרד הכלכלה והתעשייה יקוצצו בהתאם. עיקר תפקידו של משרד זה הוא לעודד את הצמיחה הכלכלית של ישראל, תוך כדי השגת יעדים חברתיים מסוימים. בהתאם להשקפתנו הרואה בכך התערבות מזיקה, יבוטלו רוב סמכויותיו של משרד זה. סמכויות העוסקות באכיפת חוקים ותקנות לא יבוטלו בשלב זה, אך הצורך בחוקים ובתקנות האמורים ייבחן ותקנות שאין בהן צורך של ממש יבוטלו.

הסרת חסמים רגולטוריים ובירוקרטיים

”רבי יהודה אומר: ...ולא יפחות את השער
 (למכור בזול, מפני שהוא מרגיל לבא אצלו ומקפח מזונות חבריו);
 וחכמים אומרים: (מי שמפחית את השער) זכור לטוב!
 (שמותוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול. וכן הלכה).”

משנה בבא מציעא, פרק ה', עם פירוש רבינו עובדיה מברטנורא המשולב בה

נכון להיום, ישראל מדורגת רק במקום ה-52 בעולם ובמקום ה-29 מתוך 32 מדינות ה-OECD בעלות ההכנסה הגבוהה במדד קלות עשיית העסקים². ככלל, דירוג גבוה של חופש עסקי מוביל לתוצאות כלכליות וחברתיות טובות יותר ולכן אנו שואפים להקל על עשיית עסקים בישראל ולזכות במקום בחמישייה הראשונה במדד זה. לשם כך, עלינו לצמצם את הדרישות הרגולטוריות והמכשולים הבירוקרטיים הבלתי סבירים המקשים על הקמתו, הרחבתו וניהולו של עסק בישראל.

חסמים בירוקרטיים ורגולטוריים מהווים מכשול בפני יזמים ומשקיעים שמעוניינים להשקיע בהקמת עסק בישראל ומעודדים אותם להשקיע את כספם ומרצם במקום אחר, או אפילו לוותר על המיזם כליל, ובכך פוגעים בתחרות ובצמיחת המשק הישראלי. הדבר נכון במיוחד עבור עסקים קטנים ובינוניים, שלעתים קרובות אינם מסוגלים לשאת בעלויות הנדרשות כדי לעמוד בדרישות הרגולציה או בעלויות שכירת איש מקצוע שילווה אותם בתהליכים הבירוקרטיים. בכך, החסמים האלה מטים את השוק לטובת החברות הגדולות ותאגידי הענק, באופן שאינו הוגן ושגורם לפגיעה בכלכלה. למעשה, רגולציה משמשת לא פעם לחסימת מתחרים חדשים, כאשר היא נתפרת למידותיהן של החברות הגדולות, בעוד אזרחי ישראל משלמים את המחיר על היעדר תחרות. לכן גם רגולציה מופרזת שהצורך בה אינו נבחן מעת לעת מאפשרת לנבחרים ציבור לעזור למקורבים וללוביסטים משיקולים זרים, תוך פגיעה בכלכלה הישראלית.

זמני ההמתנה לפעולות מנהלתיות יקוצרו ועלויותיהן יופחתו. כדי להקל ככל האפשר על יזמים להקים ולנהל את עסקיהם, יש לקצר את זמני ההמתנה לפעולות מנהלתיות.

הצעד הראשון הוא לבחון את הצורך בכל פעולה ופעולה, לוותר על פעולות שאין בהן צורך ממשי ולפשט ככל הניתן את אלה שיש בהן צורך.

הצעד השני הוא **מודרניזציה של המערכות האדמיניסטרטיביות**, כך שניתן יהיה להגיש טפסים ולשלם עליהן באופן מקוון ואולי גם לעבד אותם חלקית בצורה אוטומטית כדי להקל את עומס העבודה על הפקידים ועל אנשי המקצוע האחרים. לאחר מכן, יש לקבוע זמני יעד קצרים משמעותית לביצוע הפעולות השונות ולעדכן את מצבת כח האדם במקרה הצורך. לדוגמה, תהליך פתיחת עסק בישראל אורך כיום 12 ימים בממוצע ועולה כ- 5000 ש"ח. באמצעות צמצום הבירוקרטיה הכרוכה בתהליך ומתן אפשרות להגיש טפסים באופן מקוון, אנו שואפים להגיע למצב שבו הוא ייעשה תוך יום אחד ובעלות של כ- 500 ש"ח.

דרישות רגולטוריות בלתי סבירות יוקלו או יבוטלו. יש להבדיל בין דרישות רגולטוריות לגיטימיות וסבירות, שנחוצות על מנת להגן על שלום הציבור או למנוע הונאה, לבין דרישות בלתי סבירות שהתועלת מהן שולית או אפילו אפסית ואילו יישומן כרוך בהשקעה של זמן ומשאבים רבים. אנו מתחייבים לבחון תקופתית את הדרישות הרגולטוריות תוך התחשבות בנסיבות ובהתפתחויות טכנולוגיות או אחרות ולבטל או להקל דרישות והגבלות בלתי סבירות או בלתי נחוצות.

כוחו של מכון התקנים הישראלי יצמצם כמפורט בפרק העוסק בייבוא בשער זה.

קבלת אישור בנייה למבנה מסחרי תהיה קלה יותר כאשר תיושם תכנית הדיור של זהות, כמפורט בפרק הדיור בשער זה.

חוזים ייאכפו באופן יעיל ומהיר יותר. כיום, הליך משפטי ממוצע (מרגע הגשת התביעה לבית המשפט עד למימוש פסק הדין) אורך 975 ימים. זהות תפעל לקצר זמן זה לכרבע מאורכו כיום (כ-250 יום), על ידי הגדלה משמעותית במספר השופטים שתסייע בהפחתת העומס על המערכת המשפטית. חלק מהמחלוקות הכלכליות יוכרעו במערכת המשפט העברית המקבילה למערכת המשפטית (כמפורט בפרק "מערכת המשפט העברית" במצע) מה שסייע גם כן בהפחתת העומסים על המערכת המשפטית.

הקלות על הייבוא

הייבוא הוא האמצעי שבעזרתו תושבי ישראל יכולים ליהנות מהמוצרים האיכותיים ביותר ומהמחירים התחרותיים ביותר שיש לשוק העולמי להציע. מכסי מגן והגבלות על הייבוא הם בין הגורמים התורמים יותר מכל לעליית יוקר המחיה בישראל. למעשה, כאשר המדינה מקשה על תושביה לרכוש מוצרים מיובאים ומאלצת אותם לקנות במקומם תוצרת מקומית נחותה או יקרה יותר³, היא בעצם מסבסדת על חשבונם את התעשיות המקומיות הכי פחות יעילות ותחרותיות. אם התושבים יוכלו לרכוש מוצרים מיובאים במחיר תחרותי במקום התוצרת המקומית, היו נשארים בידיהם משאבים עודפים שיכלו לשמש גם לרכישה של אותם שירותים ומוצרים מקומיים שהם באמת מעוניינים לרכוש. אנו מאמינים שמאמצי המדינה לצמצם את הייבוא ולהצר את צעדיהם של היבואנים גורמת לפגיעה חמורה בציבור הישראלי, לכן אנו מתחייבים לפעול לצמצם בחדות את מעורבות המדינה בייבוא. במקביל, אנו נדאג לחזק את היצרנים, הסוחרים וספקי השירות המקומיים באמצעות הפחתת המיסוי וצמצום מעורבות הממשלה, כפי שמפורט בפרק "התעשייה והמסחר בישראל".

ביטול מכסים והסרת מגבלות על הייבוא

זהות **תבטל לחלוטין, באופן הדרגתי, את המכסים ואת מכסות הייבוא**. רק כך יוכל הציבור הישראלי ליהנות מיתרונותיו של השוק העולמי. בנוסף, ייבחנו מחדש כלל ההגבלות על ייבוא שהתקבלו מנימוקים שאינם כלכליים ויוסרו הגבלות שאינן סבירות.

צמצום כוחו של מכון התקנים הישראלי

זהות תפעל **להגבלה דרמטית בכוחו של מכון התקנים הישראלי לפגוע בתחרות ובייבוא**. מכון התקנים מהווה לעתים קרובות מכשול בפני ייבוא, גם של מוצרים העומדים בתקנים מחמירים המקובלים בעולם. מכשול זה הוא לעתים קרובות בלתי עביר עבור יבואנים קטנים ובינוניים. לעתים קרובות מדי, הפעלת סמכות שרירותית של מכון התקנים מייקרת

3 תוצרת מקומית שיש לה יתרון על התוצרת המיובאת תירכש על ידי הצרכנים המקומיים בכל מקרה ואינה זקוקה להגנות.

את מחירים של המוצרים המיובאים לארץ ואינה מועילה כלל לבטיחות. אנו נפעל להגביל את סמכותו של מכון התקנים, גם באמצעות אימוץ של תקנים מחמירים מקובלים, כגון התקן האירופאי. מכון התקנים לא יוכל למנוע ייבוא של מוצרים העומדים בתקנים אלו או לעכבם לבדיקות מיותרות. ההגבלה הזאת על כוחו של מכון התקנים תצמצם משמעותית את השפעתו השלילית על היבוא ועל יוקר המחייה, מבלי לפגוע ביכולתו לבצע את תפקידו.

צמצום כוחו של מכון התקנים יועיל גם ליצרנים המקומיים. כל תקן שיאומץ לצרכי ייבוא, יאומץ גם לצרכי ייצור מקומי. ניתן יהיה לייצר בארץ לא רק בהתאם לתקן הישראלי, אלא גם בהתאם לאחד התקנים המחמירים האחרים שיוחלט לאמץ. הדבר יאפשר גמישות בייצור הנחוצה ליצרנים הישראליים, בייחוד ליצרנים קטנים ובינוניים שמתקשים להתמודד עם דרישות הרגולציה המחמירות, מבלי לסכן את בטיחותו של הצרכן הישראלי.

אחריות תקציבית וצמצום החוב הלאומי

ממשלת ישראל מתנהלת לפי תקציבים גירעוניים כדבר שבשגרה כאשר את הכסף החסר למימון פעולותיה היא משיגה על חשבון הגדלת החוב הלאומי. זהות מאמינה שזהו דפוס פעולה קלוקל. אמנם יש מקרי חירום שמצדיקים נטילת הלוואה, אך אף משק, קטן או גדול, לא יכול לפעול בגירעון לאורך זמן. הגדלת החוב הלאומי מאטה את כלכלת המדינה, מקטינה את יכולת הממשלה ללוות כספים בשעת דחק ומהווה נטל על הדורות הבאים.

זהו תדרוש מהממשלה להתנהל באחריות כלכלית. זהות לא תנסח תקציב גרעוני אלא כאשר יש צורך דחוף ללוות כספים - למשל, בשעת מלחמה. זהות תדרוש ממשרדי הממשלה **לגלות אחריות תקציבית** ולבצע את עבודתם ביעילות על בסיס המשאבים העומדים לרשותם. במקום שממשלה שלא תוכל לעמוד בדרישה זו תלווה בחוסר אחריות עוד ועוד כספים על חשבון הדורות הבאים, יהיה עליה להשלים את החוסר בתקציב באמצעות מציאת מקורות מימון נוספים, **כך שלא תוכל להתחמק מלתת את הדין לציבור על התנהלותה הכלכלית.**

זהו תיעל את עבודת הממשלה ותקטין את הוצאותיה. דרישות התקציב הגדולות ביותר מגיעות ממערכת החינוך עתירת הרגולציה והבירוקרטיה וממערכת הביטחון, על שלל בעיות התכנון התקציבי המאפיינות אותה. זהות מבטיחה לפעול בנחישות הדרושה כדי לטפל בבעיות אלו.

זהו תשים לעצמה למטרה להקטין את החוב הלאומי. השאיפה בעת ניסוח תקציב המדינה תהיה להגיע לעודף תקציבי שימשם להקטנת החוב הלאומי, בהתחשב בכדאיות הכלכלית של המהלך. אנו מתחייבים להכניס את הקטנת החוב הלאומי למערכת השיקולים בעת בניית התקציב.

איננו חוששים מהקטנת תקציב המדינה. אנו מאמינים שהמפתח לשגשוג כלכלי ולרווחת תושבי ישראל אינו הגדלת תקציב המדינה הכללי - כלומר בהגדלת הממשלה - אלא להיפך. ברוב התחומים, האזרח יכול לפעול לרווחתו טוב יותר מאשר הממשלה. האזרח הוא זה שיודע מה הן מטרותיו והוא גם זה שמעוניין יותר מכל להשיג אותן. הגדלת תקציב המדינה

משמעותה העברת משאבים מידי האזרחים לידי הממשלה, שתשתמש בחלק גדול מהם כדי לממן את פעילותה ותשקיע את מה שנותר מהם בצורה פחות יעילה ממה שהיו עושים אותם האזרחים מהם המשאבים נלקחו. לכן, אנו שואפים להקטין את תקציב המדינה, להשאיר עוד משאבים אצל האזרחים ולהותיר את האחריות ואת החירות לדאוג לצרכיהם בכוחות עצמם ובהתאם להשקפת עולמם.

תחבורה

כבר במקורותינו מוענקת זכות פיתוח תשתיות התחבורה למדינה, גם במחיר פגיעה מקומית בבעלות הפרט: "המלך... ופורץ לעשות לו דרך, ואין ממחין בידו; דרך המלך אין לה שיעור"⁴. אך שלא כמו הקמת עצם תשתיות התחבורה⁵, אפשר לפקפק בדעה המקובלת שתפקידה של המדינה הוא גם לארגן את השימוש בתשתיות אלה. האם יש סיבה הגיונית לכך שהמדינה מארגנת תחבורה ציבורית? ארגון תחבורה ציבורית על ידי המדינה זו המצאה של המדינות המודרניות המקובלת בחלק גדול של המדינות, אך האם יש הצדקה לכך?

"יש תוכנית שהייתי מבטל... הסובסידיה לאמטרק (חברת רכבות הנוסעים האמריקאית)".

המועמד הרפובליקני מיט רומני במערכת הבחירות לנשיאות ארה"ב ב-2012

בשנת 2016 השקיע משרד התחבורה בישראל 5.2 מיליארדי ש"ח בסובסידיות לתחבורה ציבורית ועוד 3.8 מיליארדי ש"ח בקניית ציוד ובתשתיות לתחבורה ציבורית. משרד התחבורה בוחר וקונה אוטובוסים לכל חברות האוטובוסים וקרונות וקטרים עבור רכבת ישראל.

ההכנסות ממיסוי רכבים היו יותר מ-40 מיליארד ש"ח, בעוד שעל סלילת כבישים הוצאו רק 6.1 מיליארד ש"ח. כלומר חלק הארי של הכסף שנגבה מבעלי הרכבים איננו חוזר אליהם כתשתיות, אלא מופנה לתחבורה ציבורית ולמטרות אחרות בתקציב המדינה.

מדינת ישראל משקיעה כסף רב כדי לחנך את הציבור לעזוב את הרכבים הפרטיים ולעבור לתחבורה ציבורית⁶, אבל יש לזכור כי אוטובוסים מלאים הם רווחיים וייסעו גם אם המדינה לא תממן אותם. אוטובוסים חצי ריקים עם מנוע גדול פי חמישה עד פי

4 משנה, מסכת סנהדרין, פרק ב', משנה ד'.

5 מדינות הקימו תשתיות תחבורה מאז ראשית העת העתיקה.

6 לדוגמה, הדברים הבאים בשם שר התחבורה ישראל כ"ץ מ-15.12.2016: "השר כץ, ציין כי במסגרת זכייתה של אשדוד בפרויקט "עיר מודל לתחבורה בת קיימא" יושקעו בה יותר מרבע מיליארד שקלים, בפיתוח תחבורה ירוקה ועידוד המעבר מרכב פרטי לרכב ציבורי".

עשרה ממנוע של רכב קטן, שנוסעים במסלולים ארוכים יותר ליעד ועוצרים הרבה, יוצרים זיהום אוויר רב, אינם רווחיים, וממשיכים לפעול רק כי "צריך לחנך את הציבור לעזוב את רכבו הפרטי".

המיסוי הגבוה על הרכבים מעלה את ערכם של הרכבים וכתוצאה מכך גם רכבים ישנים, שבמדינות אחרות היו נורקים למגרש גרוטאות, ממשיכים בישראל לנוע בכבישים. ברכבים אלו מערכות השמן כבר אינן אטומות לגמרי ולכן הם מזהמים יותר את האוויר.

משרד התחבורה מתנגד לשיתוף רכבים פרטיים⁷ ובכך מגדיל את מספר כלי הרכב הפרטיים בכביש, אך משקיע הון עתק בפיתוח תחבורה ציבורית.

הרכבים האוטונומיים שכבר נוסעים ללא נהג במספר מדינות, יגיעו בקרוב לישראל ויהוו תחרות משמעותית לתחבורה הציבורית. ברכב אוטונומי אין צורך לנהוג והרכב לוקח את הנוסע ממקומו אל יעדו בדרך המהירה ביותר.

זהות סבורה, כי מדינת חירות לא מחנכת את אזרחיה. אזרח בן-חורין רשאי לבחור לנסוע בכל כלי רכב שיבחר. למסות בעלי רכב פרטי כדי לממן תחבורה ציבורית שמפסידה כל שנה הון עתק, זו מדיניות שגויה, ולא-מוסרית.

ניתן לפתור בעיות תשתית

האם מעבר לרכבים פרטיים יגרום לגוש דן להפוך לפקק ענק אחד גדול? במטרופולין קנזס סיטי יש יותר מ-2 מיליון תושבים (כמה עשרות אחוזים יותר מאשר בגוש דן). מחד, בקנזס סיטי רכבת כבדה עוברת רק פעם ביום בכל כיוון והרכבת הקלה היתה בבעלות פרטית, וכשהפכה בשנת 1957 ללא רווחית - היא נסגרה. מאידך, כמות הכבישים לתושב גבוהה שם משמעותית מערים אחרות. בקנזס סיטי היחס בין סך אורך הכבישים לגודל האוכלוסייה גדול פי 3.15 מאשר בלוס אנג'לס⁸. באופן לא מפתיע בקנזס סיטי אין כמעט פקקים ולוס אנג'לס פוקקה ביותר. את המדיניות שפתרה את בעיות התשתית בקנזס סיטי ניתן ליישם גם אצלנו.

7 כגון חברת Uber, וחברות אחרות בתחום זה.
8 6.3 מיל לאלף תושבים לעומת 2.0 בלוס אנג'לס.

ביזור הסמכויות

"לביזור סמכויות יש לא רק ערך מנהלי, אלא גם ממד אזרחי, שכן הוא מגדיל את ההזדמנות של האזרחים לקחת חלק בענייני ציבור. זה גורם להם להתרגל להשתמש בחירותם ומאוסף החירויות המקומיות הפעילות המוקפדות הללו, נולד המשקל הנגדי היעיל ביותר כנגד הטענות של השלטון המרכזי".

אלכסיס דה טוקוויל, "הדמוקרטיה באמריקה"

בארה"ב יש שלוש רמות של רשויות תחבורה - עירונית, מדינתית, ופדרלית. בישראל, משרד התחבורה מרכז את כל התפקידים של כל רשויות התחבורה הללו.

ישראל קטנה משמעותית מארה"ב ולכן מספיקות בה שתי רמות של רשויות תחבורה. את האחריות לתשתיות התחבורה בתחום הרשויות המקומיות יש להעביר ל"רשויות תחבורה מטרופוליטיות" שיהיו בכל מועצה אזורית, מועצה מקומית או עירייה, כפי שהחליטה הממשלה בשנת 2011, אך ההחלטה טרם מומשה עד היום.

משרד התחבורה יפסיק להיות המממן ומנהל העל של חברות התחבורה הציבוריות. חברות התחבורה הציבורית ימשיכו להפעיל רק קווים רווחיים. שיקולים לקניית רכבים, פתיחת וסגירת קווים, תדירותם ומיקומי התחנות יהיו באחריות החברות בלבד.

חברות התחבורה הציבורית

ימשיכו להפעיל רק קווים רווחיים. שיקולים לקניית רכבים, פתיחת וסגירת קווים, תדירותם ומיקומי התחנות יהיו באחריות החברות בלבד.

שדרוג כבישים

ישנה טענה לפיה בעיית הפקקים בכבישי ישראל היא אינסופית⁹ והפתרון היחיד לה טמון בשדרוג תשתיות רכבת, אבל בחינה של 'מפת הפקקים' מוכיחה שמדובר ברשימה מוגבלת וסופית של כבישים¹⁰. המענה לבעיית הפקקים יינתן על ידי הרחבת הכביש היכן שניתן, כפי שנעשה בנתיבי איילון בין מחלף קק"ל לגלילות, וישפר באופן משמעותי את זרימת התנועה במקטע הזה.

ובמקומות בהם לא ניתן להרחיב את הכביש, **ניתן לבנות קומה שנייה לכבישים** כפי שנעשה בעיר קובה ביפן, בעיר שיקגו בארה"ב ובעוד מקומות רבים בעולם. אפילו האיראנים בנו קומה שנייה של נתיבים בכביש המהיר שחוצה את טהרן.

רכבים פרטיים וזיהום אוויר

טענה שעולה רבות במסגרת הדיון על תחבורה ציבורית לעומת רכבים פרטיים, היא היותם של הרכבים הפרטיים מזהמים הרבה יותר מאשר התחבורה הציבורית. טענה זו איננה נכונה. מכוניות חדשות לא פולטות כמעט חומרים המזהמים את האוויר. בארה"ב, למרות רמת מינוע יחסית גבוהה לעולם - כ-0.8 מכוניות בממוצע לאדם, רמת זיהום האוויר נמוכה בהרבה מישראל אשר בה רמת המינוע היא 0.365 מכוניות לאדם¹¹.

זיהום אוויר נגרם מליקוי מכני¹² או דלק מהול בשמנים. ברשות הפלסטינית, ירדן ומצרים אין בדיקת זיהום אוויר שנתית והפיקוח על מהילת הדלק רופף. לכן, ברבת עמון ובקהיר המספרים נוסקים לערכים מסוכנים מבחינה בריאותית.

9 מנכ"לית משרד התחבורה: "לעולם לא נדביק את קצב הגידול של הרכבים - הציבור צריך לדרוש תחבורה ציבורית" <http://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3697938,00.html>

10 כביש 1 - ממבשרת ציון עד ירושלים, כביש 2 - מנתניה עד גלילות, כביש 4 - מרעננה עד ראשון לציון, כביש 4 - מצומת אשכולות עד אשדוד, כביש 5 - ממחלף קסם עד גלילות, כביש 20 - ממחלף קק"ל עד חולון, כביש 22 - מחיפה עד קרית ביאליק, כביש 38 - ממסילת ציון עד בית שמש, כביש 40 - מצומת רמלוד עד כפר סבא, כביש 45 - מצומת גבעת זאב עד ירושלים, כביש 57 - מכפר יונה עד נתניה, כביש 60 - מעפולה עד צומת אכסאל, כביש 60 (המנהרות) - מירושלים עד נווה דניאל, כביש 65 - ממחלף עירון עד אום אל פאחם, כביש 66 - ממגידו עד משמר העמק, כביש 70 - מיקנעם עד מחלף יגור, כביש 85 - מכרמיאל עד עכו, כביש 444 - מראש העין עד שהם.

11 רמת זיהום האוויר לחלקיקי PM10 ולחלקיקי PM2.5 על פי ארגון הבריאות העולמי: ניו-יורק, PM10=16, PM2.5=9, לוס אנג'לס PM10=20, PM2.5=11, שיקגו PM10=22, PM2.5=12, קונסטנטינופול PM10=16, PM2.5=9, שדרות PM10=51, PM2.5=22, אילת PM10=53, PM2.5=23, חיפה PM10=35, PM2.5=18, פתח-תקווה PM10=57, PM2.5=24, תל-אביב PM10=48, PM2.5=20, רבת-עמון PM10=68, PM2.5=36, קהיר PM10=179, PM2.5=76. 40. בישראל כדי לא ליצור משבר עם הערבים העלו את הערך ל-75. הערך המקסימלי 25 מקובל בכל העולם חוץ מהעולם הערבי כערך מקסימלי עבור PM2.5.

12 ממיר קטליטי פגום, אטמי שמן וכו'.

בישראל העיר שדרות שסמוכה לעזה והעיר אילת שסמוכה לעקבה סובלות מזיהום אוויר גבוה. לעומת זו, העיר חיפה שסובלת מדימוי שלילי של זיהום אוויר, מזוהמת פחות משדרות ואילת. המרחק מפתח-תקווה לקלקיליה הוא כ-10 ק"מ בלבד ועל כן, פתח-תקווה מזוהמת יותר מתל-אביב.

מכיוון שריבוי רכבים פרטיים הוא לא הגורם לזיהום אוויר, אלא רק רכבים לקויים ודלק מהול בשמנים שמקובלים רק במדינות קלוקלות, זהות לא רואה כל צורך בצמצום מספר הרכבים הפרטיים על מנת לשפר את איכות הסביבה. במקום זאת, צמצום זיהום האוויר יעשה על ידי אכיפה קפדנית על איכות הדלק ומכוני הרישוי.

צמצום מיסוי ובירוקרטיה על בעלי רכב פרטי

✱ המיסוי על הרכב כיום הוא מכס בגובה של 83% בתוספת מע"מ שחלה גם על רכיב המכס, כלומר 114% בנוסף לאגרה שנתית גבוהה.

✱ המס על הדלק מורכב מ"בלו" בסך 3.05 ש"ח לליטר בתוספת מע"מ שחלה גם על רכיב ה"בלו", כלומר כ-252% מס.

יש להוריד את המיסוי הגבוה הזה, שמממן את התקציב לתחבורה הציבורית, ובפרט לבטל את אגרת רשות השידור בסך 153 ש"ח לשנה, שאין לה דבר וחצי דבר עם נושא התחבורה¹³.

13 אגרת הטלוויזיה בוטלה יחד עם חוק סגירת רשות השידור, אבל אגרת הרדיו שנגבית כחלק מאגרת הרישוי השנתית לא בוטלה באותו חוק.

במדינות רבות בארה"ב אין טסט שנתי לרכב ובמדינות נוספות הטסט הוא רק לרמת זיהום האוויר. ההיגיון מאחורי מדיניות זו, הוא שהמדינה לא מתערבת ברכושו הפרטי של האזרח. לדעתנו ישנה חשיבות לטסט מבחינה בטיחותית ולכן זהות תפעל למקד אותו על ידי ביטול סעיפים שאינם קשורים לבטיחות¹⁴.

תחרותיות וחדשנות בתחבורה

המגמות החיוביות של פתיחת התחרות בענף הנמלים, הימים ובענף התעופה, צריכות להגיע גם לתחבורה היבשתית. כל חברה תוכל לספק שירותי תחבורה ציבורית על חשבונה כעסק רגיל כאשר התערבות המדינה תתמקד באישור בטיחות הרכבים בלבד כמו שנעשה עבור כל רכב במדינת ישראל.

במדינת חירות, המדינה לא קובעת לאזרח מה יעשה עם רכושו ובפרט מה יעשה עם רכבו. Uber וחברות אחרות של שיתוף רכבים יוכלו לפעול בישראל. במקביל יצומצם המס הגבוה על מוניות כדי לאפשר לבעלי המוניות תחרות הוגנת.

על פי דו"ח של משרד התחבורה בארה"ב מ-2015, 94% מתאונות הדרכים נגרמות באשמת הנהג, 2% נגרמות באשמת הרכב, 2% באשמת הסביבה ועוד 2% מסיבות אחרות¹⁵. כחלק מהמלחמה בתאונות הדרכים, זהות תפעל להתיר נסיעת רכבים אוטונומיים ללא נהג בישראל כפי שהם הותרו לנסיעה במישיגן בנובמבר 2016. בנוסף, אנו נפעל להגדיל את התקציב לטיפול במקדמי סיכון ("כבישים אדומים") כדי להפוך את התשתית לסלחנית יותר לשגיאות הנהגים.

ענף התעופה

בארה"ב, שלא כמו בישראל, ישנם נמלי תעופה משותפים בשימוש צבאי-אזרחי. 69 נמלי תעופה משותפים בפיקוח אווירי אזרחי ("Shared Use") ו-24 נמלי תעופה משותפים בפיקוח אווירי צבאי ("Joint Use") אף שצפיפות האוכלוסייה בארה"ב היא רק 32.68 נפש/קמ"ר, ושטח פנוי יש שם בשפע. לעומת ארה"ב, צפיפות האוכלוסייה בישראל גבוהה כמעט פי 12 - 387.55 נפש/קמ"ר והמחסור בשטח בישראל כיום הוא גבוה.

בנמל התעופה הבינלאומי של העיר טוסון באריזונה, הנמצא בשימוש צבאי ואזרחי כאחד, יש

14 כמו החובה לטיום הטסט תוך 30 יום או החובה להחזקת פח אשפה ברכב.
15 <https://crashstats.nhtsa.dot.gov/Api/Public/ViewPublication/812115>

כנף של 72 מטוסי F-16 ואמורים להיקלט שם בנוסף בשנים הקרובות כמה עשרות מטוסי F-35. החלק הצבאי של נמל התעופה בטוסון משמש גם מרכז אימונים בינלאומי למטוסי F-16. סוגי המטוסים הצבאיים בטוסון דומים מאוד למטוסים של ישראל בנמל התעופה בנבטים, אלא שנבטים הוא נמל תעופה צבאי בלבד וטוסון הוא נמל תעופה משותף אזרחי וצבאי.

7 ק"מ מנמל התעופה הבינלאומי בטוסון, ממוקם בסיס חיל האוויר דיוויס-מונת'ן שבו כנף של 82 מטוסי תקיפה A-10, כך שהצפיפות בשמים של טוסון גדולה יותר מהצפיפות בנבטים ובכל זאת, גם התעופה האזרחית מצליחה למצוא את מקומה בטוסון.

בטוסון יורדים בשנה 290 מ"מ גשם בשנה ו-85% מימי השנה הם ימי שמש. בבאר שבע 204 מ"מ גשם בשנה ו-92% מימי השנה הם ימי שמש. באר שבע אפילו יותר מדברית מטוסון.

כפי שמדינת אריזונה היא "בירת התעופה" של ארה"ב בגלל היותה מדינה מדברית ברובה (כ-8.5% מאזרחי אריזונה עובדים בתעשיית התעופה, לעומת כ-0.3% בישראל), כך הנגב צריך להפוך לבירת התעופה של ישראל. נמל התעופה בנבטים יהפוך לנמל תעופה משותף אזרחי-צבאי בדומה למודל הקיים בנמל התעופה הבינלאומי בעיר טוסון שבאריזונה ובכך יהפוך

לנמל התעופה המשלים לנתב"ג. נמל התעופה בנבטים ייתן גם פתרון לבעיית רעש המטוסים לתושבים הרבים שגרים בשכנות הצמודות לנתב"ג.

דיור

החזון של זהות הוא מציאות שבה רכישת דירה בישראל תהיה באפשרותו של כל ישראלי בוגר עם משכורת ממוצעת, מבלי שישתעבד למשכנתא למשך רוב חייו. כדי שמציאות זאת תוכל להתממש, זהות תסלק את שלושת החסמים שבולמים את הבנייה למגורים בארץ ומעלים את מחיריה לרמה בלתי-נסבלת, ואלו הם:

- ❖ **המונופול** - כמעט כל הקרקע שניתן לבנות עליה (93%) רשומה בבעלות "בעלים" יחיד: רשות מקרקעי ישראל, כלומר המדינה. רשות זאת משחררת קרקעות לבניה ביד קמוצה ובמיסוי גבוה וכך נוצר לחץ מחירים אדיר ותמידי על כל הקרקע לבניה בארץ.
- ❖ **הבירוקרטיה** - הליכי התכנון והאישור לבניה למגורים בנויים כך שתהליך אישור הבנייה דרכם אורך שנים - הרבה מעבר למקובל בארצות אחרות. עודף האסדרה (רגולציה) וההגבלות הרבות על הבניה מפריעים ליזמים להיענות לצרכי השוק ומייקרים את הבניה.
- ❖ **ההקפאה** - מעל עשרים שנה, מאז שרבין, פרס ונתניהו הכירו ב"עם הפלשתיני", ממשלות ישראל מונעות או מעכבות בניה חדשה בלב ארץ ישראל - ביהודה, בשומרון ואפילו בירושלים, ובכך מצמצמות משמעותית את אפשרויות הבנייה ברמה הארצית, מעבר לפגיעה ברמה האזורית.

כל אחד מהגורמים הללו בנפרד מקטין במידה רבה את היצע הקרקע למגורים בישראל ומזניק למעלה את מחירי הדיור. התוצאה של שלושתם ביחד היא מחדל חמור ומתמשך שפוגע קשות בכלונו.

כיצד נפתור את משבר הדיור?

מפלגת זהות מציעה מדיניות כוללת שתבטל את שלושת החסמים הללו ובכך תאפשר תנופת בנייה ארצית נרחבת שתפתור במהירות את משבר הדיור הקיים. התכנית תתבסס על העקרונות הבאים:

❖ **הקרקעות שייכות לאזרחים, לא למדינה.** זהות תפרק את מנהל מקרקעי ישראל ותעביר את הקרקעות הפנויות שבידיו לשליטת האזרחים. מעבר למשמעות הכלכלית והערכית של החזרת הקרקע לאזרחי ישראל, הצעד הזה יאפשר לסחור בקרקעות בשוק החופשי ויגדיל משמעותית את היצע הקרקעות לבניה ובכך יביא לירידת מחירי הקרקע בישראל.

❖ **ייעוד הקרקע והגבלות על בנייה ייקבעו בידי הקהילה המקומית.** המדינה והרשויות המקומיות לא יוכלו לקבוע איזה שימוש ייעשה בקרקע פרטית ואילו הגבלות יחולו על הבניה. קהילת בעלי הקרקעות באזור מסוים תקבע אם להגביל את ייעוד הקרקעות בו לתעשייה, מסחר, מגורים, חקלאות וכדו'. הקהילה היא גם זו שתחליט על הטלת מגבלות על בנייה, כמו למשל הגבלה על גובה בניין מרבי. בכך תתאפשר הגמישות הדרושה לפיתוח הבניה בקהילות, כך שתתאים לביקושים ולצרכים של הקהילה. התופעה שבה קרקעות מנוצלות בצורה גרועה או אפילו עומדות ריקות בציפייה לשינוי ייעודן תיפסק. רבות מהקהילות צפויות להיענות לדרישות השוק ולהגדיל את כמות השטחים המיועדים למגורים ובכך להוריד את מחירי הקרקע.

❖ **צמצום חסמים בירוקרטיים.** תהליכי קבלת אישור לבנייה יקוצרו ויפושטו משמעותית ומגבלות רגולטוריות רבות יבוטלו או יעברו לרמה מקומית יותר (רמת הרשות המקומית או רמת הקהילה). גופים רגולטוריים יבוטלו או יצמצמו בהתאם. הדבר יהפוך את תהליך הבנייה לקל, מהיר ומשתלם יותר, לטובת יזמי הבנייה ולטובת הציבור.

❖ **החלת ריבונות מלאה ביהודה ושומרון.** עם החלת הריבונות תבוטל הקפאת הבנייה ולמעשה יבוטלו כל ההגבלות והסמכויות הייחודיות ליהודה ושומרון. בכך תתאפשר בנייה חופשית גם בלב ארצנו¹⁶.

16 החלת הריבונות היא חלק מהמדיניות של זהות בתחום המדיני-בטחוני המפורטת במצע זה.

תכנית זהות

לפתרון משבר הדיור

(התכנית המובאת להלן מבוססת באופן ישיר על תוכניות הדיור של המהנדס מוטי היינריך, כפי שפורסמו באתר "קו ישר", שהסכים לכך באדיבותו. תכניתו נערכה, עובדה והוכללה במסגרת המצע של זהות)

המודל לעידן החדש בשוק הדיור הישראלי מבוסס על צמצום חד במעורבות מוסדות השלטון בתחום המקרקעין. בפרק הבא אנו מציגים תפיסה חדשה שתביא להוזלה של הדיור ולעליה באיכות החיים של האזרח הישראלי ותאפשר להיצע הדירות להדביק את הביקוש. הפרק מורכב משלושה חלקים:

- ✿ רפורמות בתחום הבנייה, המתמקדות בבנייה עירונית
- ✿ רפורמות בתחום המקרקעין
- ✿ ביטול וצמצום של גופים רגולטוריים שפעילותם תתייתר במודל המוצע

רפורמת הבנייה העירונית

מטרת המהפך היא לפשט את השימוש ואת המסחר במקרקעין, להביא להתחדשות תמידית של הערים, להתאים את השימושים ואת הבנייה לדרישות האזרחים (הם הצרכנים), לצמצם למינימום את השחיתות בענף על ידי צמצום הצורך במגע בין האזרח לממסד ובעיקר להביא להוזלה משמעותית של מחירי הדיור.

עיקרי רפורמת הבנייה העירונית

- ❖ **הגדרה מחדש של סיווגי השימוש בקרקע:** החלוקה המקובלת (מגורים, חקלאות, מסחר, תעשייה, בידור, מלאכה, משרדים ועוד) - תבוטל. יוגדרו מחדש 4 סיווגים בלבד: שמורות טבע וגנים, תשתית ציבורית, בנייני ממשל (ארצי או מקומי) וקרקע לשימוש פרטי.
- ❖ **חלוקת הערים לרבעים קטנים והומוגניים:** הערים יחולקו לאזורים קטנים בעלי אוכלוסייה הומוגנית ככל האפשר, בהתאם לקהילות המקומיות¹⁷. מטרת החלוקה תהיה להעביר חלק גדול מסמכויות העירייה להגביל את הבניה לקהילות המקומיות.
- ❖ **החלפת התב"ע בתכנית רובע מוסכמת (תר"מ):** מגבלות על בנייה ועל שימוש בקרקע ברובע מסויים יתקבלו על ידי דיירי הרובע באמצעות אישור של תכנית רובע מוסכמת, בלא התערבות העירייה או הרשות המקומית. מודל זה יאפשר לתושבים המקומיים לקבוע בעצמם את אופיו של הרובע וייתן להם את הגמישות הנחוצה כדי להגיב לדרישות המשתנות של האוכלוסייה המקומית ולתנאי השוק, תוך כדי שהוא מגן על דיירי הרובע מהחלטות שאינן מתחשבות בצרכיהם או נובעות משיקולים הזרים להם.
- ❖ **הגדרה מחדש של הזכות להתנגד לבנייה** כך שתחול רק על מטרדים ברורים ומוחשיים.
- ❖ **רפורמה בתהליך הבנייה:** אנו ניצור פורמט אחיד ופשוט יותר של תהליך הבנייה, נצמצם את כמות הבירוקרטיה הנדרשת ונסיר חסמים רגולטוריים עודפים. בכך תצטמצם משמעותית יכולתה של הרשות המקומית לעכב או למנוע בנייה מטעמים

17 החלוקה המקורית לרבעים תחפוף למעשה לחלוקה לקהילות המופיעה בפרק "המודל הקהילתי". חלוקה אחרת תוכל להתבצע מאוחר יותר, בכפוף להסכמת רוב מיוחס של בעלי הנכסים באזור גאוגרפי רציף.

לא ענייניים, על כל התופעות השליליות הנובעות מיכולת זו, ויקטנו מימדי השחיתות. הרפורמה תזויל את העלויות הנלוות לבנייה, תקצר את משך הזמן הנדרש לפני שמזימי בניין יצאו אל הפועל ותעודד השקעות של יזמים בתחום. תקנות הבנייה הנחוצות שיוותרו ייאכפו בקפדנות והעבריינים ייענשו בחומרה.

❖ **ביטול כל המסים הייחודיים למקרקעין:** מס שבח, היטל השבחה, דמי הסכמה ועוד. העיריה תוכל לגבות אגרה מכל בניה חדשה שייעודה העיקרי יהיה כיסוי עלויות הפיקוח על הבנייה ומימון קרן להרחבה עתידית של תשתיות ציבוריות (כגון כבישים וביוב).

❖ הקמת מנגנון **לרישום מהיר בטאבו** של הקרקעות.

העברת סמכות התכנון מהעירייה אל התושבים

הסמכות להסדיר את הבנייה בעיר נמצאת כיום בידי העיריות, שמממשות אותה בהתאם לתכנית מתאר שהן מכינות (הידועה יותר בשם תכנית בניין עיר, או תב"ע בקיצור). הדבר מתבסס על התפיסה לפיה רק מתכנן מרכזי בעל תכנית מסודרת וקשיחה יכול לתכנן באופן יעיל מערכת מורכבת כמו עיר. כאשר ניתנת לעירייה הסמכות התכנונית הזו, הדבר נעשה תחת ההנחה שהעירייה תדע להקצות שימושים מותרים לקרקעות שבתחומה בצורה יעילה ומאוזנת, להטיל או להסיר הגבלות בנייה בהתאם לצרכי התושבים ואף לחזות בצורה מדויקת למדי את צרכיהם העתידיים.

זהות מאמינה שהנחה זו אינה עומדת במבחן המציאות - התכנון המרכזי דווקא פוגע ביכולתן של ערים להתפתח, פוגע ביכולתם של התושבים לעשות שימוש יעיל באדמותיהם, פוגע בהיתכנות הכלכלית של מיזמי בניין וגורם לעליית מחירי הדיור. על מנת שהקהילות המקומיות יוכלו להגיב לתנאי השוק המשתנים ולצרכי האוכלוסייה המשתנים, יש להעביר את רוב סמכויות התכנון לקהילה המקומית. אנו נעשה זאת באמצעות החלפת התב"ע בתכנית מתאר ברמה הקהילתית - תכנית הרובע המוסכמת.

תכנית הרובע המוסכמת (תר"מ)

תכנית בניין עיר תבוטל ובמקומה יבואו תכניות רובע מוסכמות. הסמכות לקבוע הגבלות בנייה וייעודי קרקע תילקח מהרשות המקומית ותינתן לבעלי הקרקעות בכל שכונה. כך יתאפשר לתושבי אותה שכונה להשפיע באופן ישיר על סביבת המגורים שלהם ועל ערכי נכסיהם ותנטרל ההשפעה של גורמים חיצוניים בעלי אינטרסים זרים. תושבי השכונה הם אלה שמושפעים ישירות מתכניות הבנייה, לכן יכולתם להעריך את ההשלכות טובה יותר

והתמריץ שלהם לקבל החלטות נכונות עבור השכונה גדול יותר.

כל המגבלות המופיעות כיום בתב"ע יוכלו להופיע גם בתר"מ. כך למשל, תוכל להיקבע בתר"מ מגבלה על גובה הבניין המקסימלי המותר, על כמות מינימלית של מקומות חנייה או על האפשרות לפתוח בתי עסק ברובע מסוים.

תכניות הרובע המוסכמות יתקבלו ברוב קולות לתקופה של עשרים שנים. אישור התר"מ ייעשה באמצעות משאל בו ישתתפו כל בעלי הנכסים בשכונה מסוימת. ניתן יהיה להכניס שינויים בתר"מ בטרם תפקע באמצעות החתמת רוב מיוחס של בעלי הנכסים. ביזור סמכות קבלת ההחלטות כך שיאושרו על ידי רוב התושבים ולא על ידי מספר מצומצם של בעלי תפקידים תצמצם מאוד את היכולת להשפיע על ההחלטות באמצעות מתן שוחד או באמצעים בלתי כשרים אחרים ובכך יקטנו משמעותית מימדי השחיתות המעורבת בתהליך זה.

התב"ע תקבל מעמד של תר"מ למשך תקופת הסתגלות בת 15 שנים. במשך תקופת ההסתגלות, ההגבלות שהוגדרו בתב"ע ימשיכו לחול בתור ברירת מחדל כתר"מ בכל רובע בנפרד ואז יפוגו מאליהן. לקראת תום תקופת ההסתגלות בעלי הנכסים ברובע יוכלו לאמץ תר"מ חדשה. תקופת הסתגלות ארוכה זו תתן לבעלי הנכסים אפשרות לבחון את התכניות השונות או להציע תכניות משלהם, בהתאם לשיקולים המנחים אותם.

התר"מ תהיה הסכם בין בעלי הנכסים שניתן לאכוף בבית משפט. בנוסח הטאבו של נכסים הכפופים לתר"מ תירשם הערה לפיה הנכס כפוף לתר"מ. רוכשים פוטנציאליים יוכלו להתחשב בטרם ירכשו את הנכס בהשפעת המגבלות המופיעות בתר"מ על אורח החיים המועדף ועל האפשרות להשביח את הנכס.

מבני ציבור, גנים עירוניים, כבישים ותשתיות עירוניות יישארו כפופים לרשות המקומית ולא יהיו כפופים לתר"מ.

רפורמה בתהליך הבנייה

אימוץ התר"מ במקום תכניות מתאר עירוניות ייצור מערכת בה הגבלות הבנייה יכולות להתאים את עצמן לדרישות השוק המשתנות. על מנת לאפשר לערים לצמוח ולהתפתח באופן טבעי בהתאם לדרישות האוכלוסייה, יש להשלים את המהלך בכך שנאפשר גם ליזמים העוסקים בבנייה להגיב במהירות לשינוי בדרישות ולבנות ללא שיהוי מיותר. לשם כך, יש צורך בתהליך אחיד ומסודר של אישור בנייה, שיאפשר שמירה על בטחון הציבור ועל התשתיות העירוניות מבלי להכפיף את היזמים לדרישות שרירותיות או לסחבת בירוקרטית

שאין בה צורך.

זהות תפעל לביצוע רפורמה מקיפה בתהליך הבנייה, שתהפוך את התהליך לפשוט ואחיד יותר ובכך תוזיל את העלויות האדמיניסטרטיביות ליזמים, תקצר את פרק הזמן עד לאכלוס הבניין ותפחית את אי הוודאות הנובעת מרגולציית יתר. הרפורמה תהפוך את הבנייה למשתלמת יותר ליזמים ותאפשר את הורדת העלויות לצרכנים.

תהליך קבלת היתר בנייה

יום שירצה לבנות בניין על קרקע שבבעלותו יודיע על כך לרשות המקומית ויוקצה לו אתר אינטרנט במתכונת אחידה למעקב אחר הבנייה. האדריכל שמתכנן את הבנייה ינהל את האתר ויזין את המידע הנדרש: מימדי הבניין, מיקומו, האופן המדויק בו יתחבר הבניין לתשתיות העירוניות¹⁸ והעומס המתוכנן עליהן, ייעוד השימוש בבניין, תקן הבניה, פרטי כל החברות המפקחות הפרטיות ושמות המהנדסים, המפקחים והיועצים המקצועיים¹⁹. הפרטים המפורסמים יהיו חייבים להיות תואמים לפרטים שבתכנית הבנייה, אותה האדריכל חייב להשלים לפני הזנת המידע. כמו כן, תצוין תכנית הרובע המוסכמת אליה הבנייה כפופה, אם יש תכנית כזאת, לראיה כי האדריכל מכיר את התכנית ואת ההגבלות המפורטות בה. על כל אחד מהיועצים, ועל כולם יחד, תחול האחריות החוקית לתכנון.

כל מיזם בנייה ילווה על ידי חברת ביטוח. חברת הביטוח תישא באחריות הכספית לכל נזק שייגרם עקב בנייה לא נאותה או שגוייה, מרגע התחלת הבנייה ועד שנים רבות לאחר שהבניין יאוכלס ויתפקד. גם פרטי חברת הביטוח המבטחת ומלווה את הבניה יפורסמו.

היזם יפרסם באתר האינטרנט גם את סקר ההשלכות הסביבתיות של הבניין. גם החברה מבצעת הסקר תהיה חשופה בעתיד לתביעות על גילוי לא-נאות. החוק יחייב מינוי יועצים מקצועיים - בדומה למצב הקיים.

המידע שאותו יהיה על היזם לפרסם הוא כלל המידע הנדרש כדי לוודא שהבנייה לא תגרום נזק לבאי הבניין, לציבור הרחב ולתשתיות העירוניות. הזנה ביודעין של מידע כוזב באתר האינטרנט תהווה עבירה שתאיכף בקפידה והעבריינים ייענשו בחומרה.

ביום שבו יסתיים פרסום המידע באינטרנט יודיע הקבלן על השלמת התכנון לעירייה וכן יפרסם זאת במודעות בעיתונות ובמודעות-קיר על גבי הבניינים הסמוכים לאתר הבניה

18 מים, ביוב וכדומה.

19 כגון חשמל, קונסטרוקציה, חניה, אש, מיקלוט וכדומה.

המיועד²⁰. בתוך 60 ימים ממועד הפרסום (120 ימים עבור בניין גדול) יוכלו תושבים, או העירייה, לעכב את הבנייה אם יש להם עילה מוצדקת. העיכוב יתבצע באמצעות עתירה לבית המשפט.

אם לא תוגש התנגדות לבנייה בפרק זמן זה, היזם יקבל אישור בנייה באופן אוטומטי. הדבר מבטא שינוי מוחלט של התפיסה לעומת המצב כיום. נכון להיום, כל בנייה היא אסורה אלא אם אושרה מפורשות. לאחר הרפורמה, כל בנייה תהיה מותרת אלא אם תהיה קיימת סיבה מוצדקת להתנגד לה.

התנגדות ופנייה לבית משפט יהיו תופעה נדירה הואיל והעילות המצדיקות התנגדות יהיו מועטות יחסית למצב הקיים. לבית המשפט תהיה הסמכות לפסוק פיצוי על העיכוב לטובת היזם במקרה של התנגדות בלתי מוצדקת ואף לאלץ את המתנגדים להפקיד ערבויות לצורך פיצוי כזה, מה שיגן על היזמים ועל לקוחותיהם מפני התנגדויות סרק. הסיבות המוצדקות העיקריות להתנגד לבנייה יהיו:

- ✱ התשתיות העירוניות אינן מתאימות לבניין המתוכנן²¹.
- ✱ יועץ מקצועי, מפקח, מהנדס או חברה מפקחת חסרים את ההסמכות הנדרשות לפי התקן.
- ✱ החברה המבטחת חסרה את האמצעים לפצות נפגעים במקרה שייגרם להם נזק.
- ✱ אי עמידה בתנאי תכנית הרובע המוסכמת.
- ✱ ביצוע הבנייה כפי שתוכננה יגרום נזק מוחשי ובר-מדידה לתשתית ציבורית או לנכסי השכנים²².

הפיקוח על הבנייה

מי שצפויים להיפגע יותר מכל אם ייגרם נזק לאדם או לרכוש עקב ליקויי בנייה הם חברת הביטוח המבטחת את הבניין וכמובן הלקוחות עצמם. הן חברת הביטוח והן הלקוחות יהיו מעוניינים, אם כן, להעסיק מפקחים מטעמם שיפקחו על תהליך הבנייה. מפקחים אלה יהיו חלק חשוב ממערך הפיקוח על הבנייה.

קבלנים יחויבו בחוק לבנות לפי תקני בטיחות ידועים ומקובלים בעולם וכן להעסיק מכוני בדיקה פרטיים לכל אורך הפרויקט²³, שגם הם יהיו חלק ממערך הפיקוח.

20 בדומה לדרך שבה מתפרסמים שינויים בתב"ע ופרויקטים חדשים במסגרת החוק לתכנון הבניה.
21 פירוט נוסף על התאמת התשתיות העירוניות למיזמי בנייה יבוא מאוחר יותר בפרק זה.
22 פירוט על סוגי הנוק שמצדיקים התנגדות לבנייה יבוא מאוחר יותר בפרק זה.
23 נוהל שקיים גם כיום - למשל בדרישה להעסיק מכון שבדק ומאשר את איכות הבטון.

אתר האינטרנט בו יוצג המידע אודות פרוייקט הבניה יהיה פתוח לכל: לשכנים, לעירייה, לחברת הביטוח, ליועצים מטעם הקונים ולכל אדם אחר. כל שלב וכל חריגה במהלך הבניה²⁴ ידווחו בו, יחד עם אישוריהם והערותיהם של המהנדסים ושל גופי הפיקוח הפרטיים. מפקחים פרטיים שיבחינו בחריגות יחויבו לדווח עליהן.

גם אחרי הרפורמה, כמו היום, לא יהיה פיקוח ישיר של העירייה על מהלך הבניה עצמו. העירייה תבדוק את הבנין בתום הבניה, לפני שינתן אישור אכלוס, ובמהלך הבניה תסתמך על היועצים הפרטיים ועל המידע שפורסם באתר. במהלך הבנייה, העירייה תפקח על דברים הנוגעים לשימוש בתשתיות הציבוריות, כגון החיבור לתשתית הביוב והמים, בנייה החורגת לשטח ציבורי ופניו נאות של פסולת בניין. מחלקת הבנייה ברשות המקומית תעקוב אחרי אתר האינטרנט ותוודא שהקבלן אכן מזין ומעדכן את הפרטים בו. חריגת בניה, אי-פרסום כנדרש, או אי-עמידה בדרישות החוק יוכלו להביא לעצירת הבנייה על ידי העירייה או אפילו על איסור אכלוס.

אי עמידה בנהלים ובחוקים תהווה גם עילה לעתירה לבית המשפט להפסקת הבנייה. אם העתירה תתקבל, בית המשפט יוכל להורות על הפסקת בנייה ובמקרים מסוימים על איסור אכלוס.

כמעט כל הנושאים שגודשים כיום את ועדות בניין העיר וגורמים לעיכובים בלתי צפויים של חודשים ושנים בהליכי בנייה לא יהיו מכשול בהעדר תב"ע. היזם יהיה משוחרר מהכורח הנוכחי לשאת ולתת על תוספת שטחי בנייה, מספר חדרים, מספר החניות והמרפסות ועוד עשרות נושאים אחרים, אך יידרש להקפיד פי כמה וכמה על עמידה בדרישות החוק המעטות והסבירות שיוותרו. מידת השרירותיות בדרישות מקבלנים ויזמים תהיה קטנה לאין-שיעור מאשר כיום, אך מידת האחריות האישית שתוטל על היזם להימנע מכשל תגדל. כמובן שכאשר הקבלנים לא יידרשו עוד לעקוף חוקי תכנון ובניה שרירותיים ומגבילים, הם לא יפגינו את אותה מידת הזלזול הנהוגה כיום בחוקים החשובים יותר וגם הפיתוי לעבור עליהם יקטן.

שינוי השימוש בבניין משותף קיים

לא רק בניינים חדשים יוכלו לנצל את ההקלות בתחום הבניה. בעידן החדש לא תהיה מניעה חוקית להוסיף קומות בבניין, לבצע עבודות לחיזוק המבנה, או להסב דירות מגורים למשרדים, לקליניקות או לדירות נופש - בכפוף לתר"מ ולהיתכנות ההנדסית. לא יהיה צורך

24 הכוונה לחריגה מהפרטים המדווחים לפי חוק. הקבלן יוכל לבצע שינויים אחרים בתנאי שאינם חורגים מהתקן.

בהיתר מראש או במעורבות אחרת של השלטון המקומי. המגבלה היחידה תהיה ההסכמה בין בעלי הדירות בבניין שהוא רכוש משותף. בהיעדר חוזה אחר, די יהיה בהסכמה של רוב²⁵ בעלי דירות כדי לאפשר שימוש שונה מהקיים בדירות או כדי להוסיף קומות לבניין - תמורת פיצוי מהקבלן או תמורת עבודות לשיפור המבנה. הסכמה כזאת משמעותה שינוי בתקנון הבית המשותף. שינוי כזה יירשם בטאבו כדי שכל רוכש דירה עתידי בבניין ידע על כך. היכולת של הדיירים ליזום שינויים ושיפורים בבניין תאפשר להם להיענות לדרישות השוק המשתנות ולהרוויח ישירות, בפיצוי מהקבלן, או בעקיפין, באמצעות עליית ערך נכסיהם.

הזכות להתנגד לשימוש בקרקע

אנו מבקשים למנוע מצב שבו התנגדויות בלתי ענייניות של בעלי נכסים שכנים מעכבות מיזמי בנייה או גורמות ליזמים להוצאות בלתי צפויות. עם זאת, אנו מודעים לכך שמיזמי בנייה ושינויים בשימוש בקרקע עלולים לגרום לנוזק מוחשי לבעלי נכסים שכנים וכי יש להגן עליהם מפני נזק כזה או לאפשר להם לדרוש פיצוי בגינו. לכן, רפורמת הבנייה של זהות כוללת הגדרה חדשה פשוטה וברורה של הזכות להתנגד לשימוש בקרקע.

לשם כך יוגדרו שלושה סוגים של מטרדים הנובעים משימוש בקרקע ועלולים להשפיע על בעלי הקרקעות השכנות:

מטרד הנובע משימוש ציבורי: מטרד הנובע מעבודות בנייה בשטח ציבורי, משינוי השימוש בשטח או משימוש של הציבור בשטח או במבנים שעליו. דוגמאות למטרדים כאלה הן הרחבת כביש קיים, סלילת כביש חדש או גידול בעומס התנועה בכביש עקב התפתחות הסביבה. **מטרדים כאלה לא יהיו עילה לתבוע פיצוי או הפסקה של עבודות הבנייה** מהמדינה או מהרשות המקומית. מי שירכוש מגרש או נכס הגובלים ברצועת קרקע ציבורית, יצטרך להביא בחשבון שבעתיד ייתכנו בה עבודות פיתוח שישפיעו, לטוב או לרע, על ערך הנכס שלו. ההנחה היא שאפשרות כזאת תגולם מראש במחיר שהרוכש שילם עבור המגרש או הנכס.

מטרד פסיבי מצד שכן: מטרד הנוצר כאשר בנייה במגרש שכן משפיעה לרעה על ההנאה ממשאבי טבע, למשל כאשר היא מסתירה את הנוף או חוסמת את אור השמש. **מטרד פסיבי לא יהיה עילה להתנגדות לבנייה.** לתפיסתנו, משאבי הטבע אינם הופכים לקניינו של מי שנהנה מהם ולכן אין לו זכות לדרוש להמשיך ליהנות מהם. מי שיקנה נכס או מגרש יצטרך

25 הרוב יהיה רוב רגיל או רוב מיוחס של עד 75% מבעלי הדירות.

להביא בחשבון את האפשרות ששכניו יפתחו את נכסיהם כך שהנאתו ממשאבי הטבע תיפגע.

מטרד אקטיבי מצד שכן: בשונה ממטרד פסיבי, אשר מונע הנאה, מטרד אקטיבי הוא מטרד הגורם לפגיעה מוחשית בשכנים ובנכסיהם. מטרדים אקטיביים נפוצים הם רעש, ריח רע, עשן ופליטת מזהמים. **מטרד אקטיבי יהווה עילה להתנגדות לבנייה** ויאפשר לבית המשפט לעצור בנייה, להורות על השבת המצב לקדמותו או לפסוק פיצויים לבעלי הקרקעות השכנות.

הנחיות שתפקידן למנוע מטרד אקטיבי או פסיבי יכולות להיות חלק מהתנאים ומההגבלות המפורטים בתר"מ. הזכות להתנגד קיימת בנוסף על הנחיות כאלה ודורשת מבעלי הנכסים והקרקעות השכנים המעוניינים להתנגד להציג מפגע מוחשי ומוגדר היטב, הניתן להוכחה ולמידה כמותית.

תפקידי המדינה והרשויות המקומיות בתכנון ובנייה

בעקבות הרפורמות המוצעות, תפקידיהן של הרשות המקומית ושל המדינה בכל הנוגע לבנייה ישתנו ויצטמצמו משמעותית. ההגבלות על הבנייה ייקבעו ברמת השכונה²⁶, מה שייתר את מרבית תפקידיה של הרשות המקומית בתכנון הבנייה. האחריות החשובה ביותר שתישאר בידי הרשות המקומית היא האחריות על התשתיות העירוניות, והיא תצטרך להתאימן לצרכיהם המשתנים של התושבים ובעלי העסקים בשטחה.

התאמת התשתיות העירוניות למיזמים חדשים

לעתים קרובות, מיזמים גדולים ידרשו התאמה של התשתיות העירוניות על מנת לספק את צרכיהם. על הרשות המקומית יהיה לבצע את כל ההתאמות הנדרשות עבור התושבים והעסקים בתחומה. למעשה, התאמת התשתיות לצרכיהם של משלמי הארנונה היא מהתפקידים המעטים שיוותרו לרשויות המקומיות לאחר הרפורמה.

עלות ההתאמות הנדרשות תושט על היזם, שכן הוא זה שיפיק מהן תועלת. הדבר יכול להיעשות באמצעות גביית התשלום ישירות, או באמצעות קרן סגורה, שיזמים יעבירו אליה כספים בהתאם לעומס שהמיזמים שלהם מוסיפים על התשתיות העירוניות - כספים שיוקדשו אך ורק למימון שדרוג עתידי של התשתיות כשיהיה בכך צורך. כמובן שרשויות מקומיות בעלות יוזמה, שמבינות את התועלת במשיכת מיזמים שיביאו להגדלת תקבולי הארנונה ויאפשרו את שיפור התשתיות העירוניות, ירצו למשוך אליהן יזמים. התמריץ הטוב ביותר עבור יזם להשקיע בפרויקט ברשות מקומית מסוימת ולא ברשות מקומית אחרת

26 מגבלות מעטות ועקרוניות הנוגעות לשלום הציבור ימשיכו להיקבע ברמת המדינה. הדוגמה המובהקת היא רשימת תקני הבנייה המותרים.

הדומה לה יהיה תכנון וביצוע יעיל, מהיר וחסכוני של ההתאמות הנדרשות. בכל מקרה כספים שייגבו מיזמים בשל צורך להתאים תשתית מסוימת, יוכלו לשמש רק לתכנון וביצוע ההתאמה הנדרשת ולא למטרות אחרות.

הרשות תהיה אחראית על בנייה ציבורית ועל תשתיות בתחומה

הרשות המקומית תמשיך לשאת באחריות לתכנון, בנייה ותחזוקה של מבני ציבור ותשתיות בתחומה - כבישים ומדרכות, תאורת רחוב, קווי ביוב ומים, גינון ציבורי וכדומה. תכניות הבנייה של הרשות המקומית יפורסמו באופן פומבי באינטרנט מתוקף זכות הציבור לדעת.

מתוקף תפקידה של הרשות המקומית כאחראית על התשתיות העירוניות, היא תידרש למנוע ממיזמי בנייה לגרום נזק לאותן תשתיות. העירייה תעשה זאת באמצעות בחינת הפרטים המפורסמים באינטרנט לפני קבלת אישור הבנייה ובאמצעות פיקוח על ההתחברות לתשתיות ועל העומסים עליהן. במקרה שהבנייה גורמת או צפויה לגרום נזק לתשתיות, הרשות המקומית תעתור לבית המשפט.

הואיל וכמעט כל הנושאים שנידונים כיום בוועדות הבנייה לא יקבעו עוד על ידי הרשות המקומית, לא יהיה צורך בוועדות אלה. מחלוקת ההנדסה העירונית תעסוק כמעט אך ורק בתכנון תשתיות ציבוריות, בהשפעה של פרויקטים חדשים עליהן ובפיקוח על תהליך בקשת היתר בנייה.

המדינה תהיה אחראית על בנייה ציבורית ועל תשתיות מחוץ לערים

המדינה תמשיך לשאת באחריות לתכנון, בנייה ותחזוקה של תשתיות ושל מבני ציבור מחוץ לשטח השיפוט של הרשויות המקומיות - כבישים בין-עירוניים, שמורות טבע, נמלי תעופה וכדומה.

מיסוי, היטלים ואגרות בתחום הנדל"ן

מיסוי המקרקעין והבניה לא יהיה שונה מהמיסוי בכל יתר ענפי המשק כפי שמפורט בפרק "שינוי שיטת המיסוי" בשער זה. **היטל השבחה יבוטל** כי עירייה לא תוכל להשפיע על תכניות בנייה לאחר ביטול התב"ע. **לא יהיה מס שבח**, משום שיהיה מס אחיד ושטוח על כל ההכנסות, כפי שמפורט בפרק "שינוי שיטת המיסוי". מדינת ישראל תהיה מדינה **חופשית ממכס**²⁷ ולכן לא יהיה מכס על ייבוא חומרי בניין ובכלל זה מלט.

27 המכסים יבוטלו בהדרגה, כפי שמפורט בפרק "התעשייה והמסחר בישראל" בשער זה.

אגרות ימשיכו להיגבות על מנת לספק שירותים ציבוריים, כדוגמת רישום מקרקעין (טאבו). אנו נשאף להפוך את ספקי השירותים הציבוריים האלה למערכות סגורות, שימומנו אך ורק מאגרות מבלי להעביר כספים למדינה ומבלי לקבל מימון מתקציב המדינה. כך אפשר יהיה לוודא שהאגרות משמשות לכיסוי ההוצאות בפועל ולא למיסוי סמוי באמצעים חלופיים.

הפישוט הצפוי במבנה המס וביטול ההיטלים יצמצם את הצורך בשכירת עורכי דין ומומחים אחרים לחוקי נדל"ן או לתכנוני מס.

המיסוי הפשוט והנמוך וצמצום הצורך בשכירת מומחים לענייני מס יסייעו גם הם בהורדת מחירי הנדל"ן.

רפורמת המקרקעין

השבת הקרקעות לאזרחים

רפורמת הבנייה של זהות נועדה לטפל באחד הגורמים העיקריים למחירי הדיור הגבוהים בישראל - החסמים הרגולטוריים שמקשים על הבנייה בישראל ומייקרים אותה. רפורמת המקרקעין נועדה לטפל בגורם השני ליוקר הדיור - מחירי הקרקע הגבוהים.

מחירי הקרקע הגבוהים נובעים מהיצע נמוך של קרקעות לבנייה, שאינו מצליח להדביק את הביקוש הגובר. **ההיצע הנמוך אינו נובע ממחסור אמיתי בקרקעות בישראל**, אלא ממחסור מלאכותי הנובע משליטה מונופוליסטית של המדינה על הקרקעות באמצעות רשות מקרקעי ישראל.

זהות מאמינה שהאזרחים, לא המדינה, הם הבעלים האמיתיים של הקרקע. אנו גם מאמינים שרק מסחר בקרקעות ללא מגבלות מיותרות בשוק החופשי יאפשר להפיק מהן את התועלת המרבית עבור המוכרים, הרוכשים והמשק כולו.

רפורמת המקרקעין של זהות תפרק את המונופול של רשות מקרקעי ישראל, תעביר את הבעלות על הקרקעות לאזרחים ותסיר את כל החסמים שמונעים את פיתוחן ואת המסחר החופשי בהן.

פירוק רשות מקרקעי ישראל

93% מהקרקעות בישראל נשלטות על ידי המדינה, באמצעות רשות מקרקעי ישראל. הרשות היא זו שמקצה קרקעות לשימושים שונים והיא זו שמחליטה אילו קרקעות יימכרו ואילו קרקעות יישמרו כעתודות בנייה עבור צרכים עתידיים - הכל לפי שיקול דעתה הבלעדי. המשמעות היא שיש לרשות מקרקעי ישראל מונופול כמעט מוחלט על הקרקעות בישראל.

המונופול על הקרקעות נותן לרשות מקרקעי ישראל ולמדינה כוח והשפעה. יצירת מחסור מלאכותי בקרקעות, באמצעות מכירתן בתנאים מגבילים ובקצב אטי, מאפשרת למדינה לשמר את הכוח הזה.

במקרה הטוב, המדינה משתמשת בכוח הזה כדי לממש מדיניות ריכוזית ולנווט את הכלכלה בהתאם לתפיסת עולמה הפוליטית, במקום להסתמך על כלכלת השוק החופשי כדי לענות על הצרכים האמיתיים של אזרחי ישראל, מה שגורם לפגיעה במשק כולו.

במקרה הרע, הכוח הזה משמש להענקת טובות הנאה למקורבים ולחיזוק קשרים פסולים של הון ושלטון.

אפשר לראות את נזקי המונופול הזה היום, כאשר קרקעות רבות נותרות בלתי מנוצלות. זאת מפני שהרשות מקצה אותן לשימושים רצויים פוליטית שאין להם ביקוש, כמו חקלאות, או משום שהיא אינה מוכנה למכור אותן כלל. באותו הזמן, ההיצע הבלתי מספק של קרקעות לצרכי דיור גורם למחירי הדיור להאמיר.

אנו מאמינים שאת המונופול הזה חייבים לפרק ושאת הקרקעות שבשליטתו יש להחזיר לאזרחי ישראל.

סיווג מחדש של השימוש בקרקעות

יכולתה של רשות מקרקעי ישראל להגביל את השימוש המותר בקרקעות גורמת לניצול בלתי יעיל שלהן, עד כדי חוסר שימוש מוחלט בהן. במקום שהקרקעות האלה ישמשו למטרות המבוקשות והנחוצות ביותר, הן מוגבלות באופן שמאפשר להשתמש בהן רק לקידום מטרות פוליטיות ואינטרסים של קבוצות לחץ. הדבר גורם לפגיעה במשק, מאט את הצמיחה ובסופו של דבר מחריף את יוקר המחיה.

ערכן של קרקעות המוגבלות לשימוש בלתי מבוקש, למשל חקלאות, יכול לעלות בצורה חדה אם יסווג אותן מחדש באופן שיתיר שימוש מועיל יותר, כגון מסחר. השליטה במנגנון סיווג הקרקעות מאפשרת קבלת החלטות בעלות השלכות כלכליות אדירות על בעלי הקרקע וכן על יזמים המעוניינים לבנות עליה. בשל כך, מנגנון סיווג הקרקעות מהווה קרקע פוריה לשחיתות ולמתן טובות הנאה למקורבים.

רפורמת המקרקעין של זהות **תבטל לחלוטין את סיווגי הקרקעות הפרטיות**. תבוטל האבחנה הקיימת בין קרקעות פרטיות המיועדות למסחר, לתעשייה, לחקלאות, לדיור וכדומה. הקרקעות הפרטיות יסווג **כקרקע לשימוש פרטי** ובעלי הקרקעות יוכלו לעשות בהן כל שימוש שרצו²⁸.

28 בכפוף לתנ"מ, במקומות בהן היא חלה, ולכל חוזה אחר.

העברת קרקעות המדינה לרשות האזרחים

הקרקעות שבשליטת המדינה יחולקו לשלושה סוגים:

✿ **מרחבי שמורות טבע:** נחלים, אגמים, אתרים ארכאולוגיים וכיוצא בזה, יחד עם מבנים או מתקנים לרווחת המבקרים הסמוכים אליהם, כגון שבילים, אזורי מחנאות וקיוסקים.

✿ **תשתיות ציבוריות:** כגון תוואי כבישים, מסילות ברזל, צנרת מים וגז.

✿ **אזורי ממשל:** קרקעות המשמשות בנייני ממשלה, מבנים ציבוריים, מכוני מחקר, מפעלים בטחוניים, מחנות צבא, שטחי אימונים וכדומה.

כל הקרקעות שלא יתאימו לאחד הסיווגים האלה יוצאו מידי הרשות למקרקעי ישראל ויועברו לידי האזרחים²⁹.

קיימים מספר מודלים להעברת הקרקעות לאזרחים. אנו נתייעץ עם המומחים הרלוונטיים ונבחן את העובדות וההשלכות של המודלים השונים כדי לבחור במודל המתאים והיעיל ביותר. כל שיטה שתיבחר תציית לעקרונות הבאים:

✿ השיטה תאפשר מסחר בקרקעות בשוק החופשי, ללא הגבלות.

✿ יישום השיטה יהיה חופשי מהתערבות המדינה³⁰.

✿ השיטה תעניק לכל אזרח חלק שווה ערך מאדמות המדינה. לפיכך, בכל שיטה בה יופקו רווחים ממכירת הקרקע או משימוש בה, הרווחים יתחלקו באופן שווה בין האזרחים.

✿ המדינה לא תקבל לידיה כל חלק מהקרקעות האלה או מהרווחים המופקים ממכירתן או מהשימוש בהן³¹.

לאחר ביטול סיווג הקרקעות הפרטיות ולאחר הוצאת אדמות המדינה שאינן בשימוש מידי הרשות למקרקעי ישראל, הרשות תאבד את רוב תפקידיה וניתן יהיה לסגור אותה. מעט התפקידים הנחוצים שישארו לה, כגון סילוק פולשים מאדמות מדינה³² או רכישת

29 ניתן יהיה להשאיר למדינה אחוז קטן מסוים מאדמות המדינה שאינן בשימוש לביצוע מיזמים מתוכננים העונים על אחת מהגדרות האלה. אם המיזמים המתוכננים לא יסתיימו תוך זמן קצוב, גם האדמות האלה יועברו לרשות האזרחים.

30 הדבר לא פוסל מכירה פומבית למרבה במחיר על ידי המדינה, משום שלמדינה אין יכולת להפעיל שיקול דעת ולהתערב במכירה כזאת. כמובן שזו רק אפשרות אחת מני רבות.

31 פרט למס השטוח החל על כל סוגי ההכנסות ויחול לפיכך גם על הכנסות ממכירת אדמות.

32 פלישה לאדמות מדינה עלולה עדיין להיות בעיה, בייחוד פלישה לשטחי אימונים, אם כי ממדיה יקטנו מאוד לאחר שהמדינה תוותר על הקרקעות שאינן נמצאות בשימוש.

קרקעות לצרכי המדינה, יועברו למחלקות מתאימות במשרד הפנים.

אסור שהוויכוח על מסירת קרקעות לא צודקת בעבר יעכב את ההפרטה

מרבית קרקעות המדינה נמסרו למתיישבים על ידי המדינה או הקרן הקיימת, ללא תמורה, כדי שיעבדו את האדמה. האדמות לא הועברו ישירות למשפחות המתיישבים אלא דרך גופים מתווכים: תנועות ההתיישבות המפלגתיות והאגודות (מושבים וקיבוצים). ה"מתנה" לא נרשמה בטאבו בבעלות המתיישב ולא בבעלות המתווכים, אלא נשארה בבעלות המדינה. כך המתיישבים זכו למעמד ביניים על הקרקע - "ברי רשות" - שמאפשר להם להשתמש בקרקע אך לא נותן להם שום זכות קניינית בה.

אין כיום חילוקי דעות שלמתיישבים יש זכויות כלשהן בקרקעות, מן הטעם הפשוט שהם מחזיקים בהן מזה שניים-שלושה דורות ואין עליהן תביעת בעלות פרטית ישירה אחרת. עם זאת, גם למדינה יש זכויות בקרקעות האלה, זכויות שיש להעביר לאזרחי ישראל במסגרת רפורמת המקרקעין. כל זמן שהזכויות על הקרקע נמצאות במחלוקת לא ניתן לפתח אותן ולהפיק מהן רווחים - מצב שפוגע גם במתיישבים וגם במשק כולו. לכן, יהיה צורך לגבש בהקדם הסדר לחלוקת הקרקעות בין המתיישבים למדינה.

במצב הנוכחי בו לאורך עשרות שנים עשרות סקטורים ומקורבים קיבלו מתנות מהמדינה, אין דרך לחשב בדיוק מי קיבל מה ולהחזיר את הגלגל לאחור. המתיישבים החקלאיים, דרך הקיבוצים והמושבים, קיבלו קרקעות חינם. באותו הזמן, תעשיינים קיבלו מפעלים חינם, מקורבים קיבלו זיכיונות ייצור, שיווק ויבוא בלעדיים, קואופרטיבים לתחבורה קיבלו סובסידיות ומונופולים וכן הלאה. בשלב הזה, בלתי אפשרי להכריע באופן הוגן וחסר פניות איזה חלק מהקרקע בדיוק צריך לעבור לבעלות המתיישבים. לכן, עלינו לוודא בעת גיבוש ההסדר כי הנזק שנגרם עקב העיכוב בהעברת הקרקעות לאזרחים ובפיתוח אינו עולה על התועלת שנוכל להשיג בהמשך המשא ומתן. יש לזכור כי רפורמת המקרקעין תביא לירידה משמעותית במחירי הקרקעות ועוקצו של הוויכוח יקרה.

איסור מכירת קרקעות לגורמים עוינים

לאחר שרשות מקרקעי ישראל תפורק ואדמות המדינה יעברו לידיים פרטיות, יהיה צורך לוודא שגורמים עוינים לא יוכלו לרכוש קרקעות במדינת ישראל.

זהות תעביר חוק המונע מכירה או השכרה של קרקעות בישראל לגורמים עוינים. לצורך

כך, יוגדרו קריטריונים ברורים ומקיפים לפיהם ייקבע מיהו גורם עוין שיהיו חלק מנוסח החוק. מדינות אויב וארגונים עוינים ייחשבו לגורמים עוינים, וכך גם אזרחיהן של מדינות אויב וחברים בארגונים עוינים. חברות, ארגונים ותאגידים שנשלטים בידי גורמים עוינים ייחשבו לגורמים עוינים גם כן.

רשימה של מדינות אויב תיכתב על ידי משרד החוץ ומשרד הביטחון. רשימה של ארגונים עוינים תיכתב על ידי משרד הפנים ומשרד הביטחון, יחד עם קריטריונים ברורים להגדרת ארגון כארגון עוין. שתי הרשימות יובאו לאישור הממשלה ויתעדכנו מפעם לפעם, בהתאם לנסיבות.

עסקאות מכירה או השכרה לגורמים עוינים יחשבו בטלות לפי החוק. מכירה או השכרה של קרקעות לגורמים עוינים תוכל לגרור קנס כבד ומרתיע.

ירידת מחירי הדיור בעקבות הרפורמות

ביטול איסורי הבנייה על קרקע פרטית פנויה ומסחר חופשי ברוב המוחלט של האדמות הציבוריות³³ ישחררו מידית לשוק קרקעות המספיקות לבניית מיליוני יחידות דיור. ביטול האיסור על בנייה לגובה יאפשר בנייה פוטנציאלית של מיליוני יחידות נוספות ללא צורך בקרקעות נוספות. בהשוואה לביקוש לדירות חדשות, העומד על עשרות אלפי דירות בשנה בלבד, ההיצע הפוטנציאלי של דירות יהיה כמעט אינסופי. עליית היצע הקרקעות הפנויות לבנייה וקיומה של אלטרנטיבה בדמות בנייה לגובה יובילו לירידה במחיר הקרקע -רכיב משמעותי במחיר הדירה.

כדי להבהיר את משמעותו של ביטול הגבלה אחת בלבד, ההגבלה על בנייה לגובה, ניתן להתבונן בנתונים הבאים: באזור תל אביב - רמת גן - גבעתיים יש כ- 22,000 בניינים, שעל רובם ניתן להוסיף לפחות שלוש קומות. אם נניח ששלוש קומות הן כ-10 דירות, המשמעות של ביטול האיסור על בנייה לגובה היא תוספת של כ-220,000 דירות פוטנציאליות. אם מוסיפים לכך את האפשרות להרוס חלק מהבניינים הוותיקים ולבנות בניינים גבוהים במקומם בתהליך של פינוי-בינוי, הפוטנציאל יכול לעלות ל- 300,000 דירות חדשות או יותר. כלומר, ביטול של הגבלה אחת בלבד, באזור אחד בלבד, יכול ליצור פוטנציאל לבניית מאות אלפי דירות חדשות.

הקלת עול הרגולציה על היזמים בעקבות ביטול התב"ע ופישוט תהליך אישור הבנייה תהפוך את הבנייה למשתלמת יותר, כאשר הרווח צפוי להתחלק בין היזמים ובין הרוכשים.

תהליך אישור הבנייה יהיה מהיר ופשוט הרבה יותר, לכן יזמים יוכלו להפיק רווח מהשקעותיהם תוך זמן קצר יותר. הדבר יאפשר להם לחסוך תשלומי ריבית על הלוואות או להשקיע במיזמים נוספים וכך לתרגם את החיסכון בזמן לתוספת רווח.

33 הכוונה היא לאותן אדמות פנויות שהמדינה מחזיקה כעת, לא לאדמות שנעשה בהן שימוש.

הגבלת כוחה של הרשות המקומית להפריע לבנייה או להטיל עליה מגבלות שרירותיות תצמצם את הסיכון של היזמים להתעכב בביצוע העבודות או להידרש לבצע שינויים יקרים. כיום, יזמי בנייה לוקחים סיכונים אלה בחשבון וכוללים אותם במחיר בתור "מקדמי ביטחון", לכן הפחתת הסיכונים צפויה לגרור את הפחתת המחירים.

כמו כן, יש להביא בחשבון את ביטול המסים וההיטלים המיוחדים על נדל"ן ואת ביטול מכסי המגן על חומרי בנייה מיובאים. שינויים אלה יביאו להוזלה ישירה של מחירי הדירות.

התיישבות ופיתוח אסטרטגי ביהודה ושומרון

לב הארץ

יהודה ושומרון הינם חבלי ארץ רחבים, ששטחם הכולל הוא כרבע משטחה של מדינת ישראל, המאוכלסים כיום בדלילות, יחסית לאזור החוף הצפוף מאוד. כמו כן, שלא כמו הגליל והנגב, יהודה ושומרון נהנות מקרבה נוחה למרכזי המסחר, התעסוקה והאוכלוסיה של המדינה - גוש דן וירושלים. עובדות כלכליות פשוטות אלו הן משניות בחשיבותן ביחס להיותם הרי יהודה ושומרון ערש האומה, לב הארץ ושורש הזהות היהודית בארץ ישראל, אבל כאן, בשער הכלכלי, נתמקד בהיבטים הכלכליים.

זהות סבורה שיישום המדיניות הכלכלית המפורטת בשער זה והתכנית המדינית המפורטת בשער המדיני יובילו למימוש של הפוטנציאל האדיר של הרי יהודה ושומרון בתחום הדיו, התשתיות, התעבורה והמסחר - פוטנציאל שמתבזבז כבר חמישים שנה.

נוקי היחס אל יהודה ושומרון כאל שטח כיבוש

נהוג בישראל שהדיון על נושא יהודה ושומרון מתנהל במישור המדיני בעיקר, וכתוצאה מכך מוזנח ההקשר הכלכלי בכל הקשור לנושא. העובדה שממשלת ישראל לא החילה מעולם ריבונות ביהודה ושומרון, לא ראתה בחבלי ארץ אלו חלק אינטגרלי מהמדינה, והמשיכה להתנהל בהם ככובש זמני, גרמה נזקים כלכליים גדולים מאוד לאזור³⁴ ולמדינה בכלל, שנבעו הן מהתערבות יתר של ממשלות ישראל והן מחוסר לקיחת אחריות מצידן

34 כולל פגיעה קשה בתושבים הערבים, שמצבם כיום יכול היה להיות טוב בהרבה.

על המצב, שהתבטאו במדיניות מגומגמת. בפרק זה נתייחס לכשלים כלכליים אלו ונציג את הפתרונות להם.

קרקעות ובעלות

היסטורית, רוב הקרקעות באזורים אלה היו בחזקת ממשלת המנדט הבריטי³⁵ ולאחר מכן בחזקת בית המלוכה הירדני. חלקן האחר נמצא בבעלות ערבית פרטית וחלק לא מבוטל מהן היה שייך ליהודים, אלא שהמסמכים על כך הושמדו³⁶. לאחר מלחמת ששת הימים עברה החזקה על הקרקעות הציבוריות מידי ממשלת ירדן לידי ממשלת ישראל.

בתחילת הדרך ממשלת ישראל עשתה מעט מאוד כדי לברר את סוגיית הבעלות על הקרקעות ביהודה ושומרון, בין היתר מכיוון שהמדיניות המוצהרת הייתה אי-התיישבות והמתנה למשא ומתן שבמסגרתו יהודה ושומרון יוחזרו לידי מדינות ערב, למעט אזורים מסוימים, הנחוצים מטעמים בטחוניים אסטרטגיים. גישה זו של שימוש צבאי בקרקע הובילה למדיניות ההפקעות לצרכים בטחוניים, שבעקבותיהן קמו יישובי בקעת הירדן ביוזמת ממשלות המערך. גם כאשר נפרץ סכר ההתיישבות והתחילו לקום יישובים בשומרון, הדבר נעשה במסגרת הפקעת קרקעות לצרכים בטחוניים, שנבלמה בבג"צ אלון מורה³⁷.

רק אז, לאחר יותר מעשור, ישראל החלה למפות את יהודה ושומרון על מנת להכריז על אדמות מדינה. כך הוכרזו כמיליון דונם של אדמות מדינה, עליהם קמו בהדרגה כמעט כל היישובים היהודיים בהחלטות ממשלה ישירות, תוך הקצאת אדמות בחכירה.

קרקע פרטית ורכוש פרטי

מכיוון שעתידי של האזור כולו היה לוט בערפל מאז הניצחון במלחמה ועד היום, ממשלות ישראל הטילו הגבלות חמורות תוך התערבות ישירה בתהליכי הסחר בקרקעות ובנדל"ן ביהודה ושומרון, הרבה מעבר לנהוג בתחומי הקו הירוק. כתוצאה מכך, רכישת קרקעות ומבנים ביהודה ושומרון נהפכה לתהליך קשה עד בלתי אפשרי מבחינה מנהלית, המצריך אישורים של שר הביטחון על עצם ביצוע העסקות - מציאות כמעט בלתי נתפסת עבור מי שחי בשטח שברביבונות מדינת ישראל.

35 במבט היסטורי, חשוב לציין שאת הבעלות על "אדמות המדינה" בארץ, בריטניה "ירשה" מהחליפות האיטלקית, על גלגוליה השונים, ש"ירשה" אותה מהאימפריה הרומית, ש"ירשה" אותה ממדינת החשמונאים היהודית. זו ארצנו שלנו ששבה לידינו.

36 למשל, ארכיון הטאבו של שכם הוצת במהלך מלחמת ששת הימים על מנת למנוע תביעות בעלות יהודיות על חלקים ניכרים באזור.

37 אז נקבע שאין להפקיע קרקע פרטית ביהודה ושומרון לצורך הקמת יישובים אזרחיים בטענת צורך בטחוני.

הרשות הפלסטינית וחוקיה

בעקבות הקמת הרשות הפלסטינית, נוצר מצב חדש, שבו כ-40% משטח יהודה ושומרון, שהם רוב השטח המבוקש להתיישבות, הפכו להיות לא נגישים כלל למסחר בקרקעות ונדל"ן, על פי חוקיה של הרשות. העונש שנקבע בחוק על ידי הרשות הפלסטינית על מי שימכור נכסים או קרקע ליהודים הוא מוות - עונש שבוצע בפועל פעמים רבות ובשנים האחרונות הומר בעינויים ובמאסר בלתי מוגבל.

בתנאים כאלה, בהם אין בעלות ברורה של מדינה על קרקעות ואין אפשרות לסחר פרטי בתנאים יציבים וסבירים, כל הפעילות הכלכלית סביב נדל"ן וקרקע נמצאת בקיפאון עמוק.

חלוקת הקרקעות של השלטון הירדני

סמוך לסוף השלטון הירדני ביהודה ושומרון, המלך חוסיין ניסה לייצב את שלטונו הרופף באזור על ידי חלוקה נרחבת של אדמות מדינה למוכתארים ולגורמים נאמנים לשלטונו. ממשלת ישראל עד כה התייחסה לחלוקה זו כבעלת תוקף ולקרקע שנרשמה בצורה כזו כאל קרקע פרטית. במסגרת תהליכי חקיקת חוק ההסדרה, ישראל אף עלולה להעניק לחלוקת קרקעות זו תוקף חוקי.

זהות מתנגדת עקרונית להכרה בחלוקה זו, מתוך תפיסת שלטון הכיבוש הירדני שקדם למלחמת ששת הימים כאל שלטון זר ולא חוקי³⁸, שאין משמעות משפטית להחלטותיו בדבר חלוקת הקרקע. הקריטריון הלגיטימי בעיני זהות לבעלות פרטית הוא עצם השימוש המוכח והרציף בקרקע, ולא החלוקה חסרת התוקף. אם ההוכחה היחידה של בעלות כל קרקע שאיננה מעובדת או מיושבת תתבסס על חלוקה ירדנית זו - האדמה תיחשב אדמת מדינה.

אדמות המדינה והקמת יישובים

החלת הריבונות ביהודה ושומרון והחלת התכנית של זהות על הקרקעות בבעלות המדינה תפתח את שוק הקרקעות ביהודה ושומרון ליהודים. אין לזהות ספק שכאשר הקרקעות ביהודה ושומרון יהיו ניתנות לרכישה פרטית בתנאים פשוטים, רובן יירכשו על ידי יהודים, גם בגלל החשיבות הלאומית של אדמות יהודה ושומרון, וגם בגלל היות האדמות הללו אטרקטיביות ביותר למגורים עבור האוכלוסיה הישראלית המצטופפת במישור.

38 גם כל מדינות העולם פרט לשתיים לא הכירו בכיבוש הירדני של מה שלפי תכנית החלוקה נועד להיות מדינה פלשתינית.

זהות סבורה שאין זה תפקידה של המדינה להקים יישובים ולתכנן אותם באופן שבו הדבר נהוג בישראל בעשורים האחרונים (ביחס ליהודים בלבד - יש לציין). במציאות החדשה, יהודים שיהיו חפצים להקים יישוב יהיו צריכים לקנות קרקע מבעליה (יהודי או ערבי) ולהקים יישוב בכספים וללא מעורבות הממשלה. מדינת ישראל לא "תבנה בשטחים", כפי שקורה היום, אלא עם ישראל ינחל את אדמתו.

חזרה לתכנון האסטרטגי

ערים והתיישבות

במרכז הדיון על יהודה ושומרון נמצא "מפקד אוכלוסין תמידי", שבו כל הצדדים המעורבים עסוקים בספירת היהודים הגרים מעבר לקו הירוק, כל אחד למטרותיו. ספירה זו מחמיצה את עובדת ירידתם של חבלי יהודה ושומרון ממפת התכנון האסטרטגי של המדינה, הן בתחום הקמת היישובים, והן בתחום התשתיות.

מאז הסכם אוסלו לא הוקם במוצהר ולו יישוב אחד, בניגוד לכ-150 שהוקמו בעשור שקדם לכך. נכון שמאז הוקמו שכונות חדשות שהיו למעשה יישובים לכל דבר, אך הדבר נעשה כמעט תמיד במסגרת תכנית המתאר המקורית של היישוב, שכן הקמת נקודות חדשות ממש הופסקה באופן כמעט מוחלט, למעט יוצאי הדופן הבודדים של תגובות לפיגועים, שבמסגרתן אושרו יישובים³⁹. למרות שכמות היהודים ביהודה ושומרון אכן רובעה מאז הסכם אוסלו, מפת ההתיישבות עצמה כמעט ולא השתנתה.

החלת ריבונות ופתיחת כל אזור יהודה ושומרון להתיישבות פוטנציאלית תוביל לשינוי מהיר וברור בתחום זה, ותאפשר התפתחות טבעית לאזור, שהצמיחה הכלכלית והדמוגרפית שלו נבלמת באופן מלאכותי ב-20 השנים האחרונות. למרות האמור לעיל בנוגע למדיניות כללית של צמצום ההתערבות בהקמת יישובים, ההזנחה האסטרטגית באזור יהודה ושומרון בכל הנוגע לתכנון אזורי דורשת התערבות מאזנת, שתוביל להקצאת תוכניות חדשות לצמיחת ערים ומרכזים אזוריים.

39 רחלים, שבות רחל, ברוכין ועוד. השיטה הזאת בזויה בעיני זהות, מכיוון שהיא שמה את המדינה בעמדת בורר נייטרלי בין היהודים לערבים, ורק כאשר הערבים פוגעים ביהודים באופן מכאיב במיוחד, המדינה רואה את עצמה מחויבת לפצות את היהודים ואז היא מאשרת בנייה.

תשתיות לאומיות

בשנות השמונים היו תכניות גדולות לגורמים שפעלו בשיתוף פעולה עם ממשלות הליכוד עבור יהודה ושומרון, שחלקן גם יצאו אל הפועל. כביש חוצה שומרון עד אריאל, כביש 1 עד יריחו, ויותר מכולם כביש 443 ממודיעין לירושלים הן דוגמאות לתשתיות בקנה מידה לאומי שעוברות דרך יהודה ושומרון. עם זאת, כמות התכניות הקריטיות שנגזו משיקולים של יומרת יתר ביחס לשטחים שעתיים מעורפל רבה בהרבה מכמות התכניות שבוצעו.

תוואי הרכבת המהירה מתל אביב לירושלים יועד לעבור סמוך לתוואי של כביש 443, ללא צורך בעשרות הקילומטרים של המנהרות שנחפרות עבור הרכבת עכשיו, אלא שתכנית זו נגזרה משום שהתוואי עבר מעבר לקו הירוק. את הנעשה כבר אין להשיב, והציבור בזבז מיליארדים רבים על קרוב ל-30 קילומטרים מיותרים של מנהרות.

כביש 45 (גוש דן - ירושלים)

לעומת זאת, כביש 45, שנועד בשנות השמונים להפוך לכביש המרכזי בין תל אביב לירושלים עדיין ממתין לסלילתו. כביש זה יחליף את כביש 443 המיושן, בדיוק כפי שכביש 6 החליף את כביש 444, וסלילתו למעשה החלה בפועל, אלא שהיא נגזרה לזמן רב מדי, והקטע הקצר של הכביש שנסלל חובר לא מזמן לכביש 443. עתידו של כביש זה עוד לפניו והוא מהווה את הפתרון האסטרטגי הסביר היחיד להורדת העומס בכבישים בדרך בין גוש דן לירושלים.

כביש חוצה מנשה

אחד הנוקים הכלכליים האסטרטגיים של הסכמי וואי מתקופת ממשלת נתניהו הראשונה הייתה מסירת קטע אסטרטגי בצפון השומרון שיועד לסלילת כביש חוצה מנשה, שהיה אמור לחבר את חדרה לבית שאן בכביש רוחבי ישר, להעלות את הנגישות של עמק בית שאן למרכז באופן ניכר וכמובן ליצור עורק תחבורה ומסחר רוחבי נוסף עבור מדינת ישראל. אין להמעיט בתועלת שבקיצור זמן הנסיעה מאזורים בפריפריה אל המרכז, וכביש זה היה יכול לתרום לכך תרומה משמעותית. סלילתו נתפסת בעיני זהות כצורך אסטרטגי לאומי ותהיה בעדיפות גבוהה.

כביש 60 - דרך גב ההר מנצרת עד באר שבע

כביש 60 שמאז ימי אברהם אבינו התוואי שלו היווה את אחת הדרכים המרכזיות בארץ ישראל ("דרך ההר") איננו עומד כלל בדרישות אלמנטריות של תשתית יחסית למרכזיותו.

ברובו הגדול הוא חד מסלולי, לא פעם עם פיתולים מסוכנים. גם חסימתו לתנועה בצפון עקב הסכמי אוסלו גרמה לניתוק מזיק בין אזור השומרון לעמק יזרעאל והגליל, שמאריך מאוד את זמני הנסיעה ומונע קשרים כלכליים מתבקשים. הגיע הזמן להרחיבו ולהביאו לעמידה בנדרש מכביש מרכזי המשרת אוכלוסייה גדולה מאד, יהודית וערבית כאחד.

חוצה שומרון עד צומת תפוח

כביש חוצה שומרון מתל אביב עד הירדן, הוא הכביש הגדול והאיכותי ביותר ביהודה ושומרון. לא מזמן הוא נסלל ככביש דו מסלולי עד העיר אריאל עצמה, לאחר שנים רבות בהן הגיע רק לפאתי העיר. הגיע הזמן להרחיבו עד צומת תפוח - הצומת המרכזית בשומרון, ולהפכה למחלף.

איכות הכבישים הירודה ויהודה ושומרון גורמת לכך שאת הנסיעות מהשומרון לירושלים מאות אלפים התושבים מעדיפים לבצע על כביש 6, מה שמאריך את הנסיעה בעשרות קילומטרים רבות, ובכל זאת חוסך זמן יקר. דבר זה מעמיס על כביש 6 העמוס גם כך. השיפור המתבקש של תשתיות הכבישים בגב ההר יקל גם על העומסים בכבישי המרכז, וכמובן יהווה מפתח להתפתחות כלכלית יעילה של האזור.

רכבת תל אביב - אריאל

במפות התכנון העתידי של הרכבת מופיעה מזה שנים רבות תכנית לסלילת קו תל אביב - אריאל. כל עוד פיתוח רשת הרכבות בישראל נמצא בידיים ממשלתיות, גם קו זה הוא בעדיפות ברורה. אזור השומרון רווי באוכלוסייה צעירה שלחלק גדול ממנה אין רכבים פרטיים. התפתחות האוניברסיטה באריאל מגבירה מגמה זו עוד יותר. הצורך בתחבורה יעילה ומהירה מהשומרון לאזור המרכז ימצא את מענהו בדמות הרכבת באופן יעיל יותר ונצרך יותר מאשר הפרוייקטים האחרים שעל סלילתם עמלה כעת רכבת ישראל. על אחת כמה וכמה שהדבר נצרך בהינתן העלייה התלולה בקצב גידול האוכלוסייה בשומרון עם הפסקת המגבלות המלאכותיות הקיימות היום.

יוקר הדיור

בסוף שנות השבעים, לפני כארבעים שנה, ראשי גוש אמונים הגישו לממשלת ישראל תכנית אב לפיתוח אזורי ביהודה ושומרון שהם ביקשו לקדם. תכניתם כללה את גידול האוכלוסייה היהודית ביהודה ושומרון עד למיליון תושבים עד שנת אלפיים, שעברה לפני כמעט 20 שנה. שום דבר באותה תכנית לא היה דמיוני, חוץ מנכונות ממשלת ישראל לאמץ אותה.

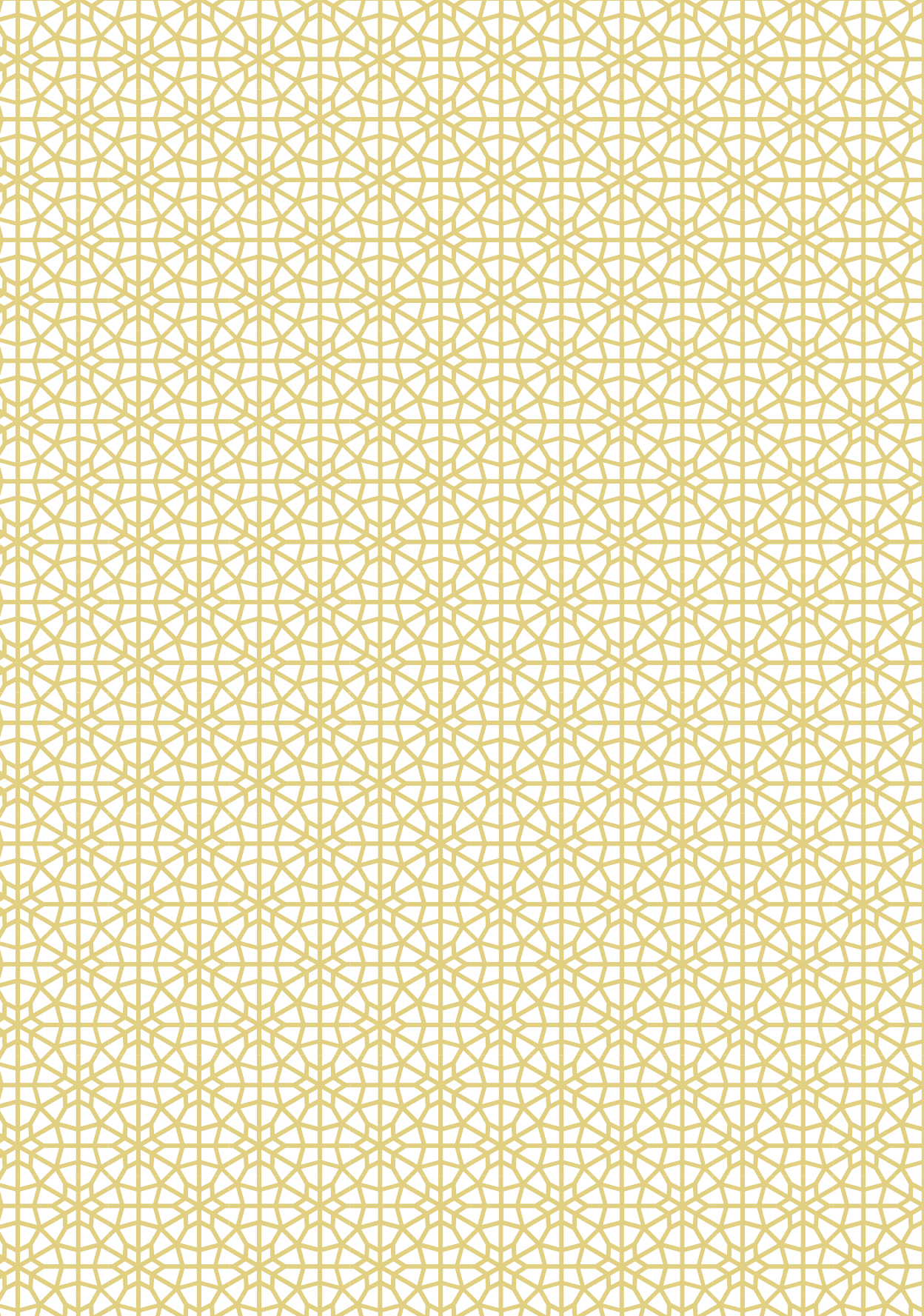
יהודה ושומרון אכלסו בתקופת הבית השני, שבה לא היו רבי קומות, כ-4,000,000 בני אדם (יהודים, שומרונים ואדומים). אם זה היה אפשרי אז, כנראה שזהו מספר סביר מאוד גם היום. פתיחת שוק הדיור ביהודה ושומרון תוביל, יותר מרוב הצעדים האחרים שניתן לנקוט, לירידה משמעותית ביותר במחירי הדיור בישראל.

השומרון כעתודת הנדל"ן הטבעית של גוש דן

גוש דן הוא צפוף מאוד ויש בו מעט מאוד שטחים פנויים לבניית נדל"ן. ראש העין היא העיר המזרחית בגוש דן ויש בה כעת בנייה משמעותית שתגדיל אותה מכ-40 אלף תושבים לכ-100 אלף תושבים, אך בזה יסתכמו כמעט כל עתודות הקרקע באיזור וראש העין מתוחמת ממזרח בקו פוליטי המכונה "הקו הירוק" שמונע ממנה להתפשט מזרחה.

ממזרח לראש העין יש מרחבים עצומים פנויים לחלוטין, אך התכנון הנוכחי אינו יכול לעבור אליהם מכיוון שזה "מחוץ לקו הירוק". ראש העין היא רק דוגמה לאיוולת הזאת.

מחיקתו של הקו הירוק על ידי החלת הריבונות ביהודה ושומרון תשחרר את עתודות הקרקע של גוש דן, ותתרום תרומה מכרעת לאיזון מחירי הדיור בו.

שער שישי - חלק ראשון:
חירות האזרח
ובטחון הפנים

מפקד המשטרה המקומית - נבחר ציבור

ביטול המאגר הביומטרי

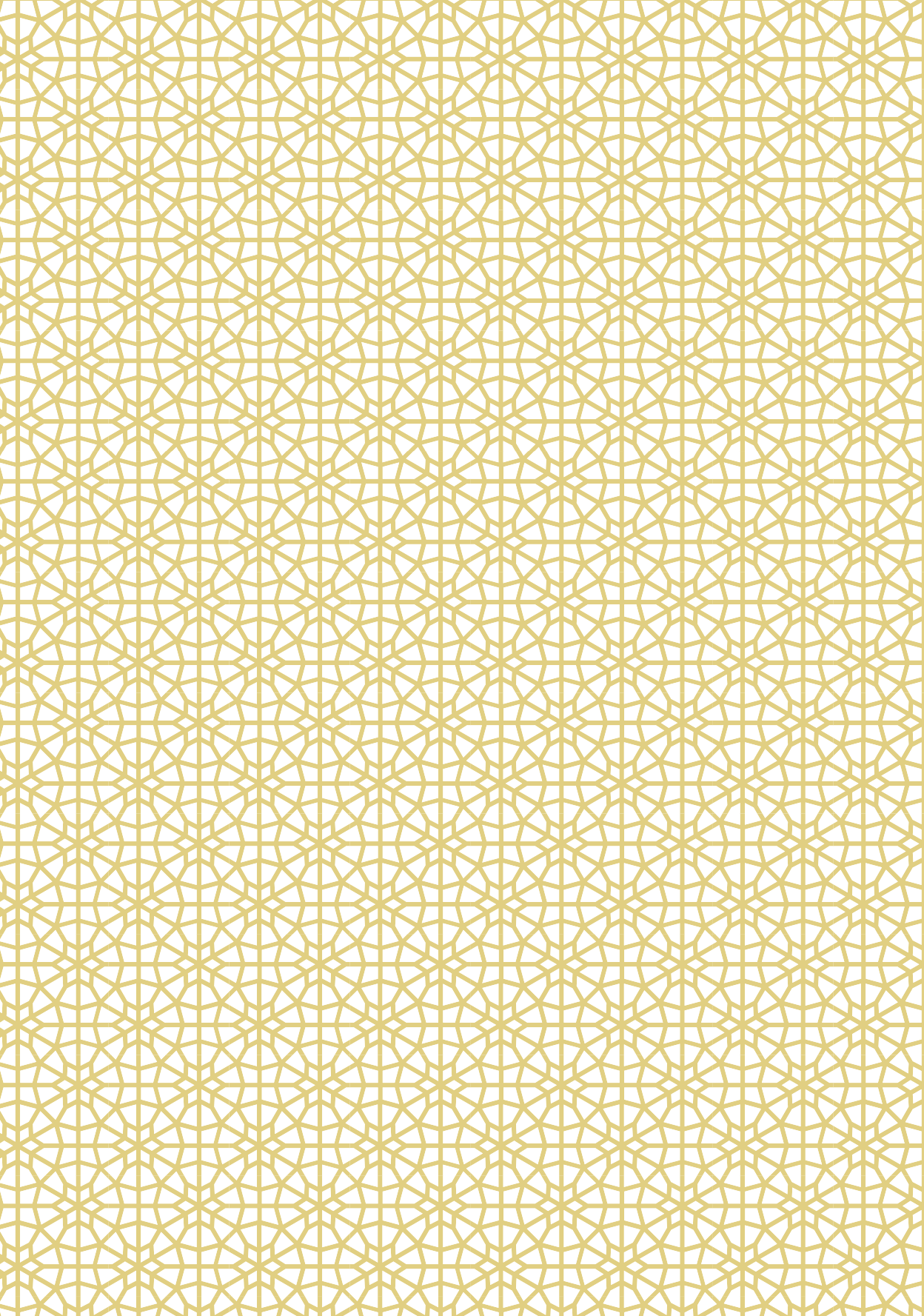
הפסקת רדיפת צרכני הקנאביס

שבי לאויבים

חיסול אלימות המשטרה

היחס למורי אזרחי בלתי אלים

הזכות לשאת נשק

מפקד המשטרה המקומית - נבחר ציבור

בבסיסו של ההסכם בין האזרחים לבין מדינותיהם, האזרחים מוותרים על חלק מחירותם ומפקידים בידי המדינות את הסמכות להפעיל כוח. בתמורה, המדינות שומרות על ביטחונם של האזרחים ומגינות על החירויות הנותרות שלהם מפני איומים חיצוניים ופנימיים. אולם טבע האדם והניסיון ההיסטורי מלמדים כי הויתור על החירות עלול להפוך למדרון חלקלק, שכן כל גורם שמקבל כוח ישאף תמיד לשמרו ולהגדילו. כדי לבלום את המגמה הזאת נדרשת מעורבות פעילה של האזרחים.

המשטרה איננה יוצאת דופן. כמו כל גוף ממלכתי מונופוליסטי, המשטרה רוצה להרחיב את סמכויותיה ולקבל עוד משאבים. הדבר מוביל באופן טבעי לעיוות ביחסים שבין האזרח והשוטר. האזרחים מפסיקים להיות לקוחות ובמקום זאת הופכים להיות מופע צדדי, או אפילו מכשול, בניסיון של ראשי המשטרה לצבור כוח וסמכויות. מעיוות זה נובעות התנהגויות שליליות רבות, שנפוצות מדי בקרב שוטרי ישראל: החל בחוסר אדיבות בסיסית, עבור בהיטפלות לעוברי אורח ובביצוע חיפושים ללא חשד סביר, וכלה בעימותים אלימים ומיותרים עם אזרחים, שמסתיימים לעתים קרובות מדי בהגשת תלונה על תקיפת שוטר נגד מי שמעז להתלונן.

על מנת לתקן את העיוות, יש לאפשר לאזרחים להיות מעורבים בפיקוח על המשטרה ובקביעת סדרי העדיפויות שלה. מפלגת זהות תאפשר מעורבות כזאת בכך שתעביר לקהילות¹ את הזכות לבחור את מפקדי המשטרה שישרתו אותן².

כאשר הקהילה תבחר את מפקד המשטרה המקומי, היחסים בין השוטרים לבין האזרחים יחזרו למצבם התקין. מפקד המשטרה יבין שהוא פועל למען האזרחים ובשליחותם, וינחיל את התפיסה הזו לשוטרים שתחת פיקודו. מפקד שירצה להיבחר מחדש, יוודא שפקודיו מתייחסים לאזרחים באדיבות וביעילות, ומקפידים לשמור על זכויותיהם. כאשר השוטרים

1 המושג קהילה נידון פה בהקשר של מושג הקהילה השוזר את המצע, ומוצג בפרק המודל הקהילתי.

2 מובן שזכות זו תישלל מקהילה הכופרת בסמכות המדינה הצהרתית או מעשית.

יקדישו את מרב מאמציהם לשירות הקהילה, מעמדם בקהילה יעלה בהתאם. במקום שהאזרחים יחששו מהשוטרים ויחשדו בהם, הם יכבדו אותם ויסמכו עליהם. בקהילה כזאת, סביר הרבה יותר שהאזרחים ידווחו על פשעים וישתפו פעולה עם המשטרה בעת הצורך.

ביטול המאגר הביומטרי

מאגר ביומטרי הוא מאגר ממוחשב של נתונים ביומטריים, כגון טביעות אצבעות ותווי פנים. בניגוד לתעודת זהות ביומטרית, שמאפשרת הגנה על הנתונים הביומטריים מפני דליפה, מאגר ביומטרי הוא אוסף דיגיטלי של הנתונים הללו, שנשמר באופן בר-חיפוש. מאגר כזה מאפשר זיהוי של אדם בלי צורך בתעודה, ללא הסכמתו ולפעמים גם ללא ידיעתו³.

הבדל אחד בין מאגר של נתונים ביומטריים למאגר אחר, למשל של סמאות או של כרטיסי אשראי, הוא שססמה או כרטיס אשראי אפשר לבטל ולהחליף במקרה שהם דלפו, ואילו טביעות אצבעות ותווי פנים לא.

הבעיה המוצהרת שהמאגר הביומטרי נועד, כביכול, לפתור היא הנפקת תעודות זהות ישראליות על ידי מתחזים. אכן יש בעיה כזו אך ניתן לפתור את הבעיה באמצעות תעודות חכמות המכילות מידע ביומטרי "מוצפן", כגון מידע הקשור לטביעות אצבע, מבלי אפשרות לאחזר את המידע ומבלי צורך במאגר מרכזי.

הסכנה לפשיעה חמורה **באמצעות** נתונים, שדליפתם מן המאגר היא רק עניין של זמן, גדולה לאין ערוך מן הסכנה הקיימת היום הכרוכה בזיוף המסמכים. השורש לרצונה של המדינה בקיום מאגר כזה נעוץ בסיבה אחרת. למשטר יש נטייה טבעית לשאוף להרחבת סמכויותיו על חשבון חירויות האזרח - והתירוץ האולטימטיבי לכך הוא בדרך כלל ביטחון האזרחים. החזקת מידע על האזרחים הוא כוח המצוי בידי של השלטון, וככל שהמידע הזה רב יותר, כך גדול כוחו של השלטון.

במקרה של המאגר הביומטרי האיווולת זועקת לשמים, שכן כאמור ישנם פתרונות לכל הבעיות שהמאגר בא לפתור באופן רשמי, ללא מאגר. תעודה חכמה המכילה מידע ביומטרי מוצפן ומתומצת⁴ תאפשר הגנה מפני כל הזיופים, ללא הסכנות והבעיות של מאגר ביומטרי.

מפלגת 'זהות' תבטל לאלתר את החוק הביומטרי, ובפרט את המאגר הביומטרי, ותשיב לאזרח את פרטיותו וחירותו.

3 למשל זיהוי אנשים שמופיעים בתמונות מהפגנות או ברשתות חברתיות.
4 כלומר שידיעת התמצית לא מאפשר את זיהוי בעל התמצית.

הפסקת רדיפת צרכני הקנאביס

במדינת ישראל יש, על פי ההערכות, מאות אלפי צרכני קנאביס פעילים ויותר ממיליון תושבים שהשתמשו בקנאביס לפחות פעם אחת. הקנאביס אינו מסוכן ואינו ממכר יותר מחומרים אחרים שצריכתם חוקית, כמו אלכוהול וטבק. רובם המוחלט של המשתמשים בקנאביס הם אנשים נורמטיביים, שאינם פוגעים באיש במעשיהם.

היות שכך, אין כל הצדקה להתייחס לצרכני קנאביס כאל עבריינים החייבים ברישום פלילי⁵. אין כל הצדקה לעונש החמור על צריכת קנאביס - עד שלוש שנות מאסר בפועל. אין כל הצדקה גם לכוח האדם ולמשאבים הרבים שהמטרה משקיעה בפעילות אכיפה נגד קנאביס, פעילות שעלותה לציבור הישראלי היא מאות מיליוני שקלים בכל שנה. מעבר לכך, ישנה סכנה גדולה שהמדינה תנצל לרעה את האיום התלוי מעל ראשם של ישראלים רבים שלא פגעו באיש.

אנו מבקשים ליצור תשתית חוקית שתאפשר לגדל ולסחור בקנאביס באופן חוקי, גם למטרות שאינן רפואיות, שבה כל אדם בוגר המעוניין בכך יוכל לצרוך קנאביס מבלי לעבור על החוק. לצורך כך יש ליצור תקנות כדי לוודא שרכישת קנאביס תעשה בצורה מודעת ועל ידי אנשים בוגרים, מבלי ליצור מגבלות שכל תכליתן להקשות על רכישה כזאת או להניא מפניה.

זהות תפעל ללגליזציה אחראית של השימוש והסחר בקנאביס ובמרכיביו, תוך קביעת תקנות מתאימות - בדומה לתקנות ולהגבלות על המסחר באלכוהול. כמו כל סוגי הרגולציה, צריך יהיה לבחון את הצורך גם בתקנות אלה ולעדכן אותן מעת לעת, בהתאם ללקחים שיופקו מהמתרחש בישראל ומתהליכים דומים במדינות אחרות בעולם. אלו הם התנאים העיקריים שמפלגת זהות תאמץ בשלב הראשון:

5 אמנם שבועות ספורים לפני חתימת המצע הנוכחי, הציבור הישראלי התבשר על מדיניותו החדשה של השר לביטחון פנים גלעד ארדן בנוגע להפלת צרכני הקנאביס. לפיה, רק בפעם הרביעית, יתבצע רישום פלילי של הצרכן ובפעמים הראשונות יוטלו עליו קנסות. גם אם עדיין איננו יודעים איך מדיניות זו תשפיע בפועל על הצרכנים, חשוב להדגיש שהמרכיב המהותי, הפללת הצרכנים וההתייחסות אליהם כאל עבריינים, עומד על תילו ואינו עתיד להשתנות במסגרת רפורמה זו.

❖ **השימוש בקנאביס ובמרכיביו, גידולם באופן לא מסחרי, אחזקתם או רכישתם לא יהיו עבירות.**

❖ **הגיל המזערי לרכישת קנאביס יהיה 21,** והעונש על מכירה או אספקה של קנאביס או מרכיביו לאדם הצעיר מהגיל המזערי לרכישה יהיה זהה לעונש על מכירת או אספקת משקה משכר לקטין, כאשר האחריות תהיה על המוכר או הספקן ולא על הרוכש.

❖ **תיאסר מכירת קנאביס ומרכיביו במקומות בילוי.** העונש על מכירה כזו יהיה קנס כספי.

❖ **בית עסק שיהיה מעוניין למכור קנאביס או מרכיביו יזדקק לרשיון עסק מתאים,** בדומה לזה שנדרש היום כדי למכור אלכוהול. המטרה היחידה של הרישוי תהיה לוודא שבית העסק יבהיר ללקוחות שהם רוכשים מוצרי קנאביס ויציית לתקנות, ובעיקר לתקנה האוסרת על מכירה או אספקה ללקוחות הצעירים מהגיל המזערי. הפרת התקנות תהיה עילה לפסילת הרשיון.

שבי לאויבים במקום מעצר מנהלי לכולם

קיים מתח מובנה בין חירות הפרט ובין המציאות של מצב מלחמה. מלחמות, מעצם הווייתן, אינן מתקיימות בין פרטים אלא בין ישויות קולקטיביות. במלחמה, החובה המוחלטת לשמור על זכויות הפרטים נדחית מפני אילוצי המציאות ומפני זכותה וחובתה של כל מדינה להגן על עצמה ועל אזרחיה. עקרון זה מובן היטב ומקובל בעולם, ועל פיו נקבעות נורמות של יחס לאויב - הן ללוחמים והן לאוכלוסיה אזרחית.

בין היתר, העיקרון הזה מאפשר למדינה **לשבות את אויביה**. המדינה אינה יכולה לשפוט ולהעניש אויב על כך שהוא נלחם בה, בהינתן שהוא נלחם לפי הנורמות המוסריות המקובלות ולפי דיני המלחמה. עם זאת, היא יכולה לשבות אותו או להגביל את פעולותיו ואת תנועתו בדרך אחרת על מנת להגן על בטחונו ועל בטחון אזרחיה ולוחמיה. בשעת מלחמה, שבי נחשב למענה הצודק וההומני ביותר לאיום של האויב על בטחון המדינה.

במשך עשרות שנים, למרות המציאות בשטח, מדינת ישראל מסרבת להכיר בכך שהיא נמצאת במלחמה מול אויבים המבקשים לפגוע בריבונותה או להשמדה. מכיוון שהמדינה אינה מכירה במלחמה, היא אינה מכירה באויבים כאויבים. המדינה מתייחסת לאויביה כאל פושעים ומטפלת בהם באמצעות מערכת המשפט שלה. אלא שמערכת המשפט אינה ערוכה לטפל באויבים, כפי שידעו מנסחיהם של דיני המלחמה. כדי להתמודד עם כך, המדינה אימצה את פתרון הכלאיים שנקרא מעצר מנהלי.

מעצר מנהלי הוא כלי שמאפשר למדינה להחזיק באדם בתנאי כלא לתקופות ארוכות ולחקור אותו ללא משפט, ללא הצגת הראיות נגדו, ללא האשמה בפשע וללא מתן זכות להתייעץ עם עורכי דין. הדבר מביא לפגיעה חמורה בזכותם של העצורים המנהליים להליך משפטי הוגן.

הכוח שהיכולת להשתמש במעצר מנהלי נותנת למדינה הוא **כוח משחית**. המדינה יכולה לעקוף באמצעותו את כל המנגנונים שמאפשרים משפט צדק, בלא שום שקיפות או ביקורת.

מדינת חירות אינה יכולה להחזיק בכוח כזה.

טעות לחשוב שהכלי הזה משמש את המדינה רק נגד אויבים. אמנם רוב העצורים הם חשודים בטרור, אך חלקם נחשד בעבירות אחרות שאינן מלחמתיות בטבען וחלקן אפילו אינן אלימות. גם האפשרות להשתמש במעצר מנהלי נגד אנשי הפשע המאורגן הועלתה לא

פעם, בין היתר על ידי יצחק אהרונוביץ' בהיותו השר לביטחון פנים. כל זמן שלמדינה יש זכות לבצע מעצרים מנהליים, **אין דרך של ממש להגביל את השימוש בהם.**

זהות תאסור על השימוש במעצר מנהלי. מדינת ישראל תכיר באופן רשמי בכך שהיא נמצאת במלחמה ותלמד להבדיל בין אויבים ובין פושעים. **אויבים יישבו** או יוגבלו באופן אחר בהתאם לנסיבות. הם לא יואשמו, לא יישפטו ולא יזכו ליחס של פושעים, אלא אם הפרו את דיני המלחמה. **פושעים יישפטו במערכת המשפט הפלילית וימוצה עמם הדין,** תוך שמירה על זכותם למשפט הוגן. אין זה אומר שהענישה כלפיהם תהיה חמורה פחות מהצעדים שיינקטו כלפי אויבים, כולל אויבים שפשעו, אבל היא לא תיעשה באותן מסגרות. המושג "פגיעה בביטחון המדינה" רחב מדי ואינו מתאים להגדרת האויב. המדינה תוכל להכריז על מדינות זרות או על ארגונים חמושים הפועלים נגד ישראל ואינם שייכים לממשלה כעל התארגנויות עוינות. אויב יהיה אדם הנלחם במסגרת התארגנות עוינת או שנאמנותו נתונה לה, אדם שפעל לפגוע בריבונות הישראלית או לסכן את קיומה של המדינה למען מטרות עוינות⁶, או חבר בארגון שאלו הן מטרותיו.

השבי אינו אמצעי ענישה ואסור יהיה להשתמש בו ככזה. הוא נועד אך ורק למנוע מהאויב להזיק למדינה ואין בעצם שביית האויב הבעת עמדה מוסרית כלפיו. המדינה תהיה חייבת לשמור על שלומם ועל כבודם של שבוייה. המדינה תהיה רשאית לחקרם⁷, להחזיק בהם או להחליפם במסגרת חילופי שבויים. ככלל, בסיומה של המלחמה הצדדים הלוחמים משחררים את שבוייהם, אלא אם אותם שבויים נשפטים על הפרת דיני המלחמה.

למדינה יש זכות לשפוט אויבים שהפרו את דיני המלחמה כשפעלו נגדה, גם בזמן שהם שבויים. גם דיני המלחמה המקובלים מכירים בכך. מי שיואשם בהפרת דיני המלחמה **יהיה זכאי למשפט צדק,** אם כי הוא לא יישפט במערכת המשפט האזרחית והאופן שבו תובטח זכותו למשפט צדק יהיה שונה מהאופן בו מובטחת זכות זו לאזרח שפשע. קיימות הגדרות המקובלות בעולם למשפט צדק למי שהפר את דיני המלחמה ומדינת ישראל תשפוט לרוחן. **עלינו להכיר במלחמה - ולנצח בה.** המלחמה מביאה להפרה בלתי נמנעת של זכויות הפרט, הן של אזרחי המדינה והן של בלתי-מעורבים באזורים שבשליטת האויב. אי-הכרה במצב המלחמה וניהולה בעצלתיים ובעצימות נמוכה במשך עשורים גרמו לשחיקה מתמשכת במעמדן של זכויות הפרט, בנוסף לקרבנות רבים בגוף ובנפש ולנזקים לרכוש ולמשק שניתן וצריך היה למנוע. על מנת שנוכל להפסיק לסבול מפגעי המלחמה, **עלינו לנצח במלחמה - ולהביא את השלום.**

6 מטרות עוינות כלומר המטרות של התארגנויות עוינות. קיומן של מטרות עוינות הוא חיוני להגדרת אדם כאויב. מי שפעל כך שלא על מנת לקדם מטרות עוינות אינו אויב, אלא הוא פושע מסוכן שיש להענישו בחומרה.

7 האמור בפרק הזה אינו מתייחס לשיטות החקירה הגליטימיות במקרים שונים. זה נושא לדיון אחר.

חיסול אלימות המשטרה

תפקיד המשטרה הוא לא לשפוט ולא להעניש, אלא למנוע עבירות על החוק. אולם בישראל, גם אם לא ביצעת כל עבירה, נעצרת לשווא ושחררת, תידרש למסור טביעות אצבעות, ואם צריך הן יילקחו ממך בכח, בניגוד למה שנעשה בעבר. אתה תידרש לחתום על ערבות, ואם תסרב יוארך מעצרך בתואנות שונות ומשונות, למרות שאין לכך שום סיבה ועוד ועוד.

למעשה, המשטרה נמצאת במאבק כיפוף ידיים מתמיד מול האזרח וחירותו. האזרח הישראלי מעדיף שלא להיתקל בשוטר ובוחר שלא להסתייע בו. אזרח שלא מצא חן בעיני המשטרה יכול למצוא עצמו בקלות חשוף לאלימות משטרתית חמורה ומואשם בעקבות זאת בעצמו בתקיפת שוטר, ולאחר מכן לנהל משפט, ולהזדקק להוכיח שההיפך הוא הנכון. למערכת יש את כל הזמן - הרי האזרח הוא זה שמממן אותה. לאזרח הקטן אין שום כח ממשי מולה, ומעטים המקרים בהם תוכח צדקתו⁸.

השוטר צריך לראות עצמו כמשרת ציבור. כשמפקדי התחנות המקומיות יבחרו על ידי התושבים, יחול מהפך בתודעת השוטרים. עברות של אלימות שוטרים סתמית כלפי אזרחים צריכות לשאת עונשים מרתיעים מאוד - כולל פיצוי כספי נכבד ממשכורתו של השוטר.

8 הקורא מוזמן לעיין בספרו של משה פייגלין, "במקום שאין אנשים", הממחיש בדוגמאות רבות את כל הנאמר בפרק זה.

היחס למרי אזרחי בלתי אליים

מדינות החירות המפותחות הכירו בכך, שישנם מצבים המצדיקים מעבר פורמלי על החוק. נורמות וכללי התנהגות במקרים כאלו, הפכו לאחד מיסודותיה של הדמוקרטיה המודרנית. כאשר מדובר ביחידים, מדובר בסרבנות אידאולוגית; ואילו כאשר מדובר בציבור שלם, מדובר ב"אי ציות אזרחי מנומס", או בתרגום הלא מדויק שהשתרש בארץ: "מרי אזרחי בלתי אליים". המרי האזרחי ההמוני נושא מסר משמעותי הרבה יותר מסרבנותם של בודדים. ציבורים רחבים שאינם מסוגלים עוד להשלים עם עוולות השלטון, ומוכנים לעבור על החוק בצורה פסיבית, תוך תשלום המחיר הכרוך בכך, מצביעים על עוול קיצוני ששלטון חסר רגישות הולך את נתיניו לתוכו.

התפרצות רחבה של מרי אזרחי הינה מבחן מצוין למהותו הדמוקרטית של השלטון. האדם הפשוט אינו מעוניין מטבעו לעבור על החוק, אלא לדאוג לחייו התקינים, למשפחתו ולפרנסתו. האזרח הקטן מעוניין באופן טבעי להיות מובל על ידי הנהגה ברורה, ולצייט לה. הציות הינו טבע אנושי, ושבירת מחסום הציות הינה פעולה הנוגדת את טבע האדם. ציבור שלם היוצא לרחובות בצורה מרוסנת (בשונה מאספסוף), תוך נכונות למעבר על החוק ותשלום המחיר, חייב להדליק נורה אדומה אצל כל שלטון דמוקרטי, נורה הזועקת באותיות קידוש לבנה: הפרתם את כלל המשחק - לא הכללים הפורמליים, אלא הכללים החשובים יותר, התשתית הבסיסית, עליה נשענים ערכי הלאום. שלטון המתעלם ממחאה שכזאת - גם אם החוק לצידו - אינו יכול להתהדר בתואר "דמוקרטי". הקו הברור הנמתח בין החיוב בשמירת החוק והסדר, ובין הצורך הנדיר אך החיוני בהפרתו במצבים מסויימים - מאפשר קיום וביצור של שני העקרונות כאחד, גם עיקרון שמירת החוק, וגם העיקרון המוסרי.

מקובל כיום כי בכל המקרים שבהם פרץ "מרי אזרחי" בדמוקרטיות המערביות, קידם מרי זה את שלטון החוק והדמוקרטיה באותן מדינות, ומנע עיוותים מוסריים קשים אשר פשו בממסדיהן. מדובר כאן בכלי מאזן חשוב מאין כמותו נגד שרירות הלב השלטונית, כלי שתמיד היטיב עם המדינות שקיבלוהו עליהם, ומעולם לא הוביל לאנרכיה⁹.

9 עד לפסקה זו, סעיף המרי האזרחי מצוטט מספרו הנ"ל של משה פייגלין, עמודים 98-99.

בישראל, מאז הקמתה, לא התפתח יחס שכזה כלפי מושג המרי האזרחי, ובכל פעם שכלי זה נוסה על ידי אזרחים, שניסו למחות באופן בלתי אלים תוך כדי מעבר על החוק כנגד מדיניות שנתפסה בעיניהם כעוולה יסודית, תגובת המדינה הייתה דיכוי של התופעה באלימות, תוך כדי ניסיון תמידי לצייר את המפגינים בתור הצד האלים, שהאלימות כנגדו היא הכרח בל יגונה.

מפלגת זהות, שצמחה משורשיה של תנועת "זו ארצנו", שחוותה על בשרם, גבם ועצמותיהם של מפגיניה הפאסיביים את אלימותם הקשה של השוטרים, שנשלחו לשם כך ועל דעת כך על ידי ממשלת ישראל, רואה מציאות זאת כחולי מוסרי שיש לבער מהנוף הישראלי.

מעבר לכך, גישה זו של המדינה היא האחראית על צמיחתן של קבוצת שוליים אלימות ברחבי הקשת הפוליטית. כאשר הממשלה לא מסוגלת להתייחס בנחישות לא אלימה למפגינים פאסיביים, ובכך לתת לעם לבטא את התנגדותו למדיניותה, ובוחרת במקום זה את דרך ההפחדה הכוחנית, היא מזמינה התנגדות אלימה ישירה מצד מי שמתייאש מהיכולת להשפיע על הציבוריות בדרכים לא אלימות.

זהות מתחייבת להוביל מדיניות המבחינה בין מחאות אלימות למחאות בלתי אלימות, ומתחייבת להימנע משימוש באלימות כלפי מאבקים שאינם אלימים, אפילו אם יש בהם מעבר על החוק. יש די והותר כלים משפטיים בידי המדינה להתמודד עם הפרת חוק, וממשלה הבטוחה במדיניותה לא צריכה לחשוש משפיטתם של מפגינים המוכנים לעבור על החוק במלוא חומרת הדין על עברותיהם. השימוש המשטרתי באלימות צריך להיות מוגבל אך ורק להתמודדות עם הפגנות אלימות באמת.

אנו מאמינים שכאשר הממשלה תכיר בהבדל היסודי בין מרי אלים למרי שאיננו כזה, גם יכולתה להתמודד עם הפגנות אלימות באמת תגדל מאוד, כי כאשר המשטרה אלימה כלפי כולם - אין לה לגיטימציה ציבורית להיות אלימה כלפי איש. כאשר יהיה ידוע שהמשטרה מפעילה כוח רק כנגד מי שמפעיל כח בעצמו, תהיה בידה הלגיטימציה המלאה הדרושה על מנת לפעול במלוא העוצמה נגד כל מי שמנסה לכפות את עצמו על החברה באלימות.

הזכות לשאת נשק

הזכות לשאת נשק נובעת ישירות מהזכות להגנה עצמית. גם כאשר האזרחים מפקידים בידי המדינה את הזכות להפעיל כוח, הם אינם מוותרים על זכותם היסודית להגן על חייהם, על חיי משפחותיהם ועל חייהם של הסובבים אותם מפני איום מיידי באלימות. זוהי זכות שאין לוותר עליה, ולו בגלל שמן הרגע שבו מתגלה הסכנה ועד הרגע שבו כוחות הביטחון מגיעים לזירה, אין בנמצא אדם אחר שיוכל להגן עליהם.

כאשר המדינה מונעת מהאזרחים להחזיק נשק להגנה עצמית, היא חותרת תחת הזכות הזאת. הטענה של המדינה היא שהדבר נעשה למען בטחוננו, אך אין בכך ממש. אלו שמושפעים מהאיסור לשאת נשק הם בעיקר אזרחים שומרי חוק. לפושעים יש כבר היום גישה לנשק לא חוקי ואין להם חשש להחזיק בו. מלבד זאת, על פושעים בעלי רקע אלים ייאסר להחזיק נשק ברשיון בין כה וכה. למעשה, אם יותר לאזרחים להחזיק נשק להגנה עצמית הם יהיו מוגנים יותר מפני פושעים שייאלצו לחשוב פעמיים לפני שהם מבצעים שוד או פורצים לבית באישון לילה בשל החשש להיתקל באזרח חמוש.

קשה גם להאמין שהאיסור הנוכחי נובע מחשש לשימוש לא אחראי של האזרחים בנשק. האיסור חל כיום גם על רובם המוחלט של יוצאי צה"ל, כלומר על אנשים, שבגיל 18 מדינת ישראל כבר הפקידה בידיהם נשק ולעתים אף חייבה אותם לצאת איתו לביתם במהלך שירותם הצבאי. לא ייתכן שהמדינה סומכת על שיקול דעתם של אותם חיילים בסדיר ובמילואים כשהם משרתים את צרכיה ומגינים עליה, אך אינה סומכת עליהם כשהם מבקשים לממש את זכותם להגן על עצמם.

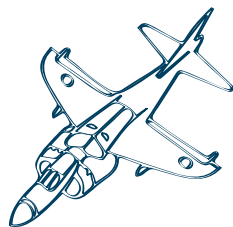
לרצונה של המדינה להגביל את יכולתם של האזרחים לשאת נשק להגנה עצמית אין ולא כלום עם שמירה על בטחון הציבור. ההגבלות נובעות מרצונה הטבעי של המדינה לשלוט ולפקח על חיי האזרחים ולשמר את תלותם בה. לא לחינם כאשר רודנים עולים לשלטון הם ממהרים לאסוף את הנשק מידי האזרחים.

זהות רואה בזכות לנשיאת נשק להגנה עצמית את אחת מזכויות האדם הבסיסיות. המדינה אינה הסמכות הנותנת לאדם את הזכות להגן על עצמו - סמכותה היא רק לשלול את הזכות הזו ממי שמסכן את החברה, במזיד או בשגגה.

כצעד ראשון למימוש העקרון הזה - אנו נתיר לכל יוצא צבא ללא עבר אלים וללא מגבלות גופניות ונפשיות ידועות לקבל רשיון לשאת נשק להגנה עצמית בכפוף להשלמת קורס שימוש באקדח. במקביל, אנו נגבש תוכנית כדי להרחיב את ההיתר מיוצאי צבא בלבד לכל אזרחי ישראל.

שער שישי - חלק שני:

בטחון ישראל

תפיסת הבטחון הלאומית

מודל הגיוס לצה"ל

האיום האירני

ה"סיוע" הצבאי האמריקני ומחירו

תפיסת הבטחון הלאומית

הכרעה ונצחון במקום "הכלה" ו"סבבים"

במדינה שקמה לאחר השואה, ושאזרחיה עדיין נרצחים כי הם יהודים, אתוס הביטחון הוא אתוס היסוד. לציבור יש אינסטינקט בטחוני בריא ושכל ישר, אך חסרים לו בדרך כלל הכלים של הכרה והבנת הטכנולוגיה הצבאית המודרנית¹⁰, הביטחון והמלחמה. חסרים לו הכלים להפרדה בין דעות קדומות, ובין עובדות, לקחים, וביקורת בונה על מערכת הבטחון. הציבור נאלץ להישען על מומחים-לכאורה בכירי דרגה, תוצרי ומקודמי המערכת, המנציחה את עצמה, את חבריה ואת תפיסותיה, השגויות לא פעם.

כישלונה המהדהד של מערכת הביטחון לשמר את רמת הבטחון שהורגלנו לה לפני הסכם אוסלו - לשמור את העורף מחוץ למעגל הלחימה, בלי מאבטחים בכל מקום, בלי טילים על בתינו, בלי מנהרות, ובלי איום גרעיני - כשלון זה מחייב תיקון יסודי. אולם תיקון זה אינו אפשרי כעת, כיוון שאסכולת ה"הכלה" החליפה את אסכולת ההכרעה, וכל ניסיון להחזיר את הגלגל לאחור מאיים על הקריירות של חברי אליטה רחבה, אשר נבנו סביב תעשיית ה"שלוש" של הסכם אוסלו¹¹.

על אתוס הביטחון גם הועמסו שלל אינטרסים וערכים שאין להם דבר עם בטחון. הצבא לא אמור להיות זירה למאבקים חברתיים. הוא לא אמור לחנך, לא לייצר "שוויון מגדרי", לא לשדר תוכניות חדשות ופרשנות, ולא ליצור "שוויון בנטל".

צה"ל נועד לשמש לתכלית אחת בלבד: לייצר הרתעה אימתנית מפני התקפה על מדינת ישראל, ואם ההרתעה לא מספיקה - להכריע את האויב במהירות הרבה ביותר ובמחיר הנמוך ביותר בהרוגים ישראלים. על צה"ל לעשות זאת במחיר כזה לאויב, שייצור אצלו הרתעה חדשה מפני "סבב" נוסף למשך כמה שיותר **עשורים**. זה אפשרי בהחלט. לדוגמה,

10 רוב אזרחי ישראל יודעים שיש לנו יכולות צבאיות-טכנולוגיות מעולות ועוצמתיות, אך לא בקיאים בפרטים, אף שמדי פעם ניתן להם פרסום פומבי.

11 בחינת פרטי תהליך ההידרדרות במצבה הביטחוני והאטרטגי של מדינת ישראל נפרסה בהרחבה בנספח "ביטחון ישראל מאוסלו ועד היום".

מאז הסכם הפסקת האש שלאחר מלחמת יום כיפור, ועד שהמשטר הסורי קרס, התקיים **שקט מוחלט בגולן במשך 36 שנים רצופות**. גם המשטרים במצרים ובירדן הסכימו לשלום עם ישראל רק לאחר שספגו תבוסות צבאיות מוחצות מידי צה"ל.

בהתחשב בהון הכספי והאנושי העצום המושקע בצה"ל, זכותנו לדרוש ממנו להתמקד בעיקר, ולתת תמורה מרבית להשקעה.

על מנת לייצר את אותו צבא, יעיל ואיכותי, שמכריע את אויבי ישראל במהירות וביעילות, וכך חוסך בחיי אדם ובכסף, מרתיע, וסולל את הדרך לשלום, חייב צה"ל לשקם את עולם הערכים שאיבד מאז הסכמי אוסלו. היפוך ערכי הצבא המסורתיים, מניצחון להכלה, ונטישת עקרונות המלחמה הבסיסיים ביותר, כמו למשל ריכוז המאמץ להכרעה, הביא לבזבוז תקציבי ענק, לפגיעה באימונים וביכולתו הקרבית של צה"ל, לאובדן היכולת לנצח, ולאבידות רבות ומיותרות בנפש.

אפשר, לדוגמא, להשקיע משאבי עתק בסוללות "כיפת ברזל" רבות, ובפריסת כוחות גדולים סביב רצועת עזה, ובטיסות מעליה, ובים מולה. אפשר לנסות "להכיל" את האיום בכל דקה ובכל יום לאורך שנים. מנגד, אפשר **לנצח** במערכה ולחסל את האויב. בכל מערכה שבה נסתמך על "הכלה" כאסטרטגיה, נמשיך לא לנצח, ונמשיך "לספוג".

צה"ל של היום אינו חותר לניצחון. ניצחון לא קיים יותר בעולם המושגים שלו, משום שהחברה ששלחה אותו לתפקידו כבר לא מאמינה בצדקת קיומה, וממילא בזכותה להכריע את אויביה.

צה"ל חותר להכלה. אבל ההכלה מנציחה את מצב הלגיטימיות של האלימות כלפי ישראל, ומערערת את הלגיטימציה הישראלית בעולם, ואפילו בבית פנימה. היא דורשת כמות כוחות ומשאבים גדולים הרבה יותר, שלעולם לא יספיקו, מביאה למספר גדול יותר של הרוגים ופצועים, שנה אחר שנה, ללא סוף, ומבטיחה את המלחמה הבאה, בתנאים קשים יותר.

אובדן ערך הניצחון והחתימה לקראתו הובילו לכך שמפקדי הצבא הבכירים, במקום לתת בידי הדרג המדיני את הביטחון באפשרות לגבות את מדיניותם באמצעות צה"ל, עושים בדיוק את ההיפך. דוגמא להתנהלות זו ניתנה, למשל, כאשר מעדות מוקלטת¹² של שר הבטחון לשעבר אהוד ברק, התברר כי היה זה הדרג הצבאי, ולא האזרחי-מנהיגותי, שמנע את תקיפת והשמדת מתקני הגרעין באירן. יש עוד דוגמאות רבות, אמירות פומביות של אלופים ורמטכ"לים, המעידות שהם מקובעים בגישת ה"הכלה", ודוחים על הסף את

12 מקור: http://www.mako.co.il/news-military/security-q3_2015/Article-1cd02b99ac05f41004.htm

האפשרות להכריע ולנצח, אפילו כשהיא מוצעת להם. יש לכך גם דוגמאות בתחום בטחון הפנים. למשל - התנגדות שב"כ להוצאתה מחוץ לחוק של "התנועה האיסלמית" בישראל, מול הדרג המדיני שהחליט על כך פה אחד.

ערב מלחמת ששת הימים עמדה ישראל נוכח איום קיומי מידי. צה"ל תכנן להזניק את כל חיל האוויר בבת אחת ולתקוף את בסיסי חיל האוויר המצרי, ורק לאחר מכן "להתחיל" את המלחמה, אחרי שכבר הוכרעה לטובתנו במהלומת הפתיחה. ראשי מערכת הביטחון הקרינו אז ביטחון עצמי ומוראל גבוה. בשלב מסוים הם אף איימו בהתפטרות אם לא יתאפשר להם לתקוף, כי הם ידעו שאם נמשיך להמתין עד שצבאות ערב יתקפו ראשונים, המחיר בדם יהיה כבד וקיום ישראל יהיה בסכנה חמורה. כך ביצע כל צד את תפקידו האמיתי. ההנהגה האזרחית שקלה את כל השיקולים, ולבסוף החליטה, וההנהגה הצבאית, מוכנה ונחושה לקרב, נתנה ביד מנהיגי האומה את הביטחון ואת הכלים לבצע.

פעם אחר פעם מתברר לנו שכיום התהפכו היוצרות, וגם כשההנהגה האזרחית כבר מבינה שאין ברירה אלא לתקוף, ולהכריע, אלופי הצבא זורועות הבטחון לא זו בלבד שאינם דוחפים קדימה, אלא להיפך, בולמים את המנהיגים.

לשיא הגיעו הדברים כאשר סגן הרמטכ"ל - האלוף גולן - בנאום יום הזיכרון לשואה ולגבורה (תשע"ו) הניח את החברה הישראלית וצה"ל על קנה מידה זהה לזה של החברה הגרמנית הצועדת לקראת המשטר הנאצי והזהיר מפני התפתחויות דומות. לא מדובר בפליטת פה אלא בתוצר מתבקש של אינדוקטרינציה ארוכת שנים של קציני ולוחמי צה"ל באמצעות עמותות חיצוניות, חלקן נתמכות בידי "הקרן לישראל החדשה", המערערות עד היסוד את יסודות הזהות והצדק הישראלי, מונעות את יכולת הזיהוי של האויב ככזה, ומעקרות את יסוד הניצחון מהשיח הצה"לי.

הדרך לבניית צבא יעיל ומנצח עוברת קודם כל דרך שיקום ובניית **ערכי** הצבא. רק על תשתית ערכית נכונה יהיה ניתן:

- ✳ לייצר אסטרטגיית לחימה נכונה.
- ✳ לגזור ממנה טקטיקות לחימה נכונות, ומעטפת מוסרית תומכת, ללא התערבות משפטית בזמן מבצע, ותמיכה משפטית מלאה בחיילים.
- ✳ לגייס לצבא רק את מי שבאמת יש בו צורך, תוך מתן שכר הוגן בהתאם לתפישת הצבא ההתנדבותי שזהות מקדמת.
- ✳ הצטיידות בציוד המתאים ביותר לדרישות המבצעיות, ללא השפעת גורמים זרים בצורת כסף ממדינות זרות.

✿ אימון מקצועי מלא התואם לדרישות המבצעיות בכל גזרה ובכל חיל, כך שכל חייל יהיה בעל יכולת מקצועית ארוכת שנים בתפקידו.

✿ הגדרת מטרת כל לחימה כהכרעת האויב. במסגרת זו יוגדר האויב בו נלחמים כאנשים וארגונים או מדינות, ולא אמצעי לחימה כמו טרור מנהרות ורקטות, ויוגדרו ההישגים הנדרשים אליהם יש להגיע בסוף הלחימה.

עם התמלא התנאים הנ"ל, ניתן יהיה להגיע גם להשגת הניצחון בפועל.

דור שלם של מפקדים וחיילים צמח אל עולם מושגים "פוסט-מודרני" של "נרטיבים" - עולם שאין בו אמת ושקר, טובים ורעים, ולכן לא יכול להיות בו צדק, ולא התחלה וסוף, וממילא גם לא ניצחון.

וכשאין ניצחון, המלחמה לעולם אינה נגמרת, וכשהמלחמה לא נגמרת, גם השלום לא יכול להתחיל.

מודל הגיוס לצה"ל

במגמה לקראת צבא מקצועי התנדבותי

השינויים הגדולים בטכנולוגיה הצבאית מאז קום המדינה, כמו גם השינוי הדמוגרפי הגדול במצבה של ישראל מאז, שינו גם את ה"ביקוש" וגם את ה"היצע" של כח האדם לצה"ל. מצד אחד, צה"ל זקוק יותר ויותר לכח אדם איכותי אשר נדרש לעבור הכשרה מקצועית ממושכת, ואז נדרש לשרת שירות ארוך הכולל גם שירות קבע של שנה עד מספר שנים¹³, כדי להחזיר במלואה את ההשקעה בהכשרתו, בין אם מדובר בלוחמים, או בתומכי-לחימה. מצד שני, בגלל השינוי הזה בצרכי צה"ל, יש כיום יותר ויותר מגויסי חובה שצה"ל לא באמת צריך, אך נאלץ להחזיקם בשירות לאורך שנתיים או שלוש שנים, בתפקידים לא-חיוניים, עד כדי "אבטלה סמויה".

החזון שלנו הוא לקצר את שירות החובה החל על כולם, כולל כולם, לטירונות בלבד. מי שהיה מעוניין להמשיך ולשרת בצבא המקצועי יוכל להציג מועמדות, ומתוך המועמדים הצבא יבחר את מי שהוא באמת צריך. למגויסים תשולם משכורת מכובדת, הנגזרת מהשכר הממוצע במשק, הם יקבלו אימון וציוד מתקדמים ביותר, יקבלו השכלה אקדמית, ויזכו למעמד חברתי גבוה בזכות תרומתם לבטחון המדינה ולתנאים הטובים אותם הם מקבלים.

המודל הזה קיים כבר כיום במקצועות רבים בצה"ל, ויש להרחיבו לכלל הצבא, והוא כולל:

קיצור שירות החובה

בשנת 1949, משך שירות החובה היה שנתיים לגברים ושנה אחת לנשים. בשנת 1965, משך שירות החובה היה שנתיים וחודשיים לגברים, ושנה ושמונה חודשים לנשים. כיום משך השירות הוא שנתיים ושמונה חודשים לגברים ושנתיים לנשים, ולצה"ל יש עודף כח אדם¹⁴.

13 בנובמבר 2016 פורסם שלוחמי סיירת מטכ"ל יידרשו לשרת שלוש שנים בשירות קבע, במקום שנה וחצי עד כה, בשל הארכת משך ההכשרה וההתמקצעות שלהם. זו עוד דוגמא לצורך הגדל בחיילים שהם מקצוענים המשרתים שירות ממושך. בדצמבר 2016 פורסם שרוצים להאריך גם את החתימה לקבע של לוחמי יחידות מובחרות נוספות, בשל אורך ההכשרה.

14 לצד המחסור בכח אדם מקצועי בשירות ארוך.

שירות החובה יקוצר, בהדרגה, ככל שניתן, כפי שייקבע לאחר בחינה יסודית בתיאום מלא עם צה"ל, וכחלק בלתי נפרד מכלל התוכנית המוצעת כאן.

בשנת 2015 הציע¹⁵ צה"ל במסגרת התוכנית הרב-שנתית שלו לקצר את שירות החובה, ולשים דגש מרכזי על משרתי הקבע הצעירים. זהו צעד ראשון מצוין בכיוון הנכון.

אפשרות לשחרור מוקדם

בנוסף לקיצור שירות החובה לכולם, תינתן לצה"ל אפשרות קלה יותר מהקיימות היום לשחרר חיילים וחיילות לפני תום שירותם, אשר אין באמת צורך בשירותם במשך כל שירות החובה. גם כאן, השינוי יבוצע בתהליך הדרגתי, וכחלק בלתי נפרד מכלל התוכנית המוצעת כאן.

העלאת שכר החיילים

מי שמשרתים בצה"ל שירות משמעותי וחיוני, בשירות חובה, בשירות קבע, או בשירות מילואים¹⁶, ובמיוחד משרתי הקבע הצעירים - אלו אשר מקצועם הצבאי דרש את הארכת שירותם לשירות קבע, יתוגמלו היטב: בשכר, בלימודים, בדיור ובהטבות נוספות אשר ישקפו, כלכלית וחברתית, את המעמד הראוי לחיילינו. מי שצה"ל אינו זקוק לשירותו, ישוחרר מוקדם ככל האפשר לחיים האזרחיים, ויתרום שם את תרומתו למדינה ולחברה.

השינוי המוצע כאן בשירות בצה"ל, **ביחד** עם השינוי המהותי בתפיסת הבטחון מ"הכלה" להכרעה, יאפשרו לצה"ל להיות יותר קטן מספרית ותקציבית, והרבה יותר יעיל וחזק, מרתיע ומנצח.

הדרגתיות השינוי

כדי לא לבצע מהפכה מהירה בגיוס לצה"ל שתסכן את קיומנו, השינוי שתואר כאן יבוצע בהדרגה, בתהליך שיימשך שנים, בתיאום מלא עם צה"ל, ובכל הזהירות ההכרחית. נתקדם בתהליך זה רק כל עוד הוא יחזק את כוחו של צה"ל.

15 עיתון "מעריב".

16 שירות המילואים איננו נטל הנופל על כולם כבעבר, אלא על אחוזים בודדים של האוכלוסייה. בתנאים אלה יש הצדקה לחדול מן המדיניות הותיקה של הימנעות ממתן תמורה על המילואים, והסתפקות ב"קיוזו נזקים".

היחס לסרבנות גיוס ושירות מצפונית

המצב כיום

תופעת סרבנות הגיוס המצפונית והיחס הראוי אליה העסיקו את כל המדינות החופשיות במאה השנים האחרונות. לצערנו, ישראל אינה מהווה דוגמה חיובית במיוחד בנושא זה, כאשר השיטה הנהוגה בארץ להתמודד עם סרבנות גיוס היא שיטת ה"התשה". סרבני הגיוס נכנסים לכלא צבאי פעם אחר פעם לתקופות קצרות, מתוך ציפייה של המערכת הצבאית שהדבר יגרום להם לוותר בסופו של דבר, כפי שאכן קורה לחלק גדול מהם. אלה שלא נכנעים מתישים את המערכת הצבאית ומשתחררים לבסוף ללא הכרה בהם כסרבני מצפון, אלא במסגרת הגדרות מתחמקות של אי התאמה.

הנזקים המוסריים והמעשיים

זהות סבורה שהמדיניות הנהוגה כיום אינה מוסרית ואיננה מכבדת את המדינה ואת צה"ל, ובעיקר מבליטה את חוסר הביטחון העמוק של המדינה בצדקת דרכה.

ראשית, אי ההכרה בסרבנות מצפונית כתופעה בעלת מעמד משפטי מוגדר מעבירה מסר. המסר הוא שהמצפון איננו גורם שיש להתחשב בו, אלא להדחיקו. אין בהתנהלות כיום מול החיילים הסרבנים התייחסות לטעותם המוסרית בסירוב מחד, ואין הכרה בזכותם האישית לציית לצו מצפונם מאידך.

על מנת לטשטש את תופעת הסרבנות ואת תופעת העריקה, לא פעם הצבא מעלים עין מחיילים או מפקדים שמפסיקים להתייצב במקום שירותם, וממשיך לשלם את משכורתיהם (גם כאשר מדובר במשכורות קבע), ובלבד שלא לחשוף את עובדת מאיסתם בשירותם הצבאי.

הנזק שבתופעה הזו ברור כשמש. עם ישראל מעולם לא האמין בציות עיוור העוקף את צו הערכים. גישה כזו מעוררת סלידה בקרב כל יהודי מעצם טבעו, בין אם הוא מזדהה עם הטענה המצפונית ובין אם לאו, והתוצאה היא אובדן האמון בכך שהמערכת הצבאית מבטאת צדק, מעבר לכוח הכפייה שניתן לה. כוחו של הצבא מול הסרבנות הוא בצדקתו, ולא ביכולתו לשלוח חיילים לכלא עד שישתכנעו לוותר על מאבק עקרוני.

הזכות לשאת באחריות על בחירה מצפונית

זהות מאמינה שחברה הבטוחה בצדקת דרכה המוסרית מסוגלת להתמודד עם תופעת הסרבנות באופן אמיתי וישיר הרבה יותר. אין מדינה שמלחמותיה ומילוי צרכיה הבטחוניים

צודקים ומוסריים יותר מאשר מדינת ישראל, ולכן, אין שום סיבה שההתמודדות עם התופעה תהיה כפי שהיא כיום.

זהות תפעל לקביעת נוהל כדלהלן:

- ✿ כל אזרח העומד לפני גיוס יוכל להצהיר בפני שלטונות הצבא על סירובו לשרת בצבא ההגנה לישראל מטעמים מצפוניים.
- ✿ לאחר הצהרה זו הוא יישפט בפני בית דין צבאי, שבו הוא יידרש להוכיח שטעמיו הם אכן מצפוניים ולא תועלתניים.
- ✿ אם בית הדין ישתכנע בכנותו, הוא יפסוק עליו עונש מאסר של שנה אחת על סירוב גיוס מצפוני, שייקבע בחוק.
- ✿ לאחר ריצויו הוא ישוחרר מצה"ל לאלתר.
- ✿ נוהל זה יחול גם על חיילים אשר במהלך שירותם יגיעו למסקנה ששירותם הצבאי אינו עולה בקנה אחד עם מצפונם.

כביטוי בולט להכרתנו ואמונתנו בכך שאדם הבוחר שלא לשרת מטעמי מצפון הוא טועה ועשוי לחזור בו מטעותו, יש לקבוע כי:

- ✿ במידה ותוך כדי ריצוי מאסרו יחזור בו החייל מהחלטתו, הצבא יאפשר לו להמשיך בשירותו במשך השירות הקבוע בחוק.

גישה זו מדגישה את הצורך בהתמודדות עם התופעה, הנובעת מאמונה ברורה של העם ומדינתו בצדקת דרכם - אמונה הנותנת יכולת להישיר מבט אל האזרח המסרב להתגייס תוך אמירה ברורה כלפיו: "אתה צודק בכך שאדם חייב למלא את צו מצפוננו, ולא על מילוי צו זה אתה נענש. אתה נענש על כך שאתה דבק בערכים מוטעים ופוגע בעמך ומדינתך שאתה מחויב להם".

הקהיית העוקץ במעבר לצבא מקצועי

כל האמור לעיל יאבד הרבה מן הרלוונטיות שלו, כאשר ישראל תעבור בהדרגה למודל גיוס ושירות הדומה יותר לצבא מקצועי התנדבותי. במצב שבו כל אזרח שאיננו מעוניין בפרק חיים משמעותי של שירות צבאי מקצועי מגוייס לתקופה קצרה יחסית, שאיננה כרוכה בעימות עם איש, סירוב גיוס או שירות מצפוניים הופך להפגנה גרידא. במצב כזה, עוקץ ההתמודדות עימה יוקהה, וממדי התופעה יקטנו.

האיום האירני

"אם בא להרגך - השכם להרגו"

תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין.

"הדרך המהירה ביותר לסיים מלחמות, היא לחסל את המנוולים שמתחילים אותן"

- ג'ורג' פאטון.

סכנת אובדן הלגיטימציה לקיומה של ישראל

נשק גרעיני בידי אירן פירושו יכולת להרוס בבת אחת ערים בישראל ולהשמיד את תושביהן. אל מול הסכנה הזאת, ישראל ממשיכה להצטייד באמצעי לחימה להתקפה ולהגנה, ופועלת לעכב את תכנית הגרעין האירנית, אולם ישראל אינה מחסלת את הסכנה כפי שחיסלה את הסכנה במקרים קודמים, כשצה"ל תקף והרס את מתקני הגרעין בעירק (1981), ובסוריה (2007).

אולם, **עיקר הסכנה אינו טמון בנשק הגרעיני עצמו**. נשק גרעיני בידיה של איראן, עם כל אימתנות מימדי ההרס שלו, לא ישמיד כליל אפילו מדינה כישראל. החשש מפני נשק גרעיני בידי אויבינו מסמא את עינינו מלהבין את עיקר הסכנה שבנשק זה¹⁷.

פרשנים מוסיפים, ובצדק, שהתגרענותה של אירן תגרום בהכרח למירוץ חימוש גרעיני וקונבנציונלי בכל המזרח התיכון, אשר יגדיל עוד יותר את האיום על ישראל. זהו מירוץ חימוש שכבר החל¹⁸, ואף הוגבר מאז ש"הסכם הגרעין" ב-2015 הבהיר שארה"ב ו"העולם" מרשים לאירן להגיע לסף הנשק הגרעיני ללא הפרעה. אפילו הסנקציות הכלכליות שהעיקו מאוד על אירן הוסרו, וכל ספקי הנשק בעולם (חוץ מישראל) עומדים כעת בתור לקבל את חלקם ב"רשימת הקניות" עתירת הממון, של האירנים מצד אחד, ושל שכניהם המודאגים

17 נצטט מ"איום גרעיני בהיבט מעשי", ספרו של ד"ר יהושע סוקול, ראש פורום האקדמאים למודעות גרעינית: "בתרחישים הגרועים ביותר: מאות פצצות אטום בהיעדר הגנה אורחית יעילה, אבידותינו יכולות להגיע עד כדי 10% בערך מכלל האוכלוסייה. אבידות מסדר גודל זה הן קשות מאוד, אך אינן חסרות תקדים...". עם זאת, אנו רוצים כמובן למנוע לגמרי את הפגיעה, לסכל את איום הגרעין על ישראל.

18 לאחר עשרות שנות "שקט" בתחום זה, הופיעו בשנים האחרונות בתקשורת ידיעות על מאמץ מחודש בתחום הגרעין בערב הסעודית, מצרים, וטורקיה.

מצד שני¹⁹ (כולל ישראל). המזרח התיכון מוצף כעת בעוד ועוד נשק מתקדם, ובהמשך אולי גם בנשק גרעיני.

ואולם, **הסכנה האמיתית היא בתהליך הדה-לגיטימציה לעצם זכות קיומה של מדינה יהודית בעולם.** האיראנים מאיימים עלינו במפורש בהשמדה, ללא תגובה ממשית, והעולם מתרגל מחדש לרעיון.

על מנת להבין את עומק הסכנה, די להיזכר שזה כבר קרה לנו בעבר הלא רחוק. השואה לא החלה במחנות ההשמדה. השואה החלה בנאומי השטנה של היטלר, מאז עלייתו לשלטון בגרמניה, בהם דיבר מפורשות על חיסולה של יהדות אירופה. כשראש מדינה מודיע ברבים על כוונתו להשמיד את היהודים, ועולם כמנהגו נוהג, נעלמת הלגיטימיות הבינלאומית של הקיום היהודי, והשמדתנו נתפסת שוב כלגיטימית.

כשהודיעו שליטי אירן במפורש על כוונתם "למחוק את ישראל מהמפה", תוך שהם משקיעים משאבי עתק בתוכנית הגרעין הצבאית שלהם, העולם ציפה לתגובה ישראלית בהתאם ל"דוקטרינת בגין" שקבעה במפורש: **"בשום נסיבות לא נאפשר לאויב לפתח נשק להשמדה המונית נגד עמנו. נגן על אזרחי ישראל בעוד מועד, ובכל האמצעים שברשותנו"**²⁰.

אך ככל שהתעכבה התגובה הישראלית, החריפו מנהיגי אירן את דבריהם על ישראל, והגבירו את הקצב בתוכנית הגרעין שלהם²¹, ותהליך הדה-לגיטימציה לעצם קיומה של ישראל החל מחדש.

במקום לפעול נגד הסכנה, נתניהו פעל בהתמדה כדי להעביר את האחריות עליה מישראל ל"עולם", ובכך הוריד את מעמדה של ישראל בעולם מזה של מדינה ריבונית, שברור שהיא תגן על עצמה בעצמה, למעמד שהיה לצ'כוסלובקיה ערב ועידת מינכן ב-1938: **של מדינה שויתרה על זכותה לקבוע את גורלה בעצמה**, וכעת אחרים קובעים את גורלה, בהתאם לאינטרסים שלהם כמובן.

19 ערב הסעודית הודיעה בסוף 2016 שתגדיל את תקציב הבטחון השנתי שלה בסכום השווה בערך לגובה הסיוע הצבאי האמריקני השנתי לישראל.

20 יום לאחר שצה"ל הרס את הכור הגרעיני בעירק ב-1981 פירסמה ממשלת ישראל בראשות מנחם בגין הודעה רשמית שהסבירה מדוע ישראל תקפה את הכור הגרעיני, וגם תקפוף שוב בכל מקרה דומה.

21 במשך שנים רבות התקדמה אירן באיטיות במסלול של העשרת אורניום חלקית, מה שאיפשר לה לטעון שמדובר לכאורה בתוכנית גרעין לא-צבאית, ונמנעה מהתקדמות במסלול של הפקת פלוטוניום, שמאפשר הגעה מהירה וזולה בהרבה לנשק גרעיני, אך אין לו שום שימוש אזרחי. אולם לאחר שנים של דיבורים במקום מעשים מצד ישראל, אזרו האירנים אומץ והחלו בשנת 2012 להתקדם בבניית כור גרעיני להפקת פלוטוניום ליד אראק.

השינוי הזה במעמדה של ישראל כבר קרה, והדמיון בין המנהיג הצ'כי משנת 1938 שלא הורשה להשתתף בדיונים על גורל ארצו, לבין נתניהו שלא הורשה ב-2015 להשתתף בדיוני הסכם הגרעין עם אירן, הוא דמיון מחריד. במקום לפעול כמדינה עצמאית, מנהיגי ישראל מרגילים את עצמם, אותנו, ואת העולם, לכך שישראל נמנעת מלפעול בלי "אור ירוק" מהעולם, ולא רק בתחום הגרעין אלא גם בעזה ובלבנון. הדברים נאמרו על ידם פעם אחר פעם במפורש ובפומבי.

ישראל כיום חזקה צבאית וכלכלית יותר מאי פעם, וממשיכה להתחזק בהתמדה. אך מבחינת חוסנה הלאומי, מעמדה העולמי וצדקת קיומה, נמצאת ישראל בנקודה החלשה ביותר מאז תחילת מלחמת העצמאות, משום שהמשך קיומנו חזר להיות נושא לדיון פתוח ופומבי בעולם. ובסופו של יום, מה שקובע זה לא מה שאתה יכול לעשות, אלא מה שאתה עושה.

חיסול והרתעה של מנהיגי האויב עצמם

האויב אינו הפצצה הגרעינית האירנית ומתקני הפיתוח והייצור שלה, אלא המשטר האירני²². מי שמבקש להשמיד אותנו, ומשקיע את מיטב משאבי עמו בפיתוח והצטיידות בכלי הנשק שנועדו לכך, הוא האויב. הוא, ולא כלי נשקו. במלחמה, היעד העיקרי לפגיעה הוא האויב עצמו, ולא כלי הנשק ושאר האמצעים שלו. אמנם אפשר וצריך לפגוע גם בכלי הנשק, בהתאם ל"דוקטרינת בגין"²³, אבל כלי נשק אינם האויב.

ראשי המשטר האיראני הקוראים להשמדתנו ועושים כל שביכולתם כדי לקדם זאת, הם האויב, הם "ראש הנחש", ואותם צריך, מוסרי, וגם אפשרי, לחסל.

כבר בתקופת התנ"ך אבותינו הצליחו, באמצעים של אז, לחסל מנהיגי אויב. אהוד בן גרא חיסל את מלך מואב²⁴, ומינף את החיסול לניצחון מוחץ על צבא מואב שהניב לעם ישראל שמונים שנות בטחון ושקט, שמונים שנות הרתעה שבהן שכנינו לא העזו לפגוע בנו.

22 בדיוק כמו שברצועת עזה האויב אינו הרקטה או המנהרה, אלא האויב הוא חמאס.
 23 העקרון הברור מאלי של "אם בא להרגך - השכם להרגו", כלומר שמדינת ישראל תפעל בכל האמצעים כדי להסיר בעוד מועד איום על קיומה, קדם בהרבה ל"דוקטרינת בגין". ב-1956 צבא מצרים הצטייד בנשק חדיש באיכות ובכמות שהעמידו בסכנה קרובה את קיומה של ישראל. בתגובה יצאה ישראל למלחמת סיני. ב-1962 עלה חשש כי מדענים נאצים לשעבר מפתחים במצרים נשק בלתי-קונבנציונלי שיוכל לפגוע בערי ישראל. בתגובה פעלה ישראל בחשאי וגרמה לעזיבת המדענים ולחיסול הפרויקט. ב-1967 ישראל עמדה בפני איום קיומי מפורש ממשו וקרוב. בתגובה יצאה ישראל למלחמת ששת הימים.

24 ספר שופטים, פרק ג'.

התשובה הנכונה לכך שאויב מציב סימן שאלה על עצם זכותנו להמשיך לחיות, היא להשיב באותו מטבע ולהציב סימן שאלה על זכותו שלו. כיום, עם האמצעים המשוכללים שפיתחנו כדי להגן על עצמנו, יש לישראל את היכולת להגיע ישירות למנהיגי האויב, ולחסל אותם בנשק מדויק.

זה נכון בטהרן כמו שזה נכון בעזה. לישראל יש את היכולת להעביר מסר חד וברור לכל מי שיבוא במקומו של מנהיג האויב המחוסל, וגם לכל מנהיג אחר במזרח התיכון. המסר פשוט: מי שינסה לחסל את ישראל, ישראל תחסל אותו, אישית.

כאשר זה יהיה המחיר של "לשחק באש" עם ישראל, המשחק באש ייפסק והם לא יעזו עוד לנסות לפגוע בנו כשידעו שהם עצמם ייהרגו, ולא רק חייליהם ואזרחיהם.

הטכנולוגיה הצבאית המודרנית, ובפרט זו הישראלית, מאפשרת כיום²⁵ לבצע מהפכה באופי המלחמה. היא מאפשרת "לחסל את המנוולים שמתחילים מלחמות", כדברי הגנרל פאטון שצוטטו בראש הפרק, ולכן היא מאפשרת לסיים ואף למנוע מלחמות. עשרות שנים ישראל מדברת על הרתעה, וזה לא תמיד עובד²⁶. חיסול מנהיג האויב ייצור הרתעה אמיתית. במקום להרוג אלפי חיילי אויב, ולגרום הרס עצום, וגם לפגוע בחפים מפשע, אפשר, וגם צריך, וזה גם הכי מוסרי, להרוג את הפושע, את "ראש הנחש", את זה שמחולל את המלחמה. אולי לא יהיה לנו "הסכם שלום", ולא "נאכל חומס בדמשק" או בטהרן, אבל שלום, כלומר בטחון, יהיה לנו.

25 כבר לפני 24 שנים היתה לישראל היכולת הטכנולוגית לחסל שליט מדינת אויב בנשק מדויק, אולם אז המבצע חייב הגעת לוחמים לקרבת היעד, והמבצע בוטל טרם ביצעו (אסון צאלים ב'). כיום, חיל האוויר מצויד בכלי טיס לא-מאוישים מתוצרת ישראל שיכולים להגיע עד טהרן ומעבר לה, להמתין שעות רבות באויר לריגע המתאים, לבצע תצפית באיכות גבוהה ממרחק גדול מאד, ולתקוף במדויק, וכל זאת בלי לסכן לוחמים. כל זה לפי מקורות גלויים.

26 בשנת 2004 ישראל חיסלה שני ראשי חמאס בזה אחר זה, אולם מאז חדלה מכך בבירור, ואת התוצאות מאז כולנו מכירים. יש גם דוגמאות לחיוב, של הרתעה ישראלית מוצלחת לאורך עשורים, היכן שברור לצד השני מהו המחיר שישלם, והדוגמא הבולטת ביותר היא עשרות שנות השקט בגולן מול שליט סוריה.

ה"סיוע" הצבאי האמריקני ומחירו

בשל ההתחזקות המתמדת של כלכלת ישראל, ובצידה ירידת ערך הדולר האמריקני, הסיוע השנתי האמריקני, שישראלים רבים רגילים לחשוב עליו כעל "הכרחי לקיומנו", היה שווה בשנת 2014 לאחוז אחד בלבד (1.0%) מהתוצר של ישראל, והמספר הזה ממשיך לרדת²⁷. כלומר, **מדובר בהיקף שישראל יכולה בהחלט להסתדר בלעדיו.**

במלחמת העצמאות נלחמה ישראל תחת איסור מכירת נשק אמריקני. עד מלחמת ששת הימים כמעט שלא היה סיוע ונשק אמריקני²⁸. הקשר ההדוק, והאמריקניזציה של צה"ל, נוצרו רק לאחר הניצחון המוחץ של צה"ל במלחמת ששת הימים, אשר שינה את מעמדה האסטרטגי של ישראל, והפך את ההשקעה בה לכדאית עבור האמריקאים.

ומאז אנו בעיקר מפסידים. בפרספקטיבה של כחמישים שנות אמריקניזציה של צה"ל, חשבון העלות והתועלת מעמיד בסימן שאלה גדול את כדאיות התהליך. כבר במלחמת יום כיפור, זמן קצר לאחר תחילת התהליך, הפך הנשק האמריקני לאמצעי לחץ שמנע מישראל את פירות הניצחון השלם, לאחר שצה"ל כיתר ועמד להשמיד את מחצית הצבא המצרי (הארמיה השלישית)²⁹.

27 בספטמבר 2016 נחתם הסכם לעשר שנים לפיו הסיוע השנתי, בדולרים, יגדל ב-10% ביחס לסיוע השנתי בעשור שחלף. הגדלה נומינלית זו היא זניחה ביחס לשילוב בין קצב צמיחת התמ"ג של ישראל מחד, וירידת ערך הדולר מאידך. סביר להניח שעם המשך הצמיחה של כלכלת ישראל, גודלו היחסי של הסיוע האמריקני ימשיך לרדת, עד שיהווה פחות מאחוז אחד של התמ"ג שלנו.

28 עד שנת 1962 סירבה ארה"ב למכור נשק לישראל. ב-1962 ארה"ב הסכימה למכור לנו נשק הגנתי בלבד, טילים נגד מטוסים, ובמקביל מכרה טילים זהים גם למדינת אויב שכנה. ב-1966 ארה"ב הסכימה למכור לישראל מטוסי לחימה, אך רק מטוסי תקיפה מוגבלי-יכולת, וגם מטוסים אלו נמסרו לישראל רק לאחר שהוסרו מהם עיקר מערכות הלחימה, ובמקביל, ארה"ב מכרה מטוסי קרב עתירי ביצועים למדינת אויב שכנה. רק בשנת 1969, לאחר שישראל ניצחה במלחמת ששת הימים, ולאחר שישראל העבירה לארה"ב "אוצר" מודיעיני, מטוס קרב סובייטי חדיש, ניאחה ארה"ב למכור לישראל נשק מתקדם, את מטוסי ה"פנטום". כלומר "בעלת בריתנו" לא תמיד היתה כזו.

29 אספקת הנשק האמריקני לישראל פעלה כאמצעי לחץ על ישראל גם לפני פרוץ מלחמת יום כיפור (כגורם בהחלטת הממשלה להימנע מלתקוף ראשונים), גם במהלכה (הימנעות אמריקנית מכוונת מאספקת נשק דחופה לישראל במשך מספר ימי לחימה קשים), גם בסיומה (כשנמנע מישראל לחסל את מחצית הצבא המצרי, שכתר לחלוטין ע"י צה"ל), וגם לאחריה (כשצה"ל ביקש להצטייד לאחר המלחמה בנשק אמריקני רב, בעוד ישראל מקיימת מו"מ על הסדרי הפסקת אש קבועה והפרדת כוחות מול מדינות האויב שהובסו במלחמה). לכל אלו היה מחיר כבד בהרגים ישראלים.

פרויקט מטוס ה"לביא", שבוטל כשהמטוס כבר טס, פרויקט מטוס הבקרה "פלקון", מעורבות אמריקאית במימון המחקר והפיתוח הצבאי הישראלי, הגבלות על השימוש של צה"ל בנשק אמריקאי, הגבלת הייצוא של נשק ישראלי והתערבות בתהליך קבלת ההחלטות הישראלי - כל אלה הפכו לאבני רחיים על צווארה של מערכת הביטחון הישראלית. אנו אמנם מקבלים "מתנה", אבל מחירה האמיתי, בכסף, בחופש פעולה בטחוני, במעוף וחירות מחשבה ובסופו של דבר גם בהרוגים, גדול מערכה בהרבה.

תעשיית הנשק האמריקנית לא מספקת את תוצרתה רק לישראל. היא מוכרת, והרבה יותר, למדינות ערב שסביבנו ולשאר העולם. רק כשישית מהנשק האמריקני המגיע למזרח התיכון מגיע לישראל. **לו יכלה ישראל להביא לכך שארה"ב לא תספק יותר נשק למזרח התיכון, לא לנו ולא לשכנינו, היתה זו העזרה הגדולה ביותר שיכלה ארה"ב להגיש לנו.**

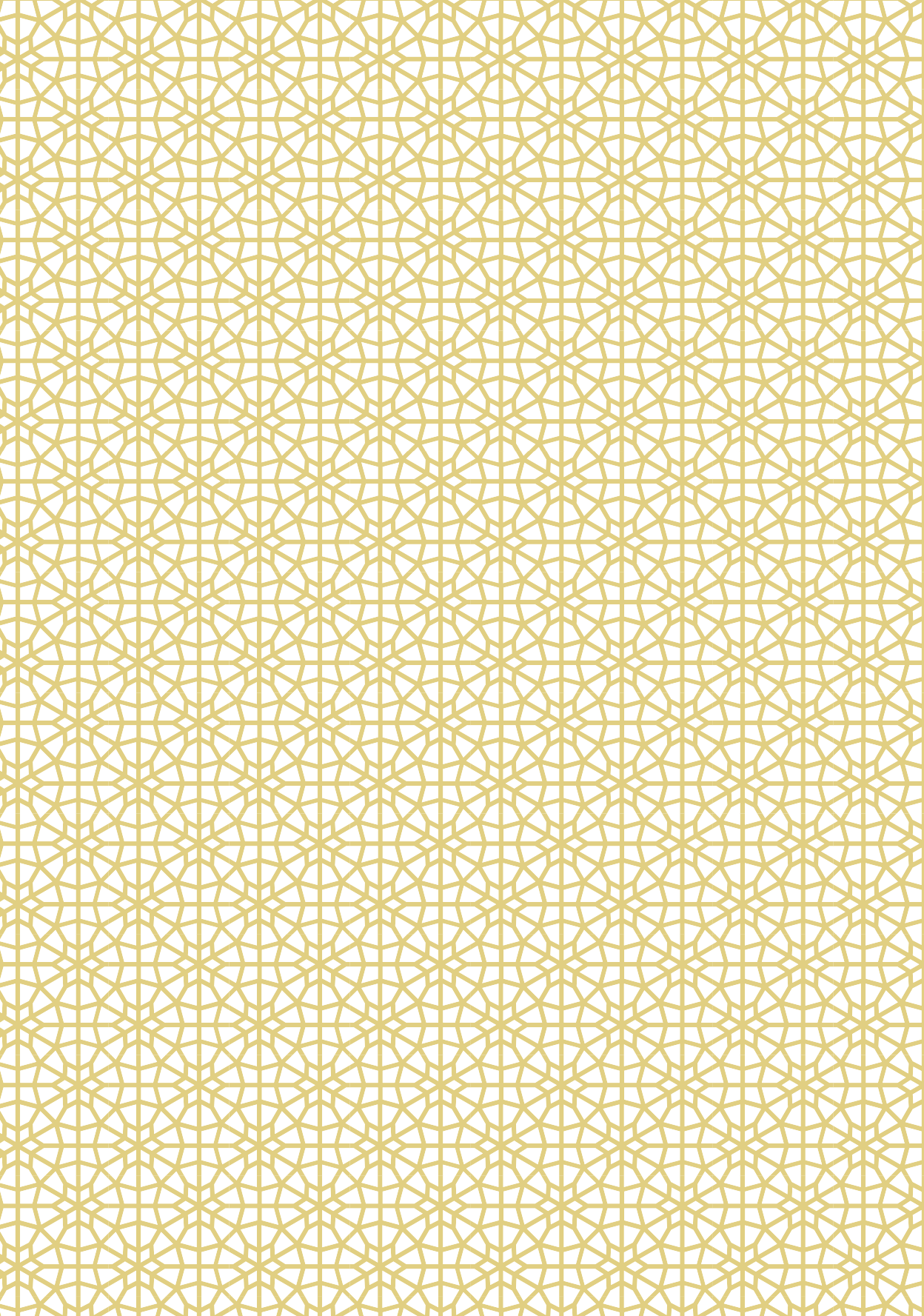
ישראל היא לקוח מיוחד, שבחירתו במערכת נשק מעידה על איכותו. כל צבאות העולם רוצים את מה שיש לנו, ולכן האינטרס האמריקאי באספקת נשק לישראל הוא גם כלכלי וגם שיווקי. אולם האינטרס האמריקני במכירת נשק לישראל גדול עוד הרבה יותר. האמריקנים יודעים שמה שלא נוכל לרכוש מהם, נפתח בעצמנו, באיכות גבוהה יותר, ובעלות קטנה יותר, וכך ייווצר תהליך שלאורך זמן יעמיד את ישראל בקדמת ההתפתחות הטכנולוגיה הצבאית בתחום נוסף³⁰, ויתחרה בתעשייה הצבאית האמריקאית.

לכן, ולא רק מההיבט הכלכלי, לאמריקאים יש אינטרס מובהק ליצור תלות ישראלית בנשק ובמימון אמריקאי, ואילו לישראל אינטרס הפוך. ישראל חייבת לגוון את מקורות הנשק שלה, ובפרט להעדיף נשק מפיתוח ישראלי, כחול-לבן, שהוא גם המתאים ביותר לצרכיו הייחודיים של צה"ל.

ה"סיוע" האמריקאי לישראל הוא כיום אינטרס אמריקאי, לא ישראלי. מדובר בכסף לא בריא, בשיטה שיוצרת תלות ביטחונית ומדינית, פוגעת בביטחון, פוגעת בכלכלה, ומעודדת שחיתות³¹.

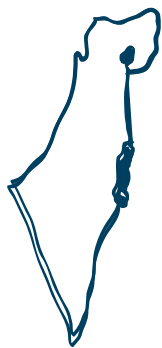
30 הפיתוחים הצבאיים הבולטים ביותר של ישראל לאורך השנים היו תוצאה של חוסר יכולת להצטייד בנשק מתוצרת חוץ, בין אם בגלל סירוב למכור נשק לישראל, או בגלל צרכי הבטחון הייחודיים שלנו. הצטיידות בנשק מתוצרת חוץ, היכן שאינה הכרחית, מעכבת את התפתחות תעשיית הנשק שלנו, גם לסיפוק מיטבי של צרכי צה"ל, וגם להגדלת הייצוא הבטחוני.

31 עסקת רכש מטוס ה-F-35 על ידי מדינת ישראל, הממחישה היטב את כל הטענות שבפרק זה נידונה בפרוט בנספח "רכישת מטוס ה-F-35 כמשל".

שער שביעי

התכנית המדינית

רקע לתכנית המדינית

מטרת התכנית המדינית

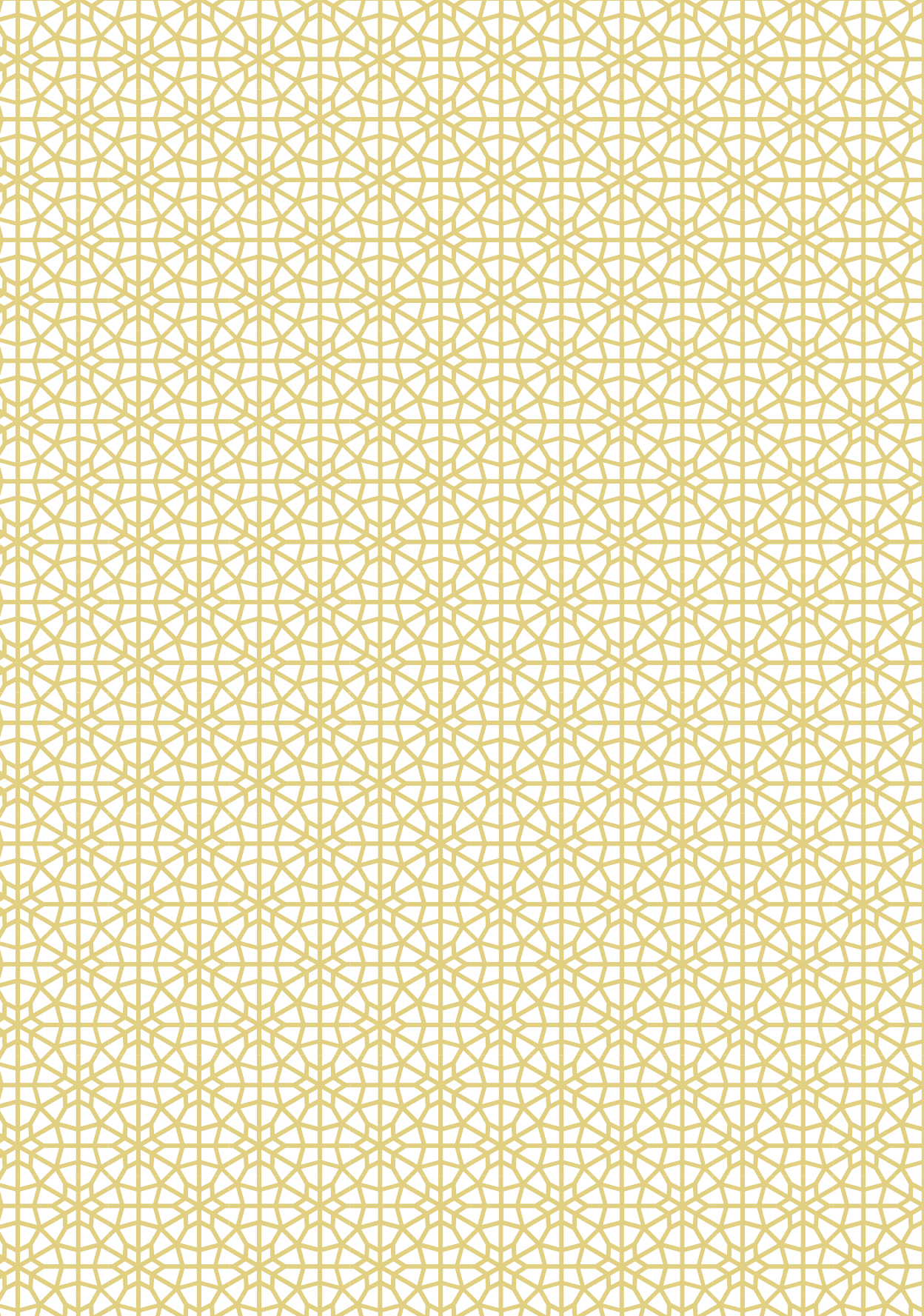
הגישה לשאלת האזרוח

שלבי התכנית המדינית

הששות ביחס לתכנית המדינית

מדיניות החוץ של ישראל

ירושלים - יעדים ומדיניות

רקע לתכנית המדינית

"מטרת היהודים בארץ ישראל היא להקים מדינה יהודית בארץ ישראל; מטרת הערבים בארץ ישראל היא - שהיהודים לא יקימו מדינה יהודית בארץ ישראל".

פברואר 1947, שר החוץ הבריטי ארנסט בוויין מסביר באו"ם את יסוד הסכסוך

מבוא

הקדמה לתכנית המדינית, עלינו להגדיר לעצמנו מהי מטרתה. בלי הגדרה נכונה של המטרה, לא ניתן לגזור פתרונות להשגתה. מקובל לחשוב שהמטרה המדינית הראשית של מדינת ישראל היא השגת "שלום", ושהבעיות לפתחנו הן הבעיה הביטחונית והדמוגרפית, בעיית הלאומיות הפלשתינית המתחרה על אותה כבת ארץ, ובעיית הלחץ הבינלאומי ובמיוחד האמריקאי. יש המוסיפים לכך גם בעיה כלכלית. אולם, בחינה שטחית למדי מראה שלא אלו הבעיות הדוחקות בנו ללכת למסלול של ויתורים במסגרת מה שמכונה "משא ומתן מדיני".

"השלום" לא יכול להיות מוגדר כמטרה של מדינה. הגדרת השלום כמטרה הביאה לכיבוש צ'כוסלובקיה על ידי גרמניה הנאצית, ואיפשרה לגרמניה הנאצית לפתוח במלחמת עולם. שלום מתקיים רק אם אף צד לא חושב שכדאי לו להילחם. מלחמת העולם הראשונה התחילה כאשר כל אירופה הייתה מרושתת בהסכמי שלום. אין לנו סיבה להניח שהסכמי השלום שלנו יהיו יציבים יותר.

הביטחון איננו הבעיה, שהרי ככול שאנו מתקדמים יותר ב"תהליך השלום" - רמת הביטחון יורדת. הסטטיסטיקה הרשמית של מספר נפגעי הטרור, נרצחים ופצועים, בנתוני הביטחון הלאומי, מראה בבירור שמאז שהתחלנו ב"תהליך אוסלו", מספרם זינק פי כמה. פיצוץ אוטובוסים ומסעדות על ידי מחבלים מתאבדים, וטילים על תל אביב וירושלים, לא נראו במקומותינו קודם ל"תהליך השלום" של הסכמי אוסלו. על פי הניסיון המצטבר, השאיפה לביטחון צריכה להרחיק אותנו מכל תהליך מדיני. אם אנו ממשיכים להקריב קורבנות "למען השלום" - כנראה שהסוגיה הביטחונית איננה הבעיה העיקרית שלנו.

גם הדמוגרפיה כבר לא מהווה בעיה. האישה התל אביבית כבר לא יולדת פחות משכנתה ברמאללה אלא להיפך. על פי המכון האמריקני-ישראלי לדמוגרפיה AIDRG:

"המשך המגמה הנוכחית, בתוספת סבירה של כחצי מליון עולים ב-20 השנים הבאות, עשויים לשדרג את הרוב היהודי מ-66% ל-80% ב-2035".

כלומר בלי שום תהליך מדיני, יכול הרוב היהודי בין הירדן לים - כולל ערביי יו"ש - להגיע ל-80% בתוך כ-20 שנה. תהפוכות מדיניות ומשברים כלכליים עשויים בהחלט להאיץ את התהליך. צה"ל גם **דיווח לכנסת** שאין לו מושג כמה ערבים בעצם חיים ביהודה ושומרון, ושצה"ל פשוט מאמין למספרים של "הרשות הפלשתינית", אף שברור שהם מנופחים מאד. הנתון היחיד שצה"ל מסר הוא על ממדי גל העזיבה הנמשך מיו"ש, כ-12,000 עד 16,000 איש מדי שנה, דרך מעבר גשר אלנבי לבדו. רוב העוזבים הם צעירים.

בעיית הלאומיות ה"פלשתינית" נוצרה באופן מלאכותי כתגובה לציונות. אין שום בעיה "פלשתינית" בשטחי ארץ ישראל בהם קיים ריבון "ערבי", דהיינו: ירדני, מצרי, סורי או לבנוני. אם תיעלם חלילה ישראל מהמפה, תיעלם באותו הרגע גם "הלאומיות הפלשתינית".

דבר לא השתנה מאז הסברו הממצה של השר הבריטי. אין באמת לאומיות "פלשתינית". ישנה אומה ערבית שאיננה מקבלת את עצם הריבונות היהודית בשום חלק של ארץ ישראל. לכן, פתרון "הבעיה הפלשתינית" לא יפתור את יסוד הסכסוך, כלומר, את התנגדותם לכל ריבונות יהודית שהיא בארץ ישראל. זו גם הסיבה שמדינה "פלשתינית" עדיין לא קמה ולעולם לא תקום, על אף שמעולם לא הוגשה לקבוצה כל שהיא מדינה על מגש כסף שכזה. מדינה - זה פשוט לא מה שהם רוצים.

"הלחץ הבינלאומי" גם הוא אינו הבעיה, שכן תמיד הוא גובר ביחס ישר לכניסתה של ישראל לתהליכים מדיניים. החרם הכלכלי שהיה ברובו חרם ערבי, קודם שהכרנו בקיומו של העם ה"פלשתיני" ובזכותו על לב הארץ, הפך לחרם עם דגש אירופאי **לאחר** שהחל תהליך אוסלו. ערב הסכמי אוסלו ריחף סימן שאלה גדול מעל הלגיטימיות של אש"פ ומנהיגיו. שום סימן שאלה שכזה לא ריחף מעל זכותם של היהודים למדינה משלהם.

כיום - אחרי 20 שנה של 'תהליך מדיני' התהפכו היוצרות. אנו מכירים בהם, הם לא מכירים בנו, והאמריקאים לא מוכנים לחייבם לעשות זאת כתנאי לפתיחת משא ומתן. כלומר, תהליך מדיני מגביר את הלחץ ולא מפחית אותו, ולכן הלחץ לא יכול לשמש עילה לקיומו. כמו כן, בכל הפעמים בעבר שבהן ישראל עמדה בנחישות מנומקת על הדברים החיוניים לה ולבטחונה, ארה"ב היא שנסוגה לבסוף, ולא כפתה עלינו לפעול אחרת. העולם לא נוקף אצבע נגד הטבח

ועקירת האוכלוסין הבלתי-פוסקים במזה"ת. אירופה המוצפת מוסלמים עסוקה בצרותיה. וכיום ישראל מייצאת לא תפוזים אלא את מיטב הטכנולוגיה הנחוצה לעולם להמשך שגשוגו. אם יהיה "לחץ", הוא יהיה כזה שישראל תוכל לעמוד בו בקלות רבה מבעבר.

גם בעיה "כלכלית" לא בא התהליך המדיני לפתור. נהפוך הוא. כפי שפורסם על ידי חטיבת המחקר של זהות "בדו"ח אוסלו"¹, הסכמי אוסלו שואבים כ 10.5% מתקציב המדינה בכל שנה, ולמעלה מטריליון (1,000,000,000,000!) ש"ח מאז נחתמו, לא כולל סעיפים שאינם ניתנים לחישוב כגון השפעת התהליך על עלויות הדיור.

בשנים האחרונות צועדת ישראל אל מעמד של מעצמה כלכלית לא בזכות התהליך המדיני, אלא למרות התהליך הזה. תקציב המדינה לשנת 2016 הוא 347 מיליארד ש"ח. אילולי התהליך המדיני, היו כיום לכאורה בקופה הציבורית יתרות בסדרי גודל של שלוש שנות תקציב (!). מדובר בסכום שהוא פי שנים וחצי מעלות מבצע אפולו האמריקני לכיבוש הירח.

מטרת תכנית אוסלו ובנותיה

ובכן, אם זה לא "השלום" ולא ה"ביטחון", לא ה"דמוגרפיה" ולא ה"לאומיות הפלשתינית", לא הלחץ הבין לאומי ולא הכלכלה - מה המטרה שלשמה אנו מבקשים תכנית מדינית? התשובה האמיתית והעמוקה היא שאנו מבקשים **לגיטימיות לזהות הישראלית.**

וכך הסביר את הדברים לא אחר מאשר אדריכל אוסלו - ד"ר רון פונדק, שהלך בינתיים לעולמו² :

"אני רוצה שלום כדי שתהיה 'ישראליות'. השלום איננו מטרה בפני עצמה. זהו אמצעי להעביר את ישראל מעידן אחד לעידן אחר, לעידן של מה שאני מחשיב כמדינה נורמלית. **'ישראליות' של החברה במקום 'יהוד' שלה יאפשרו לשלב את הלאומיות היהודית, שגשוג התרבות הישראלית,** הפרדת הדת מהמדינה ושוויון מלא למיעוט הערבי בישראל".

אנו, כלומר ה"ישראלים", מבקשים להגדיר את עצמנו באמצעות שכנינו. אנו שואפים למצב בו שכנינו יקבלו את קיומנו באזור, ומתוך כך יאמצנו העולם כולו אל משפחת העמים. אנו שואפים למצוא את מקומנו בין האומות³; שואפים למצב בו נהפוך ל'עם ככול העמים' -

1 דו"ח זה מובא בסוף המצע כנספת.

2 <https://www.crisisgroup.org/he/file/1239/download?token=33KVS3AB>, עמ' 35, הערה 225.

3 נציין את שמו המקורי של ספרו המרכזי של ראש הממשלה בנימין נתניהו: "Place Among the Nations".

ובקיצור - אנו שואפים לייצר ליהודים זהות לאומית רגילה, זהות הבאה ככל העמים, מתוך ריבונות בארצם, במקום הזהות הנבדלת מכל העמים, זו הנובעת מן הברית העתיקה החרוטה בבשרם.

במילים פשוטות, אנו שואפים לישראליות במקום יהודיות: להגדיר את עצמנו על יסוד האזרחות במקום על יסוד הלאומיות. כל עוד שכננו נלחמים בנו ולא מקבלים את הישראליות החדשה הזו כלגיטימית, אנו מוטחים שוב לנקודת המוצא היהודית ממנה יצאנו, או ברחנו. לכן, אנו זקוקים להסכם עם הערבים. לא בשל כל התירוצים הביטחוניים, הדמוגרפיים והאחרים, אנו זקוקים להסכם בכל מחיר איתם, כדי להגשים את חלום הנורמליות הישראלית. היהודים צריכים את שיתוף הפעולה של הערבים, כדי להיות ישראלים, או אם תרצו - **הישראלי צריך את הערבי כדי לשכוח שהוא יהודי.**

אלפי קורבנות הטרור, מסירת חבלי מולדת, עקירת יישובים על יושביהם, טילים בשמי תל-אביב, אובדן הלגיטימיות הקיומית, אובדן של יותר מ- 10% מתקציב המדינה בכל שנה - ונזקים רבים נוספים - כל אלה מודה ד"ר פונדק - אינם מחיר השלום או פתרון ה'בעיה' הדמוגרפית, אלא מחיר שיש לשלם במסגרת המאבק הפנימי על זהותה של המדינה.

כשהמלחמה לא נגמרת, השלום לא מתחיל

עמדת הנחיתות הבסיסית, זו התולה את הזהות הישראלית בשכנינו, מתעלת אותנו למשחק סכום אפס, המבוטא במדויק בסיסמא: "שטחים תמורת שלום".

לאורך ההיסטוריה, תמיד הצד המנצח במלחמה, הוא זה המציע שלום תמורת נכסי היריב. אולם אצלנו מתקיים מצב ייחודי בו הפקדנו בידי האויב החלש מאיתנו - צבאית וכלכלית - את הנכס החשוב מכל: את מפתחות הזהות הישראלית. הנכס הזה אינו תלוי כלל בתוצאת המלחמה. נהפוך הוא, אם באופן תיאורטי, יושמד האויב לחלוטין, נמצא עצמנו שוב כ'עם לבדד ישכון' - בדד עם זהותנו היהודית. לכן, אסור לנו באמת לנצח - ואכן, מעולם לא ניצחנו באמת. אף לא מלחמה אחת ממלחמות ישראל נסתיימה בכתב כניעה ללא תנאי כמקובל במלחמות קיומיות בין העמים המסתיימות בתבוסה מוחלטת של אחד הצדדים בשדה הקרב.

משבר הזהות הפנימי שלנו מוביל לכך שהמושג 'ניצחון' אינו בנמצא כלל בלקסיקון שלנו. גם כשצה"ל משמיד את צבאות האויב, בגבורה ובכישרון רב, אין אנו מעלים על הדעת לעשות את הצעד האחרון ולהוביל את מדינות האויב לכניעה מדינית מפורשת, כי אז לא יהיה עם מי לעשות שלום ולקבל הכרה. לכן המלחמות שלנו אף פעם לא נגמרות. נשק חדש וחיילים

טריים תמיד יימצאו לאויבינו, וכשהמושג 'ניצחון' אינו בנמצא, המלחמה אף פעם לא באמת נגמרת והשלום לעולם לא באמת יכול להתחיל.

מי שעניו בראשו מבין שהתהליך שאנו עדים לו אינו תהליך שלום, אלא המשך המלחמה באמצעים אחרים. התוצאה של התהליך מקבילה לתוצאה של מערכה צבאית מוצלחת עבור האויב: אנו חווים אובדן שטחים ולגיטימיות, נזק כלכלי ודמורליזציה פנימית. ההכרה במסגרת הסכם אוסלו בצדק ה"פלשתיני", ובזכותם על ארץ ישראל, והוויתורים הטריטוריאליים שבאו בעקבותיו, לא הובילו לייתר השלמה עם קיומה של ישראל אלא בדיוק להיפך: לתהליך חמור של דה-לגיטימציה במדינות המערב. המחיר בנפש גדול פי כמה מזה ששילמנו קודם ל"תהליך השלום", המחיר הכלכלי עצום - אולם החמורה מכל היא הדה-לגיטימציה בתודעת הדור הישראלי החדש. הצעיר הישראלי שעמד על דעתו לאחר תחילת התהליך המדיני (גילאי 30-40) כבר אינו רואה עצמו כיליד הארץ, אלא כאורח בארצו. מלח הארץ וסלע קיומה הוא האדם הערבי. גירוש יהודים מביתם הפך ללגיטימי, אך איש לא יעלה על הדעת לפעול כך כלפי ערבים. ניתן, אם כן, לומר במפורש כי האויב מצליח לנצח אותנו ב"שלום" ולהשיג אט אט את שביקש להשיג ונכשל בכך במלחמה.

הישראלי שכבר מבין כי שלום לא יקבל, מקווה כי לפחות באמצעות 'בקשיש' בדמותם של שטחים ש"גזל" מן הערבי ב-1967, ייאות הערבי להתעלם מ"גזלת" 1948. אולם, הנסיגה בלגיטימיות כבר חצתה מזמן את קו 1948. ה"חטא הקדמון" באוניברסיטאות הנחשבות במערב, כבר אינו כיבושי 1967, ואף לא תוכנית החלוקה ב-1947. ה"חטא הקדמון" הוא הצהרת בלפור ב-1917, כלומר עצם פתיחת הפתח לחידוש הריבונות היהודית בארץ ישראל בכל שטח שהוא.

"הקמנו לכם מדינה... חלמנו על מקום שבו ספר הספרים החדש ייכתב לקראת גאולת העולם, כי אתם הרי עם סגולה", הסבירו אינטלקטואלים בריטים לפרופ' זאב צחור את כעסם על ישראל, "היו לעולם ציפיות, וראו מה עשיתם".

מתוך ראיון שנתן צחור למאיר עוזיאל בעיתון מקור ראשון

כל התוכניות המדיניות שמוצעות לציבור בישראל על ידי הקשת הפוליטית על כל גווניה, באות מתוך תודעת ה"ישראליזציה" של החברה במקום "ייהוד" שלה" - כלשונו של רון פונדק. האופק שלהן אינו מימוש הזהות היהודית במימד הלאומי, אלא בדיוק ההיפך. התוכניות כולן מניחות שהקונפליקט הוא טריטוריאלי, ולכן ויתור על טריטוריה יביא לשלום אשר יאפשר לנו להתקבל כעם נורמלי בין שכננו מקרוב ומרחוק.

אבל דווקא הבריחה מהזהות חוסמת כל תקווה לשלום. אם אנו זקוקים לשלום בכדי לקבל הכרה ב'ישראליות' החדשה שהמצאנו לעצמנו, ואם כתוצאה מכך מקבל האויב תעודת ביטוח ואיננו מסוגלים לגבות ממנו מחיר שאין הוא מסוגל לעמוד בו - מדוע שייתן לנו שלום? מדוע שלא יוסיף לדרוש עוד ועוד מחירים כפי שאכן הוא עושה? מדוע שלא יוסיף ויכריע את המאבק באמצעות "תהליך השלום"?

תכנית אלטרנטיבית יכולה אם כן להצליח, רק אם תשרת מטרה אסטרטגית הפוכה לחלוטין. לא 'ישראליות' של המדינה אלא 'יהוד' שלה⁴.

4 לא כאן המקום להעמיק ולהסביר כי באמת הערבים מוכנים לשלום עמנו, אך רק לכוה המכבד את זהויות ותרבויות האזור. הערבי מוכן לשלום עם היהודי - אך לא עם קולוניאליסט אירופאי הכופה עליו את זהותו. כשהיהודי מגיע עם מסכה של ישראלי, הערבי עוטה מסכה של פלשתיני והשלום הופך בלתי אפשרי.

יצירת תשתית מדינית למימוש זהותה היהודית של מדינת ישראל

מטרת התכנית המדינית

עקרונות

ארץ ישראל - זו ארצנו

ארץ ישראל היא ארצו של עם ישראל לבדו, מכח דבקותנו בה בכל הדורות, כעם וכיחידים, על יסוד החלטת בורא העולם, א-להי ישראל⁵, שברצונו, נתנה לנו⁶.

שמירת זכויות האדם

עלינו לשמור על זכויות האדם של כל תושבי הארץ, המקבלים את העיקרון הראשון, ומבקשים לחיות עמנו בשלום.

זכויות אדם וזכויות אזרח

זכויות אדם וזכויות אזרח הן שונות זו מזו. זכויות האדם מוקנות לו מבוראו, ולכן אינן ניתנות לשלילה על ידי האדם. אזרחות ניתנת על ידי האדם/מדינה - על פי שיקול דעת אנושי, ולכן ניתנת גם לשלילה על פיו.

5 ולא על יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות, כפי שמופיע בניסוח המצער של מגילת העצמאות.

6 כניסוחו הקלאסי של רש"י בפתיחת פירושו לתורה.

הגישה לשאלת האזרח הבהרה

כפי שפירטנו מקודם, הבעיה הדמוגרפית כבר מאחורינו, ויכולנו לצרף את יהודה ושומרון למדינת ישראל, ולתת מיד אזרחות אוטומטית לכל תושבי יו"ש הערבים.

התנגדותנו למתן זכות בחירה אוטומטית - למי שאינם יהודים - מיד עם החלת הריבונות, היא התנגדות עקרונית ולא תועלתנית. מדינת ישראל הוקמה בכדי להיות מדינה יהודית - מדינתו של העם היהודי - ועליה לבטא את העקרון הזה ולגונן עליו בשיטת המשטר שלה.

הטענה לפיה החלת ריבונות מחייבת מתן אזרחות איננה טענת אמת.

שמירה על זכויות האדם של כל תושבי המדינה היא חובתה המובהקת של המדינה. זכויות האדם מוקנות לו מאת ריבונו של עולם, ושום ריבון בשר ודם אינו יכול לשלול אותן ממנו. כמו כן, כאשר מדינה טוענת לריבונות בשטח מסויים, יש בכך התחייבות להגן על זכויות האדם בשטח זה. מחוייבות זו של המדינה היא ברורה מאליה.

כאשר התושבים המקומיים מקבלים את ריבונות המדינה ואת חוקיה, איננו רואים שום צידוק מוסרי או מעשי להפריע להם להמשיך ולחיות את חייהם בשלווה באותה מדינה. להיפך - ראוי בעינינו שמי שחי את חייו במדינה יוכל להנות מהגנתה ומכל השירותים שהיא מציעה, כאשר הוא מקבל על עצמו את כל ההתחייבויות הנדרשות לשם כך, כגון ציות לחוקי המדינה ותשלום מסים.

לא מדובר במערכת חלופית או מקבילה של זכויות וחובות, אלא באותה המערכת ממש שבמסגרתה אזרחי המדינה מנהלים את חייהם היום - יומיים. במדינת ישראל, הדבר מתבטא באמצעות הענקת מעמד של תושב קבע.

אותו הדבר אינו אמור לגבי זכויות אזרח. זכויות אלה אינן משפיעות על היכולת של אדם

להתקיים במדינה ולחיות בה את חייו. לזכויות האזרח יש משמעות שונה - שותפות מלאה ושווה בתהליך קבלת ההחלטות במדינה ואפשרות להשפיע על קביעת אופיה ועתידה.

מן הראוי שמי שיקבל זכויות כאלה לא רק יזדהה עם המדינה, עם ערכיה ועם מטרותיה, אלא יהיה חלק בלתי נפרד ממרקמה של המדינה ומעתידה.

בדיוק כפי שארצות הברית, שבהזדמנויות היסטוריות שונות כבשה את האי פורטו ריקון, את האי גואם, את איי הבתולה, את איי מריאנה הצפוניים ואת סמואה האמריקנית - החילה בהם את ריבונותה, אך משיקוליה שלה, נתנה לתושביהן מעמד של נתינים שאינם בעלי זכויות הצבעה מלאות; כך והרבה יותר מכך מותר גם לישראל.

ישראל שקמה מתוך מטרה אחת ויחידה - להקים לעם היהודי מדינה בארץ ישראל - ואשר קיימת מתוקף הסכמתו של העם היהודי לדורותיו ומחוייבת בנאמנות מלאה אליו, יכולה להחיל את ריבונותה על לב ארצה - יהודה ושומרון - ולהעניק זכויות אזרחות על בסיס אישי בלבד, רק למי שיקשור את גורלו באמת בגורל המדינה ובגורל העם היהודי.

שלבי התכנית המדינית

א. ביטול הסכם אוסלו

מדינת ישראל תחליט רשמית, ואז תודיע רשמית, לרשות הפלשתינית ול"קוורטט" (ארה"ב, האיחוד האירופי, האו"ם, ורוסיה)⁷, על ביטול מלא של הסכם אוסלו וכל נגזרותיו והחזרת המצב המשפטי ביהודה שומרון ועזה לקדמותו לפני ההסכמים. ישראל תצטרף להכרזה זו הוכחות מוצקות ומפורטות לטענתה שההסכמים הופרו מהותית על ידי הצד השני מאז תחילתם, ואף שהצד השני מלכתחילה לא התכוון לסיים את הסכסוך ולחיות בשלום עם ישראל, ולכן זכותה של ישראל, ואף חובתה למען בטחונה, לבטלם⁸.

בכך, יחזור מעמדם של כל אנשי אש"ף ורש"פ על שלל ארגוני ה"בטחון" שלהם מבחינת ישראל למעמד של מחבלים, בדומה למעמדם של אנשי חמאס כיום.

ב. הצעה לכל המחבלים לנסיגה מכובדת

כדי לחסוך שפיכות דמים, ישראל תציע לכל אדם בשטחי יש"ע שמבקש להמשיך להילחם נגדה, או שמבקש להמשיך לשאת נשק "פלשתיני", או שאינו מוכן לחיות תחת שליטת ישראל, נסיגה מכובדת, עם כלי נשק⁹, ועם משפחתו, במתכונת דומה לנסיגת אלפי מחבלי אש"ף מביירות¹⁰ בסיום מלחמת לבנון הראשונה. אז הם נסוגו מביירות באופן מסודר, ותחת ערבות ישראלית ובינלאומית לעזיבתם הבטוחה.

7 ה"קוורטט" הוא גוף פיקוח על "תהליך אוסלו" שהוקם בשנת 2002 בהסכמת ישראל בעקבות כשלון התהליך עד אז. התהליך ממשיך להיכשל, אולם את ההודעה על סיומו וביטולו נצטרך להודיע רשמית גם ל"קוורטט".

8 בחינת הנזק הרב מערכתי שבהסכמי אוסלו נידונה בהרחבה בנספח "ביטחון ישראל מאוסלו ועד היום", ובנספח "דו"ח אוסלו".

9 כמו בתקדים של הנסיגה מביירות, מדובר אך ורק בנשק אישי הנישא ביד.

10 בכירי המחבלים גלו אז מלבנון, הגובלת בישראל, לתוניסיה הרחוקה.

שב"כ יבדוק את רשימות העוזבים ויעביר לידי ארגוני המחבלים, בטרם נסיגה, רשימה של מבוקשים אשר אינם ברשימות העוזבים, אם יהיו כאלו, ואשר ישראל מתכוונת לעצורם או לחסלם לאחר הנסיגה המוסכמת בשל מסוכנותם, ויוצע להם לעזוב בבטחה כל עוד הם יכולים.

ישראל תנצל הזדמנות זאת של נסיגה מוסכמת של האויב לחו"ל כדי לשחרר ולגרש את האסירים הבטחוניים שבבתי הכלא שלנו. שחרור האסירים וגירושם מהארץ מוצע כאן אך ורק כחלק ממהלך הכרעה שבו ישראל מסיימת סופית חמישים שנות אי-הכרעה מצידה. השחרור יהיה בכפוף לרשימות שירכיב שב"כ. ייתכן שיהיו אסירים שיגורשו גם אם יבקשו להישאר בכלא, וייתכן שיהיו אסירים שבקשתם לעזוב תסורב, אלו ואלו בשל מסוכנותם.

לאחר נסיגה מוסכמת זו, כל אדם בשטחי יש"ע שיילחם נגד ישראל, בנשק או בהסתה או בפעילות אסורה אחרת, או שיישא נשק שאינו מורשה ע"י ישראל, ייחשב למחבל.

בינתיים, ישלימו צה"ל, שב"כ, ושאר גורמי הבטחון והממשל שלנו את הכנותיהם להשתלטות-מחדש מלאה של ישראל על כל שטחי יש"ע שאינם מצויים כבר כעת בשליטתנו המלאה.

יש להעיר שככל מבצע צבאי, אין הכרח שהתוכנית תבוצע מיד לאחר הקמת ממשלה בישראל, או שתבוצע כולה בבת אחת. שיקולים מבצעיים ומעשיים, וכמובן שמירת שלוםם ובטחונם של אזרחינו וחיילינו, עשויים לדחות את תחילת כל שלב בתוכנית למועד מתאים, לפצל ביצוע באזורים שונים לטובת עקרון ריכוז המאמץ, וכד'.

ג. החזרת השליטה הצבאית והבטחונית הישראלית בכל השטח

צה"ל, בסיוע שאר גורמי הבטחון, ישתלט מחדש על כל שטחי יש"ע. בנוסף לצעד המהותי שפורט מקודם, של הצעת נסיגה מכובדת, שמטרתו לחסוך שפיכות דמים, ישראל תעשה ככל שניתן כדי לצמצם שפיכות דמים לא-הכרחית של תושבי יש"ע הערבים במהלך ההשתלטות ולאחריה ולמנוע אסון הומניטרי (אספקת מי שתיה וכד'), אולם בכל מקרה, מדובר במצב מלחמה, ושמירת בטחונם של אזרחינו וחיילינו קודמת לכל שיקול אחר.

בהשתלטות מחדש ולאחריה, יחוסלו, יגורשו או ייאסרו כל גורמי הטרור שיישאו עדיין בשטח, ייהרסו כל מתקני הטרור ויבוצעו חיפושים יסודיים לאיתור נשק, מנהרות, חומרי הסתה, וכד'. בסיום המבצע, לא יישאר עוד בין הירדן לים שום גורם ריבוני או חמוש פרט למדינת ישראל.

ד. החלת ריבונות ישראל

בכל השטח המשוחרר תוחל מיד ריבונות ישראלית מלאה. החלת הריבונות תבצע בהתאם לחוק "שטח השיפוט והסמכויות" שחוקקה הכנסת הראשונה זמן קצר לאחר קום המדינה. חוק זה קבע כבר אז מפורשות גם את ההצדקה המוסרית וגם את הנוהל להחלת ריבונות ישראל בחלקי ארץ ישראל שהושבו ע"י צה"ל לשליטת עם ישראל:

"כל חוק החל על מדינת ישראל כולה ייראה כחל על כל השטח הכולל גם את שטח מדינת ישראל וגם כל חלק מארץ-ישראל אשר שר הבטחון הגדיר אותו במנשר כמוחזק על ידי צבא הגנה לישראל".

בצמוד להחלת ריבונות ישראל בכל שטחי יש"ע, תוחלף החלת החוק הישראלי במזרח ירושלים שנעשתה לפי חוק "סדרי השלטון והמשפט", והחלת החוק הישראלי ברמת הגולן שנעשתה לפי חוק "רמת הגולן" - שתי החלטות שהיו שרירותיות במהותן, ללא נימוק מוסרי מפורש, בהחלת ריבונות ישראל לפי חוק "שטח השיפוט והסמכויות", שמסדיר החלת ריבונות ישראל בחלקי ארץ ישראל, ארצנו שלנו.

מיד עם סיום ההשתלטות הבטחונית, יוקמו תחנות משטרה ושאר סממני ריבונות ישראל בכל עיר וכפר ביש"ע. כל אזרח ישראלי יהיה ראשי לנוע בחופשיות בכל מרחב ציבורי. התושבים הערבים יקבלו תעודת תושב ישראלית זמנית. הם יוכלו לבחור את הנהגתם המוניציפלית, וישלמו את מיסיהם המוניציפליים, וישראל לא תגבה מהם מיסים ולא תיתן להם שירותים, פרט לשמירת הבטחון, כמו בכל מקום בישראל, ושירותי בריאות של ישראל, שיינתנו לכל דורש בתשלום מלא. גופי הבריאות המקומיים הערבים הקיימים, למשל "הסהר האדום", יורשו כמובן להמשיך לפעול.

ה. הצעת אפשרויות לבחירה אישית

עד כה מעולם לא הוצעה לתושבי יש"ע הערבים האפשרות לבחור אישית לעצמם כיצד הם מעדיפים להתמודד עם נוכחותה ושלטונה של ישראל. תמיד ההחלטה ניתנה לגורם שהחליט, שבשילם החלטה אחידה: תחילה מדינות ערב, ולאחר מכן ארגוני הטרור.

לאחר החלת ריבונות ישראל והחזרת הבטחון האישי לתושבים בכל השטח, כולל הבטחון האישי של התושבים הערבים שסבלו קודם משלטון הפחד של ארגוני הטרור, תיפתח בפני כל תושב בוגר, או משפחה, האפשרות לבחור בעצמם בין שלוש אפשרויות: "סל הגירה", תושבות, אזרחות. איש לא יאולץ להחליט מיד, והאפשרות לבחור תישאר פתוחה בפניו.

אפשרות א' - סל הגירה נדיב למעוניינים להגר

❖ למעלה מ-60% מערביי יש"ע מביעים את רצונם להגר וכ-20,000 מתוכם עושים זאת מידי שנה. אחד החסמים העיקריים העומדים בפניהם הוא חוסר יכולתם למכור את רכושם תחת שלטון האימים שיצר הסכם אוסלו. ערבי המוכר כיום נדל"ן ליהודי - דינו מוות על פי חוקי הרשות הפלשתינית וחוקי ממלכת ירדן¹¹. השבת הריבונות באופן מלא, חיונית להסרת הפחד ולמתן אפשרות למעוניינים בכך למכור את רכושם באופן מהיר, פשוט ורווחי¹².

❖ סך העלות של הסכמי אוסלו לציבור הישראלי עד היום היא יותר מטריליון (אלף מיליארד!) ש"ח. מדובר בסכומים שכבר שילמנו, וממשיכים לשלם בכל שנה נוספת בה אנו צועדים בנתיב אוסלו - ללא סיום נראה לעין. מדובר בכ-10.5% מתקציב המדינה שנזרק בכל שנה.

❖ על פי נתוני המכון האמריקני-ישראלי לדמוגרפיה AIDRG, חיים כיום ביהודה ושומרון כ-1.75 מיליון ערבים¹³. כ-1.5 מיליון נוספים חיים בעזה, מתוכם 1.2 מיליון בעלי תעודת פליט של האו"ם, וכ-300,000 בתחומי ירושלים המאוחדת, שאינם רלוונטיים משום שירושלים כבר בריבונות ישראל. 1.75 מיליון ערביי יו"ש הם כ-280,000 בתי אב. כיוון שרק 60% מעוניינים להגר - מדובר בכ-170,000 בתי אב רלוונטיים. **בסכום שישראל השקיעה בפרוייקט "המזרח התיכון החדש" של אוסלו, ניתן היה באופן תיאורטי להשקיע חמישה מיליון ש"ח בכדי לסייע לכל משפחה ערבית ביהודה ושומרון המעוניינת להגר למצוא את עתידה במקום אחר.** אנו מדברים כאן, כמובן, על סכומים קטנים בהרבה.

❖ חשוב להדגיש שההוצאה הזו נמשכת וביתר שאת. ישראל ממשיכה להוציא כ-10% מתקציבה על ההימור שכשל, פשוט משום שאין לה שום אופק אחר, כלומר מטרה אחרת מזו של רון פונדק - מטרה אחרת, כפי שאנו מגדירים בתוכנית המדינית הזו. ברגע שנגדיר לעצמנו מחדש את המטרה, ניתן להפנות את התקציב שיתפנה לטובת הפתרון האמיתי.

❖ בנוסף לרכישת הנדל"ן ולחבילת הסיוע הכספי, תסייע ישראל באיתור מדינות

11 העסקאות שכן מתקיימות בין ערבים ליהודים ביהודה ושומרון כוללות תמיד את פינויים המהיר והאנונימי של המוכרים לחו"ל מחשש מידי לחייהם עם היוודע זהותם לרשות הפלשתינית.

12 ישראל גם תאפשר להם להגר לחו"ל ישירות, בלי לעבור דרך ירדן או מצרים, מעבר שישכן את חייהם ורכושם.

13 מספרים אלה שונים משמעותית מן המספרים המוכרים בציבור הגבוהים כמעט במחצית. המספרים הנפוצים מתבססים על הערכות הרשות הפלשתינית עצמה, שזיפיה הגסים בספירות כפולות הוכחו זה מכבר, ורצונה להגזים במספר הפלשתינים החיים בשטח ארץ ישראל ברור. לאחרונה יש מגמת התנערות מן המספרים הפלשתיניים גם בקרב הדמוגרפים הישראלים שהחזיקו אותם כאמינים, וזאת בעקבות מחקריהם של מרכז בגין סאדאת שחשפו לראשונה את גודל הזיוף.

קולטות ובמציאת מקומות עבודה. כאן המקום להזכיר כי העולם המערבי סובל מ"גידול אוכלוסייה שלילי"¹⁴ והוא זקוק להגירה איכותית בכדי להוסיף ולקיים את עצמו ברמתו הנוכחית. השאלה היא מי יבנה את גורדי השחקים בברלין, לונדון וטורונטו. האם יהיו אלה מהגרים חסרי כל שבנו עד כה בקתות בוץ בסודאן, או אוכלוסייה מיש"ע שצמחה לצד מדינה מפותחת, מגיעה עם הון עצמי ובנתה את מגדלי עזריאלי בתל אביב.

יש לציין ש"הגירה-לכאורה" של מפרנסים ללא משפחותיהם לא תזכה בסל הגירה. ✨

אפשרות ב' - מעמד של תושבי קבע

לאחר פרק זמן שייקבע בהתאם לצרכי הביטחון, יוכלו התושבים להגיש באופן מדורג, בקשה לקבלת מעמד של תושב קבע. קבלת מעמד זה תותנה בהצגת אמונים גלויה למדינת ישראל **כמדינתו של העם היהודי**. הבקשה תיבחן, ומי שיתברר כי לא היה מעורב בלחימה או פגיעה מכוונת במדינה, יוכל לקבל את מעמד תושב הקבע. תושבי הקבע יוכלו לנוע בחופשיות ולעבוד בכל רחבי הארץ. על תושבי הקבע יוחלו כל חוקי המס. ההבדל היחיד בינם לבין אזרח רגיל יהיו חובת החיול וזכות ההצבעה.

14 במדינות רבות מדובר בפחות מאשר שני ילדים לאישה.

אפשרות ג' - קבלת אזרחות ישראלית

למבקשים לקשור גורלם בעם ישראל, להוכיח נאמנותם ולקבל לבסוף אזרחות ישראלית מלאה, יוקם מסלול ארוך טווח לקבלת אזרחות ישראלית - מסלול אשר בו ייבחנו לאורך זמן התאמתם ונאמנותם¹⁵. מלבד הצהרת הנאמנות, מבחני שפה, המלצות וכדומה, יידרשו הפונים למסלול זה להתגייס לצבא או לשירות הלאומי. מובן שמי ששיתף פעולה עם ישראל בעבר יזכה לתהליך מהיר ומקוצר יותר.

כמובן שבנוסף לשלוש האפשרויות הנ"ל ישנן עוד שתי אפשרויות:

- ✳ מי שירצה להגר בלי סיועה של ישראל, יוכל.
- ✳ מי שיחליט להילחם בישראל, יגורש, ייאסר או ייהרג, ורכושו יולאם.

עידוד עליה ופתרון בעיות הדיור לזוגות צעירים

- ✳ הכרעת הסכסוך על ארץ ישראל, ריבונותנו הברורה על ארצנו, והאפשרות לקבל קרקע ולהקים את ביתך בלב מולדתך העתיקה במחיר שווה לכל נפש ובקרבת מרכזי הערים הוותיקות ומקומות העבודה, שתיפתח עם פתיחת שטחי יהודה ושומרון להתיישבות, בשילוב עם הסרת החסמים בפני התפתחות המשק ויצירת מקומות עבודה רבים, צפויה להגביר מאוד את העלייה ולהביא להאצה מהירה בהתיישבות היהודית ביהודה ושומרון. כל זאת בהתאם לתכנית לפתרון בעיית הדיור המוצעת במצע זה.
- ✳ לא יהיו עוד "התנחלויות", ותסולק האנומליה המשפטית שבה מאות אלפי ישראלים חיו עשרות שנים מחוץ לישראל, ליד ישראל, בשטח צבאי, כשהם בלב ארץ ישראל.
- ✳ תודעת ה"אורחים בארצם", של צעירי ישראל וההסברה המתנצלת המשפיעה לרעה על תחושת הסולידריות של צעירים יהודיים עם המדינה - עתידה להתחלף בתחושת שייכות, צדק וייעוד משותף ומאתגר. כוחות המשיכה הכלכליים והזהותיים שייצור שינוי הכיוון המדיני בישראל, לצד כוחות דחייה הפוכים בתכלית (המשבר הכלכלי העולמי והאנטישמיות הגואה), צפויים להביא במהירות לשינוי מוחלט בהרכב הציבור המתגורר ביהודה ושומרון.

15 כמקובל במדינות רבות בעולם, כולל דמוקרטיות אירופיות נאורות, ייקבע במפורש שהענקת אזרחות היא החלטה סובייקטיבית, שאינה שפיטה.

חששות ביחס לתכנית המדינית

הלחץ האמריקאי

לאורך כל היסטוריית היחסים הישראלית-אמריקאית, ידעה ארה"ב ליישר קו עם המדיניות הישראלית, ובלבד שהייתה זו מדיניות ברורה ועקרונית המוכנה לשאת בנטל הלחץ. מאז הקמת המדינה שלוותה בלחץ על בן גוריון, לבל יכריז על עצמאותנו - לחץ אשר כלל הפעלת אמברגו על אספקת נשק בשעתה הקשה ביותר של ישראל, ועד ללחץ האמריקאי שנועד למנוע את הפצצת הכור בעיראק, ובמקרים נוספים, התברר תמיד, שכאשר מנהיגי ישראל מעמידים את האינטרס הישראלי לפני האמריקני ומוכנים לספוג את הלחצים, מתיישר לבסוף הממשל האמריקני עם המציאות החדשה, והחיים חוזרים למסלולם. אין זה מתקבל על הדעת שבשאלות יסוד כגון ריבונות ישראל בירושלים תיכנע ישראל בפני לחץ אמריקאי או כל לחץ אחר.

הסיוע האמריקאי

אצל רבים בישראל התקבעה ההנחה כאילו ישראל חיה מידה של ארה"ב. מדובר בהנחה מופרכת לחלוטין. **סכום הסיוע - שכיום כולו צבאי - עומד על כ-3.5 מיליארד דולר לשנה - כ-3% מתקציב המדינה - אחוז אחד מהתל"ג בסך הכול.** 75% מן הסכום הזה חייבת ישראל להוציא ברכישת נשק אמריקאי, ובקרב תעלה חובת הרכישה¹⁶ בארה"ב ל-100%.

חלק מן הסכום ניתן היה לחסוך ברכישת מערכות נשק ישראליות שהן בדרך כלל טובות וזולות יותר. חלק אחר ניתן היה להרוויח מהסרת החסמים הפוליטיים על ייצור וייצוא מערכות נשק ישראליות. גם עסקת ה-F-35 היא דוגמה מצוינת לפגיעת ה"סיוע" האמריקני בביטחון

16 מה שמוביל למצב שבו נשק שפותח כולו בישראל מיוצר בארה"ב כדי שצה"ל יוכל להצטייד בו מכספי הסיוע האמריקאי.

ישראל ובכלכלתה¹⁷. ה"סיוע" הזה הוא בעיקרו אינטרס אמריקני. תעשיית הנשק האמריקנית היא מנוע הצמיחה המרכזי שהאמריקנים יכולים לסמוך עליו - תעשייה שצומחת גם בתקופת השפל הנוכחית, פי שבע ויותר מכל תעשייה אחרת בארה"ב, ומספקת מאות אלפי מקומות עבודה. ה"סיוע" הנו למעשה הזרמת כסף אמריקנית לתעשיית הנשק של עצמה על חשבון האינטרסים הביטחוניים והכלכליים של ישראל. מדובר בסכומי עתק המנוהלים ללא פיקוח ממשי ומזמינים שחיתות בהיקף נרחב.

לא רק לישראל מספקים האמריקאים נשק. ארה"ב מציפה את המזרח התיכון בנשק אמריקני ומספקת למדינות ערב נשק בהיקף שעולה על זה המיועד לישראל. הצבא הערבי היחיד שנותר סמוך ומאיים על גבולה של ישראל הוא הצבא המצרי - בזכות התמיכה והחימוש בנשק אמריקני שמצרים קיבלה תמורת הסכמתה לחתום איתנו על חוזה השלום בקמפ דייוויד.

יותר על ה"סיוע" האמריקני הנו, אם כן, כורח המציאות¹⁸. באופן יחסי כלכלת ישראל חזקה ויציבה הרבה יותר מזו האמריקאית. מאזן הסחר בין המדינות עומד על כשליש לטובת ישראל. הוויתור על ה"סיוע" אפשרי בהחלט מבחינה כלכלית, ונכון מאוד מבחינה ביטחונית. ישראל תוכל להוסיף ולרכוש בכסף ישראלי מערכות אמריקאיות שהיא באמת זקוקה להן, אך במקביל תגוון את אמצעי הגנתה במערכות ישראליות ואחרות.

כמו כן, ארה"ב היא מדינה דתית מאוד, יחסית לעולם המערבי יחסית לתדמיתה הנפוצה. התמיכה הציבורית האמריקאית בישראל מושתתת על ערכים משותפים של אמונה וחירות שיסודן בתנ"ך ובבניאי ישראל. תמיכתם או אי תמיכתם של הממשלים האמריקניים לדורותיהם אינה משקפת את ההזדהות הציבורית לעומקה, משום שמדינת ישראל עצמה מנוכרת לאותם ערכים. החיבור לזהות היהודית במקום הניכור ממנה - כפי שהוא מבוטא במטרת התוכנית הזו - עתיד להציף ולהגביר את הזדהות הציבור האמריקני, ולאחר תקופה קצרה תיישר עמו גם ההנהגה האמריקאית קו מדיני.

כל זה ברור שבעתיים מאז בחירת הנשיא טראמפ, המשדר שדרים פרו-ישראלים ביותר, ובמקביל הצהיר כבר על כוונתו לשקול את המשך הסיוע.

17 פרטי עסקת רכש זו נידונו בנספח ה-F-35 כמשל.

18 וייאמר לזכותו של ראש הממשלה בנימין נתניהו, שהוא ויתר על הרכיב של הסיוע האזרחי כבר בשנת 96 סמוך להיבחרו לראשונה.

החרם האירופי

כפי שהסברנו, החרם האירופי הוא בעיקר תולדה של ויתור על הצדק הישראלי. מאז ומתמיד הוחרמה ישראל על ידי מדינות ערב ועמדה בחרם הערבי ללא קשיים מיוחדים. הרחבת מעגלי החרם לגופים אירופיים, לא באה בשל חוסר תהליך מדיני, כפי שנהוג להסביר, אלא בדיוק להיפך - היא באה **בעקבות** התהליך המדיני.

תמיד מצפה ישראל כי בעקבות וויתוריה תזכה בייתר הבנה מצד העולם המערבי. המציאות התבררה תמיד כהפוכה. תמיד לאחר תקופה קצרה של תמיכה רפה מן הפה ולחוץ, הוביל הוויתור על הצדק הישראלי לתביעה מוסרית גוברת מצד המערב - תביעה המתורגמת ללחץ מדיני ובשוליים גם ללחץ כלכלי. צפוי כי תהליך הפוך יזכה בהתאמה לתגובה דומה. שיבה אל הצדק הישראלי תתקבל במחאה יחסית רפה, אך האומות הנאורות ישובו לתמוך באופן בסיסי בצד הצודק.

חשוב לזכור שה"חרם האירופאי" הוא בעיקרו חרם מצד גורמים פרטיים. לאירופאים אינטרס ברור בשמירת יחסי הסחר התקינים עם ישראל. על פי נתוני הלמ"ס, מייבאת ישראל מאירופה בהיקף של כ-25 מיליארד דולר בשנה, ומייצאת מוצרים חיוניים וייחודיים - בעיקר בתחום ההייטק. החרמת ישראל מצד ממשלות אירופאיות, מלבד מוצרי ההתחליות - כלל לא עומדת, וגם לא תעמוד על הפרק.

לסיום נושא זה, חשוב לזכור שישראל הצודקת, החיה בשלום עם זהותה היהודית, והפונה אל האנושות המאמינה - יכולה לייצר (ובקלות) חרם נגדי על מי שמחרים את ישראל. בארה"ב לבדה חיים כ-80 מיליון אוונגליסטים שסימתם היא הפסוק "ואברכה מברכך, ומקללך אאור" (בראשית י"ב, ג'). רמז מממשלת ישראל, יספיק בכדי להפוך כל מחרים למוחרם, על ידי ציבור ענק החפץ להתברך בברכת האל לעם שפסוק זה נאמר עליו - ולהופכו למאוד לא כדאי.

המשפט הבינלאומי

שאלה זו איננה שאלה של תוכן, אלא שאלה של נכונות לעמוד מאחורי האמת. מעמדם של יהודה ושומרון הוא פשוט הרבה יותר ממה שמקובל לחשוב, כפי ש**שניסחה** בבהירות וועדת השופט העליון אדמונד לוי, שהכריעה כגישה המשפטית לפיה אין מעמד יהודה ושומרון כמעמד שטח צבאי כבוש. הוועדה סברה כי שטח יהודה ושומרון הוכר כשטח המיועד למדינה יהודית במסגרת הצהרת בלפור ב־1917 יחד עם הצהרות בינלאומיות נוספות בתקופה שלאחריה, וכי תכנית החלוקה מ־1947, שבה הובטח שטח זה למדינה פלשתינית, לא הגיעה

לידי מימוש, ועל כן פקעה ולא קנתה אחיזה במשפט הבינלאומי. באופן דומה, הסיפוח הירדני של יהודה ושומרון ב־1950 לא הוכר על ידי מדינות העולם, ועל כן פקע גם הוא (בייחוד על רקע הכרזתה של ירדן מ־1988 כי היא מסתלקת מתביעת בעלות על שטחי יהודה ושומרון), ועל כן עדיין עומדת בתוקפה הצהרת בלפור מ־1917 שיעדה את שטחי יהודה ושומרון למדינה יהודית. עמדה זו של הועדה הייתה אמורה לקבל אימוץ רשמי של ממשלת ישראל שהזמינה את מסמך מסקנותיה. השיקולים הרגילים מנעו מהממשלה לעשות צעד זה בפומבי, אך אם כך הדבר, וכאלה הן המסקנות ביחס למציאות של שלטון צבאי, שהננו מפוקפק מיסודו, קל וחומר שכך הדבר ביחס לסיפוח מלא, חד משמעי ומוסדר.

לאן יהגרו הבוחרים להגר?

ישנן מדינות רבות, למשל בדרום אמריקה, שקלטו במשך שנים וממשיכות לקלוט מהגרים ערבים מארץ ישראל באופן חוקי ולא כמסתננים. יש להם לאן להגר. רבים מהם, בעיקר צעירים רווקים, מהגרים כל הזמן גם בלי עזרתנו. הסקרים שה"פלשתינים" עצמם מפרסמים מדי פעם בעיתונות שלהם מראים שרובם רוצים ומוכנים להגר, אך אין להם את היכולת הכלכלית להגר מכאן. אנו נספק להם את הכסף הדרוש, וזה ישתלם מאד גם לנו.

היומון "אל-קודס", פירסם כתבה נרחבת על היקף ההגירה של צעירים מיהודה ושומרון¹⁹, וציין בה, כי לפחות 400 אלף צעירים יהגרו בעשורים האחרונים לחו"ל. על פי הכתבה, ישנם כפרים, בעיקר באיזור רמאללה, דוגמת דיר דבואן, המלאים בארמונות, שרובם נטושים, או מאוכלסים בזקן או זקנה. תושב הכפר רמון מזרחית לרמאללה מספר כי מתוך 44 בני כיתתו בכפר, 40 מתגוררים בארה"ב, וגם האחרים מקבלים כל העת הצעות להגר, כי החיים בארה"ב נוחים בהרבה, מחיי הפלשתינים באיו"ש. לדבריו, ברמאללה, ישנו משרד המתאם הגעת פלשתינים לראיונות לקבלת ויזה בקונסוליה האמריקאית במזרח ירושלים ורבים נעזרים בשירותיו.

אנו מצויים כיום בעידן עולמי של הגירה נרחבת, ובפרט של ערבים, שמהגרים מארצות ערב האומללות. עשרה מליין ערבים חיים כיום בברזיל. נשיאת ברזיל לשעבר, דילמה רוסף, אמרה בענין גל ההגירה לאירופה שהיא קידמה בברזיל מדיניות של קליטת מהגרים מכל העולם, שהתערובת האתנית היא חלק מזהותה של ברזיל, וש"ברזיל נבנתה על ידי קבוצות אתניות רבות מתרבויות רבות".

✻ ברזיל היא המדינה החמישית בעולם בגודל שטחה ואוכלוסייתה ומדינות נוספות

ביבשת דרום אמריקה פתוחות להגירה ערבית מסיבית.

✻ מליוני ערבים חיים בצרפת.

- ✿ שלושה מליון וחצי ערבים חיים בארה"ב.
- ✿ שני מליון בארגנטינה.
- ✿ בצ'ילה חיים מליון ערבים, מחציתם "פלשתינים".

וההגירה נמשכת. ארצות המוצא שמספר המהגרים מהן לשבדיה גדל כיום הכי מהר הן סוריה, סומליה, אפגניסטן, ואריתריאה.

כלומר, לא רק שאין סיבה שמדינות בעולם לא יקבלו מהגרים גם מעזה, ובמספרים גדולים, אלא הם ישמחו ויעדיפו לקבל אותם, ובפרט עם "סל הגירה" שיקל על קליטתם, מאשר לקבל מהגרים חסרי כל, ממש כך, וחסרי היכרות כלשהי עם המערב, כמו למשל מסומליה ואפגניסטן.

"מדינת אפרטהייד"

ראשית, אי אפשר שלא לציין שעבודות במובנה הקדום שרירה וקיימת כיום אך ורק בחלק מן המדינות המוסלמיות. לכן, מגוון ומקומם לשמוע האשמות ב"אפרטהייד" מנציגי תרבות השיעבוד המוסלמית ותומכיהם, כלפי המדינה המייצגת את בשורת החירות היהודית.

ובאשר לטענה עצמה, ה"אפרטהייד" הדרום-אפריקאי היה סל של חוקי הפרדה ואפליה על בסיס גזעי. איש אינו טוען שבארה"ב נהוגה מדיניות אפרטהייד משום שתושבי סמואה או פוארטו-ריקו שבריבונות ארה"ב אינם זכאים להצביע. הסיבה לכך היא שאיש בארה"ב לא יוריד מן האוטובוס אדם פורטוריקני בגלל צבע עורו. מאידך גיסא, תושב דרום-אפריקני לא היה יכול לשנות את צבע עורו בכדי לעלות לאוטובוס.

הבדלי מעמד אזרחי קיימים במספר מדינות במערב והם אינם נחשבים ל"אפרטהייד". האבחנה בין אזרחות על בסיס לאומי לאזרחות על בסיס טריטוריאלי מצרפת את ישראל למדינות נאורות אחרות ודבר אין לה עם "אפרטהייד".

יש הבדל בין זכויות אדם - זכויות המוקנות לו מידי בורא עולם, ובשר ודם אינו יכול לשלול אותן, לזכויות אזרח, הניתנות על ידי מדינות מעשה ידי אדם על פי האינטרסים והערכים שלהם.

עם ישראל שב למולדתו העתיקה בכדי להקים בה מדינה יהודית. העקרונות לפיהם אנו מעוניינים שמדינה זו תתפקד, הם האמצעי ולא המטרה. במקום בו נראה כי מתן אזרחות ללאומים אחרים עלול לאיים על זהותה היהודית של ישראל - זו זכותה המלאה של ישראל שלא לעשות זאת²⁰.

מדיניות החוץ של ישראל

מדינת ישראל תשאף ליישם בזירה הבינלאומית את ההבטחה "ונברכו בכך כל משפחות האדמה". יש ציפייה מיוחדת מישראל, מדינת עם התנ"ך, כי לצד השתלבותה בקדמת המדינות המפותחות טכנולוגית, היא תהיה גם מופת מוסרי, "אור לגויים" - לעולם מבובל ולתרבויות השוקעות במהירות.

מדיניות החוץ תבנה את תדמיתה של ישראל בצורה הפוכה לזו שנעשתה עד כה. במקום מדינה המבקשת לגיטימציה מן האומות, ומסבירה ללא הצלחה מדיניות שקשה מאד להסביר²¹, ישראל צריכה להיות מדינה המבשרת דרך מוסרית לאנושות, מדינת עם התנ"ך הנותנת לגיטימיות להתנהלות מוסרית, ושוללת לגיטימיות ממדינות שאינן פועלות כך.

מדיניות החוץ של ישראל תפעל בהתאם לעקרונות הבאים:

1. **שיתוף פעולה ופיתוח** - ישראל תשאף לפתח יחסי מסחר ושיתוף פעולה טכנולוגי כלכלי ותרבותי עם כל מדינות העולם, מבלי להתפשר על עקרונותיה. ישראל תפעל לעזור למדינות מתפתחות לפתח את ההון האנושי שלהן, ללא יצירת תלות בה. ישראל תפתח תשתיות כדי לנצל טוב יותר את מקומה הגאוגרפי בצומת נתיבי הסחר הימי והיבשתי של אסיה-אירופה-אפריקה. אנו מאמינים שהצלחתה של מדינה אחת אינה צריכה לבוא על חשבון האחרת, ושהתנאי להמשך השגשוג שלנו הוא השגשוג של מדינות אחרות בשוק העולמי.
2. **כיבוד הריבונות הלאומית** - ישראל תכבד את זכותם של מדינות ועמים לבחור בדרכם את המשטרים הרצויים להם ללא התערבות חיצונית. ישראל תימנע מלהתערב בפוליטיקה הפנימית או בסכסוכים של מדינות אחרות, אלא אם משטריהן ביקשו מישראל להשיא להם עצה או לתווך. עקרון זה תקף כל עוד המדינה האחרת אינה מתערבת מצידה בנעשה בישראל.
3. **הדדיות** - כפי שישראל תכבד את הריבונות של מדינות אחרות, כך היא תדרוש

21 שנות הימנעות ישראל מהחלת ריבונותה בלב ארצנו, ביו"ש, הרסו כל סיכויי ההסברה הישראלית מוצלחת.

מהן לכבד את ריבונותה²². התערבות של מדינות זרות בישראל באמצעות ארגונים ישראלים או קבוצות טרור, תחייב את מדינת ישראל להגיב בהתאם.

4. מופת מוסרי - ישראל תגנה הפרות של זכויות אדם בעולם²³. ישראל לא

תייצא נשק וידע צבאי למדינות המשתמשות בנשקן כדי להפר זכויות אדם²⁴, ותשאף לצמצם שיתופי פעולה עם משטרים מפרי זכויות אדם²⁵.

5. מדינת העם היהודי - ישראל היא מדינתו של כל העם היהודי, בציון ובגלות. ישראל

תפעל לא רק לחיזוק הקשר עם יהדות הגולה, אלא תעודד עלייה של יחידים, משפחות וקהילות, במטרה להשלים את שיבת ציון.

22 בין השאר, ישראל תצפה ממדינות העולם להעביר את שגרירותיהן בישראל לירושלים.

23 לדוגמא ישראל תקרא לממשלת סין להפסיק להרוג אסירים למטרת קציר איברים, תופעה אשר לפי הודעת בית הנבחרים האמריקני מ-13.6.16 עדיין נמשכת.

24 כיום מדובר בעיקר בייצוא הבטחוני הישראלי לאפריקה. מדובר באחוזים בודדים מהייצוא הבטחוני שלנו, שמשמשים לא להגנה מדינית אלא לשליטה ודיכוי פנימי.

25 ייצוא הנשק למדינות בעלות משטרים רודניים הוא בחלקו תוצאה של ה"ברית" הישראלית עם תעשיית הנשק האמריקאית, הכופה עלינו לסחור עם מדינות שהסחר שלנו איתן אינו מאיים על ההגמוניה האמריקאית בשוק הנשק העולמי. משנשתחרר מלפיתת התעשייה האמריקאית, ממילא נוכל לסחור בנשק עם מדינות אחרות. למשל האיסור של ארה"ב על ייצוא טילי יירוט מישראל לפולין, בעלת בריתה של ארה"ב, איסור שגרם לפולין לרכוש טילים כאלו מארה"ב.

ירושלים

יעדים ומדיניות

"אך בבואי היום לשיר לך, ולך לקשור כתרים, קטונתי מצעיר בנייך ומאחרון המשוררים".

"ירושלים של זהב", נעמי שמר

ירושלים אינה עוד עיר בירה. ירושלים היא תמצית הקיום הלאומי היהודי. היא עשויה מהיסטוריה בת שלושת אלפים שנה, מגעגועים בני אלפיים שנה, מתקוות, מקדושה, משבועת חתנים, מדם, יזע ודמעות - אין יהדות, ובוודאי שלא מדינה יהודית בלי ירושלים.

ירושלים "לא נתחלקה לשבטים"

"מוכל שבטיכם - זו ירושלים שכל ישראל שותפין בה" - מסכת אבות דרבי נתן.

"ירושלים לא נתחלקה לשבטים" - תלמוד בבלי, מסכת יומא.

בשונה משאר הערים בארץ, ואף מהחשובות ביותר, ירושלים היא לבדה מוקד הזהות ואופק המשמעות של מדינת ישראל. ירושלים שייכת לאומה כולה, ולא רק לתושביה. לכן, בשונה מערים אחרות, לאומה, באמצעות נציגיה, יש את הסמכות והחובה להיות מעורבים בתכנונה ובעיצוב פניה.

בתוך גבולות התכנון הלאומי של העיר, יישמרו כל כללי החירות היזמית והתכנונית²⁶ אותם נחיל בשאר חלקי הארץ, אולם בשונה מערים אחרות - **ירושלים תהיה מסגרת תכנונית מרכזית וכללי יסוד²⁷ שיבטיחו את אופיה של העיר כעיר הקודש מחד, וכמוקד הריבונות הישראלי - מאידך.**

26 ראה פרק הדיור.

27 דוגמה זוטרה לעניין זה היא חוק חיפוי האבן המפורסם בירושלים עוד מימי המנדט הבריטי.

תכנון אסטרטגי

ירושלים בירת ישראל נעדרת כיום חזון אסטרטגי לפיתוחה, אשר יחזיר אותה להיות "לב הארץ" ומוקד בינלאומי לעליה לרגל כבעבר.

הבריחה וההתעלמות מירושלים, שהחלה במסירת העיר העתיקה לירדנים במלחמת השחרור²⁸, והמשיכה במסירת הר הבית לווקף הירדני במלחמת ששת הימים, נמשכת עד מינו והפכה שנית את בירת ישראל לעיר סֶפֶר חצויה.

למעשה, לאחר האיחוד ההיסטורי של ירושלים במלחמת ששת הימים והרחבת הקו המוניציפלי של ירושלים למזרח ולצפון וייסוד השכונות החדשות, במשך שנים רבות הוזנח כמעט לחלוטין כל פיתוח אסטרטגי בעל חזון מעוף, והעיר הופקרה בפועל לתנוודות הצמיחה הטבעית וצורכי החיים המידיים²⁹.

גישה זו שאיננה מפריעה יתר על המידה במקומות אחרים, ופעמים רבות היא הגישה היעילה ביותר, איננה יכולה לחול על ירושלים בעלת האוכלוסייה השסועה בין יהודים וערבים, המזונחת מבחינת תשתיותיה והעומדת בצומת האינטרסים של כל העולם.

הגיע הזמן להרגיש בעלי הבית בירושלים ולהתנהג בהתאם, פשוט כי כל שיטה אחרת איננה רלוונטית, וירושלים קוראת לנו.

ירושלים רבתי ומטרופולין ירושלים

במקום נסיון מלאכותי להפריד את ירושלים מהאוכלוסייה הערבית שסביבה, שהתוצאה המרכזית שלו בינתיים הייתה מצעד הגירה מסיבי של אוכלוסייה ערבית לתוך תחומי העיר מחשש ההפרדה, ומאידך חנק אפשרות הפיתוח הטבעית של העיר, יש להישיר מבט אל המציאות. אם תכניתה המדינית של זהות תוגשם, והמלחמה תיגמר, וביהודה ושומרון תישאר רק אוכלוסייה המקבלת את ריבונותה של מדינת ישראל, ניתן יהיה גם להפסיק לחנוק את העיר בין חומות וגדרות.

28 התוצאה המרה של נפילת העיר העתיקה לירדנים במלחמת העצמאות לא הייתה עניין של חוסר ברירה, אלא של תיעודף מפורש. גם אם אפשר לדון בקשיים בתחילת המלחמה ולפרש לכאן ולכאן, אין שום ספק שהייתה אפשרות צבאית מעשית לכבוש את העיר בשלב מבצעי ההכרעה של המלחמה, ואין על כך ויכוח.

29 למשל, כביש בגין, סלילת הרחבת כביש 1 והרכבת הקלה - אלה דוגמאות להתמודדות עם צרכי החיים המידיים, ולא של תכנון אסטרטגי ארוך טווח. הרכבת המהירה לירושלים וכביש 1 לכיוון מזרח, לעומת זאת - אלה יוצאי דופן, הראויים לאזכור לטובה.

ירושלים חנוקה בתוך הקו העירוני שלה, והגיע הזמן להרחיבו, ולאפשר את יצירת ירושלים רבתי, ההולכת ומתהווה ממיאלא. במקום לכרות את יער ירושלים, כפי שהוצע בתכנית ספדי על מנת לענות על מצוקת הדיור, ניתן להרחיב ואף להכפיל את שטחה העירוני של ירושלים למזרח ולצפון, ולהעניק לעיר עתודות קרקע נרחבות לשכונות חדשות עם תשתיות גישה מודרניות.

מעבר לכך, מטרופולין ירושלים צריך לכלול את בית לחם וגוש עציון בדרום, את בית שמש ומודיעין במערב, את רמאללה בצפון, ואת מעלה אדומים ויריחו במזרח.

תשתיות אסטרטגיות

"כללו של דבר: כל המקודש מחברו חרב יותר מחברו. ירושלים חרבה יותר מן הכל, וארץ יהודה יותר מן הגליל, ועם כל חורבנה היא טובה מאד" - רמב"ן, אגרת מארץ ישראל.

כביש טבעת מטרופוליני

בנוסף לרכבת המהירה לירושלים ההולכת ונבנית, שתשנה מהותית את נגישותה של ירושלים אל גוש דן והשפלה ותהפוך את אפשרות המגורים בירושלים והעבודה בשפלה (ולהיפך) לאפשרות סבירה לחלוטין, יש לקדם כביש טבעת היקפי לירושלים, כנהוג בבריות גדולות בעולם. כביש הטבעת ייצור ויתחום את המעטפת החיצונית של העיר, וגם יחבר אותה אל המרכזים האורבניים שסביבה, ואותם - אחד אל השני. הכביש יקיף את ירושלים ממעלה אדומים במזרח, דרך בית לחם וגוש עציון בדרום, אל מבשרת ציון במערב והלאה אל גבעת זאב ונווה יעקב דרך כפר אדומים בחזרה.

מנחת פנימי ושדה תעופה בינלאומי

המנחת הפנימי בעטרות ייפתח מחדש ויורחב, ושדה תעופה בינלאומי ייבנה בבקעת הורקניה ממזרח לעיר. שדה התעופה ישרת את העיר באופן שוטף, ובפרט יאפשר את ההתמודדות עם תקופות העומס של התיירות והעלייה לרגל, המצריכים מרווח קיבולת נוסעים גבוה ביחס לתפקוד השוטף.

הצורך בשדה תעופה שכזה נראה מפתיע רק למי שלא מתבונן בסדר גודל האוכלוסייה המאכלסת את מטרופולין ירושלים כבר כעת. מדובר בכ-2 מיליון תושבים כבר היום, מה שמקביל לאוכלוסיית גוש דן כולה. כלל האצבע הנקוט בתכנון ערים הוא שאוכלוסייה של שני מיליון מצדיקה שדה תעופה בינלאומי סמוך לעיר, ובפרט אם מדובר בעיר המושכת גלי תיירות.

שדרוג כביש ההר וכביש ירושלים גוש דן

כפי שפורט בפרק התכנון האסטרטגי ביהודה ושומרון, הרחבת כביש 60 מצפון ומדרום לירושלים והפיכתו לכביש בין עירוני ראוי לפחות במקטע שלו שבין אריאל לחברון, וסלילת כביש 45 המעוכב מזה שלוש שנה כתחליף ל-443 וכאלטרנטיבה לכביש 1 המפותל במהותו - אלה צעדים אסטרטגיים נדרשים במהירות האפשרית על מנת להפסיק לעכב את הצמיחה הטבעית של המטרופולין הירושלמי בשל תשתיות גישה מיושנות.

כבישים במזרח העיר וגישה לעיר העתיקה

תשתיות הגישה במזרח העיר לקויות ביותר, ולא מאפשרות את פיתוחה. הדבר נכון שבעתיים ביחס לעיר העתיקה, שהגישה אליה ברכב כמעט בלתי אפשרית, ולא משום שאין היכן לסלול אותם, אלא משום שהדבר לא זכה לתיעדוף של ממש.

מציאות זו לא מאפשרת את מימוש פוטנציאל התיירות והעלייה לרגל של העיר העתיקה, וגם לא מאפשרת את הפיכת סביבת העיר העתיקה למרכז השלטוני של העיר. שתי בעיות אלה צריכות לבוא על פתרון.

קריית השלטון

"מקדש מלך, עיר מלוכה, קומי צאי מתוך ההפכה!" - פיוט "לכה דודי", רבי שלמה אלקבץ.
"שָׁמָּה יָשְׁבוּ כְּסָאוֹת לְמִשְׁפָּט כְּסָאוֹת לְבֵית דָּוִד" - תהילים, קכ"ב.

ירושלים ביהדות אינה רק "מקדש מלך", כלומר עיר הקודש והקדושה. ירושלים היא גם עיר מלוכה, עיר השלטון הישראלי, ועיר המשפט הישראלי.

מיקומה הנוכחי של קריית הממשלה, משכן הכנסת ומושב בית המשפט העליון במערב העיר הוא תוצאת היותה של העיר מחולקת. ההפרדה המוחלטת בין העיר החדשה והמודרנית לבין מה שמכונה בארץ "האגן הקדוש" איננה הפרדה בריאה עבור מדינת ישראל. זהות תחתור לסיומה.

יוחל בהליך ארוך טווח של פינוי-פיצוי תושבים משטחים סמוכים להר, כדי לאפשר העתקה מדורגת של קריית הממשלה וסמלי ריבונות לקרבת העיר העתיקה והר הבית³⁰. היות ומדובר בתהליך "הבראה" יהודי מובהק, יש לצפות שהסכומים הנדרשים לצורך העניין ייתרמו במידה

30 כפי שהיה בעבר, מאז המלך דוד, ועד המלך אגריפס השני, אחרון מלכי שושלת החשמונאים.

רבה על ידי הציבור הרחב, כשם שהציבור הרחב תרם סכומי עתק לקניית רוב שכונת עיר דוד, וכפי שהציבור קנה בתים ואזורים שלמים בעיר העתיקה עד כה.

מלונאות עולי הרגלים

מדי שנה מגיעים לירושלים כמיליון וחצי תיירים והם מתארחים בכ-10,000 חדרי מלון בבירה. בקצב הגידול הקיים עתיד הענף לגדול בתוך שני עשורים בסדר גודל שלם.

פיתוח ובניית ירושלים כמוקד רוחני עתידי להכפיל ולשלוש גם את הצפי הנוכחי ולמשוך עשרות מליוני תיירים ועולי רגלים מהעולם. על העיר להיערך לקליטתם. מדובר כמובן במנוע צמיחה אדיר, שיחזיר במהרה את ההשקעות הפרטיות בתשתית המלונות החדשה והחדשה.

לב העיר - הר הבית

"השולט בהר - שולט בארץ" - אורי צבי גרינברג³¹

הר הבית איננו "אגן קדוש" ו"מוקד סכסוך דתי" עבור עם ישראל. הר הבית הוא המקום המקודש בתבל. זהו המקום בו בחר א-להי ישראל להשכין שכינתו בעולמו, המקום בו מתחברת הפיסיקה והמטה-פיסיקה - המקום בו נברא אדם הראשון ונעקד אבינו יצחק, המקום בו נוצקו החיים והאומה, המקום בו עמד מקדשנו הראשון ומקדשנו השני - וכפי שבאורח פלא התגשמו רוב הנבואות בדבר שיבת ציון, כך יתגשמו שאריתן, ובבוא העת, ישכון בהר לכנח - מקדשנו השלישי.

הר הבית הוא ליבה הפועם של הארץ. יפה זיהה המשורר אורי צבי גרינברג באחיזתנו בהר את המדד לריבונות ישראל בארץ כולה. כשאנו מאבדים את אחיזתנו בהר, הלב חולה, זרימת הדם מתמעטת והאיברים מתדלדלים. כשהשליטה בהר נמסרת בפועל לזוקף הירדני, ירושלים חוזרת ומתחלקת, וערי ישראל מתרגלות למתקפות טילים. קו ישיר עובר בין הפקרת ההר לערעור הלגיטימיות על עצם קיומה של מדינה יהודית, בכל מקום בארץ - ערעור שצף ועולה כיום במכובדות והנאורות שבמדינות.

כשאנו אומרים במעשינו שאין לנו חלק בהר, אומר זאת העולם באונסק"ו, וכשאומר זאת העולם, אובדת הלגיטימיות לאחיזתנו בארץ, וכשאובדת הלגיטימיות לאחיזתנו בארץ, נוצקת הלגיטימיות לתקוף אותנו, וחוסר הלגיטימיות שלנו להגן על עצמנו. הנה כי כן, הויתור על ההר לא מונע מלחמה אלא מביא אותה.

31 צוטט על ידי רבים מפיו מיד לאחר מלחמת ששת הימים, ומופיע כמעט בנוסח זה ב"ספר העמודים" (כל כתבי אצ"ג בהוצאת מוסד ביאליק). תודה ליהודה עציון, הבקיא ומעמיק בכתביו ומשנתו, שהפנה לנוסח הכתוב.

ה"אסטרטגיה" של ממשלות ישראל מאז מלחמת ששת הימים, היא התנערות ממימוש הריבונות בהר וגלגול ה"בעיה" לדורות הבאים. ה"אסטרטגיה" הזו הובילה לפיחות מתמשך במעמד העיר, לחלוקתה בפועל מחדש, ולהעברת מירב הריבונות בלב בירת ישראל - בהר הבית - לידי הווקף הירדני.

כיום, במקומות בהם שיחקו ילדים יהודים בבטחה במזרחה של העיר כבר לא דורכת כף רגל יהודי, לא ניתן לבנות בית בירושלים בלי אישור אישי של ראש הממשלה, וארגון אונסק"ו הופך את מדיניותה המעשית של ישראל להחלטה בינלאומית עקרונית, וקובע כי אין שום קשר בין ישראל להר הבית.

ההחלטה למסור את מפתחות ההר למוסלמים מיד עם שחרורו, שווקה כתבונה מדינית, כ"ריאל פוליטיק" של שר הביטחון דאז משה דיין. אולם האמת היא שלא מדובר היה באילוץ אלא באסטרטגיה. כבר במלחמת השחרור הובילה אסטרטגיה מכוונת לנפילת הרובע היהודי ולאובדן ההזדמנות לשחרר את ההר, ואת כל יהודה ושומרון. קודם למלחמת ששת הימים התנגד דיין, וגם שרי המפד"ל, לשחרור העיר העתיקה, ואפילו מח"ט הצנחנים המשחררים, מוטה גור, היה משוכנע שבתוך זמן קצר יוחזר ההר לידי הירדנים.

הישראליות לא רצתה את "כל הוותיקן הזה" - כלשונו של משה דיין. גם הדתיות לא רצתה את ההר שמחזיר את התורה מן המימד הדתי-אישי הגלוי למימד התרבות הלאומית - וזו סיבת העומק להתנגדות החרדית לשיבת היהודים אל ההר כיום. אין דבר יותר אנטי-"דתי" ואנטי-גלוי ממהר הבית והמקדש.

ירושלים היא מבוע של סכסוך הזהות הפנימי בתוך החברה הישראלית. הסכסוך שבין הזהות הישראלית והזהות היהודית. ההר נמסר והעיר נחלקת משום שהזהות הישראלית / הדתית - בורחת מן השיבה אל הזהות היהודית / התרבותית. השיבה אל ההר היא החיבור שבין התרבויות.

הערבים אינם הסיבה, הערבים הם רק האמצעי בסכסוך פנימי זה. ישראל מקדשת את ההר למוסלמים בכדי לברוח ממנו בעצמה. התוצאה היא אובדן סלע היסוד להצדקת קיומנו בארץ כולה, והפניית האנושות נגדנו. בקידוש ההר למוסלמים, מביאה ישראל על עצמה מלחמה.

אין ירושלים בלי ההר. הריבון היחיד בהר הבית תהיה מדינת ישראל, באמצעות משטרת ישראל, ומשמר מיוחד שתקים לשמירת הביטחון, הסדר, וקדושת המקום³². כל גורם זה, במדים ובלעדיהם, יורחק מן ההר לצמיתות.

32 בדומה לסדרנים ולמאבטחים של הקרן למורשת הכותל הפועלים ברחבת הכותל המערבי כיום.

המדיניות בהר בפועל

"גם" הר הבית הוא מקום קדוש

הר הבית ייפתח לתפילה יהודית ויושם בראש רשימת המקומות הקדושים ליהדות - רשימה ממנה הוא נעדר בינתיים, באופן שמפגיע רק את מי שמתעלם ממה שתואר לעיל. מתוקף חוק השמירה על המקומות הקדושים הוא יימסר לניהולה של הרבנות הראשית או לגוף מיוחד מטעמה שיפקד על כך, שיוכל גם להסדיר את העלייה והתפילה של היהודים בהר במסגרת ההלכה לתחומים המותרים, ולסמנם בשטח. בית כנסת יהודי יוקם על ההר, כפי התכניות השונות שהועלו בנוגע לכך במשך השנים.

ארכאולוגיה

הר הבית ייפתח למחקר ארכיאולוגי. הנוק הארכיאולוגי שנגרם על ידי הפקרת הר הבית בידי הוואקף הירדני הוא נזק שלא ישוער, ואת הנעשה אין להשיב. 6000 טון של עפר ארכאולוגי מהר הבית הושמדו במכוון על ידי הוואקף במהלך הבנייה הלא חוקית של מסגדים תת קרקעיים בהר, על מנת למנוע את היחשפם של ממצאים המעידים על עברו היהודי של ההר. עצם האפשרות הדמיונית של הדיבורים על היעדר שרידים של בית המקדש בהר הבית היא תוצאה של מדיניות שאוסרת על מחקר ארכיאולוגי בהר עצמו כבר 50 שנה, ומאלצת את הארכאולוגים להסתובב מסביב להר בלבד³³.

ריבונות

הוואקף הירדני יאבד את כל מעמדו המדיני בהר. משטרת ישראל תוצב על ההר בדרך קבע, ולא בשוליו כפי שהדבר נעשה היום. ביקורים בהר הבית יורשו בכל שעות היממה ללא הגבלה, ושמירה על בטחונם של אזרחי ישראל על הר הבית תובטח באופן מוחלט תוך הקצאת כל הכוחות המשטרתיים הנדרשים לכך. הגישה להר ליהודים תותר מכל שערי הר הבית ללא סייג.

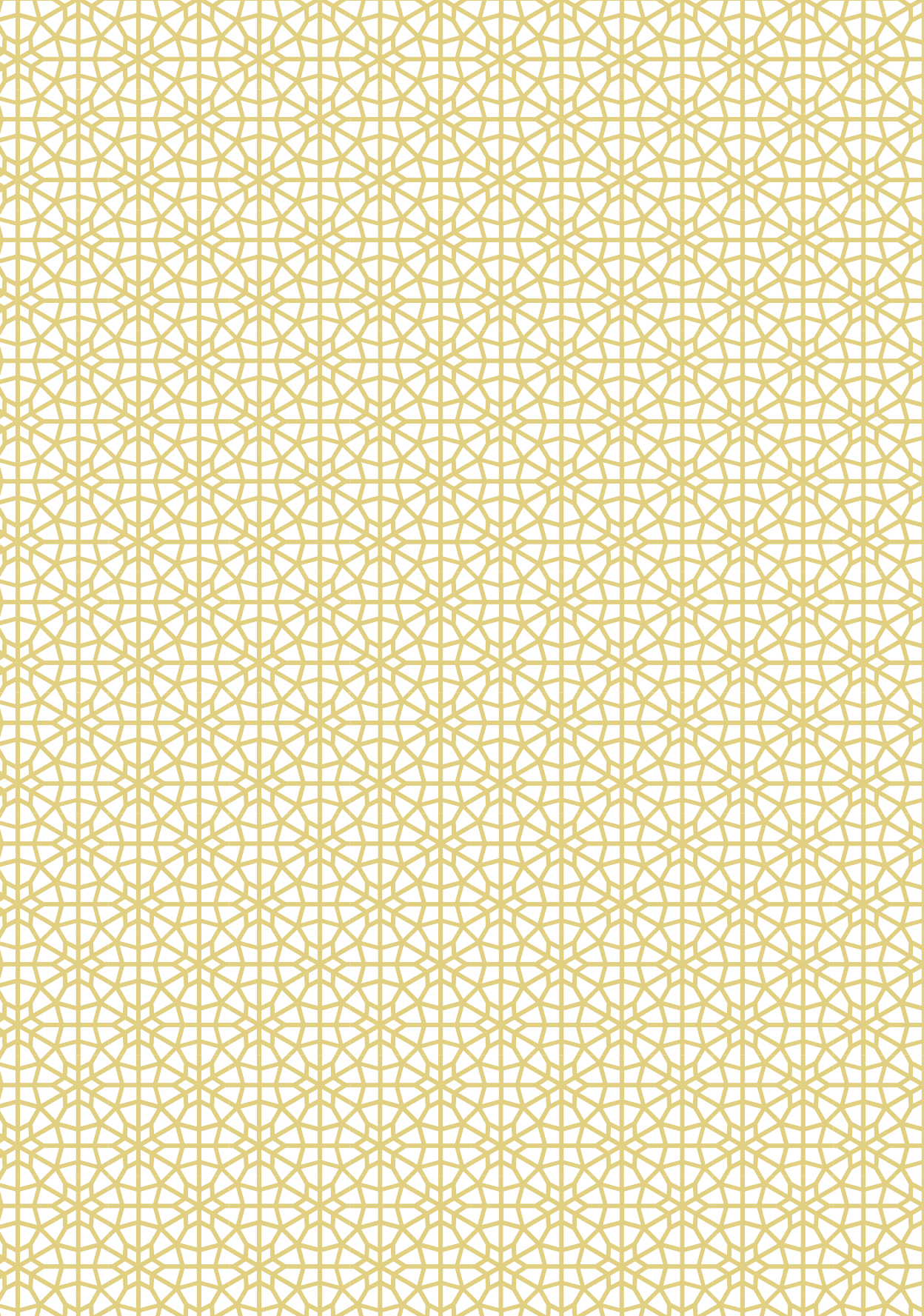
למוסלמים תותר המשך התפילה במסגד אל-אקצה (שנבנה מלכתחילה מחוץ לתחומי ההר המקורי המקודש ליהודים). למותר לציין שכל ניסיון להפוך את התפילות לאירוע לאומני יטופל בחומרה. דרכי הגישה אל הר הבית ישופרו ויוחלפו כליל, כראוי למקום שהוא "ליבו של עולם". דגל ישראל יחזור להיות מונף בהר הבית באורח קבע, כביטוי

33 אותו הדבר נכון, אם כי במידה פחותה לכל הארכאולוגיה ביהודה ושומרון.

לריבונות הישראלית המוחלטת במקום, וכביטוי לזהות היהודית שמהר הבית מוצאה, אליו היא שבה, וממנו חיותה.

אֲשֶׁרִי מְחַכֶּה וַיִּגִּיעַ וַיֵּרָאָה עֲלוֹת אוֹרָה וַיִּבְקְעוּ עָלָיו שְׁחָרִיף,
לְרֵאוֹת בְּטוֹבֵת בְּחִירִיךָ וְלַעֲלוֹ בְּשִׁמְחָתְךָ בְּשׁוֹבֶךָ אֵלַי קִדְמֹת נְעוּרֶיךָ!

"ציון, הלא תשאליו", רבי יהודה הלוי.

נספחים

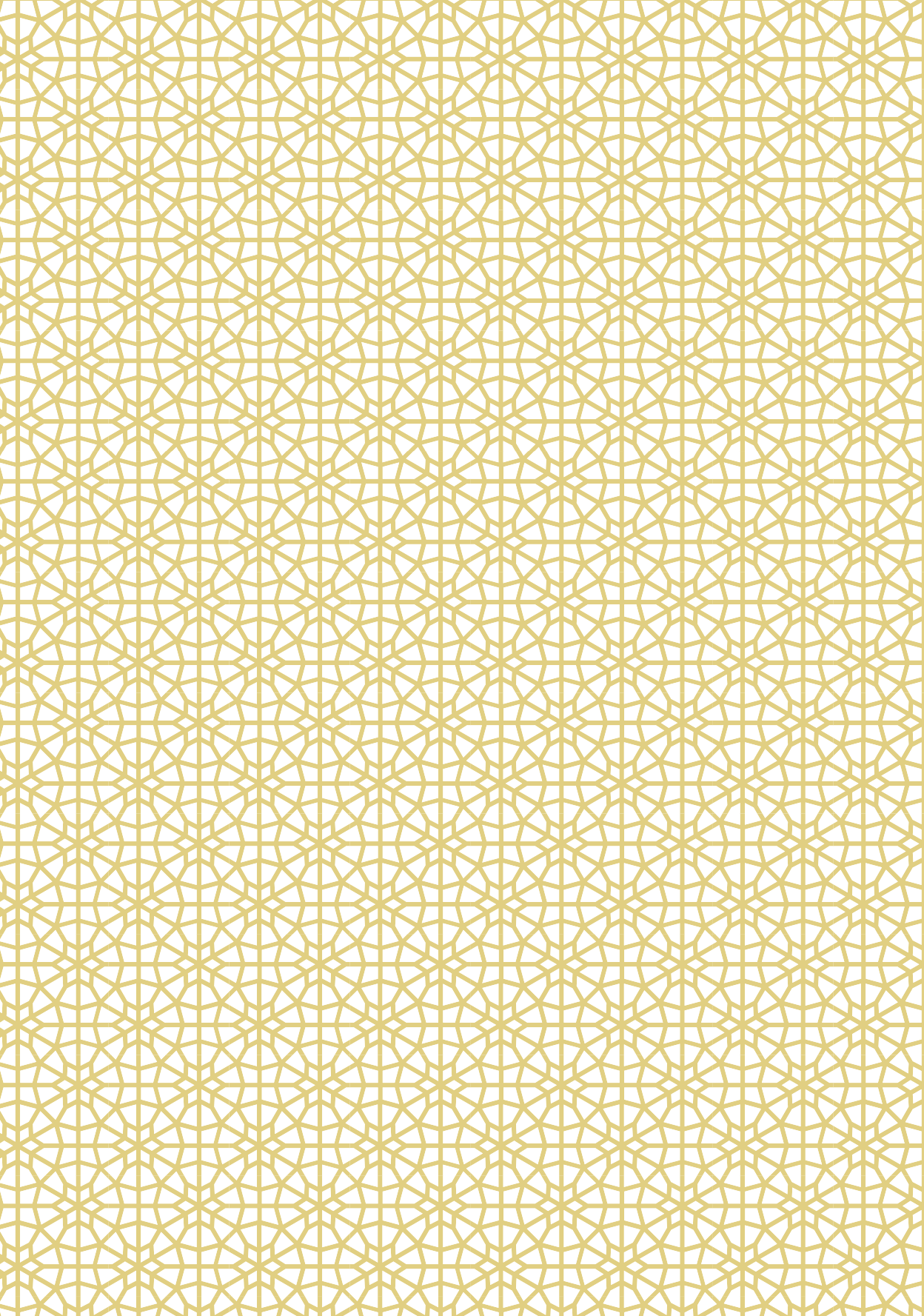

נתונים לשיטת השוברים בחינוך

רכישת מטוס ה-F-35 כמשל

ביטחון ישראל מאז הסכמי אוסלו

דו"ח אוסלו: כמה תהליך אוסלו באמת עולה לנו?

נספח לפרק החינוך

נתונים לשיטת השוברים בחינוך

השנה האחרונה שלגביה יש נתונים על ההתפלגות הפנימית של הוצאות החינוך היא 2012. בין 2012 ו-2014 היתה עליה ניכרת של 10.5% בהוצאה הכוללת לחינוך. **מכאן והלאה, כל הנתונים הם משנת 2012.**

ההוצאה הלאומית לחינוך ולהשכלה גבוהה הסתכמה ב 78.2 מיליארד ש"ח, שהתפלגו כך:

- מינהל כללי - 2.1 מיליארד ש"ח. *
- קדם יסודי - 7.52 מיליארד ש"ח. *
- יסודי - 25.26 מיליארד ש"ח. *
- על-יסודי - 19.78 מיליארד ש"ח. *
- אוניברסיטאות - 10.09 מיליארד ש"ח. *
- על-תיכוני אחר - 7.7 מיליארד ש"ח. *
- ספרי לימוד וכלי כתיבה שנקנו ע"י ההורים - 0.84 מיליארד ש"ח. *
- "השקעות והעברות הון" - 4.9 מיליארד ש"ח. *

במסמך זה עסקנו רק בחינוך הילדים (גיל 3 עד 18), לפיכך כללנו בחישובינו רק את הסעיפים:

- מינהל כללי - 2.1 מיליארד ש"ח. *
- קדם יסודי - 7.52 מיליארד ש"ח. *
- יסודי - 25.26 מיליארד ש"ח. *
- על-יסודי - 19.78 מיליארד ש"ח. *
- ספרי לימוד וכלי כתיבה שנקנו ע"י ההורים - 0.84 מיליארד ש"ח. *
- "השקעות והעברות הון" - 4.9 מיליארד ש"ח. *

ובסך הכל 60.4 מיליארד ש"ח שהוצאו בשנת 2012 על חינוך ילדינו.

בשנת הלימודים תשע"ג (2012/3) היו 2,027,360 תלמידים מגיל 3 עד 18, ומכאן שההוצאה השנתית לתלמיד היתה 29,792 ש"ח, וההוצאה החודשית לתלמיד היתה 2483 ש"ח.

ההוצאות אינן אחידות בכל הגילאים. כדי לחשב את גובה ההוצאה לתלמיד בכל אחת משלוש קבוצות הגיל, הנחנו כאן בקירוב, בהיעדר מידע מפורש, את ההנחות הבאות:

- א. הנחנו שהסעיף של ספרי לימוד מתחלק באופן פרופורציוני בין החינוך היסודי והעל-יסודי.
- ב. הנחנו שההוצאות על מינהל כללי והון, מתחלקות באופן פרופורציוני בין החינוך הקדם-יסודי, היסודי, היסודי, והעל-יסודי.
- ג. הנחנו שהתפלגות מספר התלמידים בין שלוש קבוצות הגיל ב-2012, היתה כמו בתשע"ה (2014/5), שעבורה יש לנו את נתוני ההתפלגות המדויקים.

בכפוף להנחות/הקירובים הללו, אוכלוסיית התלמידים בגילאי 3 עד 18 התחלקה כך:

- ✿ קדם יסודי: 22.1% מהילדים.
- ✿ יסודי: 45.5% מהילדים.
- ✿ על יסודי: 32.4% מהילדים.

ובהתאם, התפלגות סך ההוצאה לפי קבוצות גיל היתה:

- ✿ קדם יסודי: 7.52 + 1.547 (מינהל והון) = 9.067 מיליארד ש"ח.
- ✿ יסודי: 25.26 + 0.49 (ספרי לימוד) + 3.185 (מינהל והון) = 28.935 מיליארד ש"ח.
- ✿ על יסודי: 19.78 + 0.35 (ספרי לימוד) + 2.268 (מינהל והון) = 22.398 מיליארד ש"ח.

ובחלוקה למספר התלמידים המחושב בכל קבוצת גיל, ההוצאה הכוללת לתלמיד ב-2012 היתה:

- ✿ קדם יסודי: 9.067 מיליארד ש"ח ל- 448,046 ילדים - יוצא **1686 ש"ח לחודש לילד בן.**
- ✿ יסודי: 28.935 מיליארד ש"ח ל- 922,449 ילדים - יוצא **2614 ש"ח לחודש לילד בכיתות א'-ו'.**
- ✿ על יסודי: 22.398 מיליארד ש"ח ל- 656,865 ילדים - יוצא **2841 ש"ח לחודש לילד בכיתות ז'-י"ב.**

אנו מזכירים שוב שמספרים אלו מבוססים על קירובים, בעוד שהמספר הממוצע לכל הגילאים הוא מדויק.

נתונים אלו היו כאמור לשנת 2012. בין 2012 ו-2014 גדלה ההוצאה הלאומית לחינוך מ-78.2 מיליארד ש"ח ל-86.4 מיליארד ש"ח, עליה של כ-10.5%. במקביל, מספר התלמידים גדל

משנת תשע"ג לשנת תשע"ה מ-2,027,360 ל-2,131,521, עליה של כ-5%. בשקלול העליה במס' התלמידים, והעליה הגדולה יותר בהוצאה, זו תוספת של קצת מעל 5% בהוצאה לילד.

אם **נניח** שהתפלגות ההוצאות לקבוצות הגיל ולסעיפים השונים לא השתנתה באחוזים, הרי שההוצאה החודשית לחינוך בשנת 2014 היתה:

- ✳ הוצאה חודשית לתלמיד (ממוצע לכל הגילאים): 2609 ש"ח.
- ✳ הוצאה חודשית לתלמיד בקדם יסודי (גן ילדים): 1772 ש"ח.
- ✳ הוצאה חודשית לתלמיד ביסודי (כיתות א'-ו'): 2747 ש"ח.
- ✳ הוצאה חודשית לתלמיד בעל יסודי (כיתות ז'-י"ב): 2985 ש"ח.

היתרון המרכזי של שיטת השוברים הוא שיפור איכות החינוך, באמצעות **הורדת מספר התלמידים בכיתות**, ויותר מכך, באמצעות **העלאת רמת המורים** ע"י יצירת תחרות בריאה על משרות ההוראה. כדי ליצור תחרות על משרות, צריך תמריץ, והתמריץ העיקרי הוא שכר.

כיום, יש בישראל 29 תלמידים בכיתה בממוצע, ושכר המורים נמוך.

נניח ש-70% מההוצאה של בית ספר יסודי תושקע בשכר המורים, והשאר בהוצאות.

נניח גם שמורה מלמד בכיתה ב-3 מכל 4 שעות לימוד, כלומר יש 4 מורים על כל 3 כיתות.

מכאן שאם נחלק את ההוצאה החודשית לתלמיד להוצאות ולשכר, מורה בבית ספר יסודי בשנת 2014 היה יכול להשתכר, בשיטת השוברים, שכר חודשי ברוטו של 41,823 ש"ח, ומורה בבית ספר על יסודי היה יכול להשתכר שכר חודשי ברוטו של 45,446 ש"ח.

היות ובשיטת השוברים להורי התלמידים יש **חופש בחירה**, בית ספר שלא יעשה מאמץ אמיתי למשוך לקוחות, כלומר את הורי התלמידים, פשוט יאבד אותם לטובת בית ספר אחר שכן יעשה זאת, ולכן אפשר להניח שמורי בית הספר יעשו כל מאמץ לשפר את ההוראה, וקודם כל באמצעות הורדת מספר התלמידים בכיתות ע"י הוספת מורים, אף שהמשמעות תהיה הורדה בשכרם (אבל זה עדיף מבית ספר ללא תלמידים וללא שכר). **נניח** שבשלב ראשון בית הספר יקטין את מספר התלמידים בכיתות ברבע, מ-29 (הממוצע כיום) ל-**22 תלמידים בכיתה** בלבד. לפי ההנחות הנ"ל, במצב זה מורה בבית ספר יסודי ישתכר 31,728 ש"ח ברוטו ומורה בבית ספר על יסודי ישתכר 34,476 ש"ח ברוטו.

שתי רמות השכר הללו גבוהות בהרבה לא רק משכרו של מורה בישראל כיום, אלא גבוהות בהרבה גם מהשכר הממוצע בהייטק (23,800 ש"ח ברוטו בשנת 2015, מקור: גלובס). וזה

בדיוק מה שימשוך כוחות הוראה מעולים למערכת החינוך, וייצור תחרות בריאה על כל משרת הוראה, בכל מקום בישראל. וכל זה בלי להוסיף אפילו שקל אחד לתקציב החינוך. להיפך, עם רמות שכר מורה כאלו, יהיה אפשר אפילו להוריד את גובה ההוצאה האדירה הנוכחית לחינוך, ועדיין להישאר במצב שבו כולם מרוצים.

הערה לסיום: בהתחלה, אפילו עם התמריץ של שכר כה גבוה, המורים לא יוכלו להוריד את מספר התלמידים בכיתות מתחת למספר מסוים שבו פשוט לא יימצאו בתחילה מספיק מורים. אבל אם ניתן לתהליך זמן למצות את מלוא הפוטנציאל שלו, ואם נניח שהממשלה לא תקצץ בתקציב החינוך לטובת הורדת מיסים למשל (למרות שברור מהמספרים הללו שאפשר לקצץ מיליארדים בחינוך בלי לפגוע ברמתו, רק ע"י שינוי השיטה), אז ניתן להגיע לתוצאה הבאה:

לפי הנתונים שהוצגו כאן, אם לאחר המעבר לשיטת השוברים המורים בבתי הספר יורידו בהדרגה את מספר התלמידים בכיתות, ובמקביל יאלצו להוריד את שכרם שלהם, **עד ששכר המורים יהיה שווה לשכר הממוצע בהייטק כיום, אז מספר התלמידים בכיתה בבי"ס יסודי יהיה 16 וחצי תלמידים, ובעל יסודי 15 תלמידים בכיתה.**

אנו לא אומרים שזה בדיוק מה שיהיה. ייתכן שהממשלה תחליט ש-20 תלמידים בכיתה זה מצוין, ואז תקצץ מיליארדים רבים מתקציב החינוך מבלי לפגוע ברמתו, וההפרש ירד לטובת הורדת מיסים. וייתכן שמורים לא ירויחו כמו בהייטק ולכן מספר התלמידים בכיתה ירד אפילו מתחת ל-15. הנקודה היא שכל זה יכול לקרות הודות לשינוי אחד: מתן **חופש בחירה אמיתי להורים** לקבוע היכן ילמדו ילדיהם.

רשימת מקורות

1. "הוצאה לאומית לחינוך, לפי סוג הוצאה ודרג חינוך ולפי מגזר מבצע ומגזר מממן" (למ"ס).
2. "ההוצאה הלאומית לחינוך: 2012-2014" (למ"ס).
3. "מערכת החינוך - נתונים כלליים" (אתר הכנסת) [רק הנתון של מספר התלמידים הכולל].
4. "זה מה שמרוויחים בהיי-טק הישראלי" (גלובס 9.7.15) [רק הנתון של שכר ממוצע בהייטק].

נספח לפרק הסיוע האמריקאי

רכישת מטוס ה-F-35 כמשל

מטוס הקרב F-35 הוא פרויקט פיתוח הנשק היקר ביותר בהיסטוריה. פיתוחו נתקל בקשיים חמורים, וטרם הושלם¹. ישראל התלבטה במשך שנים אם ההשקעה בו כדאית², ולבסוף, לאחר מו"מ חסר-תקדים מבחינת הלחצים שהופעלו והמגבלות שהוטלו על ישראל במהלכו, הוחלט להצטייד בו, במחיר כבד.

יתרון עיקרי של המטוס הוא יכולת ה"חמקנות" שלו, כלומר שקשה יותר לגלותו במכ"מ³. אולם יכולת זו באה במחיר חסרונות כבדים⁴. בהשוואה למטוס ה-F-15, המטוס האסטרטגי של חיל האוויר⁵, ה-F-35, בתצורתו החמקנית:

❖ לא יכול להגיע למתקני הגרעין בעומק אירן ללא תדלוק. ה-F-15 יכול⁶.

❖ יכול לשאת הרבה פחות מטען חימוש מה-F-15.

❖ לא יכול לשאת פצצות חודרות-בונקרים גדולות⁷, מהדגם שארה"ב סיפקה לישראל. מטוסי ה-F-15 שלנו נושאים אותן.

1 "תוכנית ה-F-35 אינה נמצאת במסלול של הצלחה, ובמקום זאת היא נעה לקראת כישלון ביצועי" - כך סיכם את ממצאיו החמורים ראש האגף לבחינה והערכה מבצעית במשרד ההגנה האמריקני בקיץ 2016.

2 זהות כמובן לגמרי בעד המשך חיזוק חיל האוויר שלנו. אולם לכל החלטה כזו יש יתרונות וחסרונות, וחלופות. במקרה של ה-F-35, רשימת החסרונות, כפי שפורסמו, חמורה ומדאיגה באופן חסר-תקדים ביחס לכל המקרים בעבר.

3 "ה-F-35 הוא לא חמקן מלא, אלא בעל חתימה נמוכה" - ראש מטה חיל האוויר בראיון בדצמבר 2016.

4 כפי שפורט למשל בשתי כתבות שפורסמו ב"כלכליסט" ב-3.4.16 וב-4.4.16.

5 "בסופו של יום כשאנחנו רוצים להגיע עם מעט כלי-טיס והרבה חימוש למקום מרוחק - ה-F-15 מנצח" - ראש ענף מטוסים בחיל האוויר בתשובה לשאלה על יכולות ה-F-35 מול ה-F-15, אתר חיל האוויר, 19.01.2016.

6 רדיוס התקיפה המירבי של ה-F-35 בתצורה חמקנית הוא 1158 ק"מ ללא תדלוק. רדיוס התקיפה של ה-F-15 הוא עד 1850 ק"מ ללא תדלוק [מקור: ויקיפדיה ו"גלובל סקויריטי", הכתבות הנ"ל ב"כלכליסט"]. המרחק בקו ישר מישראל למתקני העשרת האורניום האירניים בפורדו ובנתאנו הוא כ-1550 ו-1600 ק"מ.

7 תאי הפצצות של ה-F-35 יכולים להכיל שתי פצצות במשקל של עד 1135 ק"ג. ישראל קיבלה מארה"ב 155 פצצות חודרות-בונקרים גדולות מאד מדגם GBU-28 שמשקל כל אחת מהן שני טון ורבע ואורכן מעל חמישה מטרים וחצי. מטוסי ה-F-15 של חיל האוויר יכולים לשאת את הפצצות הללו. ה-F-35 לא יכול.

- ✳ לא יכול לשאת טילי אויר-אויר מתוצרת ישראל, הטובים ביותר בעולם, ולכן ישראל נאלצה לרכוש עבורו בחצי מיליארד דולר נוספים טילי אויר-אויר אמריקאיים, פחות טובים⁸.
- ✳ לא ניתן להתקין בו מערכות רבות שפותחו בארץ עבור חיל האויר. ה-F-15 מלא במערכות ישראליות ייחודיות⁹.
- ✳ ועוד כמה הבדלים מהותיים, באויר ועל הקרקע, אבל נסתפק בכך.

כיום יש לחיל האויר רק טייסת אחת של מטוסי F-15, המטוס האסטרטגי של חיל האויר. בנובמבר 2016, עוד בטרם הגיע ה-F-35 הראשון לישראל, החליטה הממשלה להגדיל את ההצטיידות ב-F-35 לשתי טייסות, עם אפשרות להוסיף טייסת שלישית. אולם למרות שה-F-35 הוא יותר "חמקן", והרבה יותר חדש, פורסם שישראל עדיין שוקלת לרכוש טייסת נוספת של F-15 במקום טייסת נוספת של F-35¹⁰.

בראיון לרגל הגעת ה-F-35 הראשונים לישראל, הדגיש ראש מטה חיל האויר דווקא את תפקידם הצפוי במתן סיוע מודיעיני למטוסי הקרב האחרים של חיל האויר, וכשנשאל אם ישראל תצטרך עדיין לרכוש בעתיד מטוסי F-15 נוספים, או רק מטוסי F-35, תשובתו היתה: "זה לא פשוט".

זהות כמובן לא מתיימרת לקבוע לכמה מטוסים ומאילו סוגים זקוק חיל האויר. אולם ברור שההחלטה להחליט להצטייד במטוסי ה-F-35 היא חריג ביותר, והציב סימני שאלה כבדים, בהשוואה לעסקאות הרכש בעבר¹¹. לכן נשאלת השאלה, למה ישראל הוציאה שבעה וחצי מיליארד דולר¹² מתקציב ה"סיוע" האמריקני כדי להצטייד במטוס ה-F-35 דווקא? האם כי הוא באמת הכי מתאים והכי נחוץ לצה"ל, או כי האמריקאים הפעילו על מקבלי ההחלטות בישראל את כל מנופי הלחץ והשכנוע, כדי שישראל תרכוש את המטוס הכי חדש שלהם, ולא בהכרח את המטוס הכי מתאים והכי נחוץ לנו? כי ה"סיוע" הזה ישתלם להם - להם, ולא לנו.

8 הודעת משרד ההגנה האמריקני על רכישת 600 טילי אויר אויר תמורת 544 מיליון דולר. מדובר בתת-דגם היחיד של אותו טיל אשר מתאים לשימוש בתאי החימוש הפנימיים של ה-F-35, ולישראל אין שום צורך אחר בו, שכן הטילים מתוצרת ישראל טובים יותר, ומתאימים לכל מטוסי הקרב האחרים של חיל האויר.

9 מקורות לדוגמה מהתקופה שלפני ההחלטה לרכוש את ה-F-35 : הפניות לכתבות ב-מעריב, מעריב, וואלה, וכן מסוף 2016.

10 "ישראל היום" ועיתונים נוספים, 28.11.16.

11 ההשוואה הקרובה והדומה ביותר, מבחינת גובה הציפיות לקפיצת מדרגה אדירה שמטוס חדש ייתן לחיל האויר, היא רכש מטוסי ה-F-15 לפני ארבעים שנה. גם אז דיברו במושגים דומים מאד לרכש ה-F-35 כיום, והמטוסים אז היו יקרים באופן יחסי עוד הרבה יותר מה-F-35 כיום. אבל אז היה ברור, לכל אורך הדרך, שהמטוס המדהים החדש יהיה שווה את ההשקעה העצומה בו, ייתן תמורה עצומה, וכך היה. לא היו אז סימני שאלה רבים וחמורים כמו שיש סביב ה-F-35 כיום.

12 סך עלות רכש המטוסים והתשתיות הקרקעיות המיוחדות עבורם.

נספח לשערים

בטחון מדינת ישראל והתכנית המדינית

ביטחון ישראל

מאז הסכמי אוסלו

בשני העשורים וחצי שחלפו מאז הסכמי אוסלו שולש מספר הרוגי הטרור, ומספר הפצועים בפעולות הטרור עלה ליותר מפי שמונה-עשר¹³. לפני הסכמי אוסלו לא היתה מחלוקה לנפגעי פעולות איבה בביטוח הלאומי - פשוט משום שלא היה בה צורך. תקציבי הביטחון ובטחון הפנים מאז פרוץ ה"שלום" - הוכפלו, וכך, על פי הנתונים החלקיים הנגישים, גם תקציב שב"כ. מצבה הביטחוני של ישראל והלגיטימיות של עצם קיומה התדרדרו מאוד.

לראשונה מאז מלחמת העצמאות הפכו תל אביב וחיפה למטרה קלה ולגיטימית לירי רקטות מסיבי בכל "סבב" לחימה. בין סבבי הלחימה שאינם מוכרעים, אשר הולכים וגוברים מחיר דמים יקר יותר ויותר, מתרגלים אזרחי ישראל ל"טפטוף" רקטות ולהכלה ישראלית. אובדן הרצון לנצח (כי אנחנו בתהליך "שלום") הוביל לאימוץ תפיסת לוחמת המגננה, שבבסיסה המוסרי ניצב ערך ההגנה העצמית בלבד, ובסופו של דבר לעקירת עצם מושג הניצחון מהתודעה הצה"לית. התפיסה המתגוננת-בלבד היא שהולידה לפני עשרים שנה את תופעת הבטונדות, שהחלו לצוץ בעקבות הסכמי אוסלו. ברבות השנים הפכו הבטונדות לטכנולוגיות מתקדמות - לטילי חץ וכיפת ברזל - והשלימו את המהפך בתפיסת הביטחון של ישראל.

ישראל שלאחר אוסלו אינה מסוגלת עוד להכריע ולמנוע את התפתחות איום הגרעיני האיראני, כפי שעשתה לפני למעלה משלושים שנה בעיראק. בפועל, גם אם מנהיגיה לא יודו בכך, ישראל מכינה עצמה תודעתית ומעשית לאיראן גרעינית ולהתגוננות פסיבית. הסכם אוסלו שאמור היה להביא שלום וביטחון - הביא את ההפך הגמור. הנסיגה מדרום לבנון - שהיא המשך ישיר לתפיסת הסכמי אוסלו - הכניסה את כל המדינה תחת מטריה של למעלה

13 הכוונה למספרי הרוגים והפצועים השנתיים הממוצעים, לפני ומאז אוסלו. מספרים מוחלטים ראה בנספח "דוח אוסלו".

מ-100,000 טילים של החיזבאללה, חלקם מונחי-GPS, המכוונים אל כל מטרה אסטרטגית בישראל ומהווים איום שאינו נופל בחומרתו מן האיום הגרעיני¹⁴.

בנספח זה, זהות מבקשת להתחקות אחרי ציוני דרך בהידרדרות הזאת. הקריסה האסטרטגית של הביטחון הישראלי איננה גזירת גורל. ניתן לשוב ולאמץ אסטרטגיה ביטחונית שתשמור על ביטחון המדינה כפי שהיה קודם להסכמי אוסלו. אבל כדי "לחשב מסלול מחדש" צריך קודם להבין שטעינו. כדי להיות מסוגלים לראות את הטעות, עלינו להעמיד ברצף הגיוני אחד את תוצאותיו הביטחוניות של אותו הסכם. זו היא המטרה במסמך שלפניכם.

14 הנוק ממספר גדול של פגיעות "נקודתיות" במטרות חיוניות עשוי להשתוות ואף לעלות על הנוק מפגיעת פצצה גרעינית אשר מזיקה לשטח נרחב.

ממשלת פרס

29.5.96 - 4.11.95

פרס מיישם את אוסלו

ההיסטוריה לא יכלה להמציא אדם מוצלח יותר משמעון פרס בכדי להפקיד בידיו את יישום הסכמי אוסלו, או נסיבות נוחות יותר כדי להתחיל ליישם.

פוליטיקאי מנוסה ומוכשר זה, אביו הפוליטי של תהליך אוסלו, האיש שתמך את יצחק רבין מהתנגדות מוחלטת להסכם אל הובלתו בפועל, ושהפך בזכות אוסלו לאישיות בינלאומית חזקה, מוכרת ואהודה, (וגם עשירה מאוד) קיבל לידיו את הגה השלטון בליל רצח ראש הממשלה רבין.

להלם שהותיר הרצח בציבור הישראלי לא היו גבולות. מתנגדי אוסלו "סומנו" כשותפים פעילים לרצח. חובשי כיפה העדיפו להסתירה כשהלכו ברחובות תל אביב. התעמולה פעלה את פעולתה וההתנגדות העממית הרחבה להסכמים התפוגגה או הודחקה. במקום לעצור את הסכמי אוסלו, רציחתו הנפשעת של רבין השיגה את ההפך הגמור, והפקידה את ביצוע הסכמי אוסלו בידי האיש הלהוט מכולם להוציאם אל הפועל, תוך כדי שהיא מפילה לפניו את כל מתרסי ההתנגדות הציבורית. בתוך חודשיים, בנובמבר-דצמבר 1995, השלימה ממשלת פרס נסיגה מלאה מכל ערי יו"ש¹⁵, ללא כל התנגדות ציבורית. מיד לאחר מכן ניסה פרס להגיע להסכם עם סוריה ולסגת גם מרמת הגולן.

אוסלו מוליד את טרור המתאבדים

התוצאה¹⁶ לא איחרה לבוא. הציבור הישראלי התוודע לסוג חדש של טרור - לא עוד חומרי נפץ מוסלקים בתיקים או בכיכרות לחם, אלא מחבלים מתאבדים המפוצצים עצמם באוטובוסים

15 למעט חברון שנמסרה מאוחר יותר על ידי נתניהו.

16 התוצאה של הסכם אוסלו, לא של החלפת רבין בפרס. תופעת פיגועי ההתאבדות בישראל החלה עם הסכם אוסלו, ובתקופת ממשלת רבין, בטרם נרצח, היו 11 פיגועי ההתאבדות הראשונים, בהם נרצחו 79 ישראלים.

ובמקומות הומי אדם. הסכם אוסלו, שסימן את אבדן ההכרה הישראלית בצדקת דרכה, ואימוץ הצדק ה"פלסטיני", הפך את המלחמה בישראל ממאבק פוליטי גרידא למלחמת קודש. הרוצחים המתאבדים הפכו ל"שהידים" נוחלי גן העדן המוסלמי, ומשפחותיהם למשפחות מכובדות הזוכות לקצבאות נאות מתקציבה של הרשות הפלשתינית¹⁷. גל של פיגועי התאבדות הציף את הארץ. רק בשבועיים שבין ה-21 לפברואר ל-4 במרץ 1996 נרצחו 59 ישראלים, רובם בפיצוץ אוטובוסים, אך שמעון פרס דבק בקונספציה שהוביל.

מבצע 'ענבי זעם' ותחילת ה'סבבים'

ב-13 למרץ כינס פרס את מנהיגי העולם לוועידת שלום בשארם א-שייח. בתגובה, קיבל מטחי קטיושות בצפון שאילצו אותו לצאת למבצע ענבי זעם. המבצע נעצר כשפגז צה"לי הרג בשוגג כמה אזרחים בכפר קנא והביקורת הבינלאומית איימה להשבית את חגיגות פרוץ השלום.

כך - בקיץ 1996 - הפכו מלחמות ישראל ל"סבבים".

התברר כי תהליך הנסיגה רק מחזק את אמונת האויב בצדקת דרכו ובחולשת רוחנו¹⁸, ומוביל לעוד אלימות. או אז נאלצת ההנהגה הישראלית להפעיל את צה"ל כדי לעצור את ההתקפות, אך היא עושה זאת בתוך המסגרת של 'אוסלו' - כלומר מקפידה לא לנצח את ה"פרטנר", שבלעדיו קורסת הקונספציה החדשה ואין עם מי לחתום על הסכם. אובדן תחושת הצדק הלאומית שבאה עם ההכרה בעם ה"פלסטיני" ובריבונותו בארצו, גורמים לדה-לגיטימציה של כל פעולה צבאית, גם אם היא לצרכי הגנה עצמית, ולכן כל נפגע אזרחי בצד הערבי יוצר לחץ בינלאומי שנתפס בישראל כ"כבד" עד "בלתי נסבל". הממשלה, שממילא לא יכולה לקבוע את מטרת המבצע, נכנעת ללחץ הבינלאומי, צה"ל נסוג - וחוזר חלילה, עד ה"סבב" הבא.

17 תקציב שחלק ניכר ממנו מגיע מישראל.

18 הביטוי הרהוט ביותר לכך שבעיני הערבים ישראל נחלשה מאד, בשנים שמאו אוסלו, היה ב"נאום קורי העכביש" של מנהיג חיזבאללה חסן נסראללה ב-26.5.2000, שבו אמר: "ישראל אמנם מצטיירת כבעלת עוצמה צבאית גדולה ועליונות טכנולוגית, אך החברה הישראלית לא תעמוד בעוד מתקפות טרור, פיגועים וקטיושות. החברה הישראלית עייפה ממלחמות ואין לה האיתנות והחוסן לעמוד במאבק דמים ולספוג נפגעים".

ממשלת נתניהו הראשונה

18 ביוני 1996 עד 6 ביולי 1999

נתניהו ממשיך את אוסלו

אמנם ברור היה שבנימין נתניהו לא מביא איתו בשורה חלופית, אך מה שלא היה צפוי הוא שהיעדר הבשורה של נתניהו יוביל אותו, זמן קצר לאחר היבחרו, להמשיך בהסכם שיזם יריבו ואף לחבק את ראש אש"ף, יאסר ערפאת. בפועל, הנזק שגרם נתניהו כאשר שיעבד את כל "המחנה הלאומי" לתהליך אוסלו, אינו פחות מזה של פרס. כל עוד היה התהליך פרי באושים של השמאל בלבד, ריחפה מעל ההסכמים עננה של חוסר לגיטימיות בקרב הרוב היהודי בישראל. ישראל אמנם נכנסה למלכודת, אך הדרך עוד היתה פתוחה לצאת ממנה. נתניהו, שנבחר ברוב זעיר על גלי ההתנגדות לאוסלו, נעל את המלכודת על כלל החברה הישראלית - שנותרה לכודה בתהליך עד היום.

בתחילת כהונתו עוד ניסה נתניהו להתנות את המשך יישום הסכמי אוסלו, ואת מסירת חברון, בביצוע חלקו של ערפאת בהסכם - בין היתר, בשינוי סעיפי האמנה הפלסטינית הקוראים להשמדת ישראל - אך ללא הועיל¹⁹. נתניהו היה עתיד לגלות מהר מאוד שמרגע שהכיר בלגיטימיות וב"צדק הפלסטיני" הוא עצמו הפך לגזלן האולטימטיבי, לאיש הרע בסיפור, שעליו מוטלת כל העת חובת התיקון, ואילו העולם אינו שועה יותר לקטנות כגון סעיף כזה או אחר ב"תקנון ועד הבית של הבניין הגזול".

"יתנו - יקבלו, לא יתנו - לא יקבלו"

ב-4 בספטמבר, 1996, נפגש נתניהו לראשונה עם יאסר ערפאת, תוך שהוא משלה את עצמו כי יוכל לגלגל את האחריות להמשך התהליך אל הצד ה"פלסטיני". נתניהו טבע אז את המושג "יתנו - יקבלו, לא יתנו - לא יקבלו" ועמד על קיומם ההתחייבויות ה"פלסטיניות" בהסכם. מובן שהפגישה הסתיימה בלא כלום. עקרון ה"יתנו - יקבלו, לא יתנו - לא יקבלו" הוכח במהירות כמנותק מן המציאות החדשה של תהליך אוסלו. ערפאת הבין מהר מאוד שנתניהו

19 בפועל, האמנה הפלסטינית מעולם לא שונתה, למרות מצגי השווא של אש"ף.

השתעבד לתהליך, בדיוק כקודמיו מן השמאל, ולכן העיקרון היחיד התקף עבורו הוא "לא יתנו שטח - לא יקבלו שקט". שבועיים לאחר המפגש העקר עם ערפאת, ניסה נתניהו לשדר עסקים כרגיל אולם ככל הנראה נתניהו עדיין לא הבין את המציאות שעיגן בעצם פגישתו עם ערפאת. באוסלו נוצרה מפלצת שאי אפשר לחסל מבלי לוותר על ההסכמים ועל הלך הרוח שהוליד אותם. מאז אוסלו אנחנו מוכרחים להאכיל את המפלצת כל העת בסכומי כסף אסטרונומיים, בנתחי ריבונות ובהרוגים ישראלים - בכדי לקנות "שקט תעשייתי" בטחוני ופוליטי לעוד זמן מה.

לא ניתן לחסל את המפלצת משום ש"זו ארצם" - הם הצד הצודק, והעולם מצפה מישראל, שהכירה בכך, לנקוט כלפיהם בתהליך פעיל של "חזרה בתשובה", כלומר עוד ועוד נסיגות, ובוודאי שלא חיסול של מי שלגיטימיותו הוכרה. מצד שני, גם לא ניתן לסגת ולספק למפלצת את מלוא תאוותה, משום שכפי שהעיד ארנסט בוויין²⁰, בנאומו בשנת 1947: "השאיפה העקרונית של ערביי ארץ ישראל כלל אינה ריבונות לאומית בארץ ישראל - אלא שלילת כל סיכוי לריבונות יהודית שכזו". הדבר האחרון שהם מעוניינים בו זו מדינה עצמאית, ולכן גם שמעון פרס, גם אהוד ברק, גם אריאל שרון וגם אהוד אולמרט - שהשתדלו מאוד לתת בערך את הכל, זכו לאותה תגובה אלימה לה זכה נתניהו.

מנהרות הכותל

כשהבין ערפאת שנתניהו נעל את עצמו במלכודת אוסלו, הוא ניצל את ההזדמנות הראשונה שנקרתה בדרכו - פתיחת מנהרת הכותל לתיירים. מדובר היה בשטח בריבונות ישראלית מלאה - שטח שבעשרים השנים שחלפו מאז נותר תמיד פתוח, ללא כל בעיה. ערפאת ניצל את פתיחת המנהרה כתירוץ לפתוח במתקפה שהביאה להרג ששה עשר חיילים ישראלים, שחלקם נורו בנשק ישראלי שניתן בידי "עמיתיהם" ה"פלסטינים" בסיוורים המשותפים - שהיו גאוות הסכמי אוסלו.

הסכם חברון

נתניהו למד מהר את העיקרון החדש ומסר ל"מפלצת" את עיר האבות חברון, למעט שטח מזערי הסמוך למערת המכפלה והיישוב היהודי, בכדי לקנות תקופת מה של שקט, וזאת מבלי להציג דרישות כלשהן לרשות הפלסטינית, תוך הצהרה שמדובר ביישום של הסכמים

20 שר החוץ הבריטי בתקופת סיום המנדט בממשלת אטלי. מתומכי ומעצבי מדיניות הספרים הלבנים וההעדפה של הבריטים את הערבים, ולא מחובבי ציון בלשון המעטה.

קודמים. (זאת, למרות שהשהיית ביצועם של אותם ההסכמים ממש עד שהרשות הפלסטינית תעמוד בתנאים הנדרשים ממנה, הייתה לב עמדתו המדינית המוצהרת).

הסכם וואי והמשך הנסיגות

השקט החזיק מעמד זמן קצר, ובקיץ 1997 התחדשו פיגועי ההתאבדות שהובילו ללחץ, לווייתורים ולהסכם וואי - לפיו אמורה הייתה ישראל להוסיף ולסגת מ-13% נוספים מן השטח. לשבחו של נתניהו ייאמר כי לא אמר נואש, וניסה כל העת להוסיף ולייצר התניה כלשהי בין המשך הנסיגות לקיום ההתחייבויות הערביות. במקביל ניהל נתניהו מגעים בלתי רשמיים עם הסורים, ולטענת האמריקנים הסכים במהלכם לנסיגה מוחלטת מרמת הגולן, אך גם מגעים אלה לא הבשילו לכדי הסכם.

בין כך ובין כך הלכה ממשלת נתניהו והתפוררה עקב סכסוכים פנימיים, והאכזבה בימין ממדיניותו. ההתגייסות שנתניהו נהנה ממנה בבחירות נגד פרס לא חזרה על עצמה ובבחירות 99 ניצח אהוד ברק.

ממשלת אהוד ברק

מאי 1999 - פברואר 2001

את תקופת כהונתו הקצרה של אהוד ברק - קצרה יותר מכל ממשלות ישראל האחרות - אפיין רצון אובססיבי להגיע להישג מדיני כלשהו.

המו"מ על הגולן

תחילה פנה ברק לערוץ הסורי והציע נסיגה מוחלטת לגבול הבינלאומי. ברק לא הבין שהגדרתו של ארנסט בוויין לסכסוך היהודי-ערבי תקפה גם לגבי הסורים - הסכסוך עם ישראל הוא חלק מהותי מהגדרתם העצמית והם חייבים לשמרו. הסורים התעקשו על נסיגה ישראלית לא רק אל הגבול הבינלאומי שעובר עשרה מטרים בלבד מזרחית לכינרת, אלא עד קו המים ממש, ו"שותפות" סורית על מקור המים העיקרי של ישראל. ברק נאלץ לוותר.

הבריחה מלבנון

ביולי 2000 ניסה ברק לייצר "הישג"²¹ והורה על נסיגה חד צדדית של כל כוחות צה"ל מדרום לבנון - גם ללא הסכם עם הסורים²². הנסיגה הבהולה כללה מראות קשים של השתלטות חיזבאללה על

21 בישראל, כל נסיגה הופכת את המנהיג האחראי לחביב התקשורת ול"אתרוג" החסין מביקורת ולעיתים גם מחקירות. ייתכן וגם לעובדה זו היתה, השפעה בפני עצמה על הוראת הנסיגה המבוהלת וחסרת האחריות של ברק, נוכח החקירות שהתגבשו נגדו באותה עת בעניין העמותות.

22 באותו זמן כוחות הצבא והמודיעין הסורי ישבו בשטח לבנון, והכתיבו במידה רבה את הנעשה שם.

ציוד ישראלי, זינוב בכוחות צה"ל הנסוגים, והחמור מכל - התעללות בחיילי צד"ל ומשפחותיהם שכרתו ברית דמים ארוכת שנים עם ישראל וברגע אחד נבגדו והופקרו לגורלם²³.

בעקבות מהלך הנסיגה שהוצג כהברקה וכהצלחה אדירה, מרושת כיום כל דרומה של לבנון בלמעלה מ- 150,000 טילים ורקטות המכסים את רוב שטח ישראל, חלקם מונחי GPS, הממוקמים בתוך בתי מגורים, בתי ספר, מסגדים ומרפאות, מכוונים לעבר כל מטרה אסטרטגית בישראל, ומהווים זרוע אסטרטגית קדמית של המשטר האירני אל מול כל ניסיון התגוננות ישראלי מפני האיום הגרעיני האירני. בשורה התחתונה, הנסיגה מלבנון הביאה למפולת אסטרטגית במאזן הכוחות וההרתעה מול האיום האירני.

שיחות קמפ-דיוויד

באותו חודש (יולי 2000) נפגש ברק עם ערפאת ב'קמפ דיוויד' והציע לו 90% מכל שטחי יש"ע וכן שליטה פלסטינית ברובע המוסלמי והנוצרי בירושלים ובהר הבית, וריבונות בחלקים מירושלים, תמורת סיום הסכסוך. אפילו הנשיא האמריקני ביל קלינטון התייצב מאחורי הצעת הנסיגה הכמעט מוחלטת של ישראל.

23 "צבא דרום לבנון" (צד"ל) פעל בדרום לבנון מסוף שנות השבעים עד ליציאת צה"ל מלבנון במאי 2000. צד"ל פעל כשלושה של צה"ל, כדי לסייע להגנת ישראל בדרום לבנון, בעיקר על-ידי הגנה על "רצועת הביטחון" בסמוך לגבול הישראלי. לצורך הבנת מידת השותפות יש לציין כי משרד הביטחון הישראלי היה אחראי על התקציב של צד"ל. הנסיגה מלבנון נחתה על לוחמי צד"ל כרעם ביום בהיר והעמידה אותם ואת משפחותיהם בסכנה מיידית. ביום נסיגת צה"ל מלבנון כ-7,800 אנשי צד"ל ובני משפחותיהם נמלטו לישראל. במהלך השנים שחלפו מאז הנסיגה, לא פחות מ-3,000 מהם התייאשו וחזרו ללבנון, על אף הסכנה שנשקפה לחייהם. חלק מהחוזרים עצורים עד עצם היום הזה; חייהם של אחרים הפכו לגיהנום. בין יתר ההטרדות שהם עוברים, נקראים אנשי צד"ל לשעבר לחקירות חיזבאללה שנועדו לברר האם הם עדיין שומרים אמונים לישראל - המדינה שלא ידעה לשמור להם אמונים. חיילי צד"ל נלחמו, נפצעו ונהרגו לצדם של חיילי צה"ל. זו הייתה הברית המשמעותית ביותר שכרתה ישראל עם פלג כלשהו בעולם הערבי. ברית היסטורית שאינה פחותה בחשיבותה מהסכמי השלום עם מצרים וירדן, בשל העובדה שגורם מחוץ לגבולות ישראל החליט לעמוד באופן פעיל לצדנו. לא בחשאי, אלא בגלוי - בשדה הקרב, כתף אל כתף עם חיילי צה"ל. במהלך השנים שצה"ל פעל בתוך לבנון נהרגו קרוב ל-600 לוחמי צד"ל ונפצעו קרוב ל-1500. מעבר לחובה המוסרית כלפי לוחמי צד"ל, הטיפול במצוקתם הוא גם אינטרס אסטרטגי מן המעלה הראשונה. העולם הערבי בוחן כיצד ישראל מתייחסת לבני בריתה, והזנחתם תקשה עוד יותר על יצירת בריתות עם קהילות ומדינות באזור בעתיד. מצוקתם של לוחמי צד"ל זוכה לפרסום בעולם הערבי, ומשמשת את החיזבאללה ככלי תעמולה. המסר למי ששקלו לשתף עמנו פעולה ברור: בשעת מבחן, ישראל נוטשת את ידידיה ובעלי בריתה. (חלק מהדברים כאן הועתקו מדבריו של אלי אביר, יו"ר הפורום למזרח תיכון חכם, לשעבר ראש נציגות ישראל בקנטאר).

האופטימיות ששידר ברק עם תחילת השיחות הסתמכה על נכונותו לסגת מכל השטח, כולל "המקומות הקדושים", ועל הגישה לפיה מהות הסכסוך היא טריטוריאלית. כמובן, שברק עתיד היה להעלות חרס בידו וכל הישגו היה ההכרזה הפומבית: "אין לנו פרטנר בערפאת לעת הזאת"²⁴.

האינתיפדה השנייה

ה"הישג" הזה לא הועיל לישראל בזירה הבינלאומית. משנדחק לקיום ההסכם ולסיום הסכסוך, פתח ערפאת כהרגלו במעשי איבה, שבישרו את פרוץ האינתיפדה השנייה. הפעם התעוררו לפעולה גם ערביי ישראל, שהחלו, בעיקר בצפון הארץ, להשתתף בהפגנות אלימות שהפכו למהומות. במהלך המהומות נהרגו 12 מפגינים ערבים אזרחי ישראל, ואזרח יהודי אחד, בכור ג'אן ז"ל, שנרצח בידיו אבנים בעת שנסע בכביש החוף.

אהוד ברק הצליח להוכיח שוב עד כמה מדויקת היתה ההגדרה של בוין. יסוד הסכסוך אינו רצון ערביי ארץ ישראל במדינה משלהם, אלא רצונם בחיסול המדינה שלנו. לכן - כל "התקדמות" של ממש בתהליך המדיני דוחקת אותם לפיצוץ אלים שמנציח את הסכסוך, אשר עומד בליבה של ההגדרה העצמית ה"פלסטינית", ולפיכך הם חייבים להמשיכו עד להשגת מטרתם - נסיגה יהודית מלאה מכל שטחי ארץ ישראל.

מראות הלינץ' בחיילי צה"ל ברמאללה (12.10.2000) זעזעו את הציבור בישראל. ההרוגים מקרב הערבים הגבירו את הלחץ הפנימי והבינלאומי, קואליציית ברק התפוררה, הסיעות הערביות הסירו את תמיכתן וברק נאלץ להודיע על התפטרותו והתמודדותו בבחירות חדשות.

24 אין להמעיט בחשיבות ההכרזה הפומבית הזאת, משום שלראשונה מאז תחילת "תהליך השלום עם הפלשתינים" הודה פומבית הגורם הבכיר והמוסמך ביותר בישראל שלא ניתן להגיע לשלום. הכרזה זו, והאירועים הקשים זמן קצר אחריה, איפשרו לציבור גדול בישראל להתפכח סופית מהאשליה שתהליך אוסלו ישיג שלום.

ממשלת שרון הראשונה

7 במרץ 2001 - 28 בינואר 2003

הציבור הישראלי התפכח מתהליך אוסלו ובחר ברוב מכריע של 63% באריאל שרון. שרון נתפס כימני ולוחמני²⁵ וכמי שמשוגל לרסן את ה"מפלצת", אך גם לו לא היתה שום אסטרטגיה ליציאה מהתהליך. המרורים ששבע מהשמאל בעת כהונתו כשר ביטחון בממשלת בגין והדחתו מתפקידו, והעובדה הפשוטה שבאמת לא היתה לו חלופה רעיונית לדרך אוסלו, הביאו את שרון להקים ממשלת אחדות עם מפלגת העבודה²⁶ עם שמעון פרס כשר החוץ ובנימין בן אליעזר כשר הביטחון, ולהוסיף ולצעוד בנתיב אוסלו.

מ"איפוק זה כוח" ל"חומת מגן"

שנתה הראשונה של ממשלתו התאפיינה בגל רצח המוני, בפיגועי התאבדות וטרור חסרי תקדים, ובקריסה מוחלטת של תחושת הביטחון ברחוב הישראלי. שרון הגיב ב"מדיניות האיפוק" וטבע את האמרה "גם איפוק הוא מרכיב של כוח". ככל הנראה הבין שרון היטב שכל תגובה תפעל לרעתו. אפילו הטבח בדולפינריום²⁷, בו נרצחו 21 ישראלים, לא הביא לשינוי משמעותי, אולם הטבח בליל הסדר במלון פארק בנתניה ורציחתם של 120 ישראלים בחודש אחד - מרץ 2002 - אילצו את ממשלת שרון לשנות את מדיניותה ולכבוש מחדש במסגרת מבצע "חומת מגן" את השטחים ביו"ש שנמסרו לאחריותה הבטחונית של הרשות הפלסטינית²⁸ בהסכמי אוסלו.

תשתית הטרור שהוקמה ביהודה ושומרון חוסלה, אולם ישראל סירבה להשיב לעצמה את הריבונות בשטח. עקרונות אוסלו נותרו בעינם (כמו גם הרשות הפלסטינית).

25 לזכותו של שרון נוקפו הישגיו הצבאיים המרשימים כמפקד במלחמות, חיסול הטרור ברצועת עזה למשך כ-17 שנות שקט יחסי, הרחקת אש"ף מלבנון לתוניסיה, וכן פעילותו ודעותיו כשר וכחבר כנסת.

26 שרון סלל את הדרך למוסכמה לפיה הימין זקוק לשמאל בממשלתו לא מצורך פוליטי קואליציוני, אלא לצורך הלגיטימציה של שלטונו, בהיעדר בשורה מדינית שונה מזו של השמאל.

27 01.06.2001

28 לפי הסכם אוסלו, הפלסטינים קיבלו לידם שליטה בטחונות, שיישומה הופקד "על מנגנוני הביטחון הפלשתיניים", על חלק מן השטח, שכינויו היה "שטח A". בקטגוריה זו נכללו בראש ובראשונה כל הערים הפלשתיניות, שנמסרו על ידי פרס לידו ערפאת מיד לאחר רצח רבין. שליטה פלשתינית זו, היוותה מחסום לכניסת ופעולת צה"ל באזורים אלה.

הפלת בנייני התאומים

ב- 11 בספטמבר 2001, היכה טרור המתאבדים בעוצמה גם בנותנת החסות להסכמים - ארה"ב²⁹. המתקפה על מגדלי התאומים, וכהונתו של הנשיא האמריקני ג'ורג' בוש הבן, שהיה נשיא שמרן ואוהד, הקלו את הלחץ הבינלאומי על ישראל. בשקט היחסי שהושג מאז מבצע חומת מגן ועד תום כהונתה התפנתה ממשלת שרון לייצוב מוצלח של הכלכלה ולשיקום ענף התיירות, שספגו פגיעה קשה במהלך תקופת הטרור.

גדר ההפרדה

ובכל זאת, לחץ פנים-ישראלי כבד הופעל על שרון בכדי לבנות את גדר ההפרדה בין ישראל ל"פלסטינים". בין אם היה זה מתוך מומחיותו הצבאית והבנתו שטרור לא עוצרים באמצעות גדרות, ובין אם היה זה מתוך ההבנה שהתוצאה של בניית הגדר תהיה בראש ובראשונה לא ביטחונית אלא פוליטית, ותסלול את הנתב להקמת מדינה פלשתינית תוך כדי נסיגה ישראלית עד קו הגדר - התנגד שרון בתחילת כהונתו לבנייתה. עם זאת, בהמשך נכנע ללחצי השמאל ועבר לתמיכה פעילה בה, תוך הצגת בנייתה כגולת הכותרת של הישגיו הביטחוניים.

כך עקפו שוב תומכי אוסלו את ה"מכשול" של משטר דמוקרטי. במקום שבו לא הצליחו לכפות על הרוב היהודי את גבולות 67 באמצעות החלטה פוליטית - עשו זאת באמצעות החלטה ביטחונית-כביכול - החלטה העוקפת את הדיון הציבורי ובחירת הרוב.

גדר ההפרדה היתה פוליטית לחלוטין³⁰. תוואי גדר ה"בטחון" הותאם בסופו של דבר לתוואי הקו הירוק בתוספת עלות ישירה של 4.7 מליארד ש"ח נוספים, מעבר לעלות התוואי הראשוני, שכבר נבנה במקומות רבים ופורק לאחר מכן. התוכניות המקוריות לבנות גדר בצמוד למעוזי הטרור - הערים הפלסטיניות - נזנחו במהרה, והוחלט להעבירה ברוב המקומות מסביב לאזורי היישובים היהודיים ולבודדם מהשטח שסביבם. הכוחות שהוקצו לאבטחת הגדר היו גדולים, אך את עיקר הפעולות למניעת הטרור המשיכו לבצע כוחות צה"ל שבי"כ ומג"ב שבעומק השטח.

29 זה לא היה פיגוע ההתאבדות הגדול הראשון נגד ארה"ב, אך עד פיגועי התאומים לא הפנימו גם האמריקנים עצמם שמתנהלת נגדם מלחמה.

30 בתחילת תכנונה של הגדר, התוואי שלה נועד לשרת את המטרה הביטחונית שעבורה נבנתה ללא התייחסות לקו הירוק, אלא בעיקר לעיקרון ההפרדה בין האוכלוסייה הפלסטינית ליהודית. באמצעות בג"צ הצליחו גורמי השמאל, ובראשם "שלום עכשיו", להצמיד פעם אחר פעם את גדר ההפרדה לתוואי הקו הירוק על בסיס טענות של פגיעה לא-מידתית באוכלוסייה הערבית וטענות מפוקפקות של בעלות פרטית. כך הגדר, שנתפסה על ידי השמאל מראשיתה כאיום גדול ביותר על חזון המדינה הפלסטינית, הפכה לביצור של הקו הירוק, ולגבול בין מדינת ישראל לבין המדינה הפלסטינית המתוכננת. 15 שנים מאוחר יותר, בנייתה טרם הושלמה.

במקום שתביא לתמיכה בישראל, שנסוגה בפועל לגבולות 67, הביאה בניית הגדר ללחץ בינלאומי מוגבר על ישראל, ולתחילת האשמתה במדיניות של אפרטהייד, והגדר נהפכה לסמל הכיבוש האולטימטיבי.

ממשלת שרון השנייה

28 באוקטובר 2003 - 18 בדצמבר 2005

תכנית ההתנתקות

את כהונתו השנייה ייחד שרון להשלמת התפנית הדרמטית בחייו. הצהרתו ערב הבחירות כי "דין נצרים כדין תל אביב"³¹ התהפכה בתוך זמן קצר להכרזה³² על נכונות לסגת באופן חד צדדי מחלקים ביש"ע תוך פינוי יישובים יהודיים³³. שרון אימץ למעשה במלואו את הגיון אוסלו החדש. הוא הבין שאין בכוחו להציע חלופה מדינית לתהליך אוסלו, אך כמנהיג וכמוביל חיפש ומצא את הדרך להובלתו. ה"בולדוזר"³⁴ המגן ובונה הארץ, הפך מעתה לבולדוזר של בריחה והרס. באין יכולת להשביע את ה"מפלצת" או להכריעה, בחר שרון באופציה היחידה שבה הוא יכול היה לצאת לרגע מהקיפאון אליו הגיע תהליך אוסלו ולהראות "התקדמות" - אופציית הבריחה החד צדדית³⁵.

"בזכות (תכנית ההתנתקות) אין ביקורת על פעילותה הנחושה של ישראל כנגד הטרור"³⁶ ענה שרון למי שהזוהר מהסכנה שבהפקרת עזה למחבלים ולטיליהם, וחזר על תגובתם של יצחק רבין וחבריו לביקורת שהוטחה כנגד הסכמי אוסלו על מסירת נשק לידי ארגון הטרור של אש"פ.

גם מנהיגי השמאל וגם מנהיגי הימין, שאימצו כולם את הגיון אוסלו, לא הבינו שתוצאת יישום ההסכמים לא תיתן הכשר לפעולות הגנה עצמית ישראלית אלא להיפך - תכרסם

31 כנגד מצעו של עמרם מצנע ממפלגת העבודה שמולו הוא התמודד, שכלל נסיגה חד צדדית מתונה מהיישובים המבודדים ברצועת עזה, ובראשם נצרים.

32 בכנס הרצליה 2003

33 בכך יצר שרון תקדים של פירוק יישובים יהודיים שלא בתמורה להסכם שלום.

34 "בולדוזר" היה הכינוי שדבק באריאל שרון במהלך שירותו הצבאי.

35 רבים תולים את אובססיית החורבן בצורך של שרון להסיר מעליו את טבעת החנק של החקירות הפליליות שאיימו להפילו באותה עת. היחס הסלחני לו זכה מהתקשורת, שמיעטה לדווח על מעשי השחיתות בהם הואשם, מחזקת את טענת "עומק העקירה כעומק החקירה...", "כפי שאמר צבי הנדל, אז סגן שרת החינוך. בכל מקרה, תודעת אוסלו שבתוכה פעל ראש הממשלה היא שהפנתה אותו מלכתחילה אל ה"פתרון" הזה.

36 מנאום שרון בכנס הרצליה החמישי, 2004

בלגיטימיות של ישראל להגן על עצמה. שהרי אם הכרת בצדקת היריב וגם נסוגת באופן חד צדדי מכל השטח - רק הוכחת בכך שטענת הערבים לבעלות על ארץ ישראל היתה נכונה מאז ומקדם, ומן הסתם - גם עכשיו הצדק איתם.

עד כמה שהדבר יישמע מופרך, היו אלה האמריקאים שהתנגדו באופן נחרץ לתוכנית ההתנתקות. ממשל בוש שלאחר פיגועי התאומים היה עסוק במיגור הטרור בהיקף עולמי, ובמצב זה, בריחתה של ישראל, ועוד בהנהגת גדול הלוחמים בטרור - שרון, וללא הסכם, נתפסה בעיניהם, ובצדק, כקריסת העמדה הקדמית של העולם המערבי נוכח מתקפת הטרור המוסלמית. שרון נאלץ להשקיע מאמצים רבים בהשגת שיתוף פעולה והתחייבויות-לעתיד מצד ממשל ארה"ב במימוש תוכנית הנסיגה הישראלית.³⁷

משאל מתפקדי הליכוד

כגורם משמעותי בתנועת הליכוד, הצליחה קבוצת 'מנהיגות יהודית', שממנה צמחה זהות - להביא את שרון להודיע על ביצוע משאל בקרב מתפקדי הליכוד להכרעה בשאלת קיום תוכנית ההתנתקות.

ב-2 במאי 2004 התקיים המשאל ומתנגדי הנסיגה זכו ברוב. שרון הודה בהפסד אך, מגובה בתקשורת ובמערכת משפט מגוייסת³⁸, הודיע שרון כי אין כוונתו להישמע לתוצאת המשאל שהוא עצמו יזם.

גירוש תושבי גוש קטיף וצפון השומרון נקבע לצאת אל הפועל יום לאחר תשעה באב תשס"ה (15.08.2005).

תוצאות ההתנתקות

החרבת היישובים היהודיים עד היסוד, גירוש תושביהם והנסיגה המוחלטת מכל רצועת עזה³⁹ הפכו את שדרות ואת יישובי המרחב שכונה מאז "עוטף עזה" לגיהנום של טרור באמצעות ירי אלפי פצצות ורקטות⁴⁰ - מרחב ששטחו הלך והתרחב ככל שגדלו טווחיהם ויעילותם של הטילים שבידי הארגונים שקיבלו לידיהם את השטח. בתמורה לשמירה על שקט יחסי, כלומר ירי של רקטות בודדות ("טפטוף") בלבד מדי פעם, דורשת ה"מפלצת" העזתית ומקבלת

37 חשוב לזכור עובדה זו כשתולים את הנסיגות הישראליות בלחץ חיצוני. הנסיגות מביאות עלינו את הלחץ, ולא להיפך.

38 ואולי מפחד חידוש החקירות הפליליות נגדו, ומהמחיר שאותה המערכת תוכל לגבות ממנו וממשפחתו - חקירות שהוקפאו "באופן מפתיע" במשך ביצוע תוכנית ההתנתקות.

39 מהעיר עזה עצמה נסוגה ישראל כמעט מיד לאחר החתימה על הסכם אוסלו הראשון שכונה אז הסכם "עזה ויריחו תחילה".

40 וכן ירי צלפים ושיגור טילים בכינון ישיר, וחפירת מנהרות התקפה

מישראל מגוון הטבות. ישראל סיפקה לעזה במשך שנים משאיות עם מזומנים⁴¹, ומספקת גם כיום חשמל ומים חינם⁴², בטון וברזל, שמשמשים גם לבניית מנהרות הטרור⁴³, דשנים לחקלאות המשמשים לייצור חומרי נפץ, וסחורות נוספות - וכמובן, את ליטרת דמם של חיילי ואזרחי ישראל שנהרגים ב"סבבי לחימה" החוזרים ונשנים אחת לשנתיים בערך.

ב-4 בינואר 2006, בעיצומה של מערכת הבחירות, לקה שרון באירוע מוחי ממנו לא התעורר, וסגנו אהוד אולמרט מילא את מקומו.

41 אספקת המזומנים הישירה אכן נפסקה ב-2010, אך המימון נמשך באפיקים אחרים.
 42 הרש"פ ככלל אינה משלמת על החשמל והמים שהיא צורכת מישראל. ישראל גובה חלקים מהחוב רק מדי פעם, מכספי המסים שהיא עצמה אוספת עבור הרש"פ.
 43 ממצאים בשטח וניתוח נתוני צריכה שנעשו לאחר מבצע "צוק איתן" הראו שחלק ניכר מצריכת החשמל של רצועת עזה שימשה לכריית מנהרות הטרור הרבות. גם צריכת הבטון והדשנים ברצועת עזה עלו בהרבה על צריכת הבניה האזרחית והחקלאות. ההפרשים הגדולים בין ייבוא וצריכה, אלו הכמויות שהופנו לטרור.

ממשלת אולמרט

4 בינואר 2006 - 31 במרץ 2009

תכנית ההתכנסות ועמונה

הסכמי אוסלו השחיתו עד היסוד רבים מן המעורבים בהם. היחסים האינטימיים שנוצרו בין ממשלו המושחת של ערפאת לבין הנושאים והנותנים בצד הישראלי, החסינות המוחלטת מפני ביקורת תקשורתית או משפטית, ואווירת 'הכל למען השלום' - קרצו לכל אדם שניקיון כפיים לא היה נר לרגליו⁴⁴.

לא היה קשה לראות כיצד מילטה תוכנית ההתנתקות את שרון משלל החקירות הפליליות שנפתחו נגדו והפכה אותו ל"אתרוג"⁴⁵ חביב התקשורת ולמנהיג נערץ⁴⁶.

גם אולמרט רצה לקבל יחס שכזה וכפי שהתברר בדיעבד עם הרשעתו ומאסרו, היו לו כל הסיבות לכך.

מיד עם כניסתו לתפקיד, הודיע אולמרט על תוכנית ה"התכנסות", שעליה הכריז כבר שרון כמצע מפלגתו לקראת הבחירות המתקרבות - כלומר גירוש והרס יישובי יהודה ושומרון על פי מתכונת החרבת יישובי גוש קטיף. בכדי למצב עצמו בצורה ברורה בצד ה"נכון", הורה אולמרט למשטרת ישראל להפעיל אלימות קשה ככל הניתן במהלך פינוי מתנחלים שהתבצרו במספר בתי קבע שנבנו ביישוב עמונה, ועמדו להיהרס. את

44 עוזר לב, שעסק בניהול כספים וייעוץ פיננסי לרשות הפלסטינית, כתב ספר עב כרס בשם "בתוך הכיס של הראיס" המתאר בפרוטרוט את התפתחות התופעה.

45 בשנת 2005 אמר הפרשן הבכיר אמנון אברמוביץ' ש"יש לשמור על שרון כמו על אתרוג...לפחות עד תום ההתנתקות". בעקבות דבריו הופיע פועל חדש: "לאתרג" - שמשמעותו היא להגן על מי שמשרת את סדר יומה הפוליטי של התקשורת, גם מפני אישומים בפלילים.

46 נערץ על ידי השמאל הישראלי, אשר קודם לכן שנא אותו, פחד ממנו, והשמיץ אותו במשך עשרות שנים, ואז הפך אותו בבת אחת ל"סבא חביב", "מבוגר אחראי", "זקן השבט", "אחרון דור הנפילים", וכד'.

האופן השיטתי שבו בוצעה ההוראה אי אפשר להבין אלא כהנחיה ברורה מגבוה - אולמרט רצה "תמונות קשות"⁴⁷.

אלא שאז נכונה לאולמרט הפתעה. מה שעבד יפה עבור שרון, עשה את ההיפך לאולמרט. שרון, המצביא המהולל שהפך ל"סבא מבוגר ואחראי", תמך את המתנחלים לעמדה שאפשרה לו לפנותם בלי אלימות יתרה והצליח ליהנות מכל העולמות.

אולמרט, לעומתו, עמד בפני מציאות אחרת. דמותו לא הייתה זו של מצביא מהולל שנבחר ברוב גדול לראשות הממשלה, אלא זו של משתמט נכלולי ואפוף פרשיות שחיתות⁴⁸. ללא ההילה הבטחונית של שרון, מהלכיו לא נתפסו בציבור כהקרבה ונחישות, אלא כתמרון פוליטי ציני.

מראות החורבן, הגירוש והצער, שרק הביאו את ההיפך הגמור מהמובטח, נמאסו על הציבור הישראלי. גם הנוער בהתנחלויות מאס בהנהגת המתנחלים הישנה שאיבדה את אמונו כשמנעה מאבק ממשי בגוש קטיף. בעמונה, כבר לא הסתפקו רק בהתנגדות פסיבית ובזעקות שבר.

מראות מלחמת האחים בעמונה גרמו לצניחה חדה בפופולריות של אולמרט, שמאז רק הוסיפה לרדת.

הבחירות ברשות והשתלטות חמאס על עזה

בינואר 2006 התקיימו, בפיקוח בינלאומי, בחירות להנהגת הרשות הפלסטינית. ישראל לא מנעה מארגון הטרור חמאס, הקורא להשמדתה בגלוי כחלק ממצעו ומתשתיתו הרעיונית, מלהשתתף בבחירות כגורם לגיטימי - וזאת למרות שהבחירות נערכו בשטח שבשליטתה. חמאס זכה ברוב גדול⁴⁹ והשליך את אנשי אש"פ מגגות בנייני עזה אל מותם, פשוטו כמשמעו.

47 באירועים כמעט זהים, שנים מאוחר יותר, כולל פיניו בתים נוסף בעמונה בשנת 2017, התנהגות השוטרים היתה שונה מאד, לא חזרו המראות של דריסת אזרחים ע"י סוסי משטרה והכאה באלות ללא אבחנה.

48 אולמרט נחשד ואף הואשם בפרשות שחיתות שונות לאורך עשרות שנים של פעילותו הציבורית, והורשע לבסוף בפלילים בפרשות שחיתות מאוחרות יותר.

49 במשך עשרות שנים היו בישראל מי שטענו שה"פלשתנים" פשוטי העם לא שונאים את ישראל, וצריך להבדיל בין האוכלוסייה האזרחית ובין המחבלים השולטים בה. מאוחר יותר הטיעון היה שצריך להבדיל בין ה"מתונים" (אש"ף, שחתם על הסכם אוסלו) וה"קיצונים" (חמאס). ב-2006 נערכו לראשונה בחירות חופשיות והוגנות באמת, והתברר שהשנאה לישראל היא נחלת הכלל, ולא קומץ. זה היה צפוי, והוזהר על כך מראש, אבל התוצאות הוכיחו זאת. גם זה לא מנע מחסידי ה"תהליך" למצוא תירוצים גם לכך, ולהמשיך הלאה.

למזלם של אבו מאזן⁵⁰ וכנופיות אש"ף, נסוג צה"ל לגמרי רק מרצועת עזה. כך נמנע משלטון חמאס לממש את רצונו הברור של הבוחר הערבי גם ביהודה ושומרון. במה שנותר מהרשות הפלשתינית ביהודה ושומרון שולטת מאז, תוך הימנעות רבת שנים מקיום בחירות, ממשלה של יוצאי אש"ף אשר המשך קיומה תלוי בצה"ל, ובו זמנית היא עושה כמיטב יכולתה בכדי לקעקע את קיומה של ישראל בכל דרך אפשרית בזירה הבינלאומית, ומסיתה בהתמדה לביצוע פיגועי טרור.

כך התקבע המצב בו, הן שלטון חמאס ברצועה, והן שלטון אש"ף ביהודה ושומרון ניזונים מידיה של ישראל ונלחמים נגדה בעת ובעונה אחת. ההנהגה הישראלית אינה יכולה לשנות את המצב, שכן הרציונל של אוסלו מניח כיסוד את קיומו של עם פלסטיני ריבוני, בעל הנהגה פוליטית שניתן להגיע עמה להסדר מדיני. חיסול חמאס או משיכת ההגנה משלטון אש"ף יקעקעו את היסוד הזה של הסכמי אוסלו ומעמדה של "תעשיית השלום" של אוסלו יתערער⁵¹.

ההתדרדרות הביטחונית נמשכה כל העת והגיעה לשיאה בשני אירועי תקיפה שכללו רצח וחטיפת חיילים - גלעד שליט בעזה⁵² ואלדד רגב ואהוד גולדווסר הי"ד בגבול לבנון⁵³.

באותה תקופה פגעה לראשונה רקטה מעזה בבית ספר באשקלון⁵⁴.

בעקבות ירי הטילים מעזה וחטיפת גלעד שליט, ממשלת אולמרט נאלצה לצאת למבצע "גשמי קיץ" בדרום, ולאחר חטיפת החיילים על ידי חיזבאללה - מצאה עצמה בלחימה גם בחזית הצפונית.

הקשר ההדוק בין החזיתות השונות במלחמה נגד ישראל אינו חדש. מלחמת לבנון הראשונה (1982) פרצה מיד לאחר הרס יישובי חבל ימית והנסיגה מסיני, כשם שמלחמת לבנון השנייה פרצה בעקבות הרס יישובי גוש קטיף והנסיגה מרצועת עזה⁵⁵.

50 מחמוד עבאס, המכונה אבו מאזן, ירש את ערפאת בתפקיד יו"ר אש"ף והרש"פ כשזה מת ממחלה ב 2004. הוא מחזיק בדוקטורט על עבודתו בנושא הכחשת השואה מטעם אוניברסיטת פטריס לומומבה במוסקבה, והיה האחראי לטבח הספורטאים הישראלים במינכן.

51 סביב הסכם אוסלו נוצרה "תעשיית שלום" הכוללת קריירות פוליטיות, צבאיות, אקדמיות, תקשורתיות וכלכליות. מדובר במעגלים רחבים הלופתים את התודעה הישראלית ולא מאפשרים חשיבה חדשה.

52 25.6.2006

53 12.7.2006

54 שליטתו המלאה של חמאס ברצועת עזה בעקבות נסיגתה המלאה של ישראל ממנה איפשרה לו במשך השנים להאריך עוד ועוד את טווח הרקטות שבידו, עד שבמבצע "צוק איתן" שנת 2014 כבר פגעו טילים ששוגרו מרצועת עזה במרחב שבין חדרה בצפון ומצפה רמון בדרום.

55 גם מלחמת ששת הימים פרצה בעקבות תגובת שליט מצרים לאירועים בגבול ישראל-סוריה.

מלחמת לבנון השנייה

"הניצחון על החיזבאללה ייתן רוח גבית להתכנסות" - ראש הממשלה אהוד אולמרט

חטיפת החיילים רגב וגולוסר הי"ד על ידי החיזבאללה והרג חבריהם היתה מבחינת החיזבאללה אירוע "נקודתי", שהשיג את יעדו והסתיים. מבחינת החיזבאללה לא הייתה כוונה לפתוח בעימות כולל, וגם לא הייתה הנחה שהדבר יתפתח לידי כך. מה שהפך את האירוע למלחמה, וחשף את מצבה האסטרטגי החדש של ישראל בעקבות הסכמי אוסלו, היתה דווקא המתקפה הישראלית שבאה בתגובה לחטיפה.

בעקבות אירועי עמונה וצניחת הפופולריות שלו, ניסה אהוד אולמרט למצב עצמו, כמו שרון, כמנהיג עטור תהילת ניצחון. על גבי תהילה זו, כך קיווה, יוכל לגייס את התמיכה הציבורית הנדרשת לביצוע מהלך חד-צדדי של פינוי והרס היישובים ביו"ש, שיבטיח לו את תמיכת התקשורת הישראלית. השאיפה הזו היוותה גורם מכריע בהחלטתו של אולמרט לצאת למלחמה בלבנון, שבדומה ל"סבבים" מול החמאס בעזה לא היו לה מטרות ברורות-השגה או תנאי סיום שקיומו מבטיח ניצחון. קשה להאמין, אך כשהעניינים החלו להסתבך והתקשורת יצאה נגדו, ניסה אולמרט לרצותה ואמר במפורש כי: "הניצחון על החיזבאללה ייתן רוח גבית להתכנסות."⁵⁶

הרמטכ"ל דן חלוץ⁵⁷ שיכנע את אולמרט כי חיל האוויר לבדו יוכל להכריע את החיזבאללה. אולמרט אישר את המתקפה ובתגובה ספגו כל ערי ויישובי הצפון מתקפת טילים שישראל לא ידעה כמוה מעודה. הלחימה ארכה 34 יום. אולמרט נאלץ לאשר כניסת כוחות קרקעיים כשהוא מתרץ זאת בצורך להשיב הביתה את החיילים החטופים, אך, בהיותו כבול לעקרונות המוסר החדשים של אוסלו⁵⁸ הוא הגביל מאוד את יכולת הלחימה של החיילים ותחם את הכניסה לעומק של לא יותר מקילומטרים בודדים, או מקילומטר אחד בחלק מהחזית, כשברור היה שהחטופים נמצאים הרחק מעבר לכך.

מטרות המלחמה שהגדיר אולמרט בנאומו בכנסת ביום השישי למלחמה⁵⁹, כמובן לא הושגו ולא יכולות היו להיות מושגות בתנאים האלה. בהיעדר הנחישות ותפיסת העולם הנוחצות

56 ראיון לסוכנות הידיעות איי. פי. 02.08.2006.

57 דן חלוץ התמנה לתפקיד הרמטכ"ל לאחר שקודמו בתפקיד, משה יעלון, מתח ביקורת על תכנית ההתנתקות ועקב כך לא הוארכה כהונתו בשנה נוספת מקובל. ביצוע תכנית ההתנתקות היה המשימה המשמעותית הראשונה של חלוץ כרמטכ"ל.

58 לפי הגיון אוסלו, התופס את הסכסוך היהודי-ערבי כטריטוריאלי, "כיבוש", כלומר החזקה צבאית בשטח, הוא אם כל טטאת. זו לא רק עוולה מוסרית, זו גם איוולת מבחינה מדינית המזמינה לחץ בינלאומי שלא ניתן לעמוד בו, מעודד אלימות ועוינות ומרחיק את השלום שהוא המטרה העליונה. כל כניסה קרקעית טומנת בחובה סיכון של תפיסת השטח, שמנקודת המבט של אוסלו הוא כמעט בלתי נתפס.

59 החזרת החיילים החטופים ללא תנאי, וכן "הפסקת אש - רק אם חיזבאללה יעזוב".

להכרעה צבאית, להשגת נצחון, התחננה לבסוף ישראל להסכם שיסיים את המלחמה ומצאה עצמה בנחיתות מדינית מול החיזבאללה. ב-12 באוגוסט קיבלה מועצת הביטחון של האו"ם את החלטה 1701 שאמורה היתה להביא לפריסת כח או"ם חמוש יחד עם צבא לבנון לאורך קו הגבול עם ישראל, ולמנוע את המשך פעילות חיזבאללה בדרום לבנון.

ברור היה שמבחינת חיזבאללה ההחלטה אינה שווה את הנייר שהיא כתובה עליו ומהווה בסך הכל סולם לירידת ישראל מהעץ, אך שרת החוץ, ציפי לבני, הציגה את ההחלטה כהישג גדול. במקביל, נעשה ניסיון להשיג בכל זאת הישג צבאי סמלי גם לאחר קבלת ההחלטה ("תמונת ניצחון" כפי שהדבר כונה באותו זמן). כך סובכו חיילי צה"ל בניסיונות כיבוש חסרי טעם של העיירה בינת ג'בל ויעדים נוספים לאחר שכבר התקבלה ההחלטה על הפסקת האש. הניסיונות הללו גם כשלו, וגם עלו במחיר דמים כבד של 33 הרוגים נוספים בקרבות, ואזרח הרוג נוסף בעורף.

מובן שהחלטה 1701 לא קוימה, החיזבאללה השתלט במהירות על השטח שפינה צה"ל, שיקם את יכולותיו הצבאיות, וכיום הן עולות פי עשר בכמות, ופי כמה באיכות, על היכולות שהיו לו ערב המערכה.

44 אזרחים ו-119 חיילים נהרגו, בכדי לתת, כפי שהגדיר זאת ראש הממשלה אולמרט, "רוח גבית" לתכנית ההתכנסות, שתוכננה להיות השלמתה של תוכנית ההתנתקות, שהייתה פועל יוצא של הסכם אוסלו ושל הקונספציה שהוא קיבע בישראל.

תקיפת הכור הסורי ומבצע "עופרת יצוקה"

ב 6 בספטמבר 2007 תקף חיל האוויר כור גרעיני סודי ביותר, שבנתה צפון קוריאה עבור סוריה. את הצלחת הפעולה החיונית הזו יש לזקוף לזכותו של אולמרט.

ירי הרקטות הבלתי פוסק מעזה הביא לבסוף לכניסה קרקעית נוספת לעזה. ב-27 בדצמבר 2008 יצא צה"ל למבצע "עופרת יצוקה", שנמשך כשלושה שבועות ועלה בחייהם של 10 חיילים ושלושה אזרחים. המבצע הסתיים בהכרזה חד צדדית על הפסקת אש. כרגיל, נמשך ירי הרקטות גם אחריו, אם כי בעצימות נמוכה יותר, עד לסבב הבא.

הקריאות לאולמרט להתפטר בעקבות כשלונו בניהול המלחמה, בשילוב פרשיות השחיתות שנערמו בזו אחר זו, הביאו לבסוף לפרישתו ולסיום כהונת ממשלתו. לשבחיו ייאמר, כי על סף סיום כהונתו, לא נכנע לדרישות חמאס תמורת שחרור גלעד שליט והעדיף את בטחון ישראל על פני ההישג הפופולרי.

ממשלת נתניהו השנייה

31 במרץ 2009 - 18 במרץ 2013

האיום האיראני

נתניהו הפנים היטב את חוסר יכולת ההכרעה שלתוכו הכניסה עצמה ישראל בהסכמי אוסלו. מדיניות הביטחון של ממשלתו השנייה והשלישית התאפיינו בדיבורים רמים הן כלפי הנעשה בחזית הדרום, והן ובפרט כלפי האיום הגרעיני האיראני. אם ב-2005 הגיב העולם בתדהמה לנואמי ההשמדה הראשונים של נשיא איראן מחמוד אחמדינז'אד, וציפה מ"אומת ניצולי אושוויץ"⁶⁰ לתגובה בנוסח תקיפת הכור העיראקי⁶¹, הרי שעשור של של נאומים וירטואוזיים, שתוכנם מסתכם בהעברת האחריות מישראל לחילות האוויר של "העולם", ארה"ב ואנגליה (שוב), גרמו לאובדן הלגיטימיות למתקפה ישראלית.

המהצב בו איראן ניצבה חסרת לגיטימיות מול ציפייה עולמית למתקפה ישראלית, בתנאים צבאיים ומדיניים פשוטים בהרבה מאלו העומדים בפני ישראל כיום, התהפכו היוצרות, וראש הממשלה של ישראל, המוקעת בעולם כולו, המתין מחוץ לחדרי המשא ומתן שבין האמריקנים ו"העולם" לאירנים, משא ומתן שהסתיים בקבלתה בפועל של המציאות החדשה של איראן הגרעינית על ידי המעצמות, והפיכתה ההדרגתית לגורם לגיטימי ומרכזי בבритות האזוריות.

אי אפשר שלא להשוות את התדרדרות מעמדה האסטרטגי של ישראל תחת הנהגתו של נתניהו, להתדרדרות מעמדה של צ'כוסלובקיה, כשבהסכם מינכן נמנעה גם ממנה השותפות במשא ומתן שבין אנגליה לגרמניה הנאצית, משא ומתן הנוגע ישירות לאיום הקיומי על ביטחונה.

60 מאז הקמתו, הפך 'יד ושם' לקודש הקודשים הישראלי - ל"בית המקדש" הציוני - אליו מובל אחר כבוד כל אח"מ המגיע לביקור רשמי. האומה הצעירה הבורחת מבשורתה העדיפה להשעין את זכות קיומה על ערך ההגנה העצמית - "ראו מה קורה לנו כשאין לנו מדינה". הרעיון הוטמע והתודעה העולמית ציפתה בטבעיות למתקפה ישראלית על הצורך החדש המכין עצמו בגלוי להשמדת היהודים.

61 הכור הגרעיני העיראקי הושמד ב-7 ביוני 1981 על ידי חיל האוויר הישראלי, בהוראת ראש הממשלה דאז מנחם בגין. למחרת התקיפה פירסמה ממשלת ישראל הצהרה לעתיד, שכונתה מאז "דוקטרינת בגין" שקבעה כי "בשום נסיבות לא נאפשר לאיוב לפתח נשק להשמדה המונית נגד עמנו. נגן על אזרחי ישראל בעוד מועד, ובכל האמצעים שברשותנו".

לא מסובך להבין שכמו בהחלטה 1701 מול החיזבאללה, שהוא עצמו זרוע איראנית, גם ההסכם האמריקני עם האיראנים יתנדף בהזדמנות הראשונה. למעשה הכריעה ממשלת נתניהו לאפשר לאיראנים את השגת הפצצה הגרעינית וכל שנותר הוא להרגיל את את הציבור הישראלי למציאות זו.

מי שהעדיף מיגון במקום הכרעה מול האבנים של האינתיפאדה הראשונה לפני שלושים שנה, והבטיח אז להגיב בכל הכח מול נשק חם, מוצא את עצמו מוסיף ומתמגן עוד ועוד בתהליך מתגלגל מול בקבוקי תבערה, נשק קל, רקטות, טילים ארוכי טווח - ובסופו של דבר נאלץ גם נוכח נשק גרעיני לאמץ מדיניות של התמגנות במקום הכרעה. הקסדות המסורבלות ל"פיזור הפגנות" שחיילי צה"ל חבשו באינתיפאדה הראשונה הפכו לרכבים ממוגני ירי, לבטונדות, למערכות כיפת ברזל ולטילי חץ - שאינם יותר מבטונדה טכנולוגית מפוארת.62

לאורך כהונת ממשלת נתניהו, התפרסמו מעת לעת פעולות עלומות שהביאו לעיכוב תוכנית הגרעין האיראנית. החל מתוכנות מחשב מתוחכמות שגרמו לתקלות במערך הייצור, המשך בחיסול מדענים, וכלה בתוכנות ריגול מתקדמות שהושטלו בחדרי המשא ומתן שבין המערב והאיראנים. המשותף לכל אלה הוא הניסיון להילחם במבקשי נפשה של ישראל - בלי להותיר "טביעות אצבע" של פעולה צבאית ממש. הכרעה גלויה נוסח הטיפול בכור העיראקי הפכה להיות לא לגיטימית.

פעולותיה החשאיות של ממשלת נתניהו היו ראויות לציון, אך נתניהו מעולם לא הבין שהבעיה עמוקה יותר מהמימד הטכני שלה. פעולות חשאיות מסוגלות לעכב אך לא לפתור את הבעיה - וכשהן לבדן מתיימרות להיות הפתרון מול איום השמדה גלוי ומפורש, הן רק מעצימות את הבעיה.

כשילד ערבי מקלל חייל ללא תגובה גלויה, מוביל המדרון החלקלק לכך, שכמה שנים לאחר מכן, ראש מדינה החברה באו"ם מכריז על כוונתו להשמיד את ישראל, גם כן ללא תגובה גלויה. הסיבה והתוצאה בשני המקרים זהה - אובדן הלגיטימיות.

שואת יהודי אירופה לא החלה עם פרוץ מלחמת העולם השנייה בספטמבר 1939, היא החלה ב-1933 נוכח חוסר התגובה הגלויה לנאומי ההשמדה של היטלר ברייכסטאג הגרמני. האיום הגרעיני חמור ביותר, אך אובדן הלגיטימציה חמור שבעתיים. השואה הפיזית היא **התוצאה** של אובדן הלגיטימציה שקדם לה.

62 שהמחיר הכלכלי של הפעלתה ממילא יהיה בלתי אפשרי בעימות רחב באמת, דבר שאלופי פיקוד העורף טורחים להזכיר מדי פעם בראיון לעיתונות

באוסלו, ויתרה ישראל על זכותנו על חלקי לבה של ארצנו, יהודה שומרון ועזה, ויחד איתם על הצדק ועל הלגיטימיות שלה. בעקבות כך, הפכה מדיניות הביטחון שלה למדיניות "מכילה" של הימנעות ככל הניתן מהפעלת כוח גלוי⁶³ והעדפה של מיגון ושל פעילות חשאית: הבטונדות, והשב"כ. לכן ישראל של אחרי אוסלו, כבר לא מסוגלת להחליט לטפל בכור האיראני כמו שישראל של טרום-אוסלו טיפלה בכור העיראקי.

נאום בר אילן

ב-14 ביוני 2009 נשא נתניהו נאום באוניברסיטת בר אילן, נאום שבו הסכים לכוון מדינה "פלסטינית" מפורזת. נתניהו התנה זאת בהכרת הפלסטינים בישראל כמדינתו של העם היהודי.

12 שנים לאחר שחיבק לראשונה את ערפאת והודיע כי "מצאתי ידיד"⁶⁴ נסגר המעגל. מן הנקודה האסטרטגית שבה נמצאה מדינת ישראל לפני החתימה על הסכמי אוסלו - נקודה שבה ארה"ב ורוב מדינות העולם החופשי אינן מכירות בארגון הטרור של אש"פ כישות פוליטית לגיטימית וברת-שיח, אינן מדברות כלל על מדינה "פלסטינית", ושום גורם משמעותי אינו מערער על הלגיטימיות הקיומית של ישראל - התהפכו היוצרות. עתה, משהכיר נתניהו בקיומו של "עם פלסטיני" ובזכותו לריבונות בלב הארץ, מצא עצמו נאבק על הכרתו של אותו "עם" בעצם קיומו של עם יהודי ובזכותו שלו למדינה. היפוך היוצרות הזה לא הצטמצם כלל וכלל ליחסים שבין ישראל ל"עם הפלסטיני". המצב האסטרטגי החדש שיצר הסכם אוסלו

התפשט במהירות, ורוב מוקדי הכח האינטלקטואליים בעולם המערבי מצדדים כיום בעמדה ה"פלסטינית" ושוללים כליל את הלגיטימיות של הקיום הישראלי.⁶⁵

ירי הרקטות בדרום נמשך כל העת. באוגוסט 2011 בוצע פיגוע קטלני באילת על ידי מחבלים שיצאו מעזה וחדרו לעיר דרך סיני.

63 הפעלת כוח גלויה מתנגשת באופן ברור עם תפיסת אוסלו. אם הצדק עם אויבינו, מאיפה לנו הזכות להילחם בהם ולשנות את המצב? וגם אם נבקש לשנות אותו, נאלץ לחזור לפחות למצב טרום אוסלו שבו אנחנו שולטים בפועל על השטח, ותוך כדי כך גם נזכה לביקורת בינלאומית- איום נוסף בו השתמשו תומכי אוסלו נגד המתנגדים. לכן ישראל מקדישה את מאמציה לסיכול ולמניעה, או לכל היותר להרתעה, ונמנעת מפעולה התקפית שעשויה לשנות את המצב באופן מהותי.

64 כך אמר נתניהו לאחר פגישתו עם ערפאת בווינגטון לאחר אירועי מנהרת הכותל, בספטמבר 1996

65 ההבטחה הגדולה של אוסלו - האימוץ של עם ישראל בחום אל משפחת העמים - לא התקיימה כלל, והטענה כאילו הויתורים של מדינת ישראל לטובת אויביה ושכניה יביאו ללגיטימציה והערכה בינלאומית התגלתה כהפוכה למציאות. אפילו הנסיגה הישראלית המלאה מרצועת עזה לא הביאה לכך, אלא בדיוק להיפך הגמור. מהמצב היציב של השלטון הישראלי בעזה בו הביקורת נגדנו הייתה מצומצמת, כיום אפילו הסגר הימי שאנחנו מטילים על הרצועה מבחוץ על מנת למנוע מעבר סטונאי של נשק איראני לתוכה, נתפס בעיני העולם כתמצית הרשע העולמי. למרות זאת, אדריכלי אוסלו עדיין ממשיכים לטעון, כי רק אי יישום תהליך אוסלו עד תומו הוא זה שאחראי לכך.

עסקת שליט

ב 11 באוקטובר 2011 אישרה ממשלת נתניהו הסכם עם החמאס לפיו תשחרר ישראל 1027 אסירים "חמים", חלקם אחראים לרצח מאות ישראלים - תמורת שחרורו של גלעד שליט. מדובר היה בקריסה מוחלטת של תפיסת הביטחון הישראלית, ב"קו אדום" שאפילו ממשלת אולמרט לא העזה לחצות.

בעצם למה לא? אם הכרת בכך שזו ארצם, אז הם אינם באמת מחבלים, אלא סוג של 'לוחמי חופש' אשר צדקתם המוסרית גוברת על העובדה שהם אינם נשמעים לכללי הלחימה של המערב (אמנת ז'נבה).

התוצאה המדממת של שחרור אלף המחבלים הללו לא איחרה לבוא.

ממשלת נתניהו השלישית

18 במרץ 2013 - 14 במאי 2015

מחוות שחרור האסירים

עם תחילת כהונת ממשלתו השלישית, נכנע נתניהו בפני לחץ אמריקני כבד שהופעל על ידי ממשל אובאמה, וכמחווה לאבו מאזן וללא כל תמורה מצדו - ביקש להעביר בממשלה החלטה לשחרור מחבלים רבים נוספים בארבע "פעילות". החלטת השחרור עברה בממשלה ושלוש מתוך ארבע ה"פעילות" יצאו לפועל.

חטיפת שלושת הנערים

מחמוד קוואסמה מחברון שוחרר בעסקת שליט⁶⁶. ב 12 ביוני 2014 יזם קוואסמה את חטיפת שלושת הנערים תלמידי הישיבה בגוש עציון - גיל עד שער, נפתלי פרנקל ואייל יפרח - הי"ד. קוואסמה שימש כמפקד חולית החטיפה והרצח. החיפוש אחר הנערים התפתח בלית ברירה למבצע לטיהור קיני חמאס ביהודה ובשומרון, שהתעצמו מאוד לאחר עסקת שליט. בתגובה החל חמאס בירי רקטות מסיבי ובתקיפה מתוך מנהרות שנכרו מרצועת עזה אל שטח ישראל באמצעות אותם חומרי הבניין שישראל טרחה להעביר לעזה כסיוע הומניטרי.

שוב מצאה עצמה ישראל בתוך אותו מלכוד של אוסלו, נשאבת אל תוך עוד "סבב לחימה", בלי תשתית מוסרית הנותנת גיבוי ללוחמים ובלי יכולת להגדיר את האויב, ואז לסמן את חיסולו כיעד - ולכן בלי יכולת לנצח.

צוק איתן

בתחילת הלחימה הוגדרה מטרת המבצע כ"הפסקת ירי הרקטות", ואילו בהמשך כשהחל החמאס לתקוף באמצעות מנהרות, שונתה המטרה ל"חיסול המנהרות". "אינני זוכר שאי

66 עוד קודם לחטיפת ורצח שלושת הנערים נרצח בליל הסדר קצין המשטרה ברוך מזרחי ע"י מחבל ששוחרר בעסקת שליט.

פעם רדפה אחרי מנהרה, תסבירו לי מי האויב!" - נשאל אז סגן הרמטכ"ל על ידי יו"ר מפלגת זהות במהלך דיון של ועדת חוץ וביטחון בכנסת, ולא נתן תשובה.

תל אביב כבר הופגזה אז למעלה מחודש, אך הפיקוד הבכיר לא מסוגל היה לתת תשובה לשאלה "מיהו האויב" גם בעת מלחמה.

תחילה הורתה ממשלת נתניהו - כרגיל - על ביצוע תקיפות מהאוויר, ומשאלו לא הועילו וירי הרקטות רק גבר, הוחלט שוב על כניסה קרקעית מוגבלת-מאד. בלי מטרה אסטרטגית ברורה, נכנסו חיילי צה"ל אל תוך שטח ההשמדה שהכין להם חמאס⁶⁷, שטח שכלל מבוכי מנהרות רבים ושלל מבנים ממולכדים. כך, בין הסדן של "מוסר" לחימה מתנצל - מוסר של כובשים בארץ זרה⁶⁸, והגבלת הלחימה לטווחים ולעצימות שתמנע בכל מחיר את נפילת שלטון החמאס (כדי שלא ניאלץ לוותר על קונספציית אוסלו ולחזור ולשלוט בעזה), לבין הפטיש של אויב חסר עכבות היודע לנצל היטב את החולשה המוסרית הישראלית ואת חוסר יכולת ההכרעה שלנו, מצאו עצמם חיילי צה"ל במציאות בלתי אפשרית.

ההפצצות וההפגזות הישראליות אכן גרמו נזק וסבל רב לאוכלוסייה האזרחית, אך עצם שלטון חמאס נשמר בקפידה על ידי ישראל על תילו, ובסופו של דבר, כמו בלבנון, היתה זו ישראל שחיפשה דרכים להפסקת אש. ומשלא נענתה, הפסיקה את האש באופן חד צדדי.

מחיר מבצע "צוק איתן", שנוצר כתוצאה מחטיפת הנערים, שנוצרה כתוצאה מעסקת שליט, שנחטף מרצועת עזה, שאותה נטשנו בתוכנית ההתנתקות, תולדתם של הסכמי אוסלו - עמד בסיום המבצע על 73 הרוגים (מתוכם 5 אזרחים) ו-2271 פצועים (מתוכם 837 אזרחים). מובן שמאז המבצע ירי הרקטות התחדש, כריית המנהרות התחדשה, ויכולותיו הצבאיות של חמאס שוקמו⁶⁹.

אחד המאפיינים החדשים של מבצע 'צוק איתן' היה התקוממות אזרחית מקבילה של רבים מערביי ישראל. במערכות העבר - הקפידו ערביי ישראל לשמור על שקט בעת מלחמה. החולשה שהתגלתה ב'צוק איתן' הפיחה התקוממות בקרב ערביי ישראל, ובראשם ערביי מזרח ירושלים.

67 מרוב דאגה ל"לגיטימציה בינלאומית" ו"חשש לפגיעה בחפים מפשע", דאגה ישראל להזהיר את אוכלוסיית עזה מראש מפני צה"ל בפרטנות וביסודיות כאלו שאיפשרו לחמאס לדעת מראש להיכן חיילי צה"ל עומדים להגיע, והתכונן לקראתם היטב.

68 אך בשונה מהמקרה הקלאסי של כובשים בארץ זרה, שהמוסר ממילא לא עמד בראש מעייניהם, אנחנו מסיקים מיחסנו אל עצמנו כאל כובשים את מלוא המסקנות המוסריות-לכאורה האפשריות, ובכך מקריבים את חיי אזרחינו וחיילינו לטובת האויב המבקש להשמידנו. התנהגות שכזאת - אינה מוסרית.

69 חדשות 2, 31.1.2017

ב-29 באוקטובר 2014 - ניסה ערבי תושב שכונת אבו תור, להתנקש בחיי פעיל הר הבית - הרב יהודה גליק⁷⁰ שנבחר לימים לכנסת ה-20.

ב-18 בנובמבר 2014 חדרו שני רוצחים ערבים תושבי ג'בל מוכאבר אל בית הכנסת 'קהילת בני תורה' שבשכונת הר נוף (השכונה המערבית ביותר בעיר). באמצעות גרון וסכין קצבים טבחו הרוצחים 10 מתפללים.

70 נוכחותו של יו"ר זהות, משה פייגלין, באותו אירוע, והלחץ שהופעל אז על-ידו על חברי כנסת מכל סיעות הקואליציה להגיב לניסיון ההתנקשות בעליה אל הר הבית, החלו את הספירה לאחור של כהונתו כח"כ בליכוד.

ממשלת נתניהו הרביעית

14 במאי 2015 - עד היום

אל שלל סוגי הטרור להם הורגלנו מאז הסכמי אוסלו, נוסף במהלך ממשלת נתניהו הרביעית סוג חדש של לחימה - טרור היחידים.

את תופעת חגורות הנפץ והתארגנויות הטרור הקודמות, הצליחה ישראל לצמצם באמצעות מודיעין מצוין שאיפשר את מניעת רוב הפיגועים טרם ביצועם. אולם בראש השנה תשע"ה נחשפה ישראל לתופעה חדשה - גל של פיגועים ספונטניים ללא הנהגה מרכזית ויד מכוונת שניתן לאתר ולנטרל.

ההסתה הנרחבת קראה לכל ערבי - ישראלי או תושב יו"ש - להחליט עצמאית ולבצע פיגוע דקירה או דריסה. בכל כמה שעות נדקר או נדרס ישראלי על ידי מחבל ערבי מטעם עצמו הנלחם נגד "הכיבוש" הישראלי. במשך חצי שנה עמדה ישראל נבוכה מול גל הטרור החדש, שגבה עשרות הרוגים.

בפורים באותה שנה, לאחר שמחבל דקר חייל בחברון ונראה היה בתחילה שהוא נוטרל על ידי חבריו ליחידה, חוסל המחבל הדוקר על ידי החובש הפלוגתי אלמור אזריה. ארגון "בצלם" שהסריט את חיסול המחבל הפצוע, הפיץ את הסרטון בכל העולם, וגל טרור היחידים היומימי שכך מיד.

העמדתו לדין של אלמור אזריה באשמת הריגה, והרשעתו לבסוף השיבו את המוטיבציה לביצוע הפיגועים, ובד בבד פגעו קשות בתחושת הביטחון של חיילי צה"ל ברגעי אמת של אירוע בטחוני, בגיבו העתידי שיקבלו. שני הצדדים הללו גם יחד הביאו לגל פיגועים חדש שהיכה בישראל, שלוה בתופעות מבישות של חוסר חתירה למגע.

חוסר היכולת להכיר במחבל כאויב, ולהתייחס אליו בהתאם, והנכונות להשוותו לפושע מן המניין - אף היא תולדה ישירה של תפיסת אוסלו, והיא בעצם אחד השיאים הגדולים שלה.

סיכום ביניים

חוזרים מאוסלו אל הזהות

בקיץ 1993 חתמו מדינת ישראל, ו"הארגון לשחרור פלשתינ", על הסכם אוסלו. ההסכם כלל בין השאר "הכרה" הדדית והודעה על סיום האלימות בין הצדדים.

כיום, כמעט רבע מאה לאחר מכן, אפשר לקבוע עובדתית ש"אוסלו" נכשל, משום ש:

1. הטרור לא הסתיים אלא להיפך. מספר נרצחי הטרור בישראל מאז קפץ יותר מפי חמישה בממוצע רב-שנתי, והטרור נמשך באופן יומיומי מאז ועד היום.
2. בעוד שישראל הכירה ועדיין מכירה ב"עם הפלשתיני", ולכן גם בזכותו למדינה משלו (אף שעובדתית אין עם כזה, הם חלק מהעם הערבי, ואומרים זאת), בכל הזמן הזה אותם "פלשתינים" עדיין מסרבים סירוב מוחלט להכיר בזכות קיומה של מדינת העם היהודי ככזו.

נספח זה סקר את התהליך, והראה כיצד במשך 24 שנים ועשר ממשלות, הציבור הישראלי ומנהיגיו לא השכילו או לא אזרו אומץ להישיר מבט אל המציאות ולומר: טעינו, וצריך לתקן את הטעות. כל המפלגות הקיימות כיום בכנסת, כולל ב"ימין", מציעות הצעות שמשמעותן להישאר עם הטעות ולהמשיך בה. זהות מציעה לתקן את הטעות של אוסלו, ומציעה גם דרך חלופית, פתרון אחר לבעיית הבטחון שלנו, ולבעיות רבות אחרות הנובעות חלקית ממנה, בשל המחיר הכלכלי העצום שהטעות של אוסלו ממשיכה לגבות מאיתנו בכל יום ושנה מאז.

בחינת רצף אירועי הטרור וסבבי הלחימה מאז החתימה על הסכמי אוסלו ועד היום מראה בבירור כיצד הביאו ההסכמים להתדרדרות קשה במצבה הביטחוני והאסטרטגי של ישראל.

שרי הממשלה מתנבאים כי בתוך כשנה תיגרר ישראל אל סבב לחימה נוסף בעזה. באין אפיק חשיבה אסטרטגי מלבד אוסלו - יוביל התהליך לתכנית מדינית חדשה נוסח ההתנתקות, שבתורה תביא שוב להסלמה באלימות ולהתדרדרות נוספת בלגיטימיות הקיומית של ישראל.

עלייתו של מנהיג חזק והחלטי בארה"ב - מנהיג שאין לו אופוזיציה מימין, שובה של רוסיה אל גבולנו הצפוני כגורם דומיננטי בהנהגתו של מנהיג חזק והחלטי גם כן, ומעבר לכך, הברית המסתמנת בין שני המנהיגים - כשלמולם מנהיג ישראלי נטול אסטרטגיה חלופית לאוסלו, ונטול אופוזיציה ימנית - יוצרים סיטואציה מסוכנת מאוד לישראל.

ההכרח להימלט ממערבולת אוסלו שהולכת ובולעת את ישראל הופך להכרח קיומי, ותוכניתה המדינית-בטחונית של מפלגת זהות - היא הדרך לעשות זאת.

**נספח לשערים:
בטחון מדינת ישראל והתכנית המדינית
דו"ח אוסלו¹:
כמה תהליך אוסלו
באמת עולה לנו?**

1 נספח זה יצא בעבר כנייר עמדה של מחלקת המו"פ של תנועת "מנהיגות יהודית".

הקדמה

קצת קשה להיזכר, אבל לפני 20 שנה, לפני הסכמי אוסלו, לא הייתה כאן גדר הפרדה, ולא היה מאגר ענק של טילים ורקטות ברצועת עזה, וגם לא מאבטחים בכל כניסה לבית קפה קניון או גן ילדים. החלטה פזיזה עם המון אופוריה שינתה את חיינו באופן דרמטי, והכניסה לכאן עשרות אלפי מחבלים עם נישקם. החלטה זו הציבה למעשה את מדינת ישראל על מסלול תוכנית השלבים² לחיסולה. ההתפכחות הכואבת שעצרה את המשך התהליך כפי שתוכנן, לא שינתה עדיין באופן מהותי את דפוס החשיבה שהביא הסכם אוסלו לעולם. תהליך אוסלו³ למעשה נמשך, כאשר דפוס המחשבה הוא שאנו ה"כובשים" צריכים לפצות את ה"מקומיים" תמורת חלקת הארץ שלקחנו מהם, או לחילופין להתנתק מאותם אזורים, שהם ערש תרבותנו, אותם "כבשנו" במלחמת ששת הימים, כדי לקבל הכרה בינלאומית ושלום מאויבינו.

במחקר זה אנו מעוניינים להביא בפני הציבור ומקבלי ההחלטות מידע חשוב על המחיר הכלכלי הכבד אותו שילמנו, ועדיין אנו משלמים, על ההליכה בדרך זו.

2 ויקיפדיה - תוכנית השלבים של אש"ף

3 תהליך אוסלו במסמך זה כולל לא רק את חתימת הסכמי אוסלו, אלא את כל השינוי התפיסתי שכלול בתהליך זה, בכלל זה הסכם וואי הניסיון להסכם קמפ דייוויד ותוכנית פינוי היהודים מגוש קטיף "ההתנתקות".

מבוא

בקיץ תשנ"ג (1993), לפני 20 שנה, חתמו יצחק רבין ושמעון פרס בשם מדינת ישראל, ויאסר ערפאת ומחמוד עבאס בשם "הארגון לשחרור פלשתיין", על "הסכם אוסלו".

ההסכם כלל בין השאר "הכרה" הדדית והודעה על סיום האלימות בין הצדדים, ונועד להיות הבסיס לשלום אמת סופי בין ישראל וה"פלשתינים", כלומר סוף הסכסוך.

הביט המעשי (טריטוריאלי, משפטית, וכד'), ההסכם לא היה סופי. הוא כלל נסיגה ישראלית מרצועת עזה ומיריחו, ובהמשך נחתמו הסכמים נוספים, שבעקבותיהם נסוגה ישראל גם ביהודה ושומרון.

הסכם אוסלו היה שינוי מהותי ביותר במדיניות ישראל משום ש:

מאז "תוכנית החלוקה" ב-תש"ז (1947), שבעקבותיה קמה מדינת ישראל, ועד "ועידת מדריד" ב-תשנ"א (1991), מדינות ערב, ובעיקר ירדן ומצרים, ייצגו את "העניין הפלשתיני" מול ישראל והעולם כחלק מהמגעים לפתרון הסכסוך הישראלי-ערבי.

ואילו מאז שהחל ב-תשנ"ג (1993) תהליך אוסלו, ישראל הכירה בקיומו של "עם פלשתיני", הכירה בזכויותיו, הכירה ב"ארגון לשחרור פלשתיין" כשותף כמו-מדינתי לתהליך שלום, העבירה לו את השליטה ברוב שטחי יהודה ושומרון ועזה, אישרה לעשרות אלפי חבריו, שעד אז נחשבו לטרוריסטים, להיכנס לשטחים אלו כדי שיוכלו לשלוט בהם בהתאם להסכם, וחימשה אותם בנשק ישראלי. ללא ספק שינוי מהותי ביותר, שמטרתו הייתה לסיים עשרות שנות אלימות רצחנית, ולשים סוף לסכסוך.

כיום, לאחר עשרים שנה, אפשר לקבוע **עובדתית** שהמטרה לא הושגה, משום ש:

א. מאז "אוסלו" הטרור לא הסתיים אלא להיפך. מספר נרצחי הטרור בישראל קפץ פי 3 ומספר הפצועים פי 18! בממוצע רב-שנתי⁴. הטרור נמשך באופן יומיומי מאז ועד עתה.

ב. אחרי עשרים שנות מו"מ בסיוע בינלאומי חסר תקדים, סוף ה"תהליך", סוף האלימות, וסוף הסכסוך, לא הושגו. ברצועת עזה קמה ישות טרור, המאיימת בנשק תלול מסלול על כל דרומה ומרכזה של מדינת ישראל, וביו"ש קמה ישות טרור שיצרה טרור מתאבדים שפגעו קשות במדינה עד שזו החזירה את השליטה בשטח לידה במבצע "חומת מגן".

ג. חמור מכל, מדינת ישראל נמצאת במצב בו היא מבקשת היום לגיטימיות (הכרה כמדינה יהודית) מארגון שעד לפני עשרים שנה היה לא לגיטימי בכלל.

מסמך זה לא נועד לחלק ציונים למנהיגים הישראלים אשר חתמו על הסכם אוסלו, והמשיכו בתהליך בעשרים השנים שחלפו מאז, אלא בודק את ההיבט הכלכלי בלבד. כמה תהליך אוסלו עלה ועולה לנו, בכסף, ביחס לחלופה המתבקשת והסבירה ביותר, של המשך המצב שהיה קיים ב-26 השנים שלפני תהליך אוסלו, כלומר שליטה ישראלית ביטחונית ומנהלית מלאה בכל שטחי יהודה שומרון ורצועת עזה.

ובפשטות, תהליך אוסלו נמשך כבר 20 שנה ועד כה מטרתו לא הושגה. כמה זה עלה לנו?

הסבר שיטת החישוב

המצב שביחס אליו נחשב את המחיר של עשרים שנות תהליך אוסלו הוא המצב שהיה בשטחי יהודה שומרון ורצועת עזה לפני הסכמי אוסלו. ישראל שלטה אז בכל השטח ובגבולותיו שליטה ביטחונית אזרחית וכלכלית מלאה, מה שנתן לה השפעה שלטונית חזקה על האוכלוסייה, ונגישות לכל אדם ולכל מקום. בתקופה זו לא היו בכל שטחי יש"ע נושאי נשק שלא מטעם מדינת ישראל, למעט כלי נשק בודדים שהוחזקו בידי מחבלים בהחבא.

המצב לאחר אוסלו הוא שבחלק ניכר מהשטח הנ"ל קיימות שתי ישויות שמתפקדות כמעט כמו מדינות, "הרשות הפלשתינית" ביו"ש, וחמאס בעזה. האלימות מאזורים אלו נגד ישראל נמשכת, כאשר:

- א. באזורים אלו יש היום מאגרי נשק אדירים בלי שליטה ישראלית.
- ב. בהיעדר שליטה ישראלית בשטח, קשה ויקר בהרבה לסכל טרור בפעולה מבחוצ.
- ג. טרור שלא סוכל גובה מחיר גבוה יותר, בשל יכולתו לנצל את שליטתו בשטח שניתן לו.

מרכיבי המחיר הכלכלי

הערה מקדימה: לא ניתן לדייק במחיר העלויות שמסיבות מובנות חלקן לא מפורסמות במפורט. במסגרת זו נשתדל להביא אומדן קרוב עד כמה שהנתונים הזמינים מאפשרים. להלן סעיפי הוצאה שנוצרו בעקבות תהליך אוסלו:

1. העברת כספים ל"רשות הפלשתינית" שהסכם אוסלו יצר.
2. העלות הנוספת של פעילות שב"כ בשטחים שהועברו ל"פלשתינים".
3. העלות הנוספת של פעילות צה"ל.
4. העלות הנוספת של המשרד לביטחון פנים, ונוקי גניבות הרכב.
5. הוספת מאבטחים אזרחיים בכל מקום בישראל.
6. בניית גדר ההפרדה סביב השטחים שנמסרו ל"פלשתינים".
7. "שווי" נפגעי פעולות האיבה.
8. הנפילה בהכנסות מתיירות בשנות שיא הטרור.
9. עלות פינוי היהודים מגוש קטיף.

העברת כספים ל"רשות הפלשתינית" שהסכם אוסלו יצר

תקציב הרש"פ נשען על סיוע חוץ בהיקף חסר תקדים ביחס לגודל האוכלוסייה.⁵ סיוע זה משמש בעיקר לתעסוקת-יתר מסיבית בשלל ארגוני הביטחון של הרשות.⁶ כלומר ישראל והעולם משלמים מדי שנה סכומי עתק שנועדו להשאיר מספר גדול מאד של נושאי נשק ברש"פ שבעים ומרוצים, כדי שלא יעסקו בטרור. השוחד הבינלאומי המתמשך הזה מכונה "שמירת היציבות", וחלקה של ישראל בו הוא 1.2 מיליארד דולר בשנה,⁷ כלומר סה"כ 88 מיליארד ש"ח עד כה, ועוד 4.2 מיליארד ש"ח בכל שנה נוספת.⁸

העלות הנוספת של פעילות שב"כ בשטחים שהועברו ל"פלשתינים"

תקציבי שירותים חשאיים הם נתונים חסויים. תקציב שב"כ הוסתר עד 2004 בין סעיפי הררובה בתקציב, שם הוא היה באותו סעיף עם תקציב המוסד. סעיף זה גדל ריאלית מדי שנה. ב-1997 הוא הוערך ב- 2.45 מיליארד ש"ח⁹, ב-1998 2.7 מיליארד¹⁰, ובשנת 2004 בכ- 3.75 מיליארד¹¹. ב-2012 הוא היה 6 מיליארד ש"ח¹². בניסיון להעריך את חלוקת התקציב הזה בין שב"כ והמוסד, בדקנו את העלויות במדינות "דומות", וכנראה שהיחס הוא בערך 2:1 בין המוסד ושב"כ, כלומר תקציב שב"כ הוא כיום בסביבות 4 מיליארד ש"ח לשנה.

עד מלחמת ששת הימים שב"כ היה ארגון קטן מאד. הטיפול באוכלוסייה ה"פלשתינית" מאז הקפיץ את גודלו וזהו המאמץ העיקרי שלו. עקרונית, חלוקת עבודת המודיעין בישראל היא כזו:

- ❖ שב"כ אחראי במרחב שבשליטת צה"ל.
- ❖ אמ"ן אחראי במרחב שמעבר לשליטת צה"ל.
- ❖ המוסד אחראי מעבר לכך, כלומר בלב המדינות השכנות ובשאר העולם.

החלוקה למשטרה חשאית, מודיעין צבאי, וביון חוץ, מקובלת גם בעולם. אבל תהליך אוסלו יצר אנומליה בחלוקה הזאת, משום שנוצר מצב שבו רוב הטרור מגיע משטחים שבמגע ישיר עם ישראל, אך אינם עוד בשליטת צה"ל, המאפשרת לשב"כ לפעול בשטח ביעילות.

5	ויקיפדיה - כלכלת הרשות הפלסטינית
6	ויקיפדיה - הרשות הפלסטינית, מנגנוני הביטחון
7	דה מרקר 2011-09-21
8	לפי שער של 3.5 ₪ = 1 דולר.
9	גלובס 1997-01-08
10	גלובס 1998-01-04
11	וואלה 2004-11-21
12	הארץ 2013-06-03, דה מרקר 2013-06-13

נוצר מצב שישראל צריכה לסכל טרור בשטח גדול וצפוף שמחובר אליה, אך מבלי לשלוט בו. בנוסף, העברת השליטה בשטח לידי הטרור, אפשרה לו מצדו לחסל תשתית מודיעין אנושי (סייענים) נרחבת ששב"כ הקים בשטח בעמל רב ב-26 השנים שקדמו לאוסלו, ורובה נהרסה. מי שחושב שלא, מוזמן להיזכר בכותרות מאז על רצח מאות סייענים, ובריחת מאות מהם לישראל¹³, וגל הטרור בעקבות זאת.

שב"כ נאלץ "לשלוט" מודיעינית בשטח, אך מבחוץ. נכון שאמ"ן והמוסד אוספים מודיעין מבחוץ, אך משימותיהם שונות מאד בהיבט ההיקף האנושי המדובר, ובקרבתה המידית של הסכנה.

הסכם אוסלו נחתם ב-1993. מ-1997, כלומר כבר עמוק בטרור המתאבדים שבא בעקבות אוסלו, ועד 2004, תקציב שב"כ עלה ביותר מחצי. עלייה זו בתקציב התרחשה עוד לפני היציאה המוחלטת מרצועת עזה כעבור שנה, שיצרה בעיות קשות וחדשות. בסך הכל, סביר להעריך שתקציב שב"כ נאלץ לגדול בערך פי 4 ממה שהיה לפני "אוסלו", ואז התייצב ברמתו הגבוהה החדשה שנותנת מענה לקושי המודיעיני העצום שנוצר. מדובר אם כן בתוספת מצטברת של כ-37 מיליארד ש"ח, ועוד כ-2 מיליארד ש"ח כל שנה.

13 כך מתאר ראש השב"כ יעקב פרי בספרו "הבא להרגך" (תשנ"ט-1999), עמוד 259: "השב"כ נאלץ להתארגן מחדש לקראת פינוי צה"ל מרצועת עזה. זו היתה משימה אדירה. היה צורך להכין תשתית מודיעינית מותאמת לנסיבות החדשות בשטח ... לא התעלמנו גם מחובתנו לדאוג לאותם תושבים שנחשפו כמשתפי פעולה איתנו. רבים מתוכם קשרו את גורלם איתנו לפני שנים רבות. לא מעטים עבדו איתנו מאז מלחמת ששת הימים. לקראת הפינוי הודענו לכל אחד מהם כי ניתנת לו האפשרות לעזוב את הרצועה עם בני משפחתו ולהשתקם בישראל. הבטחנו תעודת זהות ישראלית לכל מי שיחליט לעקור לישראל. הסכומים ששילמנו לסוכנים היו אמנם נמוכים מאד במושגים ישראלים, אך די היה בהם לפרנס משפחה מרובת נפשות בעזה. ככל שהתקרב מועד הפינוי חששו הסייענים, ובצדק, מפני הצפוי להם כשהרשות הפלסטינית תתפוס את השלטון. כשנכנסה הרשות לעזה, ביקשנו מהם שלא לפגוע במשתפי הפעולה שנשארו שם. הזכרנו להם שההימנעות מפגיעה בסייענים מעוגנת בהסכם עם הרשות. אבל ... חלק ממשתפי הפעולה ... נרצחו, עונו, בתייהם הוצתו, רכושם הולאם". ובהמשך (עמוד 260): "כשהוקמה מנהלת השיקום, כללה רשימת הסייענים שנוקקו לטיפולוה 1400 שמות. 1200 מתוכם היו סייעני השב"כ".

העלות הנוספת של פעילות צה"ל

צה"ל משקיע נתח עצום¹⁴ מהפעילות השוטפת שלו בשטחי יהודה שומרון ועזה, וכן ב"מרחב התפר" וב"עוטף עזה", מאז שישראל מסרה שטחים נרחבים לשליטת ה"פלשתינים". צה"ל ומג"ב פעלו שם גם לפני "אוסלו", אולם מאז "אוסלו" הקושי והמחיר גדלו משמעותית, בגלל שצה"ל מג"ב ושב"כ כבר לא שולטים בכל מקום.

תוצאת תהליך אוסלו הייתה זינוק אדיר בטרור. מספר הנרצחים, בממוצע רב שנתי, קפץ פי שלוש, ואלפי רקטות, שנורו לטווחים הולכים וגדלים, גימדו את תופעת ה"קטיושות" מהעבר. ישראל השקיעה מאמץ אדיר לסכל את הטרור למרות הקושי הגדול ש"אוסלו" יצר, אך לפעמים "הגיעו מים עד נפש" וממשלת ישראל החליטה באותן פעמים על מבצעים צבאיים חריגים נגד הטרור, שקיבלו מימון חריג.

להלן פירוט המבצעים והתוספת הלא מתוכננת לתקציב הביטחון באותן שנים מבצע "חומת מגן" ביו"ש (2002) - 8.6 מיליארד ש"ח.

וברצועת עזה:

מבצע "קשת בענן" (מאי 2004), ומבצע "ימי תשובה" (אוקטובר 2004) - 4.2 מיליארד ש"ח.

מבצע "גשמי קיץ" (קיץ 2006) החל בעקבות חטיפת החייל גלעד שליט ונמשך חמישה חודשים ברמות שונות של עוצמה, כשבמהלכו היתה גם מלחמת לבנון השניה - 11.5 מיליארד ש"ח.

מבצע "חורף חם" (פברואר 2008) - 5.5 מיליארד ש"ח.

מבצע "עופרת יצוקה" (ינואר 2009), נמשך 22 ימים - 9.5 מיליארד ש"ח.

מבצע "עמוד ענן" (נובמבר 2012), ארך 8 ימים, לא כלל כניסה קרקעית לעזה, אך כלל פעילות אווירית מסיבית, גיוס מילואים, וירי רקטות שהגיע עד תל-אביב וירושלים - 9.5 מיליארד ש"ח.

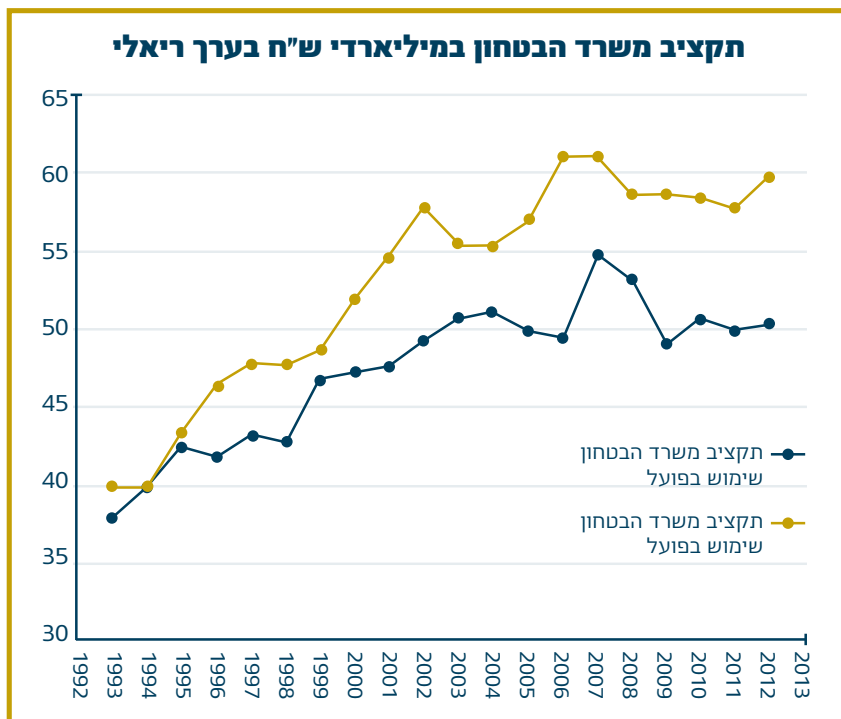
כמו כן בשנה בה בוצעה ההתנתקות מ"גוש קטיף" נוספו לתקציב הביטחון מעל 7 מיליארד ש"ח.

סכומים אלו כלולים בתוך כלל הוצאות משרד הביטחון, שלפי נתוני האוצר גדל בין 1993 ו-2012 מ-19 מיליארד ש"ח ל-60 מיליארד ש"ח בערכים נומינליים, ובערכים ריאליים מ-40 מיליארד ל-60 מיליארד ש"ח.¹⁵ להלן תרשים המציג את העלייה הדרמטית בתקציב משרד הביטחון, בערכים ריאליים (התאמת ערך הכסף לאינפלציה). בשנים בהן היה אמור תקציב הביטחון לרדת, עקב

14 תא"ל יגאל סלוביק, קצין שריון ראשי: "ראית שריונרים שמעניין אותם איזו כוונת יש להם על הרובה, כי 11 חודשים בשנה הם עסקו במעצרים באיו"ש ולא באימון על הטנק" וואלה 2012-07-28

15 ריכוז הנתונים נעשה מתוך אתר תקציב פתוח

"פרוץ השלום" באזורנו והיחלשות מתמשכת של המדינות השכנות, עלה החלק היחסי של תקציב הביטחון מתקציב המדינה מ- 15% ל-20% ובשנים מסוימות אף ל- 22%.

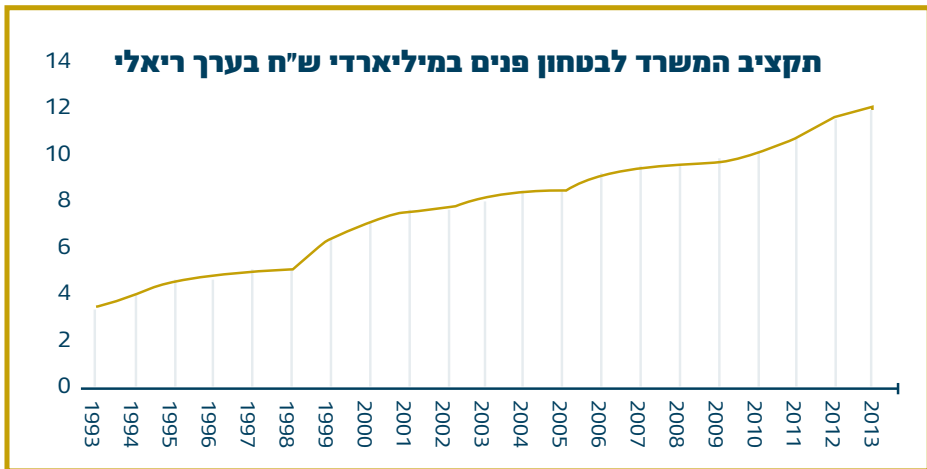
למרות קיצוץ מתמשך בשכר המשרתים בצה"ל, המהווה מרכיב עיקרי בתקציב הביטחון, וכן קיצוץ עמוק באימוני צה"ל בסדיר ובמילואים, שאת התוצאה ה"איכותית" המצטברת שלהם ראינו במלחמת לבנון השנייה, תקציב משרד הביטחון דווקא עלה מאד. הסיבה לכך היא הצורך להמשיך להתגונן מפני ה"פלשתינים", בדרך היקרה של הגנה-מבחוץ. עד אוסלו, ה"פלשתינים" נאלצו להסתפק בעיקר בטרור של סכינים ואבנים, שדוכא ברובו לפני אוסלו. מאז אוסלו, חגורת הנפץ של המתאבד החליפה את הסכין, והרקטה והטיל את האבן. אלו אמצעים שלא יכלו להיות כאן קודם, בגלל שישראל שלטה בכל מקום, ולא התגוננה מבחוץ. האזורים שנמסרו ל"רשות הפלשתינית" הפכו למאגרי נשק ותחמושת, ומוקדי יציאה לפעולות טרור. לאחר הפינוי של תושבי גוש קטיף ונטישת כל רצועת עזה וגבולה עם מצרים, הפך האזור למחסן נשק המאיים על דרום מדינת ישראל, ולאחרונה גם על גוש דן. במסגרת זו חשוב להזכיר את "כיפת ברזל", שהיא פיתוח טכנולוגי מרשים, אך יקר.¹⁶ המחיר של "כיפת

16 ווינט 13-03-2013, גם לאחר הוזלת הטיל המיירט, מדובר בפער ענק בין הרקטה הנורית לבין הטיל המיירט.

ברזל", כ- 900 מיליון דולר, אמנם משולם ברובו על ידי ארה"ב¹⁷, אך תמורת מחיר מדיני כבד. התוספת המצטברת לתקציב הביטחון בשנים אלו היא כ-300 מיליארד ש"ח בערכים ריאליים, ועוד כ-20 מיליארד ש"ח בכל שנה.

העלות הנוספת של המשרד לביטחון פנים, ונזקי גניבות הרכב

משטרת ישראל נושאת בעול הכבד של השמירה על בטחון הפנים. מאז הסכמי אוסלו התערער הביטחון האישי מאד, אף שהמשרד לביטחון פנים, ומשטרת ישראל הכפופה לו, גדלו פי כמה. תופעת גניבות הרכב והציוד החקלאי הפכה למכת מדינה, כאשר הנטל נופל על אזרחי המדינה בניפוח עלויות הביטוח. משטרת ישראל עסוקה בעיקר בבטחון, ובהקניית "תחושת בטחון", ומצליחה בקושי להפנות משאבים לטיפול בפשיעה, בגניבות ופריצות וכדומה. למעט גניבות הרכב (אליהן נתייחס בהמשך), קשה לחשב נזקים אלו, אך את העלייה בתקציב המשרד לביטחון פנים ניתן לראות בבירור. בשנת 1993 היה תקציב המשרד בפועל, ובערכים ריאליים של היום, 3.5 מיליארד ש"ח (1.6 מיליארד נומינלי). בשנת 1999 קפץ התקציב ל- 6.4 מיליארד ש"ח, וב-2012 הוא הגיע ל-11.5 מיליארד ש"ח.¹⁸ המשמעות היא שבמהלך 20 שנות אוסלו, תקציב המשרד בערכים ריאליים שילש את עצמו. התוספת המצטברת לתקציב המשרד לבטחון פנים היא כ-85 מיליארד ש"ח.

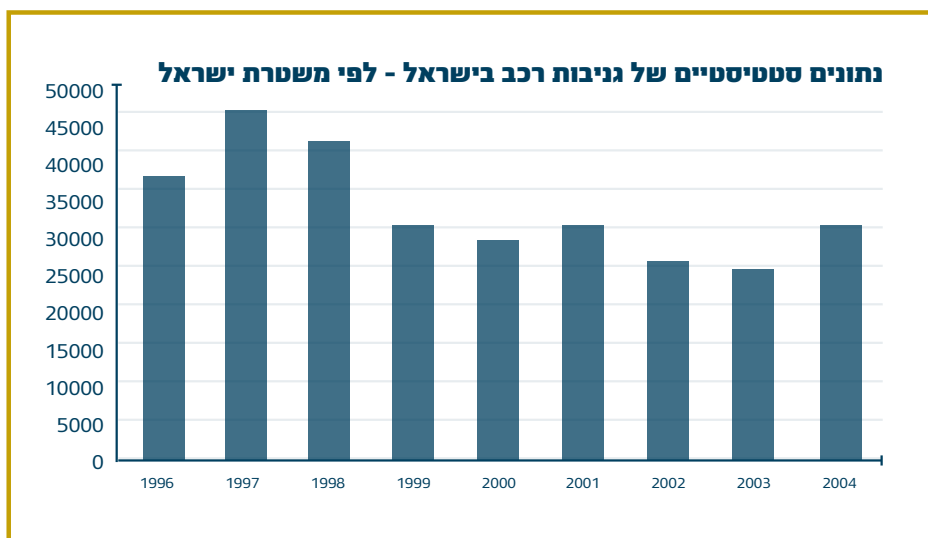
17 ויקיפדיה - כיפת ברזל

18 התקציב הפתוח - תקציב משרד לביטחון פנים

סכום זה אינו כולל את הנזק שנגרם לאזרחי מדינת ישראל בשל הפשיעה שגאתה מאד בשנים אלו. תופעה אחת שנצרכה היטב בזכרון כקשורה בהסכמי אוסלו היא תופעת גניבות הרכב, ולכן אנו מנתחים אותה בסעיף זה בנפרד.

גניבות רכב:

לאחר הסכמי אוסלו גניבות הרכב הפכו למכת מדינה. הקלות הבלתי נסבלת בה ניתן לגנוב רכב ובתוך זמן קצר לעבור לשטח הרשות ה"פלשתינית", בו הגנבים נמצאים מחוץ להישג ידה של המשטרה, עודדה את ענף פשע הזה. ב-1998 נאלצה משטרת ישראל להקים יחידה מיוחדת בשם אתג"ר לטיפול בבעיה זו¹⁹. כפי שניתן לראות בגרף שלפנינו,²⁰ בשנת 1997 כמות גנבת הרכבים זינקה אל מעל 45,000 כלי רכב בשנה.

19 ויקיפדיה - אתג"ר

20 גניבות רכב בישראל - חנוך גירנברג - מנהל הנדסה, תחום יבואני הרכב איתוראן

לאחר שגניבת הרכבים ירדה ל"כמות סבירה" נסגרה יחידת אתג"ר, ואז בשנת 2006 הוקמה מחדש.²¹ בשנת 2006 נגנבו 53,485 רכבים משטחי מדינת ישראל.²²

אם נשווה את גניבות הרכב בישראל לעומת גרמניה, נמצא שבישראל גונבים מכוניות פי 15.5 ביחס לאוכלוסייה, ופי 26 ביחס למספר המכוניות!²³

כדי לחשב את הנזק הישיר מגניבות הרכב למשק הישראלי נחשב כמספר בסיס את מספר גניבות הרכב בשנת 2013 שירדו לכ- 20,000²⁴ (על אף שגם הוא גבוה מאוד). מספר הרכבים שנגנבו במהלך השנים מ-1996 (השנה המוקדמת ביותר שלגביה מצאנו נתונים) ועד 2012 שמעל למספר הבסיס הוא קרוב ל- 200,000 רכבים. נכפיל מספר זה במחיר של 100,000 ש"ח לרכב חדש בממוצע, ונקבל סכום של 20 מיליארד ש"ח, שנפל על כתפי הציבור בישראל דרך הגדלת מחיר ביטוח הרכב. סכום זה לא כולל כמונן את אובדן ימי העבודה של בעלי הרכבים, ואת כל מערך המיגון שנבנה למאבק בגניבות. מדובר בנזק שנגרם כתוצאה ישירה מהסכם אוסלו. כאשר מדינת ישראל שלטה בכל השטח, לא היו ערי מקלט שבהן ניתן להפעיל משחטות רכב, ולא היה ניתן לנסוע ברכב ישראלי גנוב עם לוחית רישוי של הרשות הפלשתינית.

סה"כ לסעיף זה של ביטחון פנים וגניבות הרכב - 105 מיליארד ש"ח.

הוספת מאבטחים אזרחיים בכל מקום בישראל

תופעת המאבטחים בכל מקום בישראל היא תוצאה של הופעת המחבלים המתאבדים בישראל, ואלו הופיעו עם הקמת הרשות הפלשתינית ולא קודם, וכבר הסברנו לעיל את הסיבה המהותית לקושי בסיכול הפיגועים שיצר תהליך אוסלו.

מספר המאבטחים בישראל משתנה במקצת עם התנודות במצב הטרור, אבל כל עוד לא יחול שיפור מהותי במצב, תופעת המאבטחים תישאר חלק בלתי נפרד מהנוף. מספר המאבטחים הגיע בשיאו ל-105,000, ועם הרגיעה היחסית המספר ירד לכ-90,000 והתייצב. ענף זה שכמעט ולא היה קיים לפני הסכמי אוסלו הגיע להיקף של 7-8 מיליארד ש"ח בשנה בימי השיא, והתייצב על כ- 5.5 מיליארד ש"ח בשנה בימי "רגיעה".²⁵

21 ויקיפדיה - אתג"ר

22 כלכליסט 2014-01-08

23 MyPi 2012-12-24 - יניר לוינ יעוץ ומודיעין

24 כלכליסט 2014-01-08

25 דה מרקר 2004-09-13

נקודה חשובה היא שהעלות האמיתית היא לפחות כפולה משכר המאבטחים, שכן אם לא היה צורך באבטחה אזרחית המאבטחים היו חלק מכח העבודה היצרני. כלומר ההפסד הוא כפול: עשרות אלפי אנשים שהיו יכולים לייצר, מועסקים בעבודה לא יצרנית הממומנת מכספי הציבור.

סך עלות צבא המאבטחים האזרחיים שקם בעקבות תהליך אוסלו הוא 110 מיליארד ש"ח בהוצאה ישירה, ולפחות עוד סכום דומה בהפסד העבודה שיכלו אותם מאבטחים לעבוד. סך הכל 220 מיליארד ש"ח עד עתה, ועוד כ- 11 מיליארד ש"ח כל שנה.

בניית גדר הפרדה סביב השטחים שנמסרו ל"פלשתינים"

טרור המתאבדים הביא למבצע "חומת מגן", להקמת צבא המאבטחים, ולהקפת רצועת עזה בגדר מערכת. כמו כן הוקמה גדר הפרדה ביהודה ושומרון כדי לחסום את דרכם הקצרה של המחבלים המתאבדים ללב מדינת ישראל.

גדר ההפרדה ביהודה ושומרון היא בעצם חומה, וכוללת דרכי אבטחה, מגדלים, חיישנים, ועוד. העלות לבניית קילומטר חומה היא 10-12 מליון ש"ח,²⁶ ועד סוף 2007 הושלמו 430 ק"מ,²⁷ כלומר סה"כ 4.7 מיליארד ש"ח.

תחזוקת הגדר לאחר הקמתה כלולה בתקציב הביטחון, אותו פירטנו לעיל.

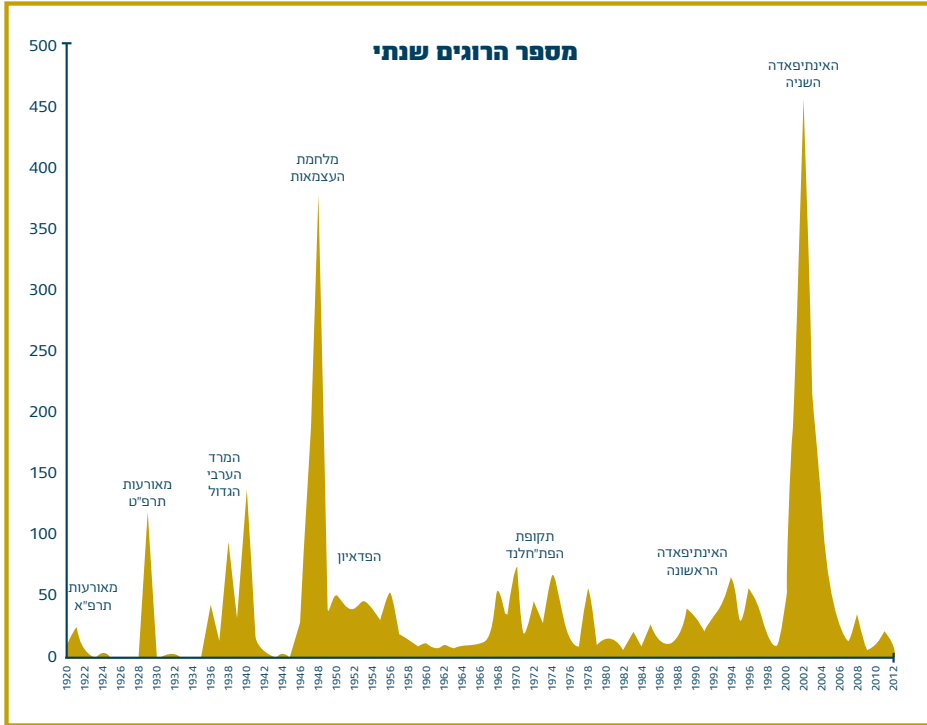
"שווי" נפגעי פעולות האיבה

ה"שלום" עם ה"פלשתינים" עלה לנו בהרבה יותר מאלף נרצחים, יותר ממחציתם בפיגועי התאבדות. בגרף שלפנינו ניתן לראות בבירור כיצד במקום שלום קיבלנו התגברות הטרור עד שב"אינתיפדה השניה" נרצחו ישראלים בפיגועי טרור יותר מאשר במלחמת העצמאות.

26 גלובס 29-10-2003

27 ויקיפדיה - גדר ההפרדה

התפלגות הנרצחים בימי המנדט הבריטי ובישראל, בפיגועי טרור ערבי לפי שנים
28 (2012-1920)

מהשוואה בין 17 השנים שקדמו לתהליך אוסלו ל-19 השנים שאחרי תחילתו, עולה כי מ-1977 עד 1993 נרצחו 357 ישראלים בפיגועי טרור, ואילו מ-1994 עד 2012 נרצחו 1159. כלומר הסכם אוסלו לא רק שלא הביא שלום, אלא גרם תוספת ישירה וברורה של פי שלוש במספר נרצחי הטרור.²⁹ שנת השיא היתה 2002 בה נרצחו 452 איש, וחודש השיא היה מרץ 2002 בו נרצחו 131 ישראלים ב-12 פיגועי התאבדות ובפיגועים נוספים כמעט בכל יום.³⁰

אין מחיר לאף אדם שנרצח, וסערת נפש עולה בנו בבואנו לחשב את העלות בסעיף זה. אך בסופו של דבר גם שווי עבודתם של נרצחים אלו הוא חלק במחיר הכלכלי אותו שילמנו, מלבד המחיר הרגשי הכבד.

28 ויקיפדיה - טרור פלסטיני
 29 מעובד מנתוני הביטוח הלאומי בטבלה להלן.
 30 מעובד מ: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/osloterr.html>

התוצר השנתי לנפש בישראל הוא 129,400 ש"ח.³¹ הנרצחים היו בני כל הגילים, ולכן לפי "חצי קריירה" שהנרצח הממוצע "הספיק" לפני שנרצח, כלומר 22 שנות עבודה, מדובר בהפסד הכנסות בלבד בסך 2,846,800 ש"ח לכל נרצח. גם מבלי להתייחס אל המשפחות השבורות, היתומים, מאות הילדים שהיו כבר נולדים לנרצחים הצעירים, וגם ההכנסות העתידיות מהם, שאותם לא הבאנו בחשבון, מדובר בסך הכל באובדן הכנסה ישיר בלבד של 4 מיליארד ש"ח.

אל האובדן בחיי האדם יש להוסיף את הנזק של פצועי הטרור. בטבלה הבאה³² ניתן לראות כי משנת 1977 ועד שנת 1993 הוכרו 914 אנשים כפצועים מפעולות איבה, ומאז ועד 2012 הוכרו 18,831 איש כפצועים מפעולות איבה. כלומר בממוצע רב-שנתי גדל מספר הפצועים פי 18 בשנות תהליך אוסלו.

אירועי האיבה שאושרו בידי הרשות המאשרת ונפגעי האיבה 1947-2012

הרוגים		פצועים		סך הכל נפגעים שאושרו	מספר אירועים**	שנת הפגיעה
מהם: אושרו	סך הכל	מהם: אושרו	סך הכל			
1,750	1,840	10,986	20,961	12,736	3,802	סך הכל
71	81	142	156	213	168	1947-1957
200	223	470	506	670	368	1958-1976
337	357	791	914	1,128	702	1977-1993
198	203	1,742	1,990	1,940	671	1994-1999
754	761	3,970	7,445	4,724	969	2000-2004
45	50	320	633	365	93	2005
71	87	1,970	5,944	2,041	196	2006
11	12	231	362	242	141	2007
33	33	616	1,327	649	204	2008
6	6	360	1,012	366	112	2009
7	7	97	118	104	83	2010
17	20	277	554	294	94	2011
11	14	128	854	139	61	2012

* חלוקת השנים בלוח נעשתה בהמשך לנתונים שהוצגו במחקר נפגעי איבה בישראל: פגיעות, צרכים, חקיקה והגשת טיפול וסיוע (2005) מאת א' יני, ר' פריאור וש' בר בהוצאת המוסד לביטוח לאומי, שם חולקו הפגיעות לפי תקופות בהתאם לאופי הפעילות. כל אחד מן הימים שבהם שוגרו טילים באזור עוטף עזה ובמלחמת לבנון השנייה הוגדר כאירוע נפרד.

**

סך תשלומי הביטוח הלאומי לנפגעי פעולות האיבה בשנות תהליך אוסלו הוא 5.25 מיליארד ש"ח נומינלי, שהם כ-8 מיליארד ש"ח בערכים ריאליים. סכום זה לא כולל את הפסד ימי

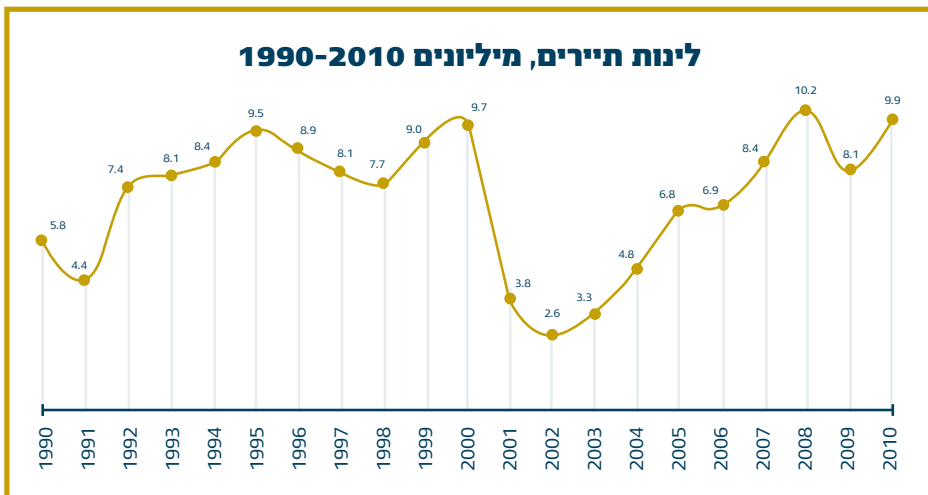
העבודה של הנפגעים ובני משפחותיהם ואת הטיפול הרפואי בנפגעים, שאצל רבים היה ממושך ויקר.

בסך הכל בסעיף זה העלות היא 12 מיליארד ש"ח לפחות.

הנפילה בהכנסות מתיירות בשנות שיא הטרור

התיירות בישראל מהווה מרכיב חשוב ומשמעותי בכלכלת המדינה. ענף זה נמצא בהתפתחות מתמדת של יכולתו לקלוט תיירים ולספק להם שירותים. לכן אך טבעי הוא שבמהלך השנים נראה גרף עולה של כמות התיירים המגיעים לארץ. הסכמי אוסלו היו אמורים להוות פריצת דרך ולאפשר לענף התיירות לזנק לגבהים חדשים. בפועל התוצאה הייתה הפוכה. הטרור שהשתלט על הרחובות ותמונות האוטובוסים המתפוצצים הרחיקו תיירים רבים מהארץ, ולאורך תקופה ארוכה גם תיירות הפנים ירדה לשפל חסר תקדים.

בגרף שלפנינו³³ ניתן לראות שמשנת 1992 החלה עלייה במספר לינות התיירים, ושמגמה זו התהפכה בשנת 1995. לקראת המילניום, שנת 2000, נערכה ישראל לקליטת תיירות צליינית בהיקפים אדירים. נסללו כבישים, נבנו חדרי אירוח ובתי מלון, ובסופו של דבר התיירות בשנה זו הצליחה להגיע עד קצת יותר מהשיא של שנת 1995. כפי שניתן לראות, אירועי שנת 2000 הפילו את התיירות לשפל חסר תקדים, שממנו היא הצליחה לצאת רק לקראת סוף העשור.

בשנת 2010 דיווח משרד התיירות כי תרומת התיירות בשנה זו לתמ"ג הייתה כ-33 מיליארד ש"ח.³⁴ בשנה זו כמות התיירים הייתה 2.8 מיליון³⁵ ולכן התרומה הממוצעת לתמ"ג ביחס לתייר עמדה על כ- 11,700 ש"ח. חישוב של התפתחות סבירה של התיירות בשנים 1992-2013 מול המציאות של הנפילות הגדולות הנראות היטב בגרף מעלה כי ההפסד למשק הישראלי היה כ-130 מיליארד ש"ח.

חשוב לזכור כי בנוסף לכך ישנה פגיעה מתמשכת בהיקף התיירות הנובעת מאיום הטרור המתמשך ומהפגיעה המתמשכת בפיתוח התיירותי ביו"ש, שמתאושש רק לאחרונה. יהודה ושומרון הם ערש התרבות היהודית והנוצרית. מעין "טוסקנה ישראלית" לא-מנוצלת, במרחק קטן מנתב"ג, מהים, מים המלח ומהמקומות הקדושים, עם אויר ונוף פסגות, ולחות נמוכה בקיץ, ולכן יש בהם פוטנציאל פיתוח תיירותי גבוה. את סכום ההפסד המדויק קשה להעריך. היות והתיירות הכוללת היא 33 מיליארד ש"ח בשנה, מדובר לפחות בכמה מיליארדים בשנה, אך כדי לא להיסחף, נחשב את הנזק לתיירות יהודה ושומרון במיליארד אחד "סמלי" בכל שנה, כלומר 20 מיליארד ש"ח מאז הסכם אוסלו.

סה"כ הפגיעה בתיירות מוערכת בכ- 150 מיליארד ש"ח.

34 אתר משרד התיירות

35 "התיירות לישראל 2010 - דו"ח סטטיסטי" משרד התיירות

עלות פינוי היהודים מגוש קטיף

בעשור הראשון של תהליך אוסלו, ממשלות ישראל מסרו עוד ועוד שטחים ל"פלשתינים", אבל אלו לא כללו אף יישוב יהודי. בסוף 2003, ראש הממשלה אריאל שרון החליט לפנות חד-צדדית את כל היישובים היהודיים בגוש קטיף שברצועת עזה, וארבעה יישובים יהודיים בצפון השומרון. ההחלטה בוצעה בקיץ 2005, וכללה את פינוי כל אלפי התושבים ביישובים אלו. עלות הטיפול הישיר במפונים עד 2013 היתה 9.5 מיליארד ש"ח, ועדיין 12% מהם חיים בדיר זמני.³⁶

גורמים נוספים

לתהליך אוסלו הייתה השפעה משמעותית על שני גורמים עיקריים בכלכלה הישראלית:

א. יש קשר הדוק בין תהליך אוסלו ובין מחירי הדיור בישראל. פינוי היהודים מגוש קטיף יחד עם הקפאת הבנייה ביהודה ושומרון הם חלק מהסיבות לגידול בביקוש לדיור מול היצע לא מספק. לא פלא הוא שמחאת הדיור פרצה לרחוב שנה לאחר תחילת הקפאת הבנייה ביהודה ושומרון. תפיסת העולם של תהליך אוסלו לא מאפשרת ביצוע בנייה רחבת היקף בעתודות הקרקע הטבעיות של כל אזור השפלה לאורך מרכז הארץ. בנייה מאסיבית באזורים אלו תזויל באופן משמעותי את מחירי הדיור, כפי שמוצע בדף העמדה המפורט שפרסמנו בעבר.³⁷ ההשפעה של תהליך אוסלו על יוקר הדיור עשויה להיות גדולה מכל סעיף אחר שפירטנו כאן, אולם חישוב המחיר הזה יהיה השערתי במהותו, ולכן נשאיר לקורא, שחש היטב את יוקר הדיור בכל הארץ, להעריך אותו בעצמו.

ב. הטרור גרם פגיעה בתוצר הלאומי בכמה דרכים, למשל אובדן ימי עבודה רבים בעיתות חרום. למרות הזינוק בטרור בעקבות תהליך אוסלו, כלכלת ישראל המשיכה לשגשג. אין בידנו נתונים כמה נזק נגרם למשק בהפסד ימי עבודה וכדומה, ולא ניתן להעריך באמת בכמה התמ"ג היה גבוה יותר בלי תהליך אוסלו. סביר להניח כי משק שלא היה צריך להתמודד עם קשיים אלו היה יכול להתפתח בצורה טובה הרבה יותר.

ג. כביש מס' 1 מת"א לירושלים תוכנן ובוצע עוד לפני הסכמי אוסלו, ולכן לא הייתה בעיה למתכנני הכביש לקבוע שתוואי הכביש יעבור ממזרח לקו הירוק. את תכנון הרכבת המהירה לירושלים התחילו אחרי הסכמי אוסלו, ולכך הייתה משמעות כלכלית וסביבתית. האפשרות הזולה והמהירה הן לביצוע והן לשימוש הייתה סלילת מסילת הרכבת על בסיס התוואי של כביש 443. באפשרות זו יש את השיפועים המתאימים ביותר להנחת מסילת ברזל. אולם אפשרות זו נדחתה על הסף בשל היותה ממזרח לקו הירוק. ממשלת ישראל בחרה להשקיע בחלופה מגלומנית של מסילת רכבת ש-44 ק"מ ממנה עוברים בתוך מנהרה ועוד 7 ק"מ מעל גשרים.³⁸ נזק זה שהוא תוצאת תהליך אוסלו לא הובא בסיכום הכללי. נזקו הישיר הוא

37 "המחסור בדיור - דף עמדה" מנהיגות יהודית אדר ב' תשע"א

38 ערוץ 7 2008-06-22

כשבעה מיליארד ש"ח , והנזק העקיף בשל העיכוב הרב שנגרם כתוצאה מבחירת חלופה זו נאמד בעוד כמה עשרות מיליארדים. דוגמה נוספת באותו הקשר הוא כביש 6 . מספר קטעים בכביש זה הועתקו מהתכנון המקורי והועברו מערבה רק כדי שלא יעבור את הקו הירוק. עבור תיקונים אלו שילמה המדינה מאות מיליונים , על אף שהכביש נסלל בידי חברה פרטית. אחד הישגים שסובל מ"תיקון" זה באופן בולט הוא הישוב בת חפר. ישוב זה לכוד בין חומת גדר ההפרדה ממזרח לבין החומה האקוסטית של כביש 6 ממערב, במקום שהכביש יעבור ממזרח לו ויאפשר לו להתפתח מערבה.

סיכום ומסקנה

עשרים שנה אחרי תחילת תהליך אוסלו אפשר לקבוע עובדתית שמטרתו לא הושגה, משום שבמקום לסיים את הטרור הוא דווקא גדל מאוד ונמשך בהתמדה, ומשום שאחרי עשרים שנות משא ומתן, סוף התהליך, סוף האלימות, וסוף הסכסוך לא הושגו, והם לא נראים באופק.

המחיר הכלכלי הכולל, או לפחות רכיביו הניתנים לחישוב הוא:

1. העברת כספים לרשות הפלשתינית: 88 מיליארד ש"ח
2. העלות הנוספת של שב"כ: 37 מיליארד ש"ח
3. העלות הנוספת של צה"ל: 300 מיליארד ש"ח
4. המשרד לביטחון פנים ונזקי גניבות הרכב: 105 מיליארד ש"ח
5. הוספת מאבטחים אזרחיים בכל מקום בישראל: 220 מיליארד ש"ח
6. בניית גדר ההפרדה סביב השטחים שנמסרו ל"פלשתינים": 4.7 מיליארד ש"ח
7. "שווי" נפגעי פעולות האיבה: 12 מיליארד ש"ח
8. הנפילה בהכנסות מתיירות בשנות שיא הטרור: 150 מיליארד ש"ח
9. עלות פינוי היהודים מגוש קטיף: 9.5 מיליארד ש"ח

בסך הכל, תהליך אוסלו עלה לנו עד כה 926 מיליארד ש"ח.

אם נחלק את הסכום הזה ל-20 שנות "תהליך השלום" ונשווה לתקציב המדינה לשנת 2014 בסך 406 מיליארד ש"ח, נקבל עלות שנתית בסך 11.4% מהתקציב בכל אחת מעשרים השנים האחרונות.

ואין שלום.

במבט לאחור, זו כנראה ההחלטה הכי פחות משתלמת בתולדות ישראל. בניגוד למלחמת יום כיפור, שבה לאחר שנעשתה השגיאה היה מאוחר מדי לתקנה, תהליך אוסלו נמשך גם עתה, ואנו נדרשים עדיין לשלם עבורו לא רק בכסף אלא גם בשחרור רוצחי עמנו ובהמשך איבוד הלגיטימיות המוסרית לקיומנו, למרות שניתן וצריך לסיימו.

התשובה לשאלה "איפה הכסף?" היא שהכסף נמצא במחיר שאנו משלמים עבור האשליה שאם רק ניכנע ונשלם נקבל "שלום" או לפחות רגיעה. האמת המרה היא שאנו בתהליך סחטנות אלים ומתמשך שמחירו רק עולה.

”

לא את 'המדינה היהודית' הקמנו אלא את - 'מדינת היהודים', ש'יד ושם' מקדשה, ומדינה זו בד בבד עם התחזקותה הכלכלית והצבאית, הולכת היא ומאבדת את זכות קיומה בעיני האומות. מאה שנים לאחר הצהרת בלפור, לקראת שנתה השבעים של המדינה, ובתום חמישים שנה לשחרור ירושלים - מתחיל המניפסט של זהות להתוות כיוון, ולהראות כיצד יכולה ישראל לעשות שלום עם עצמה, להפנים את זהותה ומהותה הפנימית, ולהתחיל להתנהל כמדינת חירות יהודית המאפשרת לבשורתה הרוחנית להתפתח בחופשיות - לקראת חזון אוניברסאלי של תיקון עולם.

“

יוצא לאור ע"י מפלגת זהות.
